

ACTA UNIVERSITATIS

CAROLINAE 1980

HISTORIA UNIVERSITATIS CAROLINAE PRAGENSIS

**HISTORIA
UNIVERSITATIS CAROLINAE
PRAGENSIS**

Příspěvky k dějinám Univerzity Karlovy

OBSAH

	Články
7	Petr Čornej, K učitelské činnosti Zdeňka Nejedlého na pražské univerzitě
35	František Šmahel, Mistři a studenti pražské lékařské fakulty do roku 1419
	Referáty a zprávy
71	400 let Litevské státní univerzity ve Vilniusu (Zdeněk Hojda — Michal Svatoš)
79	Václav Lomič — Pavla Horská, Dějiny Českého vysokého učení technického I. 2 (Jan Havránek)
80	Almanach Akademie výtvarných umění v Praze k 180. výročí založení (1799—1979) (Jiří Pešek)
82	Práce z dějin přírodních věd 6/1978, Průmyslová revoluce — školství — věda (Jiří Pešek)
84	Acta Comeniana 4/1979 (Ivan Hlaváček)
85	Drago Mušič — Janez Batis, Življenje in delo J. M. Žagarja (Sagarja) (Hvr.)
86	Walter Paatz, Corpus Sceptorum II. (Mi. S.)
87	Charisteria Cracoviensia Universitati regiae Uppsalensi quinta sacra saecularia celebranti ab Universitate Jagellonica Cracoviensi oblata. Ed. Leszek Hajdukiewicz (Zdeněk Hojda)
	Cizojazyčná shrnutí
33	Petr Čornej, Zur Lehrtätigkeit Zdeněk Nejedlýs an der Prager Universität
68	František Šmahel, Die Magister und Studenten der Prager medizinischen Fakultät bis zum Jahre 1419
91	Obsah a rejstříky ročníků I—XX (1960—1980) Sestavili Marie Štemberková a Jan Havránek
93	Dvacet let Příspěvků k dějinám Univerzity Karlovy
94	I. Články, materiály, diskuse
94	A 1348—1622
97	B 1622—1882
100	C 1882—1980
101	II. Referáty a zprávy
129	Autorský rejstřík
131	Osobní rejstřík
138	Místní rejstřík škol:
138	1. Univerzity a další vysoké školy
138	2. Střední a ostatní školy

K UČITELSKÉ ČINNOSTI ZDEŇKA NEJEDLÉHO NA PRAŽSKÉ UNIVERZITĚ

PETR ČORNEJ

Téměř rovnou polovinu svého dlouhého života spojil Zdeněk Nejedlý s pražskou univerzitou, zejména s její filozofickou fakultou. V letech 1896—1900 navštěvoval prostory starobylého Klementina jako posluchač historie a estetiky, od roku 1905 začal na filozofické fakultě sám vyučovat hudební vědě a jeho učitelskou činnost přerušily až události pohnutého roku 1939. Po šestiletém exilu se vrací ze Sovětského svazu a i ve funkci ministra nachází čas na přednášky z oboru historie na filozofické fakultě. V roce 1947 se nechává převést do profesorského sboru pedagogické fakulty, aby svým jménem podpořil význam nově založené vysoké školy. Nejedlého dvouleté působení na půdě pedagogické fakulty představovalo však víceméně symbolický epilog.

Ve světle uvedených skutečností je přinejmenším zajímavé, že se činnosti Zdeňka Nejedlého na pražské univerzitě věnovala dosud jen malá a nesoustavná pozornost.¹⁾ Je to tím pozoruhodnější, že Nejedlý náležel k nejvýznamnějším učitelům pražské univerzity v celé její historii, je to tím pozoruhodnější, že byl zakladatelem hudební vědy jako samostatného vědního oboru a jeho prvním ordinářem.²⁾ Přitom si badatelé nemohou stěžovat na nedostatek pramenného mate-

¹⁾ Stručné zmínky uvádí J. Teichman, Zdeněk Nejedlý, Praha 1938, s. 95—96. Zhruba ve stejném rozsahu mluví o Nejedlého univerzitní činnosti M. Matoušek, Zdeněk Nejedlý. Nastín života a práce k šedesátinám. Praha 1938, s. 90—99. Nejedlého projevy týkající se Karlovy univerzity jsou obsaženy ve sborníčku Zdeněk Nejedlý a Univerzita Karlova, red. O. Říha, Praha 1953. F. Červinka se ve své velké monografii nevyrovnal s Nejedlého vysokoškolským působením. Přesná data k Nejedlého univerzitní dráze snesl K. Bolcunský pod názvem Životopisná data Zdeňka Nejedlého, jež jsou publikována v příloze Červinkovy knihy. Viz F. Červinka, Zdeněk Nejedlý, Praha 1969, s. 371—384. Nic podstatného k této problematice nepřináší ani článek G. Hudce — J. Polišenského, Z. Nejedlý a cesta k lidové a pokrokové socialistické výchově, Informace a materiály hlavního úkolů státního plánu základního výzkumu č. VIII—5—6 katedry teorie kultury filozofické fakulty UK v Praze, Praha 1978, s. 108—115. Osobní charakter mají vzpomínky J. Rypky, Zdeněk Nejedlý a filozofická fakulta Univerzity Karlovy 1945—1946, Zdeňku Nejedlému k 75. narozeninám, Praha 1953, s. 190—196. Podobně osobní ráz má stať J. Květa, Učitel, O Zdeňku Nejedlém, Praha 1938, s. 212—223. O Nejedlého zásluze na vybudování pedagogických fakult psal O. Chlup, Zdeněk Nejedlý a pedagogické fakulty, O Zdeňku Nejedlém. Stati a projevy k jeho sedmdesátinám. Praha 1948, s. 213—214. Učitelského působení se dotkl J. Kojzar, Pedagogické dílo Zdeňka Nejedlého, Praha 1964.

²⁾ O tom dosud nejpodrobněji M. Očadlík, Zdeněk Nejedlý, zakladatel české hudební vědy, Zdeňku Nejedlému ČSAV, Praha 1953, s. 207—229. Dosud vydané dějiny Univerzity Karlovy nemohly věnovat tomuto problému více prostoru. Viz Stručné dějiny Univerzity Karlovy, Praha 1964.

riálu.⁵⁾ Naše studie nevyčerpává Nejedlého působení na vysoké škole v plné šíři. Téma samo by si zasloužilo práci daleko většího rozsahu. V této stati jsme zatím rezignovali na Nejedlého studentská léta, která tvoří v jeho životě samostatnou kapitolu,⁴⁾ nezmiňujeme se ani o jeho vztahu k studentskému hnutí⁵⁾ a také rozbor Nejedlého učitelství jsme omezili na nezbytné minimum. Snažili jsme se především postihnout pozadí Nejedlého cesty jako vysokoškolského učitele, jeho osobní vztahy k ostatním členům profesorského sboru i kulturní a politickou linii, kterou se pokoušel v rámci daných možností prosazovat. Domníváme se, že tento jistě nenezajímavý pohled do „zákulisi“ osvětlí některé Nejedlého kroky, jež by jinak zůstaly skryty v šeru pražských archivů.⁶⁾

7. listopadu 1904 nastylizoval Zdeněk Nejedlý, v té době asistent archivu Muzea království Českého, žádost o připuštění k habilitaci v oboru hudební vědy na české filozofické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity. K žádosti připojil, jak bylo obvyklé, životopis, křestní list, doktorský diplom, habilitační spis Dějiny zpěvu předhusitského v Čechách, program přednášek a jiné náležitosti.⁷⁾ Z nich nejpozoruhodnější byl seznam ostatních tištěných prací, ve kterém Nejedlý uvedl pouze tituly, jimž přikládal zásadnější význam. Šestadvacetiletý mladý muž se tak profesorskému sboru filozofické fakulty představoval vědeckou produkcí výjimečnou a v pravém slova smyslu nevídanou. Jeho úplná bibliografie obsahovala v té době již 120 položek, z toho 8 knih a 2 pramenné edice. V českém vědeckém světě nebyl uchazeč o docenturu postavou neznámou. Z počátku ale vše nasvědčovalo tomu, že jeho hlavním oborem bude historie. Práce historické také na začátku Nejedlého vědecké cesty převažovaly a Jaroslav Goll mohl být spokojen, že mezi svými žáky vychoval specialistu, schopného ponořit se do myšlenkového světa husitství. Rovněž zaměstnání v Muzeu a služební cesty s ním spojené předurčovaly Nejedlého spíše na dráhu historika než muzikologa. Avšak ambiciózního mladíka nelákala perspektiva dlouholeté práce v Muzeu, práce, při níž tvůrčí vědecké zájmy ustupovaly přece jen do značné míry stranou před úředními povinnostmi. Postavení skutečného vědce zaručovalo tehdy pouze povolání vysokoškolského učitele. A pro to se Nejedlý rozhodl. Naděje získat pevné postavení v historických vědách na české filozofické fakultě byla iluzorní a Nejedlý o tom dobře věděl. Patřil do druhé generace Gollových žáků, jejichž vyhlídky na brzkou univerzitní kariéru byly nepatrné, přestože se Goll staral, aby dostali pokud možno taková zaměstnání, kde by jejich talent nezplaněl a nezapadl. A Nejedlý neměl rozhodně trpělivost čekat, než se mezi historiky na fakultě uvolní místo. Navíc mu před očima vyvstával tragický osud přítele Ladislava Hofmana. Cítil se bytostně povolán dělat vědu a bylo tedy pochopitelné, že se za této situace orientoval na svého učitele estetiky Otakara Hostinského. Podle některých náznaků lze soudit, že se Nejedlý na samém počátku století zabýval myšlenkou získat stolicí estetiky po odchodu Hostinského. Chtěl tak udržet myšlenkovou náplň, kterou plodné dílo Otakara Hostinského vtisklo české estetice. Zaměření na muzikologii se však v dané chvíli ukázalo reálnější.

Nejedlého volba navíc vycházela z jeho vlastních širokých zájmů. Považoval se sice vždy hlavně za historika, avšak historii chápal, v duchu tehdejších kulturně-historických názorů, značně široce. Zahrnoval do ní nejen politické, hospodářské a sociální dějiny, nýbrž i dějiny výtvarných umění, divadla, hudby atd. Ostatně stejný postoj zastávali i jeho učitelé Jaroslav Goll a Čeněk Zíbrt. Rozhodnutí habilitovat se jako hudební vědec nemusel tedy Nejedlý pocítovat jako prohřešek proti ideálu, s nímž v roce 1896 vstupoval do Prahy — stát se velkým historikem. Ale přece jen jakési „provinění“ cítil, jak dosvědčuje jeho dopis Gollovi z února 1905, v němž zdůvodňoval svůj krok.⁸⁾ Je třeba přiznat, že od počátku vlastní historické práce se Nejedlý zabýval i literaturou,⁹⁾ především ale hudbou. V roce 1901 vydal knižní studii o Zdeňku Fibichovi,¹⁰⁾ o dvě léta později pak přehledné Dějiny české hudby.¹¹⁾ Své zájmy v této oblasti uplatňoval v řadě drobných kritik a polemik, v nichž reagoval na soudobé hudební dění.¹²⁾ Ve všech těchto pracích se Nejedlý projevoval jako oddaný stoupenec estetických názorů Otakara Hostinského i jako bezvýhradný ctitel Smetanův a Fibichův. Nebylo tedy divu, že v mladém vědci spatřoval Hostinský svého spolubojovníka.

Kdy a jak se zrodila myšlenka na zřízení hudební vědy jakožto vědního oboru

⁵⁾ Pouze G. Hudec sestavil na základě seznamů přednášek Přehled přednášek (čtení) Zdeňka Nejedlého na československých vysokých školách. Zdeněk Nejedlý dnešku. Sborník studií a materiálů k 80. narozeninám. Praha 1958, s. 205—217.

⁴⁾ O tom disertační práce B. Svadbové, Zdeněk Nejedlý a L. K. Hofmann, Praha 1973. Strojopis v AUK.

⁵⁾ K sepsání takové práce je nejpovolauější Gustav Hudec, v třicátých letech fungoval Spolku posluchačů filozofie.

⁶⁾ Předložená práce představuje nezbytnou sondu do problematiky a bylo jí třeba uskutečnit vzhledem k plánované vědecké biografii Zdeňka Nejedlého, na které pracují zaměstnanci Kabinetu Zdeňka Nejedlého Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV.

⁷⁾ Mezi jinými to byla kniha Zdeněk Fibich, zakladatel scénického melodramatu „jakožto ukázka prací o estetice hudby“, dále pojednání Poměr zpěvu husitského k hudbě předhusitské „na doklad, že podepsaný bude pokračovat v práci o tématě habilitačního spisu“ a konečně potvrzení správy knihovny Muzea království Českého, že Zdeněk Nejedlý smí volně používat hudebního archivu téže knihovny ke svým přednáškám. Fotokopie uložena v Kabinetu Zdeňka Nejedlého (dále jen KZN), písemná pozůstalost Z. Nejedlého, osobní doklady, kartón č. 1.

⁸⁾ „Jest to snad trochu kacířské právě v době, kdy se ucházím o docenturu vědy hudební, avšak pravda to jest: byl jsem od malučka a budu vždy historikem více než číu jiným. Ostatně myslím, že je to přednost v každém oboru, tedy také v hudebním dějepiscetví. Jak si představuju dějiny hudby v pravém slova smyslu, řekl bych historickém, chci ukázat právě na druhém svazku (Počátky husitského zpěvu — pozn. P. Č.), kdež v prvním oddílu chci vylíčit vznik ideje reformačního zpěvu a její rozvoj až do rozkvětu husitství. Doufám, že to bude zajímavý příspěvek ke „kulturní historii“ vůbec, nejen české.“ Z. Nejedlý J. Gollovi 17. 2. 1905. Otištěno in Korespondence Zdeňka Nejedlého s českými historiky, ed. J. Hanzal a B. Svadbová, Praha 1978, s. 24.

⁹⁾ Z. Nejedlý, Alois Jirásek, ČČM 75, 1901, s. 39—53, 186—211, 403—423. Tutéž práci vydal o rok později nákladem vlastními knižně. Dílo je výrazem úcty a osobního vztahu mladého Nejedlého k Aloisu Jiráskovi, jenž jej doporučil do muzejního archivu.

¹⁰⁾ Z. Nejedlý, Zdenko Fibich, zakladatel scénického melodramatu, Praha 1901.

¹¹⁾ Z. Nejedlý, Dějiny české hudby, Praha 1903.

¹²⁾ Viz Bibliografie díla Zdeňka Nejedlého, sestavila S. Jonášová—Hájková a kol., Praha 1959.

ru na české filozofické fakultě, říci nedovedeme. Nebudeme zřejmě příliš daleko od pravdy, když vyslovíme domněnku, že plán na Nejedlého habilitaci definitivně uzrál někdy v první polovině roku 1904. Tehdy byly již v tisku Dějiny předhusitského zpěvu v Čechách, dílo, které mohl Nejedlý s klidnou myslí předložit jako habilitační spis. Doklady pro tuto hypotézu ovšem neexistují, protože v korespondenci obou mužů nepadlo o habilitaci ani slovo. To však není rozhodující, neboť Nejedlý a Hostinský se stýkali několikrát týdně, a lze oprávněně předpokládat, že nápad dostal přesnější podobu při osobním jednání. Učitel Hostinský tak vycházel vstříc svému žákovi a na druhou stranu si mohl být jist, že v osobě Zdeňka Nejedlého získává člověka, který půjde v jeho šlépějích.

Kromě motivů osobních vedla k založení hudební vědy jako vysokoškolského předmětu i objektivní situace. O hudebních tradicích českého národa není třeba se podrobněji rozepisovat. Vždyť i na počátku století byla hudba uměním, které se těšilo velké oblibě a poutalo na sebe všeobecnou pozornost. A to tím spíše, že v hudbě dosáhli Čechové úspěchů i v mezinárodním měřítku. Otakar Hostinský se také v roce 1877 habilitoval na nerozdělené univerzitě pro „dějiny a estetiku hudebního umění“,¹³⁾ ale v roce 1883 byl jmenován profesorem estetiky na české filozofické fakultě. Ani udělením docentury Nejedlému nezačala hudební věda na české univerzitě existovat oficiálně jako samostatný obor. K tomu bylo zapotřebí, aby zřízení stolice schválil profesorský sbor a nadřízené státní orgány, a v neposlední řadě, aby nový obor přednášel profesor. Nejedlého habilitace však vytvářela reálný předpoklad pro to, aby profesorský sbor mohl v dohledné době žádat o mimořádnou profesuru hudební vědy.

Celá záležitost byla komplikována ještě tím, že se na pražské univerzitě hudební věda přednášela od roku 1869. Prvním profesorem hudební vědy byl jmenován August Wilhelm Ambros, rodák z Mýta u Rokycan, a mezi jeho nástupce náležel i proslulý muzikolog Guido Adler, původem z Jihlavy. Vzhledem k tomu, že na pražské univerzitě působili jako profesori hudební vědy Němci, zůstala po rozdělení školy hudební věda na německé univerzitě a čeští posluchači se museli spokojit s Hostinského přednáškami v rámci obecné estetiky.¹⁴⁾ Takový stav byl ovšem s ohledem na české hudební tradice i současnost absurdní a jako křivdu jej chápal i Hostinský. Sám proto v roce 1888 povolal jako lektora hudební vědy na českou filozofickou fakultu profesora pražské konzervatoře Karla Steckera, ale tato volba nesplnila očekávání (Stecker přednášel výhradně hudební teorii) nehledě na to, že byla od počátku provizóriem. Existovala-li tu česká univerzita, existoval-li tu hudebně vyspělý český národ, pak měl tento národ právo na český

¹³⁾ Zpráva komise o zřízení a obsazení vědy hudební z 5. 6. 1907, AUK, personální spisy Z. Nejedlého; ftk. v KZN, činnost ZN, ftk., kartón č. 28.

¹⁴⁾ V. Helfert, Hudební věda na naší univerzitě, Smetana I, 1910—1911, s. 71—74; M. Ošadlák, c. d., s. 209—210. Nejedlého hudebně vědecké dílo zasazuje do širšího evropského kontextu J. Jiránek, Zdeněk Nejedlý — zakladatel české hudební vědy, Z bojů o českou hudební kulturu, Praha 1979, s. 13—28.

smýšlející a český píšící vysokoškolsky vzdělané muzikologické odborníky. To byly hlavní důvody Hostinského a Nejedlého rozhodnutí.

Na druhou stranu představovaly přednášky z hudební vědy na české univerzitě určité oživení v našem hudebním životě. A toto oživení nemuselo být, jak se zanedlouho ukázalo, pouze bezvýhradně vítané. Skladatelům, praktickým hudebníkům i ryzím teoretikům, jak je vychovávala konzervatoř, tu vyrůstala určitá konkurence, jež z hudebně historického a hudebně estetického hlediska mohla prosazovat koncepce, které nemusely být každému po chuti. V letech 1904 a 1905, kdy se o Nejedlého habilitaci teprve jednalo, si asi málokdo tuto možnost uvědomoval. Ale o dva roky později, po Nejedlého zásahu do případu Karla Knittla, dostaly události prudký spád a konzervatoř a stolice hudební vědy se staly nesmiřitelnými protivníky.¹⁵⁾ Domníváme se, že Nejedlý již přistupoval k habilitaci s pevným předsevzetím očistit české hudební poměry a razit vlastní koncepci dějin české hudby. Svědčí o tom jeho pozdější činnost i nedočkavost, s jakou si žádost o habilitaci podával.¹⁶⁾

Ještě před jednou překážkou se Zdeněk Nejedlý a Otakar Hostinský ocitli. Museli rozřešit otázku, jak se vlastně obor, který hodlal Nejedlý přednášet, bude jmenovat. Dnes se nám to zdá podivné, ale podle Nejedlého slov tehdy neexistoval český ekvivalent pro německý výraz Musikwissenschaft. Po delším přemýšlení nepřišli oba na nic lepšího než na sousloví hudební věda. Nejedlý na to sám po letech s úsměvem vzpomínal.¹⁷⁾

Profesorský sbor české filozofické fakulty na svém zasedání 1. prosince 1904 zvolil komisi ve složení Otakar Hostinský, Jaroslav Goll a Josef Zubatý k posouzení Nejedlého habilitace. Komise pracovala opravdu rychle, takže již 19. ledna 1905 mohla podepsat posudek, který je sice celý psán rukou Hostinského, ale prozrazuje i spolupráci Gollovu.¹⁸⁾ Je pochopitelné, že Goll a Hostinský dílo svého žáka vyzvedli. V této souvislosti se podívejme na zprávu habilitační komise blíže, neboť ukazuje názory učitelů na dosavadní Nejedlého činnost.

Autoři elaborátu nejprve zrekapitulovali Nejedlého vědeckou práci a zdůrazni-

¹⁵⁾ O genezi tzv. Knittlovy aféry a jejím průběhu psala nejpodrobněji S. Zachařová, Nejedlého polemika o Karla Knittla, Z bojů o českou hudební kulturu, s. 29—115.

¹⁶⁾ Nejedlý napsal žádost již 7. 11. Hostinský o tom nevěděl a někdy mezi 11.—13. 11. 1904 (dopis není datován) sděloval Nejedlému, že zasedání profesorského sboru se uskuteční 1. 12. a upozorňoval svého žáka, že žádost musí být odevzdána alespoň týden před tímto datem. O. Hostinský Z. Nejedlému, b. d. 1904, KZN, písemná pozůstalost Z. Nejedlého, korespondence osobní, kartón č. 18. Nejedlého odpověď Hostinskému datována 14. 11. 1904, Ústav pro etnografii a folkloristiku, část písemné pozůstalosti O. Hostinského

¹⁷⁾ „Ale s profesorem Hostinským nepřišli jsme na lepší název pro Musikwissenschaft, a tak zplodil jsem r. 1905 ‚hudební vědu‘. Předtím v Čechách žádná ‚hudební věda‘ neexistovala a nikdo nikdy toho jména pro obor vědní neužil.“ Z. Nejedlý, Hudební věda jest upír..., Česká kultura I, 1912—1913, s. 479. Tato Nejedlého slova bude zapotřebí ověřit. Můžeme je alespoň upřesnit v tom smyslu, že hudební věda se objevuje již v Nejedlého žádosti o habilitaci ze 7. 11. 1904.

¹⁸⁾ Zpráva komise habilitační z 19. 1. 1905 má 8 stran rukopisu a je uložena v AUK, personální spisy Zdeňka Nejedlého.

li, že kandidát na svých každoročních cestách do ciziny poznal „i hudební poměry cizí, zejména z operních divadel zná z vlastního názoru německá, francouzská, italská, polská, ruská, holandská a všech národů skandinávských. Delší pobyt v některých městech umožnil mu také seznámiti se se zařízeními a přednáškami o hudbě na cizích univerzitách a jiných učilištích, zvláště ve Vídni, v Berlíně (prof. O. Fleischer), v Mnichově, ve Vratislavi, v Paříži (na Sorbonně i Collège de France), ve Varšavě, v Moskvě aj.“¹⁹⁾ Dále upozornili, že Nejedlý byl již zvolen mimořádným členem Královské české společnosti nauk a je i členem komise pro vydávání Pramenů k dějinám českého hnutí náboženského a komise pro vydávání Pramenů dějin českých. Vysoce vyzdvihli Nejedlého publikační činnost, kterou rozdělili na práce historické a práce muzikologické. Jako podklad pro zhodnocení Nejedlého činnosti na poli historické vědy poskytl Goll Hostinskému rukopis své recenze o Dějinách předhusitského zpěvu v Čechách²⁰⁾ i seznam vesměs pochvalných referátů na jiná uchazečova díla.²¹⁾ Po té již následují soudy Hostinského, zaměřené především na přínos knihy Dějiny předhusitského zpěvu v Čechách jakožto spisu habilitačního.²²⁾

„Poněvadž pak dr. Nejedlý“, píše Otakar Hostinský, „vedle svých studií dějepisných stejně horlivě pěstoval všechny obory nauky hudební a vzdělal se technicky u na slovo vzatého pedagoga hudebního, Fibicha, mohl se ovšem odvážiti velkého podniku, podati obraz české hudby středověké, zejména reformační. Zde byla mezera na našem dějepisectví hudebním nejcitlivější, poněvadž o posvátném zpěvu středověkém psali dosud nejvíce badatelé s tendencí katolickou,²³⁾ kteří přirozeně době předhusitské snažili se přiřknout co možná nejbohatší aparát hymnologický a největší interes umělecký, proti němuž pak pěstování hudby v době husitské činiti muselo dojem ústupu a úpadku, jímž slibný předtím rozvoj českého umění byl náhle zařazen nebo alespoň zdržován... V Nejedlého díle ‚význam XIV století vůbec a věku Karlova zvlášť, pro naše umění jakožto zlaté doby zpěvu liturgického‘ sice nikterak se nesnižuje, ale proti dosavadním názorům zásluha o český lidový zpěv přisuzuje se — dle přesvědčení referenta, jenž váhu nových důvodů dr. Nejedlého uznává, plným právem — době husitské, a především Husovi samotnému, jenž ‚první vědomě a programaticky uvedl do kostela lidový zpěv‘.“²⁴⁾ V závěru posudku uznal Hostinský oprávněnost Dějin předhusitského zpěvu v Čechách jako habilitační práce, ocenil Nejedlého píli, pracovitost²⁵⁾ a po-

chvalně se zmínil i o knize Zdenko Fibich, zakladatel scénického melodramatu. Komise potom podepsala závěr, že Zdeněk Nejedlý „způsobily jest habilitovati se pro obor vědy hudební (podtrhl O. H.), i činí proto návrh, aby připuštěn byl ke kolokviu habilitačnímu“.²⁶⁾

Vidíme, že Hostinský ve svém kladném referátu vyzvedal zejména ideovou stránku Nejedlého práce. Názory obou badatelů na husitství jako vrcholnou epochu českých dějin i jejich přesvědčení o důležitosti husitského hnutí pro další vývoj a demokratizaci české hudby tu souzněly a byly navíc podloženy pramenovým studiem. Je nepochybné, že profesori české filozofické fakulty, především z okruhu společenských věd, Nejedlého habilitaci uvítali. Na české univerzitě se objevil nový obor, jímž se dosud mohla pyšnit jenom německá univerzita, a to byl další nesporný úspěch české vědy.

Zprávu habilitační komise projednal na zasedáních 23. února a 23. března 1905 profesorský sbor a doporučil udělit „Dr. Zdenko Nejedlý die venia legendi für das Gebiet der Musikwissenschaft.“²⁷⁾ Po kratším byrokratickém úřadování a nezbytném schválení všech náležitostí²⁸⁾ byla 27. července 1905 Nejedlého docentura potvrzena.²⁹⁾ Nejedlý na jmenování netrpělivě čekal, jak dokládá jeho dopis Zíbrtovi.³⁰⁾ Nebylo divu. V září se měl ženit a na svatbě by rád vystupoval již jako pan docent. Přání se mu tedy splnilo³¹⁾ a do společného života s Marií Brichtovou vykročil 2. září 1905 s vědomím, že se mu otevírají nové obzory.

hrady měl Hostinský pouze vůči Nejedlého analýze některých skladeb. I to je typické, neboť hudební analýza nepatřila k silným stránkám Nejedlého, jenž byl orientován především historicky. Naproti tomu se Hostinský mýlil, když vyzvedal Nejedlého názor, že píseň Hospodine, pomiluj ny je až dílem 12. století. Tamtéž.

¹⁹⁾ Tamtéž.

²⁷⁾ Z dopisu české filozofické fakulty Karlo-Ferdinandovy univerzity ministerstvu kultu a vyučování (dále jen MKV) ve Vídni. Dopis podepsaný děkanem Františkem Pastrkem byl odeslán 4. 4. 1905 pod čj. 595. Ftk. v KZN, činnost Z. Nejedlého, ftk., kartón č. 28.

²⁸⁾ Viz MKV prezídiu místopředsedství v Praze 21. 6. 1905 pod čj. 23 211, SÚA Praha, fond MKV ve Vídni, sig. MŠ/R:5 Prag, Philosophie, Nejedlý; prezídiu místopředsedství v Praze policejnímu ředitelství v Praze 29. 6. 1905 pod čj. 10151/1905, SÚA, fond Prezídium místopředsedství, sign. PM 1901—1910, 6/1/1; Zemský výbor království Českého prezídiu místopředsedství v Praze 3. 7. 1905, SÚA, fond MKV ve Vídni, sign. MŠ/R:5, Prag, Philosophie, Nejedlý; policejní ředitelství v Praze prezídiu místopředsedství v Praze 7. 7. 1905 pod čj. 10963/1905 SÚA, fond PM, sign. PM, 1901—1910, 6/1/1.

²⁹⁾ „In Erledigung des Berichtes von 4. April 1905, Z. 595, finde ich den Beschluss des Professorenkollegiums der philosophischen Fakultät der k. k. böhmischen Universität in Prag auf Zulassung des Dr. Zdenko Nejedlý als Privatdozent für Musikwissenschaft an der genannten Fakultät zu bestätigen.“ MKV děkanství filozofické fakulty české univerzity Karlo-Ferdinandovy v Praze. AUK, spisy děkanství FFUK.

³⁰⁾ „Přednášky mám už připraveny, ty mi nezaberou čas, aspoň ne první měsíc. Rozhodnutí z Vídně už by tu snad mohlo být. Rád bych přednášel tři hodiny týdně. Nebude to snad nápadné?“ Z. Nejedlý Č. Zíbrtovi 6. 7. 1905 z Amberka. Viz Korespondence Zdeňka Nejedlého s českými historiky, s. 119.

³¹⁾ Velký Nejedlého dík patřil především Hostinskému. Nejedlý mu psal: „Dovoďte, abych Vám u příležitosti potvrzení mé docentury poděkoval co nejvíceji za všechnu laskavost, již jste mi přitom i jinak prokázal. Od prvního vstupu na univerzitu až po dnes znamenalo pro mne každé Vaše slovo tolik, že nemohu než vzpomenouti toho s nejhlubší srdečností jako ničeho jiného. Otevřel jste mi cestu novou celého mého snažení

¹⁹⁾ Tamtéž.

²⁰⁾ Wiener Abendpost 1905, č. 38.

²¹⁾ Jaroslav Goll recenzoval edici Prameny k synodám strany pražské a táboorské v ČCH 7, 1901, s. 467—468 a V. Novotný Českou misii Jana Kapištrana, tamtéž, s. 67—69. Dějiny města Litomyše a okolí zhodnotil J. Pekař, ČCH 10, 1904, s. 223—224.

²²⁾ Z. Nejedlý Dějiny předhusitského zpěvu v Čechách, Praha 1904.

²³⁾ Hostinský měl na mysli Karla Konráda, autor obsáhlých Dějin posvátného zpěvu staročeského I-II, Praha 1831—1893.

²⁴⁾ Zpráva komise habilitační z 19. 1. 1905, AUK, personální spisy Z. Nejedlého.

²⁵⁾ „... knihu tu možno nazvati spisem, s nímž naše hudební historiografie přišle počítati musí jakožto se základem pilnou a opravdovou prací získaným.“ Drobné vý-

Již ke své žádosti o habilitaci přiložil Nejedlý soupis zamýšlených přednášek. Nebyl to však seznam, jaký obvykle žadatel předkládal. Nejedlý uvedl všechny tematické okruhy, jimž hodlal za svého vysokoškolského působení věnovat pozornost, a nejenom přednášky, které chtěl uskutečnit v prvním roce pedagogické činnosti. Je třeba dodat, že všechna proponovaná témata Nejedlý v budoucnu odpřednášel³²⁾ a prakticky se jich držel až do roku 1939. Gustav Hudec uvádí, že Nejedlý začal přednášet na české filozofické fakultě až od začátku letního semestru 1906.³³⁾ To je ale omyl. V seznamech přednášek je Nejedlého jméno opravdu uvedeno až od r. 1906. V Nejedlého knihovně se však zachoval exemplář seznamu přednášek ze zimního semestru 1905, do něhož Nejedlý vepsal na závěr strany 29 vlastní rukou své dvě přednášky.³⁴⁾ A to by jistě neudělal, kdyby je nerealizoval. O přednáškách Nejedlého již v zimním semestru 1905 víme i z jiného pramene. Vysvětlení celé situace je jednoduché. Seznam přednášek byl připravován a odevzdáván do tiskárny dříve, než bylo rozhodnuto o Nejedlého habilitaci. Proto nebyly Nejedlého přednášky do soupisu pojaty. Díky Nejedlého pečlivosti máme doloženo, jak se jeho první přednášky jmenovaly. Obě vyplývaly z témat mladému docentovi nejbližších. První nesla název O hudbě středověké, druhá pak Bedřich Smetana.³⁵⁾ Konaly se v klementinské místnosti číslo IV, v níž Nejedlý přednášel až do roku 1915.

V následujících semestrech vykládal Nejedlý Dějiny opery (v podstatě chronologicky) a zabýval se osobnostmi a dílem Ludwiga van Beethovena a Richarda Wagnera. Texty těchto přednášek jsou zachovány a lze si o nich udělat dost jasnou představu.³⁶⁾ Jejich rozbor je ovšem záležitostí muzikologickou a nikoliv

hned první hodinou Svých přednášek. Nyní pak s Vaším svolením a podporou dostávám se tam, co bylo vždy, přiznám se, cilem všech mých tužeb, čemu jsem obětoval mnoho, i své finanční postavení. Mám o tom mínění tak vysoké, třeba dosud slyškovně, že to u mne vždy vysoko stálo nade všemi ohledy a prospěchy osobními. Proto račte býti ujištěn, slovutný pane profesore, že podporou v této věci prokázal jste mi dobrodiní největší, jež pro mne vůbec může býti vymyšleno.“ Z. Nejedlý O. Hostinskému 19. 8. 1905, Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, část písemné pozůstalosti O. Hostinského. K nejnovější monografii M. Jůzla, Otakar Hostinský, Praha 1980, nemohl již autor této studie přihlídnout.

³²⁾ „Žadatel hodlá v brzké době podati celkový přehled dějin hudby i všech oborů hudební vědy (estetiky). Přednášky své provázené demonstracemi na klavír hodlá rozdělit takto: 1. O původu hudby; 2. Vývoj moderní hudby: Bach, Händl, Haydn; 3. Vývoj hudebních forem až po Bacha; 4. Vývoj soustavy hudební a harmonie; 5. Vývoj instrumentální hudby od Haydna; 6. Dějiny opery až po Wagnera; 7. Hudební drama; 8. Bedřich Smetana; 9. Dějiny notového písma; 10. Akustické a estetické základy harmonie.“ Viz příloha k žádosti o habilitaci, KZN, písemná pozůstalost Z. Nejedlého, osobní doklady, kartón č. 1.

³³⁾ G. Hudec, c. d., s. 208.

³⁴⁾ Seznam přednášek české univerzity 1905—1909. Konvolut seznamů přednášek, knihovna KZN, sign. ČB 170/1905—1909. Navíc v dopise Hostinskému z 6. 6. 1907 uvádí Nejedlý počet svých posluchačů v zimním semestru 1905—1906. Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, část písemné pozůstalosti O. Hostinského.

³⁵⁾ Přednáška o hudbě středověké se konala v úterý a v pátek od 17 do 18 hodin a přednáška Bedřich Smetana ve čtvrtek v týž čas. Nejedlý tedy opravdu přednášel tři hodiny týdně. Viz poznámku č. 30.

³⁶⁾ KZN, písemná pozůstalost Z. Nejedlého, univerzitní přednášky.

obecně historickou, proto se tu jimi nebudeme zabývat. Na nový obor byly přednášky poměrně hojně navštěvovány. V prvních třech semestrech Nejedlého působení kolísal počet posluchačů mezi 12—34, v podstatě se však neustále zvyšoval.³⁷⁾ Ačkoliv z těchto let nemáme k dispozici žádné konkrétní svědectví o atmosféře, v níž přednášky probíhaly, můžeme na základě pozdějšího stavu usuzovat, že Nejedlý byl jako učitel oblíben. Přispíval k tomu nejen fakt, že hudební věda byla na české univerzitě novinkou i tradiční zájem o hudbu, nýbrž i osoba přednášejícího. Nejedlý byl vynikající řečník se schopností sugestivního podání a s darem přesvědčovat auditorium o správnosti svých myšlenek. Navíc byl mladý, temperamentní a razil názory, jež v českém hudebním světě nebyly právě obvyklé. A tento rys, stejně jako schopnost získat si okamžitě autoritu, mladé přitahoval.³⁸⁾ Po dvouletém docentském působení mohl být Nejedlý s výsledky své učitelské činnosti plně spokojen.

Nejedlý náležel mezi soukromé docenty. V praxi to znamenalo, že přednášky na fakultě vykonával zdarma ve svém volném čase a z existenčních důvodů byl nucen setrvat v pracovním poměru v archivu Muzea království Českého. Přestože jeho služné nebylo vzhledem k věku nejmenší,³⁹⁾ považoval Nejedlý službu v archivu za přítěž své vlastní práce a zabýval se myšlenkou přejít plně na filozofickou fakultu. K tomu bylo zapotřebí získat titul mimořádného univerzitního profesora. Je nepochybné, že případná profesura by upevnila i Nejedlého pozici v hudebním světě, neboť jeho popularita nebyla v určitých kruzích příliš velká. Příležitost se naskytl, když v roce 1907 vydala Královská česká společnost nauk velké Nejedlého dílo Počátky husitského zpěvu. Nejedlý i Hostinský byli přesvědčeni, že tato kniha stejně jako dosavadní úspěšná dráha prvního docenta hudební vědy na české univerzitě budou dostatečným doporučením pro honorovaný extraordinariát. Tentokrát se však mylili.

Na schůzi profesorského sboru filozofické fakulty konané 28. února 1907 byl z iniciativy Otakara Hostinského vznesen návrh na zřízení stolice hudební vědy na české univerzitě a její personální obsazení. Vypracováním zprávy byla opět pověřena komise ve složení Hostinský, Goll a Zubatý, která svůj elaborát podepsala 5. června 1907. Konstatovala v něm, „že profesura tohoto oboru patří k úplné výbavě, ba přímo k naléhavým potřebám filozofické fakulty, zejména jedná-li

³⁷⁾ Nejedlý píše Hostinskému v dopise uvedeném v pozn. č. 34 následující údaje: „Slovutný pane profesore, počet mých posluchačů v minulých třech semestrech tento: 1905/6 zimní semestr 12+23 (první přednáška 2 hod., druhá 1 hod.), 1906 letní semestr 29+23, 1906/7 zimní semestr 34+24.“

³⁸⁾ Čerpáme tu z osobních vzpomínek Marie Tarantové, rozené Kočové, jedné z nejstarších žijících posluchaček Z. Nejedlého i ze vzpomínek zesnulé Elišky Vycpálkové-Svěčené. Srovnej KZN, Hudební klub, kartón č. 1.

³⁹⁾ Od 1. 1. 1905 do 1. 10. 1906 byl Nejedlý skutečným adjunktem s platem 233,33 K měsíčně a od 1. 10. 1906 do 1. 10. 1909 definitivním adjunktem s platem 263,33 K měsíčně. Ftk. z archivu Národního muzea uložené v KZN, činnost Z. Nejedlého, ftk., kartón č. 25.

se o univerzitu tak četně navštěvovanou jako je naše, počtem posluchačstva druhá v Rakousku, a k tomu ještě o jedinou dosud univerzitu národa, mezi jehož kulturními snahami právě hudba zaujímá tak vynikající místo. Má-li tedy vedle univerzity vídeňské profesuru vědy hudební také německá univerzita pražská, návštěvou svou na šestém místě stojící, smí se jí zajisté plným právem domáhati především naše, na druhém místě stojící česká univerzita se svým posluchačstvem značně více než dvojnásobným, na filozofické fakultě dokonce trojnásobným.⁴⁰⁾ Po tomto národnostním zdůvodnění návrhu, pokračoval Hostinský⁴¹⁾ v líčení situace, jak se vyvíjela od rozdělení univerzity na českou a německou v roce 1882. Závěr zprávy byl jednoznačný. Komise zvážila všechny argumenty a rozhodla se doporučit profesorskému sboru podání návrhu na zřízení profesury hudební vědy na české univerzitě. Takový případný čin označila jako „důležitý a pilný, poněvadž směřuje k vyplnění mezery, která pro nás je dvojnásobně citelná, uváží-li se, že na zdejší německé univerzitě mezery takové není již od mnohých let.“

V druhé části zprávy se komise jednomyslně vyjádřila pro schválení návrhu na jmenování Zdeňka Nejedlého mimořádným profesorem hudební vědy. Dosavadního docenta považovali členové komise za osobu „úplně způsobilou, již by profesura vědy hudební mohla být svěčena“. V podobném tónu se nesl rovněž soud o Nejedlého Počátcích husitského zpěvu.⁴²⁾ Před schůzí profesorského sboru, která se měla konat 20. června 1907 v zasedací síni v Krakovské ulici č. 6, se zdálo být jasné, že návrh komise bude v plném rozsahu schválen a postoupen ke konečnému rozhodnutí nadřízeným orgánům. Leč nestalo se tak.

Když Otakar Hostinský přednesl na schůzi zprávu komise, povstal František

⁴⁰⁾ Zpráva komise o zřízení a obsazení profesury vědy hudební z 5. 6. 1907, KZN, činnost Z. Nejedlého, ftk., kartón č. 28. Originál v AUK.

⁴¹⁾ Celá zpráva je psána Hostinského rukou.

⁴²⁾ Ze zprávy uvádíme: „Po habilitaci dr. Nejedlý nikterak neustal ve své pilné práci literární. Netřeba zde hleděti k četným drobnějším statím hudebně-historickým, jež od té doby napsal; neboť začátkem r. 1907 uveřejnil nový spis, který jest pokračováním jeho spisu habilitačního, třeba v sobě zaokrouhleným a co do rozměrů ještě rozsáhlejším (čítá bez rejstříků přes 500 stran), takže v něm spatřovati sluší *druhý svazek velkého, na širokých základech historického studia spočívajícího, přímo z pramenů čerpajícího díla o dějinách české hudby. Jsou to Počátky husitského zpěvu*, jež Královská česká společnost nauk v r. 1906 počtila jubilejní cenou a pak tiskem vydala. Cokoliv svého času ve zprávě habilitační komise — složené z těchže členů jako komise podepsaná — mohlo být řečeno příznivého jak o Dějinách předhusitského zpěvu, tak o vědecké způsobilosti autorové vůbec, to plnou měrou potvrzuje i tato jeho nová kniha... Celkový soud o tomto spisu nemůže být než *velmi příznivý*. Jeť — jako byly již Dějiny předhusitského zpěvu — psán na základě bohatých dat přímo z pramenů českého hnutí náboženského a ze zpěvníků příslušných s velkou pilí sebraných, nezřídka i docela nových, zde poprvé z rukopisů otištěných, přitom kriticky probraných a důmyslně kombinovaných. Přináší tudíž kniha po stránce hudební právě tak jako po literární a vůbec kulturní vedle množství zajímavých podrobností i důležitá nová hlediska, takže obraz Husovy reformy zde nakreslený znamená jednak *nepopíratelný pokrok v našem dějepisectví hudebním, jednak podstatný vitaný doplněk našich obecných dějin českého hnutí reformačního*. Význam tohoto hnutí na poli uměleckém postaven je do pravého a nannoze nového světla a zároveň historický vývoj otázky, o níž běží, ve své nepřetržitosti náležitě objasněn...“ Tamtéž.

Koláček, profesor matematické fyziky, a obrátil se proti návrhu s odůvodněním, že považuje stolicí hudební vědy za luxus a osobu kandidáta na „extraordinariát za nevhodnou. Jeho námítky byly zaprotokolovány a předsedající děkan Sobotka dal potom o návrhu hlasovat. Pro zprávu komise a její doporučení se vyjádřilo 22 členů profesorského sboru, proti 7 profesorů.⁴³⁾ Na první pohled bylo Hostinského a Nejedlého vítězství jasné. Zdání však někdy klame, a tak tomu bylo i v tomto případě. Opozice proti Nejedlému měla v profesorském sboru váhu a bylo třeba brát na ni zřetel. Čím bylo vlastně vystoupení profesora Koláčka proti návrhům Hostinského, Golla a Zubatého motivováno?

Podle našeho názoru byla opozice vůči Nejedlému projevem rivality panující mezi zástupci společenských věd a představiteli přírodních věd v profesorském sboru. Její příčiny sahaly řadu let zpátky a spory kolem RKZ ji ještě vyostřily. Napětí se samozřejmě vybíjelo nejrůznějšími cestami a 20. června 1907 se projevilo ve vystoupení Koláčkově, který tvrdil, že fakulta má naléhavější vědecké potřeby než je zřizování stolice hudební vědy. Co tímto výrokem konkrétně sledoval, se ze zápisu schůze nedozvídáme, snad myslel na vybudování Fyzikálního ústavu. O Nejedlého osobu v dané chvíli asi nešlo. Myslíme, že nedůvěru vůči němu nebudilo ani tak relativní mládí (29 let) a poměrně krátká učitelská činnost jako skutečnost, že byl chráněncem Golla a Hostinského, kteří byli považováni za vůdce společenských vědců na fakultě. Spíše druhotné byly důvody ostatní, mezi nimi i Nejedlého účast v Knittlově aféře.⁴⁴⁾ Na druhou stranu je pravda, že i podružné okolnosti mohly přispívat k vytváření atmosféry, jež nebyla Nejedlému příznivá. Nejedlý vskutku pokládal své učitelské místo na fakultě za jakousi tribunu vlastních myšlenek, polemicky zahrocených vůči poměrům v českém hudebním životě, máme však zato, že sám jeho boj proti odpůrcům Smetanovým nemohl nikdy postačovat jako pádný argument proti nesporným hodnotám Nejedlého vědeckých prací.⁴⁵⁾

Nakonec celá záležitost skončila kompromisem. Nadřízené složky doporučily kladně vyřídit návrh na zřízení stolice hudební vědy. Národnostní motivaci žádosti nemohl přehlédnout ani místopředseda Coudenhove ani ministr kultu a vy-

⁴³⁾ Protokol o schůzi sboru profesorského české filozofické fakulty ve čtvrtek 20. 6. 1907, AUK, Protokoly 1906—1907, FFUK, inv. č. 25.

⁴⁴⁾ Za možný důvod ji pokládal Josef Pekař. „Svět univerzity, vědy, Prahy atd. jakoby se ztratil v propadlišti. Jen boj Nejedlého o Knittla (zdálo se mi od počátku, že se Nejedlý ukvapil; mně vůbec jeho ortelové posudky, pokud jsem to četl, se nelíbily) sem zalehl: dr. Leiner poslal mi poslední stať Kalenského z Nár. L., abych na ni Vás upozornil! Vím přece, že N. L. čtete. Celá historie je bohužel s to vážností historické školy naší uškoditi a možná, že souvisí i s opozicí p. Koláčka et cons.“ J. Pekař J. Golovi 5. 8. 1907, in Listy úcty a přátelství, ed. J. Klik, Praha 1941, s. 505. Goll naopak spatřoval v pozadí opozice vůči Nejedlému muzejní tábor, zřejmě proto, že Muzeum a přírodovědce spojovalo přesvědčení o pravosti RKZ. Nejedlý vystoupil proti RKZ v roce 1906 hned dvakrát. Ve stati Kotle a lesní rohy, Gollův sborník, Praha 1906, s. 380—388 a ve studii Z dozvuků bojů o RKZ, LF 33, 1906, s. 433—440.

⁴⁵⁾ S. Zachařová, c. d.

učování Marchet.⁴⁶⁾ Nejedlému byl však Nejvyšším rozhodnutím ze dne 5. února 1908 udělen pouze titul mimořádného profesora.⁴⁷⁾ Zůstával tedy nadále soukromým docentem a musel pokračovat v pracovním poměru v Muzeu.^{47a)} Soukromých docentů s titulem mimořádného univerzitního profesora bylo ovšem v roce 1908 na české filozofické fakultě více (kupř. Čeněk Zíbrt, Jaroslav Vlček, Karel Chytil, Josef Ladislav Píč, Jindřich Barvíř, Václav Tille, Jan Krejčí⁴⁸⁾) a Nejedlý se neocítil v nikterak špatné společnosti. On sám i Hostinský považovali však výsledný kompromis za prohru a nevzdávali se naděje, že by ještě mohli zvítězit. Spoléhali v tomto směru zejména na Golla.⁴⁹⁾

Bylo jistě zásluhou Gollovou, že ministerstvo kultu a vyučování podalo 16. března 1909 nový návrh na jmenování Nejedlého skutečným mimořádným pro-

⁴⁶⁾ Srovnej k tomu následující dokumenty: česká univerzita Karlo-Ferdinandova MKV 11. 7. 1907 pod čj. 1757, SÚA, fond MKV, sign. MŠ/R: Prag, Philosophie, Nejedlý; MKV prezídiu místopředsedství v Čechách 31. 7. 1907 pod čj. 31030, SÚA, fond PM 1901—1910, 6/1/1. Z dopisu českého místopředsedství MKV 10. 7. 1907, SÚA, fond MKZ, sign. MŠ/R: 5 Prag, Philosophie, Nejedlý, vyjímám: „Die Errichtung einer Lehrkanzel für Musikwissenschaften an der böhmischen Universität in Prag ist zweifellos sehr wünschenswert, da einerseits analoge Lehrkanzeln an anderen Universitäten insbesondere auch an der deutschen Universität in Prag bestehen, andererseits auch eine solche Lehrkanzel bei der regen musikalischen Betätigung des böhmischen Volkes und der böhmischen Studentenschaft einem faktischen Bedürfnisse entsprechen würde... Belangend den zweiten Teil des Antrages — Ernennung des Dr. Nejedlý zum ausserordentlichen Professor an der zu errichtenden Lehrkanzel — glaube ich mit Rücksicht auf das Resultat der Ausführungen des Dekanatsberichtes sowie hauptsächlich auch auf die kurze Lehrtätigkeit Nejedlýs als Privatdozent, den Antrag auf seine Ernennung dermalen als verfrüht bezeichnen müssen.“

Ich erlaube mir daher Antrag zu stellen, das k. k. Ministerium wolle die Bereitswilligkeit zur Errichtung einer Lehrkanzel für Musikwissenschaften aussprechen, die Ernennung eines Professors dieses Faches jedoch einem späteren Zeitpunkt vorbehalten, in welchem entweder die Lehrbefähigung Nejedlýs erprobt und vom Gesamtkollegium der Fakultät anerkannt oder eventuell eine andere zweifellos befähigte Persönlichkeit seitens des Professorenkollegiums namhaft gemacht würde.“

⁴⁷⁾ Návrh ministra kultu a vyučování dr. Gustava Marcheta na udělení titulu mimořádného profesora Z. Nejedlému ze dne 10. 1. 1908. Znění Nejvyššího rozhodnutí z 5. 2. 1908 sdělilo MKV podřízeným institucím 11. 2. 1908. Tamtéž.

^{47a)} O situaci v rodině Nejedlých svědčí slova Marie Nejedlé adresovaná přítelkyni Zdeňce Veselíkové: „A teď mám novinu, která Tě bude asi také těšit. Ve Vídni totiž už je hotovo Zdeňkovo jmenování mimoř. profesorem, a jen co se to vyřídí v kabinetní kanceláři, bude to uveřejněno. Zatím je to tajemství pro nejbližší. Jsem celá šťastná, zvláště že jsem už předem všechno zařídila, aby mohl Zdeněk z musea. Dostane totiž jen 1 000 zl. asi na 2—3 roky, a byl celý tehdy zkormoucen, že musí zůstat v museu. Já ale došla k tatínkovi, ten mi tak krásně porozuměl, a slíbil, že nám to ostatní bude půjčovat na účet toho, co máme ještě dostat. Dala jsem tu zprávu Zdeňkovi už k svátku, a proto nám teď to jmenování nebude povýšení, ale vysvobození.“ M. Nejedlá Z. Veselíkové 25. 1. 1908, KZN, písemná pozůstalost M. Nejedlé, korespondence osobní.

⁴⁸⁾ Seznam osob a ústavů české univerzity Karlo-Ferdinandovy v Praze na počátku studijního roku 1908—9, Praha 1908, s. 54—56.

⁴⁹⁾ „Jen jednu radu ještě: nemluvte o tom mnoho, že počítáte už jen s pouhým titulem profesorským, kdož ví, nedá-li se přece věc ještě tak ujednat, že třeba o něco později, tj. s pozdější pravoplatností, uskuteční se skutečná profesura na základě toho našeho návrhu, takže by sbor nemusil se k věci vracet. Nezapomeňte, že Goll je příštím rektorem, a poradte se o tom i s ním. Dostanu-li referát o žádosti Vaší, vyřídím vše tak, aby mohlo o ní jednáno býti v první schůzi. Konečně těší mne i to, že se Drtina Vaší žádosti ujímá. Tak ke všemu mnoho štěstí!“ O. Hostinský Z. Nejedlému 26. 8. 1907, KZN, písemná pozůstalost Z. Nejedlého, korespondence osobní, kartón č. 18.

fesorem.⁵⁰⁾ Císař vyslovil svůj souhlas o měsíc později.⁵¹⁾ Nicméně se Nejedlý ještě nemohl radovat úplně.⁵²⁾ Státní pokladna neměla dostatek peněz k tomu, aby mohla poskytnout čerstvě jmenovanému extraordináři plný plat, takže se musel spokojit s pouhým ročním honorářem ve výši 2 000 K. Přes toto provizorní finanční řešení opustil Nejedlý k 1. říjnu 1909 Muzeum a začal se věnovat práci na fakultě. S daným stavem se ani Hostinský ani Nejedlý nesmířili. Již v listopadu 1909 vznikl návrh profesorů Hostinského, Golla a Zubatého, aby Zdeněk Nejedlý obdržel místo remunerace normální plat mimořádného profesora. Návrh byl formulován poměrně ostře, netýkal se jenom Nejedlého, ale mladých učitelských sil na české filozofické fakultě vůbec: „Není to poprvé, co docent naší fakulty touto cestou, přes titulární profesuru a pak profesuru bezplatnou, toliko honorovanou, kráčí k skutečné, normálně placené mimořádné profesuře. Podobné případy jsou však — nehledě k výhodě, že počítají se od jmenování profesorem služební léta — vlastně prodloužením docentury. Z každého takového případu vzniká precedens, jehož častější opakování bylo by vůbec způsobilo ohrožení citelně zájmy akademického dorostu učitelského. V konkrétním případě dlužno však poukázat k tomu, prof. dr. Nejedlý od posledního zevrubného referátu o jeho vědecké činnosti literární (ze dne 5. června 1907) v činnosti té horlivě pokračoval, a tudíž tím více zasluhuje skutečnou, normálně placenou profesuru.“⁵³⁾ Profesorský sbor filozofické fakulty tento návrh podpořil.⁵⁴⁾ Kladné stanovisko zaujalo i místopředsedství.⁵⁵⁾ Vše bylo na nejlepší cestě. Byla to ale poslední služba, kterou Hostinský pro svého nejoblíbenějšího žáka vykonal. 19. ledna 1910 profesor Hostinský zemřel.

Pro Nejedlého znamenala jeho smrt těžkou ránu. V osobě zesnulého ztrácel otrovského přítele a člověka, na něhož se mohl plně spolehnout, muže, který jej téměř v každé záležitosti podpořil. K žádné jiné osobnosti na fakultě nevázal Nejedlého tak úzký vztah. Do budoucna mohl počítat snad jen s výraznější podporou Gollovou (Gollova zásluha na prosazení Nejedlého mimořádné profesury byla zřejmě nemalá), jinak se musel opřít o vlastní síly.

⁵⁰⁾ Návrh ministra kultu a vyučování hraběte Karla Stürgkha na jmenování soukromého docenta s titulem mimořádného profesora Z. Nejedlého ze dne 16. 3. 1909, SÚA, fond MKV, sign. MŠ/R:5 Prag, Philosophie: Nejedlý, čj. 160/4/1909. V návrhu se praví: „...zumal auch wegen der ihm zu gewährenden Besoldung erst noch die Verhandlungen mit dem Finanzministerium zugestimmt, dass dem zum unbesoldeten Extraordinarius zu ernennenden Dr. Nejedlý von 1. Oktober 1909 ein Jahreshonorar von 2000 Kronen bewilligt und für die präliminarmässige Vorsorge getroffen werde.“

⁵¹⁾ Tamtéž.

⁵²⁾ „Dále znova gratuluji, že to máte už černé na bílém, třeba snad ne v ruce ještě, přece však ve Wiener Zeitung — a to je zrovna tolik.“ O. Hostinský Z. Nejedlému 16. 5. 1909, KZN, písemná pozůstalost Z. Nejedlého, korespondence osobní, kartón č. 18.

⁵³⁾ Návrh profesorů Golla, Hostinského a Zubatého z 16. 11. 1909. Psáno rukou O. Hostinského. SÚA, fond MKV, sign. MŠ/R:5 Prag, Philosophie: Nejedlý.

⁵⁴⁾ Stalo se tak na schůzi profesorského sboru 24. 11. 1909. Viz dopis děkana české filozofické fakulty J. Pekaře MKV 27. 11. 1909 pod čj. 1193. Tamtéž.

⁵⁵⁾ Viz SÚA, fond České místopředsedství, sign. ČM 1901—1910, 25/54/8 N, čj. 285 069/1909 z 9. 12. 1909.

Duch Hostinského jakoby bděl nad Nejedlým i nadále. Smrtí Hostinského se na české filozofické fakultě uvolnilo systemizované profesorské místo a ministerstvo jej navrhlo přidělit Nejedlému. Císař podepsal kladné rozhodnutí 14. června 1910 a od 1. července obdržel Nejedlý plný plat.⁵⁶⁾

Pro stolicí hudební vědy získal Nejedlý i část Hostinského knihovny a dále menší místnost v Klementinu, jež přiléhala k posluchárně č. IV, v níž Nejedlý přednášel. Stolice hudební vědy tak rozšířila své prostory a zlepšila i vlastní vybavení.⁵⁷⁾ Tyto kroky umožnily Nejedlému zahájit v zimním semestru 1911/1912 hudebně vědecká cvičení, a to pro posluchače zvláště přihlášené. Cvičení byla vlastně předchůdcem semináře pro hudební vědu, k jehož zřízení došlo až v zimním semestru školního roku 1919/1920. Taková byla historie vzniku stolice hudební vědy a jejího obsazení na české univerzitě.

Nejedlý chtěl získat extraordinariát v první řadě proto, aby posílil hudební vědu jakožto samostatný obor. Snažil se však zároveň o upevnění svých ne právě nejlepších pozic v českém hudebním životě. Jeho pojetí dvou vývojových linií v české hudbě nedošlo v uměleckých kruzích souhlasu a bylo přijímáno jako rukavice hozená k souboji. Nebude asi sporu o tom, že se Nejedlý cítil bytostně povolán obnovit polemiku o dílo Smetanova a navázat tak na smetanovské boje, které kdysi vedl Otakar Hostinský. Smetanovská problematika jej přitahovala od roku 1906 více než dějiny husitského zpěvu.⁵⁸⁾ Nejedlého jednoznačně kladné hodnocení řady Smetana—Fibich—Foerster—Ostrčil a silně kritický postoj k dílům ostatních předních tvůrců, zejména k Dvořákovi, vyvolával mezi většinou hudebníků odpor. V roce 1907 po Nejedlého nekrologu na Karla Knittla vypuklo střetnutí mezi oběma tábory v českém hudebním světě definitivně. V tomto názorovém konfliktu zůstal Nejedlý poměrně osamocen. Jeho protivníci (Karel Stecker, Karel Hoffmeister, Karel Kovařovic, Ladislav Vycpálek, Vítězslav Novák, Josef Boleška) ovládli jak hudební tisk (Hudební revue, Dalibor), tak nacházeli uplatnění v nejčtenějších denících. Proti Nejedlému stálo i vedení Národního divadla a pražské konzervatoře. Za této situace, kdy měl znemožněno publikovat v odborném tisku a kdy se poměr sil klonil jednoznačně na stranu jeho odpůrců, posílila honorovaná mimořádná profesura Nejedlého postavení. Spolu se svými od-

⁵⁶⁾ Návrh ministra kultury a vyučování z 20. 5. 1910, SÚA, fond MKV, sign. MŠ/R: — Prag, Philosophie, Nejedlý, čj. 25642/1910.

⁵⁷⁾ Dopis děkana české filozofické fakulty J. Pekaře Z. Nejedlému 24. 1. 1910; dopis téhož Z. Nejedlému 15. 2. 1910 pod čj. 1664. KZN, písemná pozůstalost Z. Nejedlého; Z. Nejedlý J. Gollovi 25. 1. 1910, Korespondence Zdeňka Nejedlého s českými historiky, s. 45; dopis Z. Nejedlého J. Gollovi 19. 12. 1910, tamtéž, s. 47—48.

⁵⁸⁾ „V Počátcích husitského zpěvu (cenu jsem dostal, vyjdou tedy letos), podal jsem, jak alespoň doufám, dostatečnou ukázkou, jak si práci takovou představuju, a třebaš snad potom budu pokračovat (mám materiál úplně pohromadě), přece už chci jinam, k nejkrásnější věci: rozluštit *problém Smetanův*, tj. jak se stalo, že r. 1862 mohl sem přijít a napsat hned Branibory. Kde vzal svůj názor na styl a českost? Jaká byla prehistorie toho? Pokládám to za nejtemnější a nejzajímavější otázku celých našich dějin umění.“ Z. Nejedlý V. Kybalovi 24. 4. 1906, SÚA, písemná pozůstalost V. Kybala.

danými stoupenci (patřili mezi ně Vladimír Helfert, Otakar Zich, Hubert Doležil, Ferdinand Pujman, K. B. Jiráček a Josef Bartoš) zahájil na podzim 1910 proti ofenzívu. Jejím výsledkem bylo založení časopisu Smetana a vznik Hudebního klubu, který zahájil činnost v lednu 1911.⁵⁹⁾ Nebudeme asi příliš daleko od pravdy, spojíme-li Nejedlého vzrostlé sebevědomí a pečlivě připravený protiútok s jeho pevnějším společenským postavením.

Stolice hudební vědy se tak krátce před první světovou válkou a v době jejího průběhu stala baštou „smetanovců“. Toto označení si zasloužila i v letech první republiky, kdy dobové spory byly již zapomenuty nebo transformovány do jiných poloh. Vydávání Smetany a zejména činnost Hudebního klubu byly s Nejedlého učitelským působením úzce spjaty. Hudební klub pořádal své zajímavé pořady na filozofické fakultě (nejprve v posluchárně č. IV v Klementinu a od roku 1915 v Kaulichově domě) a mezi jeho členy nacházíme silné procento posluchačů hudební vědy. Spolek dosáhl v roce 1911 počtu 217 členů, z toho bylo 46 studentů filozofické fakulty.⁶⁰⁾ Do Hudebního klubu však vstoupili i vysokoškolsí učitelé. Vedle Nejedlého a Zicha to byli Jan Krejčí, František Čáda, Josef Zubatý, Jaroslav Goll, Josef Theurer a Bohumil Kužma. Goll sám byl velkým ctitelem Smetanova díla, Nejedlého vystoupení však v některých případech považoval za přehnaná.

Tábor Nejedlého protivníků, pro něž se vžilo označení „dvořákovci“, nesl činnost Hudebního klubu i Nejedlého profesuru dosti nelibě a někteří jeho členové neváhali sáhnout, jak ještě ukážeme, k denunciacím. Nejedlého hudební polemiky představovaly v jeho životě rozsáhlou kapitolu, kterou se tu nemůžeme z pochopitelných důvodů podrobněji zabývat.

Ani ve vypjaté atmosféře neutuchajících osobních útoků nepřerušil Nejedlý vědeckou práci. V roce 1911 vydal knihu Česká moderní zpěvohra po Smetanovi a dvě léta nato vyšly monumentální Dějiny husitského zpěvu za válek husitských, připravené do tisku již v roce 1909. Rozsahem i materiálem, který v něm byl sebrán, budilo toto Nejedlého dílo úctu. Po jeho zveřejnění mohl s klidem pomýšlet na ordinariát.

Ten by v každém případě posílil jeho prestiž. Na rozdíl od předcházejících let neměl tentokrát Nejedlý za sebou Hostinského a musel hledat kontakty u jiných osob. Na prvním místě přicházel v úvahu Jaroslav Goll, který sice zanechal učitelské činnosti, měl však stále ještě velký respekt mezi humanitními vědci i kontakty na Vídeň. Nejedlý se proto také na Golla obrátil, sotva Dějiny husitského

⁵⁹⁾ P. Čornej, Hudební klub v Praze (1911—1927), Z bojů o českou hudební kulturu, s. 117—165.

⁶⁰⁾ Tamtéž, s. 126—127. Na Hudební klub vzpomíná M. Tarantová, Zdeněk Nejedlý v mých vzpomínkách (1911—1917), Zdeněk Nejedlý — klasik naší vědy a kultury, Praha 1979, s. 191—216.

zpěvu spatřily světlo světa.⁶¹⁾ Goll odpověděl okamžitě, jakmile Nejedlého dopis obdržel. Informoval Nejedlého, že dříve než kniha vyšla, mluvil o celé záležitosti s Josefem Zubatým a ten se s ním ve všem ztotožnil. Hned po vydání Dějin husitského zpěvu hovořil ještě s „jedním z profesorů - historiků a on také hned souhlasil.“⁶²⁾ Jistě pěkný doklad, jak Goll i po odchodu z fakulty myslel na své žáky. Zároveň však Nejedlého upozorňoval, že se návrh na ordinariát pravděpodobně opět setká s odporem přírodovědců a mimoto se řadě lidí nelíbí Nejedlého nejnovější polemiky. Pisatel narážel na boj o Dvořáka, vyvolaný knihou Nejedlého stoupence Josefa Bartoše.⁶³⁾ Přesto Goll sliboval Nejedlému pomoc.

Dozvěděl se Nejedlý okamžitě, kdo je oním nejmenovaným profesorem-historikem, který se uvolil podat návrh na jeho řádnou profesuru? Nevíme. V každém případě však zjistil na čem je, když si 30. června 1913 přečetl pozvánku na schůzi profesorského sboru, jež byla svolána na 3. července. Jako bod 12 a byl zařazen na program jednání návrh profesorů Josefa Zubatého, Jaroslava Vlčka a Václava Novotného na jmenování Zdeňka Nejedlého řádným profesorem.⁶⁴⁾ I když v pozadí akce stál Goll, bylo jistě určitým překvapením, že návrh bude prosazovat Václav Novotný. Tento historik nebyl s Nejedlým doposud v užších kontaktech a jejich vzájemná korespondence se omezovala na několik formálních blahopřání a poděkování za věnované práce. Nejedlý sám se kriticky díval na některé Novotného postoje, jež byly motivovány nemístnými osobními malichernostmi.⁶⁵⁾ Tentokrát ale okamžitě nastylizoval Novotnému děkovaný dopis, v němž si zahrál na poněkud překvapeného.⁶⁶⁾ Obdobné psaní, navíc plné osobního vyznání, zaslal i Josefu Zubatému.⁶⁷⁾ Proslulý jazykovědec odpověděl rychle, ale

⁶¹⁾ „Konečně osměluju se obrátiti se k Vám spíše jen otázkou než přímou prosbou, ovšem dosti smělou, ale přece zase věcně nutnou. Když jsem vydal dílo tak veliké, myslím, že není příliš neskromné moje mínění, že jsem si tím připravil kvalitní podklad, jež by mohl býti důvodem k návrhu na řádnou profesuru.“ Z. Nejedlý J. Gollovi 2. 6. 1913, korespondence Zdeňka Nejedlého s českými historiky, s. 51. V dopise Nejedlý líčí i svoje postavení po smrti Hostinského a ujišťuje Golla, že má k němu největší důvěru.

⁶²⁾ J. Goll Z. Nejedlému 3. 6. 1913, tamtéž, s. 54.

⁶³⁾ J. Bartoš, Antonín Dvořák. Kritická studie. Praha 1913.

⁶⁴⁾ Pozvání na schůzi veškerého učitelského sboru c. k. české fakulty filozofické ve čtvrtek 3. 7. 1913. KZN, písemná pozůstalost Z. Nejedlého, korespondence úřední, kartón č. 5.

⁶⁵⁾ Z. Nejedlý V. Kybalovi 2. 7. 1906, SÚA, písemná pozůstalost V. Kybala.

⁶⁶⁾ „Slovutný pane profesore, dostal jsem právě program příštího sboru a tam čtu -- jistě překvapen -- návrh na mou řádnou profesuru s Vaším jménem. Nejsem si bohužel vědom, že bych si byl něčím zavděčil takové laskavosti, třebaš jistě vždy s upřímnou úctou hleděl jsem k Vaší práci. Tím více mne však těší tento Váš projev a prosím, abyste zatím přijal těchto několik řádků jako upřímný dík za tuto laskavost, již si vždy budu vážit.“ Z. Nejedlý V. Novotnému 30. 6. 1913. Ústav československých a světových dějin ČSAV, písemná pozůstalost V. Novotného, kartón č. 18.

⁶⁷⁾ Dopis je důležitý pro poznání Nejedlého postojů, proto tiskneme jeho podstatnou část: „Slovutný pane profesore, čtu právě program příští schůze profesorského sboru a tam Váš návrh na mou řádnou profesuru. Prosím, abyste přijal můj největší dík, pokud jej v prvním radostném překvapení mohu vysloviti. Nemohu jej však vyznačiti lépe než ujištěním, že mne těší neméně než meritum návrhu i ta okolnost, že právě Vy jste

jeho dopis musel Nejedlého v určitém směru rozčarovat. Zubatý mírnil Nejedlého bezprostřední osobní výlevy a věcně dokazoval, že on sám není iniciátorem návrhu na ordinariát. Sděloval, že návrh prosazuje Novotný,⁶⁸⁾ ale to již Nejedlý věděl od Golla.

3. července 1913 se konala schůze profesorského sboru české filozofické fakulty. U protokolu seděl Zdeněk Nejedlý, který tedy vlastní rukou zapsal návrh na svou řádnou profesuru. K jejímu posouzení byla zvolena komise ve složení Jaroslav Vlček, Josef Zubatý a Václav Novotný.⁶⁹⁾ Během prázdnin se ovšem nic nedělo. Přesto Nejedlý nezaháel a snažil se posílit své vztahy s profesorem Novotným.⁷⁰⁾ Nabídl mu dokonce spolupráci s časopisem Česká kultura,⁷¹⁾ který vydával spolu s F. X. Šaldou. Novotný ale odmítl s odůvodněním, že nemůže přispívat do listu, mezi jehož spolupracovníky patří Arne Novák.⁷²⁾ Sám však Nejedlému navrhl, aby Česká kultura otiskla pochvalnou recenzi na první dva svazky Českých dějin.⁷³⁾ Nejedlý Novotnému vyhověl, a to tím spíše, že se mu k této službě nabídl F. M. Bartoš, hodlající demonstrovat svou věrnost Novotnému a odpor vůči Pekařově skupině.⁷⁴⁾ A tak hned na počátku roku 1914 se na stránkách České kultu-

se ráčil ujmout této záležitosti... Mám ve svém nitru pevné přesvědčení, že jsem i v našich denních otázkách hudebních jednal vždy jen s upřímnou snahou po zlepšení, očištění našeho života hudebního a musil-li jsem se někdy dotknouti toho, co jiným bylo milé a vzácné, činil jsem to až s bolestí, jistě však ne lehkomyšlně neb ze záliby ve sporech -- a s tímto čistým vědomím jsem snášel, ať se proti mně dalo cokoliv. Ale právě proto jsem se zase naučil ctíti a radovati se z každého i jen loyálního projevu o sobě. Dokud byl živ Hostinský, měl jsem v něm přirozeně morální oporu za všech okolností, i v kritických chvílích svých uměleckých pochybností. Potom jsem se musel vydati na cestu často jen sám. Narazil jsem často tam, kde jsem ani nečekal... Vaše vlídnost a laskavost v této době byla mně jedinou odměnou a často i povzbuzením, neboť Vy jste měl právo soudit jako účastník minulých, jistě lepších dob, a soudil jste laskavě -- smím-li tak usuzovat z Vaší vlídnosti osobní.“ Z. Nejedlý J. Zubatému 30. 6. 1913, Ústřední archiv ČSAV (dále jen ÚA ČSAV), písemná pozůstalost J. Zubatého.

⁶⁸⁾ „Veletěný pane kolego, děkuji Vám za dopis, z kterého vyčítám s radostí tolik přátelství ke své osobě. Ale v hlavní věci přisuzujete mi zásluhy, které nemám. Návrh nevyšel ode mne, ani jsem se nepokládal nikdy za oprávněna svým úředním oborem, abych se pletl do věci, ležících mimo něj. Pravda o mém účastenství je, jak zde následuje. Před nějakou dobou mluvil se mnou kdosi, na návrh nepodepsaný, kterého tady nechci jmenovati [víme, že to byl Goll -- pozn. P. Č.], že by bylo na čase, až Váš spis vyjde, aby se stal návrh na ordinariát. Já ovšem souhlasil. Asi před 3--4 nedělemi pak se mne ptal kolega Novotný, když jsme se náhodou setkali na totéž, a pak podepsal-li bych návrh. Já přisvědčil. Vlastně jsem posud sám ani nepodepsal, ale ovšem zítra podepíšu.“ J. Zubatý Z. Nejedlému 2. 7. 1913, KZN, písemná pozůstalost Z. Nejedlého, korespondence osobní, kartón č. 72.

⁶⁹⁾ Protokol o schůzi profesorského sboru české filozofické fakulty 3. 7. 1913, AUK, Protokoly 1912--1913, FFUK, inv. č. 31.

⁷⁰⁾ Děkovaný dopis Z. Nejedlého V. Novotnému 6. 7. 1913. ÚČSD ČSAV, písemná pozůstalost V. Novotného, kartón č. 18.

⁷¹⁾ Z. Nejedlý V. Novotnému 2. 10. 1913. Tamtéž.

⁷²⁾ „Podle všech známek soudě, zůstane spolupracovníkem Č. kultury p. Arne Novák -- a prominete mi laskavě, že do časopisu, jehož on jest přispěvatelem, psátí nemohu a nebudu.“ V. Novotný Z. Nejedlému 3. 10. 1913, KZN, písemná pozůstalost Z. Nejedlého, korespondence osobní, kartón č. 42.

⁷³⁾ V. Novotný Z. Nejedlému 17. 10. 1913. Tamtéž.

⁷⁴⁾ F. M. Bartoš Z. Nejedlému 29. 1. 1914, tamtéž, kartón č. 2.

ry objevila Bartošova recenze,⁷⁵⁾ recenze tak kladná, že její oslavný tón překvapil i Novotného.

Zhruba ve stejném čase byl konečně vypracován posudek na Nejedlého ordinariát. Komise si ponechala dost dlouhou dobu. Hlavní důvod můžeme spatřovat v pověstné precíznosti Václava Novotného, jenž se důkladně seznamoval s Nejedlého vědeckými spisy.⁷⁶⁾ Zdůvodnění komise, podané na osmi stranách, bylo samozřejmě kladné. Důraz posuzovatelé položili na Dějiny husitského zpěvu za válek husitských a shledali, že si Nejedlý plně zaslouží jmenování řádným profesorem hudební vědy.⁷⁷⁾ Profesorský sbor projednal zprávu komise na svém zasedání 15. ledna 1914 a jednomyslně ji doporučil ke schválení.⁷⁸⁾ V té chvíli nikdo netušil, že potrvá pět dlouhých let, než se Zdeněk Nejedlý řádné profesury dočká.

První překážka se objevila v osobě Rudolfa svobodného pána Prochazky, hudebního referenta českého mistodržitelství. Prochazka přišel do tohoto nově zřízeného úřadu v roce 1910. Sám se zabýval dějinami české hudební kultury v první polovině 19. století, ale své práce psal převážně německy. Náležel k těm lidem, kteří přes český původ byli patrioty ve smyslu böhmisch a vůči Rakousku se nechovali jinak než loyálně. Prochazka udržoval úzké styky s profesorem hudební vědy na pražské německé univerzitě Rietschem a zároveň sympatizoval s táborem Nejedlého odpůrců. V okamžiku, kdy se mu dostal návrh na Nejedlého ordinariát k vyjádření, bylo jasné, že jeho postoj bude ostrý. A také byl. 30. dubna 1914 vypracoval Prochazka obširný, desetistránkový elaborát, v němž Nejedlého vykreslil jako škůdce české hudby.

Nejedlého články nazval Prochazka nekvalifikovanými výpady proti šéfovi opery Národního divadla Karlu Kovařovicovi a pražské konzervatoři, zvláště jejím ředitelům Karlu Knittlovi a Jindřichu Kaanovi z Albestu. Dále podrobně líčil, jak Nejedlého útoky proti dílu Antonína Dvořáka nadělaly v Čechách plno zlé krve. Již z těchto důvodů musí být uvedeno, horlil Prochazka, že Nejedlý svádí akademickou mládež na scestí. Nejedlý v celé své dosavadní činnosti propagoval a vynášel jenom takové lidi, k nimž byl osobně poután (Hostinský, Fibich) a ta-

⁷⁵⁾ F. M. Bartoš, Václava Novotného České dějiny, Česká kultura 2, 1913—1914, s. 145—147.

⁷⁶⁾ „Přicházím vlastně s prosbou. Představuji si věc tak, že v referátu o Vašem ordinariátu převezme Zubatý část hudební, o níž já se svými skrovnými základy hudební historie nemohu si dovoliti platnějšího úsudku, a já si ponechám část historickou. Ale přes nejlepší vůli nemohl jsem dosud četby své ukončiti... Prosím Vás tedy, abyste mi laskavě prominul, dostane-li se referát do sboru až po vánocích.“ V. Novotný Z. Nejedlému 17. 10. 1913, KZN, písemná pozůstalost Z. Nejedlého, korespondence osobní, kartón č. 42.

⁷⁷⁾ Zpráva komise pro jmenování mimořádného profesora dr. Zdeňka Nejedlého profesorem řádným. Psáno rukou Václava Novotného. Podepsáno celou komisí 15. 1. 1914. AUK, personální spisy Z. Nejedlého.

⁷⁸⁾ Děkanství filozofické fakulty české univerzity MKV 20. 1. 1914 pod čj. 2697/FF ai 1313/14, AUK, personální spisy Z. Nejedlého.

to personalistická koncepce stejně jako protidvořákovské stanovisko se odrazily zejména v knize Dějiny české hudby. V ní jsou novější české hudební dějiny periodizovány na dobu Smetanovu a dobu Fibichovu, ale o světově proslulém skladateli Dvořákovi pojednal autor jen na okraji. Takové bludné pojetí mate veřejnost i mládež (to byla zřejmá narážka na činnost Hudebního klubu). Není divu, že se proti mylné koncepci ozval v roce 1912 rozhodný protest českých hudebních kruhů, které nesouhlasí s bojem proti Dvořákovi. Podepsali jej význační pracovníci na poli české hudby: Karel Hoffmann, Karel Hoffmeister, Emanuel Chvála, Jindřich Kaan z Albestů, Josef Klička, Karel Kovařovic, Jaroslav Křička, Václav Müller, Oskar Nedbal, Vítězslav Novák, František Ondříček, Karel Stecker, Josef Suk, Otakar Ševčík, Hans Wihan. Prochazka potom s gustem citoval protinejedlovský fejeton uveřejněný 22. prosince 1912 v agrárním Venkově, Chválovu charakteristiku Nejedlého a řadu dalších negativních posudků v českém tisku o Nejedlého působení. Závěr Prochazkova vyjádření vyzněl v tom smyslu, že Nejedlý by neměl být jmenován řádným profesorem. Naopak. Bylo by prý lepší, kdyby byl z pražské katedry přemístěn (Prochazka diplomaticky užil slova *entfernt*).⁷⁹⁾

Prochazkův rozklad jsme parafrázovali detailně z toho důvodu, že to byl do té doby nejzávažnější útok, který se proti Nejedlého univerzitní činnosti objevil. Prochazka jej podnikl pravděpodobně po nějaké dohodě s Nejedlého protivníky na hudební frontě. Netajíme se tím, že ne ve všem souhlasíme s Nejedlého hodnocením české hudby. Je však třeba přiznat, že podobného kroku, jakého se dopustil Prochazka, se Nejedlý proti „dvořákovcům“ nikdy neodvážil a jistě o něm ani neuvažoval. Naštěstí se rakouské orgány dívaly na hudební spory v Čechách s nadhledem a proti Nejedlému nijak nezasáhly. Je příznačné, že Prochazkovo vyjádření putovalo do Vídně na ministerstvo kultury a vyučování ve stejném spise jako sdělení, že Nejedlý je podle zprávy pražského policejního ředitelství mravně a politicky bezúhonný⁸⁰⁾ Prochazkovo extempore je dokladem, jak lidské vášně a nenávisti nejsou dobrými rádci. Jeho krok nelze kvalifikovat jinak než jako pokus o odsunutí Nejedlého z pražské katedry. Vypuknutí první světové války způ-

⁷⁹⁾ „Nach Zusammenfassung aller vorstehend angeführten Tatsachen nicht nur den Antrag auf Ernennung des Dr. Zdenko Nejedlý zum ordentlichen Professor für Musikwissenschaft an der böhmischen Universität in Prag auf keinen Fall befürwortet werden, es erscheint vielmehr im Interesse der notwendigen Wahrung des Ansehens und der Würde verhältnismässig jungen Lehrkanzel sowie im Interesse der Förderung des heimischen Musiklebens überhaupt dringend geboten, dass Dr. Nejedlý von seinem Posten an der Universität ehestens entfernt, und dieser in einer der deutschen Lehrkanzel (prof. dr. Rietsch) ebenbürtigen Weise besetzt werde. Der Gefertigte bemerkt schliesslich, dass ihm Dr. Nejedlý persönlich gänzlich unbekannt ist. Das oben angeführte Zeitungs-Materiale steht, wenn gewünscht, zur Verfügung.“ Ausserung des Statt. Dep. z. Z: 11—A 145/2, St. Z: 61410 ai 1914. AUK, personální spisy Z. Nejedlého. Nejedlý později charakterizoval Prochazku jako Němce, zvláštěního „ochránce protekcionovaných lidí slabých“, kteří se podivnými cestami „domáhali vyšších míst“. Viz Z. Nejedlý, Opat Albán..., Česká stráž 1, 13. 12. 1918, č. 40, s. 7.

⁸⁰⁾ České mistodržitelství MKV 14. 5. 1914 pod č. 11 A—145/2 ai 1914. Tamtéž.

sobilo, že návrh na Nejedlého řádnou profesuru zůstal ve Vídni ležet a byl odsunut ad acta. Stejný osud potkal návrhy na jmenování dalších českých profesorů.

Hned v roce 1915 se shledáváme s další denunciací na Nejedlého adresu. Její motivace byla stejná jako v případě Prochazkova rozkladu. V pozadí akce stál nepochybně opět tzv. dvořákovský tábor. Jan Havránek se tímto problémem již před léty zabýval,⁸¹⁾ nebude snad ale na škodu zopakovat si celou věc v širších souvislostech. V roce 1915 musely nadřízené orgány potvrdit Nejedlého v učitelském úřadě. Normálně se jednalo o běžnou formalitu, z níž prakticky neplynuly žádné nepříjemnosti. Vyjádření pražského policejního ředitelství z 6. srpna 1915 označovalo však Nejedlého za ctitele ruské hudby a nepřítele českých skladatelů, zvláště pak Dvořáka. Posudek oznamoval, že je také známa recenze, v níž se Nejedlý pohrdavě vyjádřil o rakouské hudbě.⁸²⁾

Havránek se zřejmě správně domnívá, že pramen těchto informací nepatřil do řad přímých zaměstnanců policejního ředitelství. K tomu informátor zprávy úmyslně zkreslil, aby Nejedlého postavil do co nejhoršího světla. Tak musela za války působit věta o tom, že profesor pražské univerzity je ctitelem ruské hudby a že se posměšně vyjádřil o hudbě rakouské. Ve skutečnosti Nejedlý ruskou hudbu, a ještě oficiální ruskou hudbu, nijak neobdivoval. Naopak. Byl jejím nesmlouvavým kritikem a jeho spis *Slovanská hudba*, vydaný v roce 1912, to jenom potvrzoval. Tento fakt musel být denunciantovi, zasvěcenému do českých hudebních poměrů, dobře znám. Také poznámka o Nejedlého recenzi nebyla přesná. Nejedlý v drobné zprávičce, uveřejněné v časopisu *Smetana*, kterou navíc nepodepsal ani ne-signoval, kritizoval Český komorní spolek za to, že pro svůj koncert v roce 1914 vybral jen skladby německých a rakouských skladatelů.⁸³⁾ Nakonec celá záleži-

⁸¹⁾ J. Havránek, *Císař pán, profesori a policajti*, *Dějiny a současnost* 6, 1964, č. 2, s. 15.

⁸²⁾ „Im Gemässheit der mit Statthaltereilasse von 23. Juli 1915 Z. 34355 praes. ergangenen Weisung bringe ich zur Kenntnis, dass der Genannte als leidenschaftlicher Verehrer der russischen Musik bekannt und wiederholt seiner Missachtung böhmischer Komponisten — speziell Dvořák unverholten Ausdruck gegeben hat. Er ist auch bekannt, dass er in einer Recension ein Konzert höhnisch von österreichischen Musik gesprochen hat.“ Pražské policejní ředitelství českému místodržitelství 6. 8. 1915 pod čj. 17805, SÚA, sign. PM 1911—1920, 6/31/1.

⁸³⁾ Český komorní spolek..., *Smetana* 5, 1914—1915, 27. 11. 1914, č. 1, s. 13. Její plný text zní: „Český komorní spolek obmezil ve čtyřech poprázdňinových koncertech svůj repertoár výlučně jen na *rakouské* (podtrhl Z. N.) skladatele. Ovšem vysoká úroveň právě klasické školy vídeňské připoustí udržeti i při tomto obmezení kvalitu koncertů na nejvyšším stupni. Beethoven, Haydn, Schubert jsou tu základem, k nim z nových přidružení Brahms a Dvořák. Zajímavým doplňkem tohoto vídeňského repertoáru bylo i dílo Brucknerovo. Že z vlastenecké horlivosti musili jsme vyposlouchati s sebou i houslovou sonátu Korngoldovu, počítáme k obtížným povinnostem těžké doby válečné, jejíž důsledky zasahují i do koncertní síně. O příležitostné skladbě Sukově viz na jiném místě. Ze starých děl zapadlých vzkrášeno trio Kaanovo. V době, kdy náš komorní spolek nemá času na *mistrovskou novinku Foerstrova* (podtrhl Z. N.), není snad také spěchu na dílo Kaanovo?“ Vedle toho, že Nejedlý přiřadil tiše Dvořáka k vídeňské škole, je zajímavé, že klade důraz na dílo Foerstrovo. To je pointa celé kritiky. V žádném případě však nemluvil o rakouské hudbě posměšně. Posměch mohl v článku hledat opravdu jen denunciant.

stost dobře dopadla, ale upozornění na recenzi přecházelo v Nejedlého personálních materiálech ze spisu do spisu.

V lednu 1918 profesorský sbor české filozofické fakulty obnovil návrh na Nejedlého jmenování řádným profesorem.⁸⁴⁾ Iniciativa opět vyšla od Václava Novotného,⁸⁵⁾ avšak do rozpadu Rakousko-Uherska k vyřízení Nejedlého případu nedošlo. Přitom se nedá říci, že by byrokracie nefungovala. Vyjádření o Nejedlého osobě podalo pražské policejní ředitelství i s přáním ověřit denunciantskou zprávu z 6. srpna 1915!⁸⁶⁾ Konečný úsudek pražského policejního ředitelství⁸⁷⁾ byl nastylizován v tom smyslu, že Nejedlý nikdy nevystupoval na veřejnosti pozoruhodnějším způsobem a není známo nic, co by stavělo v pochybnost jeho loajální smýšlení. Je ovšem pravdou, konstatovalo se ve zprávě, že své čistě umělecké aspirace zdůrazňuje nešetným vystupováním. O politické a morální způsobilosti Zdeňka Nejedlého referovalo ještě 15. května 1918 místodržitelství ministerstvu kultu a vyučování.⁸⁸⁾ A to byla tečka rakouské byrokracie v případě Nejedlého ordinariátu.

Sdělení místodržitelství z 15. května zaregistrovalo 29. prosince 1918 ministerstvo školství a národní osvěty nově vzniklé Československé republiky. Všechny nahromaděné resty však nešlo vyřídit přes noc. Teprve 18. dubna 1919 podepsal ministr Habrman návrh na Nejedlého ordinariát,⁸⁹⁾ který mezitím profesorský sbor filozofické fakulty dvakrát urgoval (28. listopadu 1918 a 27. března 1919). Dekretem prezidenta republiky ze dne 27. května 1919 byl Zdeněk Nejedlý po-

⁸⁴⁾ „Ve schůzi profesorského sboru konané dne 15. ledna 1914 byl jednomyslně přijat návrh podepsané komise, aby mimořádný profesor hudební vědy dr. Zdeněk Nejedlý byl jmenován profesorem řádným. Válečná vřava uplynulého čtyřletí zdržela provedení návrhu a ohledy jí ukládané překážely zčásti také pokusu o jeho urychlení, nyní však věcný zájem i důvody jiné ukládají podepsané komisi neodkladnou povinnost vyřízení onoho návrhu urgovati.“ Viz Zpráva komise profesorského sboru (V. Novotný, J. Zubatý, J. Vlček) pro jmenování mimořádného profesora hudební vědy Z. Nejedlého profesorem řádným. Psáno rukou V. Novotného. 24. 1. 1918. AUK, personální spisy Z. Nejedlého.

⁸⁵⁾ Viz dopis Z. Nejedlého V. Novotnému 16. 1. 1918, ÚČSD ČSAV, písemná pozůstalost v. Novotného, kartón č. 18.

⁸⁶⁾ Pražské policejní ředitelství Českému místodržitelství 8. 3. 1918, čj. 1971. SÚA, sign. PM 1911—1920, 6/31/1, čj. 8787/1918.

⁸⁷⁾ Pražské policejní ředitelství Českému místodržitelství, tamtéž, čj. 12824/1918.

⁸⁸⁾ České místodržitelství MKV 15. 5. 1918 pod čj. 1187/ai 1918/88531. SÚA, fond MKV, sign. MŠ/R: Prag, Philosophie, Nejedlý.

⁸⁹⁾ V odůvodnění se praví: „Vědecká a literární činnost dr. Nejedlého jest jak co do kvantity tak co do kvality opravdu obdivuhodnou. Od svého jmenování vydal vedle celé řady samostatných pojednání, kritických edicí hudebních, monografií a rozsáhlých statí 5 objemných, ba dílem ohromných knih trvalé ceny (mezi nimi zejména *Dějiny husitského zpěvu za válek husitských*), pravých studnic nevyčerpatelného vědění, překypujících hojností myšlenek a množstvím námětů, takže na dlouhá léta zůstanou východiskem každého bádání dalšího. Ani cizojazyčné literatury nemohou se vykázati zejména dílem, podobným co do rozsahu a provedení, vycházejícímu kompendiu Nejedlého *Všeobecné dějiny hudby*. Také učitelským povinnostem věnuje se Nejedlý s příkladnou horlivostí a všestranným úspěchem.“ Spis MŠNO č. 2183/Šk. ex 1919. Dnes AUK, personální spisy Z. Nejedlého.

pěti letech čekání jmenován konečně řádným profesorem vědy hudební na české univerzitě v Praze⁹⁰⁾ se zpětnou platností od 1. dubna 1919. Po několika letech se Nejedlý dočkal i satisfakce za dlouhý extraordinariát. V roce 1921 mu totiž byla započtena do řádné profesury i léta 1914—1919.⁹¹⁾ Mladý československý stát napravil tak v tomto směru jednání rakousko-uherských úřadů.

Se zrodem samostatné republiky jakoby se změnila i Nejedlého osobnost. Temperamentní polemik, známý doposud vlastně jen z hudebních bojů, se začal stále více vyjadřovat i k soudobému politickému životu. V průběhu prvních dvou let republiky vyrostl Nejedlý ve výrazně levě orientovaného intelektuála, sympatizujícího s dělnickým hnutím. Pozdější Nejedlého příklon ke KSČ tento vývoj dovršil. Je však třeba poznamenat, že politické postoje, které Nejedlý zaujímal a jež byly u univerzitního profesora netradiční, nijak neohrozily jeho dráhu vysokoškolského učitele. Jediné mu bylo z tohoto důvodu odepřeno. Nikdy se nestal rektorem, ba dokonce ani děkanem, což s jistou nelibostí, ale zároveň hrdoostí nesl.

Za politické můžeme označit již některé Nejedlého činy v posledních dvou letech první světové války — podpis na Manifestu českých spisovatelů i organizaci Smetanovy výstavy na jaře 1917. 15. října 1918, bezpochyby již pod vlivem překotných událostí, předstupuje před profesorský sbor filozofické fakulty s návrhem na udělení čestného doktorátu filozofie Aloisu Jiráskovi. Svůj krok odůvodnil především tím, že Jirásek „šířil vždy v národě znalost národních dějin i lásku k nim v tom pravém duchu českém, jenž se ukázal v těžkých dobách válečných býti nejlepší posilou všeho našeho národa“.⁹²⁾ Nejedlý získal pro návrh 15 profesorů. Ministerstvo školství a národní osvěty usnesení profesorského sboru schválilo 2. dubna 1919.⁹³⁾ Podobně se Nejedlý angažoval i v těch akcích, kde sice iniciativa nevycházela od něho, ale o jejichž nutnosti a prospěšnosti byl

⁹⁰⁾ Tamtéž. 22. 12. 1919 byla Nejedlému provedena úprava platu. Ze spisu vyjímám: „Zemská správa politická žádá se současně, aby Vám dodatečně od 1. dubna předešlým řádem k výplatě poukázala systemizované požitky řádného profesora totiž služné K 8 000 (slovy), aktivní přírůstek K 1 760 (slovy) a místní přírůstek K 3 000 (slovy) ročně, mimo drahotní přírůstek, pokud se týče od 1. září 1919 zvýšené požitky podle zákona ze dne 7. října 1919. č. 54136, Z. a. n., totiž služné 11 208 K (slovy) a všeobecný místní (dříve aktivní) přírůstek ročních 4 008 K (slovy) vedle řečeného zvláštního místního přírůstku ročních 3 000 K (slovy) s patřičnými přírůstky drahotními.“

⁹¹⁾ Žádost Z. Nejedlého z 15. 11. 1921, aby mu byla do řádné profesury započtena část extraordinariátu, podpořil profesorský sbor FFUK 24. 11. 1921 v tom smyslu, „aby prof. Nejedlému byla doba od 1. října 1914 do 31. března 1919, tedy 4 1/2 roku...“ uznána. Nelze totiž „pochybovat, že by byl pro své četné práce vědecké jmenován řádným od 1. října 1914, kdyby válka nebyla všechna nová jmenování úplně zarazila“. Viz děkanství FFUK MŠNO 1. 12. 1921 pod č. 863. Oba dopisy AUK, personální spisy Z. Nejedlého.

⁹²⁾ Nejedlý také zdůrazňoval, že „Jirásek byl vždy též obsahem svých děl blízký naší vědě, bádaje zcela samostatně i v obdobích historicky buď jen málo nebo docela nic neprozkoumaných, takže jeho dílo vedle svého významu uměleckého a národního má i svůj význam vědecký“. Návrh na udělení titulu doktora filozofie honoris causa Aloisu Jiráskovi z 15. 10. 1918. KZN, činnost Z. Nejedlého, ftk, kartón č. 28. Návrh psán rukou Z. Nejedlého.

⁹³⁾ MŠNO FFUK 2. 4. 1919. AUK.

presvědčen — bylo to kupř. navrácení čestného doktorátu Ernstu Denisovi⁹⁴⁾ a udělení stejné hodnosti básníku Antonínu Sovovi.⁹⁵⁾

Vedle přednášek a cvičení, které konal od roku 1915 v Kaulichově domě na Karlově náměstí (tyto prostory získala stolice hudební vědy v nejvyšší tísní přičiněním profesora Františka Čády), se Nejedlý vrhl do systematické práce smetanologické. Smetanovskou problematikou žil již za první světové války, kdy s chutí chodil po Čechách a shledával materiál k životu a dílu svého nejoblíbenějšího skladatele. Myslel totiž s předstihem na blížící se smetanovské jubileum v roce 1924, které chtěl uctít vydáním prvního svazku monumentálního díla. Z tohoto důvodu si zažádal o dovolenou na letní semestr 1923. Byla to první tvůrčí dovolená za celou dobu jeho působení na fakultě.⁹⁶⁾ O zproštění učební povinnosti na letní semestry žádal pak ještě čtyřikrát (1930, 1933, 1936 a 1938). Motivoval je vždy vědeckou prací, pouze v jediném případě zdravotním stavem.⁹⁷⁾ Nejedlého žádostem nadřízené orgány vždy vyhověly. A to tím spíše, že už od roku 1930 mohl Nejedlého zastupovat docent, později mimořádný profesor hudební vědy dr. Josef Hutter.

Tento muž náležel k nejoddanějším Nejedlého žákům v době první světové války a podílel se i na činnosti Hudebního klubu. Jeho vlastní vědecké práce řešily problémy notace a hudební teorie, byly tedy orientovány jiným směrem než díla Nejedlého. Za Hutterova působení na fakultě panoval již mezi oběma vědci poměrně chladný vztah, z něhož se někdejší vřelost úplně vytratila. V jejich vzájemné korespondenci⁹⁸⁾ z období první republiky marně hledáme cokoliv, co by blíže osvětlovalo činnost a poměry na stolici hudební vědy. Vývoj osobních kontaktů mezi Nejedlým a Hutterem měl zřejmě složitější příčiny a souvisel, podle našeho názoru, s Nejedlého postojem vůči vlastním žákům vůbec. Není asi náhodou, že přes své postavení neměl Nejedlý školu v pravém slova smyslu a že si nevychoval nástupce. Rozešel se totiž i s lidmi, kteří ho kdysi obdivovali a do

⁹⁴⁾ Fotokopie uloženy v KZN, činnost Z. Nejedlého, ftk., kartón č. 28.

⁹⁵⁾ Tamtéž. Proti udělení doktorátu honoris causa hlasovali v zasedání profesorského sboru 28. 1. 1924 pouze František Groh a Lubor Niederle.

⁹⁶⁾ Dopis Z. Nejedlého MŠNO 18. 1. 1923, AUK, personální spisy Z. Nejedlého.

⁹⁷⁾ V roce 1930 žádal zproštění učební povinnosti z důvodů vědeckých (práce na čtvrtém svazku Bedřicha Smetany) a zdravotních (na počátku zimního semestru 1929/1930 se podrobil operaci kýly u primáře Františka Laška v Litomyšli). Z. Nejedlý MŠNO 19. 1. 1930, AUK, personální spisy Z. Nejedlého. Na letní semestr 1933 argumentoval psaním prací o B. Smetanovi a T. G. Masarykovi. Z. Nejedlý MŠNO 4. 12. 1932. Tamtéž. V letním semestru se Nejedlý podílel na instalaci výstavy v nově vybudovaném Smetanově muzeu v Praze a hodlal pokračovat v díle o Masarykovi. Z. Nejedlý MŠNO 27. 11. 1935. Tamtéž. Konečně v letním semestru 1938 chtěl chystat velkou Masarykovu výstavu v Litomyšli (k 28. 10.) a vydat další svazek T. G. Masaryka. Z. Nejedlý MŠNO 19. 1. 1938. Tamtéž. Oboje již z pochopitelných důvodů neuskutečnil. Místo práce na Masarykovi však začal sbírat materiál a psát Dějiny národa českého, které už v roce 1938 začalo sázet Fromkovo nakladatelství Odeon, sazba však byla brzy rozmetána. Za zmínku stojí, že Nejedlý byl iniciátorem univerzitních oslav Bedřicha Smetany, které proběhly 25. 4. 1934.

⁹⁸⁾ Torzo písemné pozůstalosti J. Huttera je uloženo v KZN, torza osobních pozůstalostí, kartón č. 4.

nichž on sám vkládal velké naděje. Jmenujme jen Josefa Bartoše, K. B. Jiráka a Ferdinanda Pujmana. Vladimír Helfert, z Nejedlého soupeřníků jistě nejnadanější, představoval výjimku. Silou své osobnosti i svým nadáním se stal Nejedlému rovnocenným partnerem, partnerem, který ovšem kráčel vlastní cestou.⁹⁹⁾

V letech 1935—1937 se učební povinnosti Zdeňka Nejedlého podstatně rozšířily. V tom čase suploval část úvazku zemřelého profesora Otakara Zicha na stoličnické katedře estetiky. O obsazení této stoličky probíhala dlouhá a složitá jednání, která skončila v roce 1937 jmenováním Jana Mukařovského profesorem estetiky na pražské filozofické fakultě.¹⁰⁰⁾ To však již bylo poté, co se stolice hudební vědy přestěhovala (v roce 1928) do Břehové ulice č. 7 na Starém Městě pražském, nedaleko hlavní budovy filozofické fakulty. Tam Nejedlý vychoval poslední generaci svých žáků, mezi jinými Emila Hradeckého, Alexandra Buchnera, Jozefa Kresánka, Václava Smetáčka a další.¹⁰¹⁾ Vůbec posledním posudkem, který Nejedlý na disertaci z hudební vědy napsal, byl posudek na práci Mirko Očadlíka Smetanovská diskografie. U Nejedlého podpisu je poznamenáno datum 20. ledna 1939.¹⁰²⁾ Dlouholetý profesor hudební vědy se tehdy již chystal na odchod do ilegality.

21. března 1939, šest dní po začátku okupace, zprostito ministerstvo školství a národní osvěty profesora Nejedlého veškeré univerzitní činnosti a 7. června jej definitivně přeložilo na trvalý odpočinek s odůvodněním, že jeho setrvávání ve službě na filozofické fakultě „jest nežádoucí ze zájmů státních pro význačnou a všeobecně známou jeho činnost ve hnutí komunistickém a pro šíření ideí komunistických slovem i tiskem“.¹⁰³⁾ Ministerstvo přiznalo Nejedlému nárok na plné výslužné v roční výši 66 000 Kč, ovšem pod podmínkou, že bude bydlet na území Protektorátu Čechy a Morava.¹⁰⁴⁾ Tyto výnosy a rozhodnutí již Nejedlého doma nezastihly. 1. dubna stanul na půdě Sovětského svazu.

⁹⁹⁾ O poměru Helfert—Nejedlý psal J. Hanzal, Zdeněk Nejedlý a Vladimír Helfert v dopisech, Z bojů o českou hudební kulturu, s. 165—273. Tam také edice jejich vzájemné korespondence, která však nepřináší nic podstatného k Nejedlého univerzitní činnosti. Říkáme-li, že Nejedlý neměl školu jako kupř. někteří historikové (Goll, Pekař a jiní) neznámá to, že neměl kolem skupiny stoupenců. Tato seskupení však byla krátkodobá a většinou sledovala boj za určitý ideál (před první světovou válkou a v době jejího průběhu Smetana apod.).

¹⁰⁰⁾ G. Hudec, c. d., s. 206.

¹⁰¹⁾ Srovnej Nejedlého posudky na disertační práce. Fotokopie v KZN.

¹⁰²⁾ Tamtéž. K obhajobě Očadlíkovy práce již nedošlo a dotyčný předložil po válce práci jinou.

¹⁰³⁾ V konceptu bylo původně napsáno, že Nejedlý je penzionován pro činnost ve straně komunistické. To byla ovšem hloupost, protože Nejedlý vstoupil do KSČ až v Moskvě. Nadřazený úředník ministerstva si této nesrovnalosti povšiml a opravil ji. Viz MŠNO, spis č. 43729/1939, AUK, personální spisy Z. Nejedlého a dekret MŠNO, 7. 7. 1939 pod č. 75367/39—III/3. Tamtéž. Zatímni správou Ústavu pro hudební vědu na filozofické fakultě byl pověřen 1. 4. 1939 Josef Hutter. Viz děkanství FFUK ředitelství Ústavu pro hudební vědu 1. 4. 1939 pod č. 3009 [F. f. 1938/39] Mn. Ftk. v KZN, činnost Z. Nejedlého, kartón č. 28.

¹⁰⁴⁾ „Policejním šetřením však bylo zjištěno, že jmenovaný se tu nezdržuje. Proto ve věci zařízení výplaty nebo penze nemohlo dosud nic býti podniknuto.“ Zemský úřad v Praze Zemskému finančnímu ředitelství v Praze 18. 8. 1939. Tamtéž.

Do osvobozeného Československa se Zdeněk Nejedlý vrátil jako ministr školství a osvěty vlády Národní fronty. Nové ministerstvo přesně po šesti letech, 7. června 1945, zrušilo dekret, jímž byl Nejedlý přeložen na trvalý odpočinek a povolalo jej k opětovnému výkonu funkce řádného profesora filozofické fakulty Karlovy univerzity.¹⁰⁵⁾ Nejedlý měl o znovuzahájení činnosti vysokých škol, speciálně pak pražské filozofické fakulty, eminentní zájem. Orientalista Jan Rypka vzpomínal, jak se Zdeněk Nejedlý objevil neočekávaně na zasedání profesorského sboru filozofické fakulty již 15. května 1945 a vystoupil dokonce s proslovem o budoucích úkolech školy.¹⁰⁶⁾ Nejedlý, který přednášel za války na Moskevské státní univerzitě dějiny Slovanů, neměl již chuti vracet se k hudební vědě. Historik se v něm natolik probudil, že chtěl přednášet dějiny. Své přání sdělil v soukromém rozhovoru děkanu Rypkovi.¹⁰⁷⁾ Žádost tak vysoce postavené osoby nešlo odmítnout. V zájmu samotné fakulty bylo, aby Nejedlý v jejích zdech vyučoval. Která vysoká škola se mohla pochlubit tím, že na ní přednáší ministr školství? Nejedlý neztrácel zájmy filozofické fakulty ze zřetele a svou autoritou se kupř. zasloužil o uvolnění budovy v Břehové ulici pro přednáškové účely. Oficiálně však musela žádost o konání Nejedlého přednášek vyjít z profesorského sboru. Návrh podali ředitelé historického semináře profesori Otakar Odložilík, Karel Stloukal, Milada Paulová a Václav Chaloupecký.¹⁰⁸⁾ Nejedlý svůj cyklus uskutečnil ve školních letech 1945/1946 a 1946/1947, vždy ve velké posluchárně filozofické fakulty. Málokdy se stalo, že chyběl. Přes své zaneprázdnění se nemohl s atmosférou vysokoškolských poslucháren rozloučit.

Když Nejedlý nastoupil do úřadu ministra, bylo mu jako zkušenému pedagogovi jasné, že má-li se naše základní školství dostat na vyšší úroveň, je nezbytným předpokladem sjednocení a zkvalitnění vzdělání učitelů. Proto jeho první kroky jako ministra školství a osvěty směřovaly k prosazení tohoto požadavku. Již na podzim 1945 byl vydán zákon o vzdělání učitelstva,¹⁰⁹⁾ který nařizoval

¹⁰⁵⁾ S platností od 1. 6. 1945 byl Nejedlému obnoven plat, který se skládal ze služebního ve výši 66 000 K, činného 9 600 K, osobních přídavků 18 000 K, jednotného drahotného přídavku 6 600 K, celkem tedy 106 200 K ročně. Viz MŠO Z. Nejedlému 7. 6. 1945 čj. A 34269/45—V/3.

¹⁰⁶⁾ J. Rypka, c. d., s. 192—193.

¹⁰⁷⁾ Tamtéž, s. 195.

¹⁰⁸⁾ „Pane ministře, ředitelé historického semináře filozofické fakulty, prof. dr. Paulová, Odložilík, Stloukal a Chaloupecký navrhli v sedění profesorského sboru dne 9. srpna 1945, abych Vás jménem naší filozofické fakulty, jejímž jste váženým členem, pozval na zimní a letní semestr 1945/46 k přednáškám v oboru historickém. Uvedli zejména, že již při svém prvním vynikajícím spisu Dějiny busitského zpěvu, přiřadil jste se svou vědeckou metodou, akribií a pojetím tématu zcela k historickým disciplinám a zdůraznili, že v minulých šesti letech jste přednášel o dějinách Slovanstva na moskevské univerzitě. Pokládají proto za žádoucí, abyste i našim posluchačům umožnil vyslechnouti tento cyklus přednášek, který jste měl v Moskvě a který, těžce z Vašich bohatých zkušeností i vědecké práce, přinesl mnoho nového.“ Děkanství FFUK Z. Nejedlému 13. 8. 1945 pod čj. 842/45/MŠ, KZN, písemná pozůstalost Z. Nejedlého, korespondence úřední, kartón č. 5.

¹⁰⁹⁾ Sbírka zákonů a nařízení 1945, č. 132, vyhlášena 20. 11. 1945.

povinné studium budoucích učitelů na nově zřizovaných pedagogických fakultách nebo požadoval absolvování příslušných fakult jiných. Nejednalo se o cílem bylo vybudovat pedagogické fakulty jako nový typ školy, která měla absolventům poskytovat větší a důkladnější vědomosti než dosavadní učitelské ústavy.¹¹⁰⁾ První pedagogické fakulty byly podle zákona zřízeny při existujících nebo zakládaných univerzitách, tj. v Praze, Brně, Bratislavě a Olouci. Aby podpořil nově založené pedagogické fakulty, učinil Nejedlý manifestační krok. Přestože byl dosud profesorem filozofické fakulty, nechal se převést jako profesor všeobecných dějin na pražskou pedagogickou fakultu.¹¹¹⁾ Tímto skutkem podtrhl nejen význam nových fakult, nýbrž i naznačil, že ani po stránce vědecké nesmí zaostávat za tradičními vysokými školami. Jmenování bylo provedeno rozhodnutím prezidenta republiky ze dne 3. září 1947.¹¹²⁾ Od nadcházejícího školního roku se stal Zdeněk Nejedlý i děkanem pedagogické fakulty. O několik měsíců později, v březnu 1948, přijal akademický senát Karlovy univerzity jednomyslně návrh, aby Nejedlému „byla v rámci jubilejních oslav univerzitních udělena akademická hodnost čestného doktora fakulty pedagogické“.¹¹³⁾ Slavnostní akt, který symbolicky vystihoval zásluhy ministra školství o novou fakultu, se konal 8. dubna 1948. Jak již jsme uvedli na počátku práce, bylo Nejedlého působení na pedagogické fakultě krátké. Kromě povinností, jež obnášel děkanský úřad, přednášel pouze jednu hodinu týdně kurs o vývoji českého dějepiscství, a to zhruba v té podobě, jak jej publikoval v Dějinách národu českého.¹¹⁴⁾ Na konci letního semestru 1949 Nejedlý vysokéhoškolského působení zanechal definitivně. Ještě jednou jej však Karlova univerzita slavnostně vítala. Bylo to 30. května 1951, kdy si Zdeněk Nejedlý nechal po patnácti letech obnovit doktorát filozofie. I to byl výraz úcty k pražskému vysokému učení a zvláště filozofické fakultě, úcty k institucím, s nimiž byl opravdu spjat na celý život.

V tomto materiálovém příspěvku jsme sledovali především Nejedlého úsilí spojené s vybudováním samostatné stolice hudební vědy. Dané téma není možné opomíjet už vzhledem k zakladatelskému významu, který Nejedlý pro českou muzikologii má. Nejedlého snaha narážela, jak jsme viděli, i na překážky. Ambiciózní

¹¹⁰⁾ P. Čornej, Činnost Zdeňka Nejedlého v oblasti školství a kultury v letech 1945–1948, Dějiny socialistického Československa I, 1978, s. 210 an.

¹¹¹⁾ „Akademický senát Univerzity Karlovy usnesl se na zasedání dne 8. listopadu 1946, aby řádný profesor hudební vědy profesor dr. Zdeněk Nejedlý byl jmenován řádným profesorem fakulty pedagogické. Návrh tento je věcně odůvodněn dosavadní vynikající vědeckou činností odbornou navrhovaného profesora i významem jeho osoby, takže akademický senát upustil od obvyklého předběžného řízení kvalifikačního a žádá, aby jmenování prof. Nejedlého na fakultu pedagogickou bylo provedeno na základě údajů patrných z příslušných personálních spisů tamního ministerstva.“ Rektorát Univerzity Karlovy MŠO 19. 11. 1946 pod čj. 930/46–47, AUK, personální spisy Zdeňka Nejedlého.

¹¹²⁾ Jmenovací dekret Z. Nejedlého profesorem pedagogické fakulty 20. 9. 1947.

¹¹³⁾ Rektorát Univerzity Karlovy MŠO 21. 3. 1948 pod čj. 3652/47–8, AUK, personální spisy Z. Nejedlého.

¹¹⁴⁾ Z. Nejedlý, Dějiny národu českého I, Praha 1949, s. 47–123.

a o své pravdě přesvědčený vědec je však dokázal překonat. Myslíme proto, že nebylo na škodu, zachytili-li jsme v naší práci i zákulisí Nejedlého bojů. Máme-li totiž podat plastický profil Zdeňka Nejedlého, potom musíme věnovat pozornost zejména těm otázkám, které stály na okraji dosavadního bádání. Jen tak bude možné napsat skutečně vědeckou biografii velké a zajímavé osobnosti našich moderních dějin.

PETR ČORNEJ

Zur Lehrtätigkeit Zdeněk Nejedlýs an der Prager Universität

ZUSAMMENFASSUNG

Zdeněk Nejedlý, ein bedeutender tschechischer Wissenschaftler und Politiker, verband mit der Prager Universität fast die Hälfte seines Lebens. In den Jahren 1896–1900 besuchte er die philosophische Fakultät als Student der Historie und der Ästhetik, ab 1905 begann er an der Prager Universität als Hochschullehrer zu wirken. Mit seiner ersten Anstellung im Archiv des Museums des Böhmisches Königreiches war Nejedlý nicht voll zufrieden. Eine wissenschaftliche Tätigkeit kannte ihm aber, in der damaligen Zeit, nur die Stellung eines Hochschulpädagogen sichern. Nejedlý befasste sich zuerst mit der Historie, wo er zu den begabtesten Schülern Professor Jaroslav Gollis gehörte. Die Aussichten auf eine Universitätsprofessur waren aber in diesem Fach mehr als klein, sodass sich Nejedlý im Einvernehmen mit Otakar Hostinský, Professor der Ästhetik, als Dozent der Musikwissenschaft habilitierte. Der Titel eines Dozenten wurde ihm am 27. 7. 1905 zuerkannt. Die Musikwissenschaft wurde bis dahin an der tschechischen Universität in Prag nicht als selbständiges Fach unterrichtet, sondern wurde nur von Hostinský im Rahmen der allgemeinen Ästhetik gelehrt. Die Musikwissenschaft existierte aber als selbständiges Fach an der deutschen Universität in Prag und diese Tatsache wurde von den tschechischen Professoren, auch in Hinsicht auf die Musiktraditionen des tschechischen Volkes, als ein Unrecht aufgefasst. Hostinský bemühte sich deshalb um die Gründung eines Lehrstuhls der Musikwissenschaft an der tschechischen Universität und um die Ernennung Nejedlýs zum ausserordentlichen Professor dieses Faches. Gegen diesen Vorschlag stellten sich im Jahre 1907 die Naturwissenschaftler im Professorenkollegium der philosophischen Fakultät mit der Begründung, dass die Schule wichtigere Bedürfnisse hat. Die Opposition der Naturwissenschaftler hielt Nejedlýs Ernennung zum tatsächlichen a. o. Professor bis zum 17. 4. 1909 auf und erst am 14. 6. 1910 wurde Nejedlý ein systematisches Gehalt zuerkannt.

Die Ernennung zum a. o. Professoren verbesserte die Stellung Nejedlýs in der tschechischen Musikwelt, die gerade nicht die beste war. Nejedlý trat als Verteidiger der Komponisten Bedřich Smetana, Zdeněk Fibich, J. B. Foerster und Otakar Ostrčil auf, unter schätzte aber das Werk Antonín Dvořáks. Gegen Nejedlý trat in Musikkreisen eine starke Gruppe auf, die von der Leitung des Prager Konservatoriums und des Nationaltheaters repräsentiert wurde. Es gab Versuche Nejedlýs Tätigkeit einzuschränken, wobei auch nicht vor Denunziationen zurückgeschreckt wurde. Im Jahre 1914 sprach sich die Gruppe gegen die Ernennung Nejedlýs zum ordentlichen Professor (konkret der Musikreferent der Böhmisches Statthalterei Rudolf Prochazka) aus und ein Jahr später wurde er als Anhänger der russischen Musik bezeichnet, um in den Augen der amtli-

chen Stellen diskreditiert zu werden. Die österreichischen Ämter beurteilten aber die Streitigkeiten der tschechischen Musiker mit Reserve und belästigten Nejedlý nicht. Auf die Ernennung zum ordentlichen Professoren musste er aber bis zur Entstehung der selbständigen Tschechoslowakischen Republik warten.

Trotz seiner offenen Sympatien zur kommunistischen Bewegung konnte Nejedlý bis zum März 1939 an der philosophischen Fakultät wirken. Nach der Entstehung des s. g. Protektorats wurde er seiner Lehrtätigkeit enthoben und am 7. 6. 1939 pensioniert. Zu dieser Zeit befand sich Nejedlý aber schon in Moskau, wo er in den Jahren 1939—1945 an der Moskauer Staats-Universität slawische Geschichte dozierte. Nach der Befreiung der Tschechoslowakei wurde Zdeněk Nejedlý zum Minister des Schulwesens ernannt, hielt aber weiter in den Jahren 1945—47 Vorlesungen über die Geschichte der Slawen an der philosophischen Fakultät. Im Jahre 1947 lies sich Nejedlý in das Professorenkolegium der neu gegründeten pädagogischen Fakultät überleiten, wo er bis zum Ende des Sommersemesters 1949 Vorlesungen über die Entwicklung der tschechischen Historiographie hielt. Nejedlý war ein temperamentvoller, beliebter Redner, dessen Lektionen die Studenten gerne besuchten. Die Studie ist der Persönlichkeit Nejedlýs als einem der Begründer der tschechischen Musikwissenschaft und seinen Bestrebungen um die Gründung eines selbständigen Lehrstuhls der Musikwissenschaft an der tschechischen Universität gewidmet.

MISTŘI A STUDENTI PRAŽSKÉ LÉKAŘSKÉ FAKULTY DO ROKU 1419

FRANTIŠEK ŠMAHEL

Studie Karla Beránka „O počátcích pražské lékařské fakulty 1348—1622“, uveřejněná před lety v tomto časopise, výrazně posunula bádání v dané studijní oblasti a naznačila další možnosti výzkumu metodicky podnětným rozšířením heuristiky na dosud opomíjené okruhy pramenů. Beránek obohatil novými údaji zejména nejstarší období pražské lékařské fakulty do počátku husitské revoluce, které vzhledem k středoevropskému významu Karlovy univerzity v prvních desetiletích její existence zůstávalo poměrně málo známo.¹⁾ K této etapě se také váže můj příspěvek, jenž navazuje na jednu větev Beránkovy výzkumu. Otázky, které si v něm kladu, zajímaly mne již dříve nezávisle na Beránkově studii. Oba výzkumy byly tudíž souběžné časově a do značné míry i metodicky, což se někdy stává a snadno ještě může stát. Pokud se mi podařilo rozhojnit Beránkuv soupis o další mediky a údaje, bylo tomu tak zčásti proto, že jsem pro jiné účely shromáždil zprávy o profesorech všech vyšších fakult. Tím se nejednou vynořily vítané podrobnosti v pramenech zcela odlišné povahy. Abych neopakoval Beránkovy vývody, omezím se v dalším textu jen na otázky související s personálním stavem, frekvencí a částečně i organizací pražské lékařské fakulty. Ani nyní nepůjde o definitivní odpovědi, nýbrž spíše o hypotetické úvahy na základě dříve známých i dosud nepovšimnutých poznatků a skutečností.²⁾

1. ÚSKALÍ A OBTÍŽE HEURISTIKY

Víme-li, že se nedochoval žádný úřední pramen vzešlý z činnosti pražské lékařské fakulty, můžeme se nanejvýš ptát, které druhy písemností budeme postrádat. Na prvním místě a především nám bude chybět univerzitní matrika,

¹⁾ K. Beránek, O počátcích pražské lékařské fakulty 1348 až 1622, AUC—HUCP IX/2, 1968, 44—87 a nově v hutné verzi: Karel IV. a počátky pražské lékařské fakulty. Časopis lékařů českých 117, 1978, 44—45. Úplné bibliografické údaje častěji uváděných titulů přináší závěrečný Seznam zkratk a zkráceně citovaných edic a literatury. Číslo v závorkách odkazuje na jmenovitý seznam mediků v příloze. Základní verzi této studie jsem dokončil v roce 1970, odkazy na novější literaturu však přihlížejí k pracím vyšlým do konce roku 1979. Za cenné připomínky a dodatky děkuji příteli doc. Ivanu Hlaváčkovi.

²⁾ Až dosud byl pro personální stav lékařské fakulty nejcennější výklad F. M. Bartoše, Z počátků, 88—89, který Beránek kupodivu nezaznamenal. Jinak z posledních prací sr. G. Gellner, Jan Černý, 63n. aj., J. Vinař, Obrazy, 30—52, J. Tříška, Literární činnost, 144—149, Příspěvky III, 46—48, M. Vojtová a kol., Dějiny, 134—136 a M. Med, Podoby znaků, 9—15.

třebaže v ní studenti medicíny nejspíše nebyli zvlášť vyznačeni,³⁾ pokud v ní z počátku vůbec byli všichni zapsáni. Soudím tak podle usnesení mistrovského sboru třífakultní univerzity z 1. dubna 1392 „*quod in antea nullus, cujuscunq̄ue status aut conditionis religiosus vel secularis fuerit, recipiatur et promoveatur in facultate vel in facultatibus, nisi prius fuerit matriculae Universitatis inscriptus*“. Usnesení se stalo za rektorátu Jindřicha de Bremis, který byl mistrem *in artibus et in medicina*. Za téhož rektora bylo statutárně upraveno pořadí (*ordo*) funkcionářů a graduovaných členů universitní obce platné pro všechny akty správní a jiné povahy, jež dříve bylo jablkem sváru.⁴⁾ Vzhledem k osobě rektora lze mít za to, že graduovaní příslušníci lékařské fakulty, jež byla vůči fakultě artistické v nevýhodě svou nepočetností a vůči fakultě teologické či samostatné univerzitě právnické zase nižším stupněm významu, upevnili tak své postavení v rámci univerzitní obce. Příklad Prahy nebyl zřejmě ojedinělý, neboť podobné snahy se o dvacet let později objevily i ve Vídni.⁵⁾

U Vídne se ještě chvíli zdržíme. Ačkoli vídeňská univerzita byla založena již roku 1365, dostalo se její lékařské fakultě statut až 1. dubna 1389. Dalšíh deset let pak ještě trvalo, než představitelé fakulty pocítili potřebu pořídit zvláštní knihu „*in quem omnes doctores, licenciati, baccalarii in eadem facultate promoli vel eidem incorporati vel eciam de novo promovendi vel incorporati scribi debent*.“ Do té doby patrně děkanům pro zápisy postačovaly samostatné listy, které se však na rozdíl od *Liber actorum facultatis medicine* nedochovaly.⁶⁾ Negraduovaní posluchači na lékařské fakultě zvlášť nebyli evidováni. A jelikož tomu tak bylo i na jiných středoevropských univerzitách, lze se domnívat, že i pražský student medicíny měl za povinnost být zapsán jen v celouniverzitní matrice a ve vlastním zájmu i ve zvlášť vedených matrikách jednoho každého univerzitního národa. Dochovaný fragment matriky Saského národa ze 70. a 80. let 14. století to potvrzuje, třebaže jinak pro náš výzkum přináší jen nemnoho.⁷⁾

Nejen ve Vídni, ale i v Lipsku, v Krakově a jinde se lékařské fakulty dlouhou dobu po svém založení z různých důvodů nedokázaly postavit na vlastní nohy.⁸⁾

³⁾ S výjimkou Kolína n. R. nebyl v matrikách udáván studijní obor. Tento zvyk se stal běžným až od počátku 17. století. Srv. E. T. N a u c k, Die Zahl. 178.

⁴⁾ MÜPR III, 18—20. Ani potom nebylo *ordo* dodržováno, a proto hned v následujícím rektorátu bylo v tomto ohledu přijato další usnesení (ib. 20—21).

⁵⁾ K. S c h r a u f, Acta, 22. 25.

⁶⁾ K. S c h r a u f, Acta, úvod VI. V Erfurtu byla zřízena děkanská kniha lékařské fakulty až r. 1476. K poslednímu H. R. A b e, Die Erfurter medizinische Fakultät, 39.

⁷⁾ Z fragmentu matriky se pouze dovídáme, že Luderus Tuon de Stadis (64) se zapsal v r. 1374. Srv. F. D o e l l e, Ein Fragment, 96.

⁸⁾ První doktorská promoce na lékařské fakultě v Lipsku je např. doložena až r. 1431. K tomu srv. K. S u d h o f f, Die medizinische Fakultät zu Leipzig im ersten Jahrhundert der Universität, Studien zur Geschichte der Medizin, Heft 8, Leipzig 1909, 6. Vídeňská lékařská fakulta měla statuta od r. 1389, statuta kolínské lékařské fakulty byla potvrzena 1393, prvá redakce statut lékařské fakulty v Erfurtu vznikla sice již kolem r. 1400, avšak fakulta po celé 15. století neměla ani přednáškovou síň, ani kolejje. Srv. postupně K. S c h r a u f, Acta, úvod VI, H. K e u s s e n, Die alte Universität, 269 a H. R. A b e, Die Erfurter medizinische Fakultät, 26—27, 40.

To nás přivádí k otázce, kdy se vlastně pražská lékařská fakulta ustavila jako samostatná a skutečně již fungující korporace. Starší literatura vesměs nepřikládala větší důležitost známé skutečnosti, že hned po roce 1348 měla univerzita pro výuku medicíny dva kvalifikované doktory a víceméně kladla počátky lékařské fakulty až do 70. nebo 80. let 14. století. Dvoji doktorská promoce v roce 1379 zdála se prvním aktem tohoto druhu i průkazným svědectvím, že výuka již byla v plném chodu.⁹⁾ Beránkovo zjištění data mnohem dřívější promoce z r. 1357 je natolik průkazné, že počátky pražské lékařské fakulty se jeví v jiném světle.¹⁰⁾ Věci se měly asi následovně. V prvních dvou desetiletích lékařská fakulta víceméně existovala jen formálně a výuku medicíny pro ojedinelé posluchače zajišťovali ve svých příbytcích královští lékaři pověřeni profesurou.¹¹⁾ Nepatrný počet studentů a mistrů nevytvářel potřebu plně dotvořené fakultní korporace ani zvláštní koleje. Profesori byli zámožnými majiteli domů anebo kanovníky při katedrálním kostele, jednotliví studenti bydleli u svých profesorů anebo v bursách. Jelikož řada studentů a bakalářů medicíny byla již mistry artistické fakulty, není vzácné se setkat s případy, kdy mistři regenti artistické fakulty na jedné univerzitě učili a současně studovali. Výuka na artistické fakultě jim zajišťovala jednak hmotnou existenci, jednak místo v některé z kolejí. *Mag. artium* Konrád Ringer (17) je např. ještě v r. 1401 doložen jako inceptor na artistické fakultě, ač krátce poté byl v Heidelbergu imatrikulován jako doktor lékařství. Podobně tomu bylo i u bakaláře medicíny a mistra svobodných umění Dilmana de Maguntia (22) anebo u Hermana z Hörteru (40), o němž víme, že byl kolegiátem koleje Václava IV.

První zmínka o lékařské koleji sice pochází až z roku 1405, avšak fakulta nepochybně měla vlastní dům již dříve. Frekvence a počet promocií v 80. letech 14. století, jak se záhy zmíním, dosáhly výše, kdy potřeba podobného zařízení byla nanejvýš naléhavou. Zatím se však můžeme opírat jen o logický předpoklad a o nejasný smysl explicitu Cod. 217 gymnaziální knihovny v Halberstadtu: „*Finita est hec perspectiva communis magistri Johannis de Pysa anno domini 1374 in die s. Frederici imperatoris in honoranda universitate Pragensi in domo medici imperatoris per Allexium de Wratisslawia, hora quinta decima*“. Nemáme ovšem nejmenší jistoty, že Alexejův opis vznikl v domě císařova lékaře Fridricha (24), tj. v domě, jenž v roce 1405 byl *scola medicorum*,¹²⁾ neboť Alexej mohl být famulem v domě jiného z Karlových lékařů. Avšak, jak postřehl již F. M. Bartoš, oba jmenovitě známí královští lékaři Jan Witlonis (60) a Bartoloměj z Hostýně (12)

⁹⁾ F. M. B a r t o š, Z počátků, 88 např. soudí, že promoce z r. 1379 byly toho druhu v Praze první.

¹⁰⁾ K. B e r á n e k, O počátcích, 54 sice konkrétní jména neuvádí, z jeho soupisu však plyne, že může jít jediné o Rembota Eberhardi de Castro (87), v jehož případě časová vazba známých údajů skutečně nasvědčuje, že získal doktorát medicíny v Praze. Naproti tomu u Jana Thomanni de Nisa (57) zatím tuto možnost nelze průkazně předpokládat.

¹¹⁾ Nejinak tomu bylo v Erfurtu (srv. výše pozn. 8) a v Heidelbergu, kde lékařská fakulta živořila ještě v 15. století. Srv. G. R i t t e r, Die Heidelberger Universität, 220.

¹²⁾ Ke koleji mediků naposled K. B e r á n e k, O počátcích, 54, kde další údaje.

byli kanovníky, takže netřeba vylučovat možnost naznačenou výše, že totiž již v této době sloužil Fridrichův dům lékařské fakultě, přestože se stále ještě užívalo označení staršího.¹³⁾ Spornou otázku se snad podaří zpřesnit objevem explicitů jiných rukopisů vzniklých v pražské lékařské koleji. O významu jejich systematického sběru není nutné se šířit, stačí uvést, že díky dvěma podobným záznamům můžeme prokázat, že se v předhusitské době v lékařské koleji skutečně konaly přednášky.¹⁴⁾

Jedině Beránkovi neušlo, že pražská lékařská fakulta měla statuta již před 23. červnem 1382, kdy se o nich děje prvá zmínka. Vzhledem k poměrně vysokému počtu promocií a mistrů regentů je možné již v tomto desetiletí předpokládat i zvláštní fakultní akta ve formě úřední knihy.¹⁵⁾ Jejich ztráta je největší překážkou při rekonstrukci personálního stavu lékařské fakulty, neboť chybí záruka úplnosti a kontroly sporných případů, kterých je značný počet. Výsledek předchozích úvah není zvlášť potěšující. Jedno však z nich vyplynulo nesporně: z analýzy nelze a priori vyloučit období před rokem 1379. Jinými slovy, při náležitě kritičnosti je třeba se zabývat i spornými údaji o studentech lékařství a graduovaných medicích v Praze již v 50. a 60. letech 14. století.

Sporné případy nelze probírat jeden po druhém. Souhrnně naznačil okruh pramenů a možný dosah jejich výpovědí již Beránek, jednotlivosti pak je možné nalézt a ověřit v jednom nebo druhém jmenovitém soupisu. Proto se omezím na několik ilustrativních případů, z nichž by měla vyplynout jak určitá povšechnost nesnázi metodologické povahy, tak i relativnost číselných a jiných údajů, s nimiž budu dále pracovat.

a) Různotvary a neurčitost jmen se vyskytují nejčastěji. Stane se, že dotýčný mistr nebo bakalář medicíny je označen pouze běžným křestním jménem, které nepostačuje pro identifikaci s některým graduovaným příslušníkem univerzitní obce, jak tomu je např. u dr. Konráda (16). Avšak ani tehdy, kdy jde o jméno poměrně vzácné, nemusí být identifikace snadnější. V případě profesora lékařství Eliáše (30) nelze např. vyloučit záměnu jména po otci se skutečným křestním jménem. Jindy se naopak vynořují pochybnosti, zda se pod dvěma různými jmény neobjevuje jeden a týž medik. Příkladně Hermannus Scrimen (39) byl nejspíše totožný s Hermannem de Rauensberg (38). Oba byli pražskými mistry svobodných umění, první je doložen jako bakalář med. 1371, druhý získal doktorát medicíny v Praze 1379, oba pocházeli z Vestfálska nebo k němu měli vztah. Obdobně lze uvažovat o totožnosti mistrů Ludera Rennena (63) a Ludera

¹³⁾ F. M. Bartoš, Z počátků, 89, pozn. 6.

¹⁴⁾ Srv. explicit v rukopise BJ Kraków 619, pag. 272 níže v pozn. 49 a další explicit v rkp. KK Praha 0 1, fol. 129a, který jej potvrzuje.

¹⁵⁾ K. Beránek, O počátcích, 45—46, kde rovněž o jiných fakultních písemnostech na základě analogií se statuty sousedních lékařských fakult. K poslednímu srv. výše pozn. 8. Krakovská statuta z r. 1433 vydal M. Skuřimowski, Pierwsze ustawy Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Krakowskiego z r. 1433, Archiwum Historii Medycyny XXIII, 1960, 211—234.

Tuona de Stadis (64), třebaže různotvary jmen tomu zdánlivě nenasvědčují. Druhý Luderus byl pražským bakalářem a mistrem svob. umění, jehož lékařská praxe je dosvědčena před morem r. 1380. První Luderus se z ničeho nic objevuje o dva roky později jako profesor pražské lékařské fakulty. V tomto případě, se však zdráhám zaujmout vyhraněné stanovisko, protože ojedinele se mohlo stát, že přibližně v téže době působili nebo studovali na fakultě dva medicové shodných jmen, což dokládá dvojice Petrus de Brega (81) a Petrus Nicolai de Brega (82).

b) Obsahová neurčitost termínů „*medicus*“ a „*physicus*“ vstupuje do hry neméně často. V případech, kdy oba výrazy jsou spojeny s osobou bez akademického gradu, jsem víceméně postupoval intuitivně podle dalších dostupných indicií.¹⁶⁾ Neméně sporný může být i případ mag. Gerharda z Vražkova (28), který vystupuje jako *medicus* bez výslovného uvedení lékařského gradu. Výraz *medik* může tu znamenat jak jistou schopnost či znalost lékařství, tak i specifikaci mistrovského titulu. Jinak tomu je u Mikuláše, syna Petra Parlěře (77), jemuž papež Bonifác IX. dne 10. prosince 1392 povolil přijmout lékařský grad a který se již dříve v pramenech vyskytuje jako *medicus*. U Křišťana z Prachatic (20) zase překvapuje, že nikde není zmínka o jeho vyšším gradu, ačkoli na lékařské fakultě prokazatelně působil a navíc proslul svými lékařskými spisy.

c) Kopisté a vlastníci rukopisů s lékařskými spisy jsou další spornou kategorií, u níž zpravidla není možné odlišit, zda dotýčný lékařství skutečně na fakultě studoval, aniž se mu podařilo dosáhnout jednoho z možných gradů, či zda se pouze o lékařská díla zajímal. Kromě toho se musí počítat s možností, že se rukopis dostal vlastníkově náhodou, anebo že opis vznikl původně pro někoho jiného. S výjimkou studenta Tomáše, bydlícího v Nazaretské koleji (96), jsem tyto osoby do seznamu nezařadil.¹⁷⁾

d) Jiné sporné případy stačí jen stručně zaznamenat. V literatuře se stále objevuje jako profesor lékařství v Praze Mikuláš z Jevička, ačkoli jde o zjev-

¹⁶⁾ Vyloučil jsem např. pražského kanovníka Mikuláše zemřelého 1358 (A. Podlaha, Series, 29—274; MV II, č. 728, str. 285), Jana medika z Hradce (F. Tadra, Soudní akta III, č. 314, str. 78) a Martina z Třeboně (vlastnické přípisky v rukp. UK Praha I D 33, I E 44), o němž předpokládám, že žil až v polipanské době. Naopak jsem ve shodě s Bartošem zařadil do seznamu Zikmunda z Brodu u Plzně (88). Výstižně postihují rozdíly mezi graduovaným a negraduovaným medikem dva zápisy v soudních aktech pražské konzistoře. V prvním ze dne 25. VIII. 1378 vikář Kuneš z Třebovle nařizuje jistému medikovi jménem Armenus, že musí v dané době prokázat „*se esse approbatum medicum per principes aut episcopos*“ (F. Tadra, Soudní akta I, č. 304, str. 296), v druhém se praví, že „*Johannes dictus Gurlicz de Erfordia confessus est, se numquam studuisse medicinas, sed dixit, quod ipse sit oculista et etiam de aliis medicinis intro mittit se ex practica*“ (ib. č. 305, str. 296).

¹⁷⁾ Příklady lze uvést mnoho. V lékařském sborníku KK Praha M 3, fol. 242a se připomíná jistý Petrus de Czepie, v rkp. UK Praha VIII F 18 vystupuje jako kopista Mikuláš ze Žiliny, lékařský sborník BJ Kraków 843 přepsal r. 1406 v Praze Václav de Bor Maiori, v lednu 1402 odkázal M. Ondřej ze Zelence koleji Národa českého dvě lékařské knihy (srv. Mistr Jan Kampanus, Mecenáši Karlovy University, ed. K. Hrdina, Praha 1949, 13) apod.

ný omyl.¹⁸⁾ Zdá se rovněž, že nelze příliš počítat s Mikulášem Hunleoni (74) jako s absolventem pražské lékařské fakulty, a to z důvodů, jež uvádím níže v příloze. V této souvislosti bych rád upozornil, že k obdobným korekturám může dojít i v jiných případech, neboť označení *Pragensis* v matrikách cizích univerzit není vždy jednoznačné. Někdy se může vztahovat k určitému gradu, jindy jen ke skutečnosti, že jmenovaný byl po jistou dobu zapsán v Praze, aniž zde gradoval.¹⁹⁾ Zcela zvláštním případem je M. Sulek z Hoštky (93), o němž podrobně pojednávám v příloze.

2. LECTORES ORDINARIII, PROFESSORES, MAGISTRI ACTU REGENTES

Ještě Bartoš předpokládal, že pražská lékařská fakulta měla jen jednu řádnou profesuru a že počet mistrů tvořících fakultu patrně nepřesahoval číslo čtyři.²⁰⁾ Poslední výzkumy umožňují i tuto domněnku upřesnit.

Pomineme-li pouhý titul mistra nebo doktora lékařství, který bez dalších specifikujících údajů nemusí znamenat pedagogickou činnost, objevují se v pramenech pražské provenience tři termíny, jež se přímo vztahují k výuce lékařství: *lector ordinarius*, *professor artis medicine* a *magister actu regens medicine*.

Označení *lector ordinarius*, jak vyplývá již ze smyslu této významové slovní dvojice, vyjadřovalo pověření k řádným přednáškám (*lectura ordinaria*), jejichž vyslechnutí bylo nezbytným předpokladem pro připuštění ke zkouškám. V tomto smyslu se také rozlišují přednášky či knihy *ordinarie* a *extraordinarie* ve všech dochovaných statutech středoeveropských lékařských fakult.²¹⁾ Termín *ordinarius* je výslovně doložen ve fragmentu nejstarších statut heidelberské univerzity a *doctores ordinarii* se objevují i v mladších statutech lékařské fakulty ve Freiburgu i. Br. V naposled uvedeném pramenu se ještě vyskytuje spojení *ordinarii ac stipendati*, jež zjevně postihuje další důležitý rys této funkce, tj. její finanční a ekono-

¹⁸⁾ Mikuláše z Jevíčka jako profesora lékařství uvádí ještě M. Vojtová a kol., Dějiny, 134. J. Vlnář, Obrazy, 39 odkazuje na Tomka, kde však není nic, co by tuto domněnku potvrdilo. Jak k omylu došlo, stručně vysvětluje J. Truhlář, Catalogus codicum manu scriptorum latinorum qui in C. R. Bibliotheca publica atque Universitatis Pragensis asservantur, I, Praha 1905, str. 194, č. 488.

¹⁹⁾ K významu označení „*Pragensis*“ v souvislosti s osvobozením od imatrikulačního poplatku v Lipsku F. Šmahel, Pražské univerzitní studentstvo, 74. Zbývá ještě zmínit, že jsem do seznamu nezačlenil některé jednotlivce, kteří sice studovali v Praze, nikoli však prokazatelně lékařství. Jde např. o Michaela Stregla de Wienna (srv. P. Uiblein, Acta, 584), Václava Harta de Wienna (ib. 568 a H. Kühnel, Mittelalterliche Heilkunde, 66–67) či Jana de Wetslaria, o němž P. Lehmann, Ein vergessener mittelalterlicher Schriftsteller Johannes de Wetslaria, in Erforschung des Mittelalters V. Stuttgart 1962, 434–435. Obdobný je případ Jana Krode Kottbus, pražského bakaláře a mistra svob. umění, který se dal zapsat v Krakově jako *doctor in medicinis* (srv. M. Markowski, Les manuscrits, 130, 137). Vzhledem k tomu, že mistrovský grad *artium* získal v Praze 1408, studoval lékařství na některé jiné univerzitě, na kterou přešel po vydání Dekretu kutnohorského.

²⁰⁾ F. M. Bartoš, Z počátků, 88.

²¹⁾ K tomu K. Beránek, O počátcích, 51, dále H. Keussen, Die alte Universität, 270, E. Winkelmann, Urkundenbuch, 30 nebo E. T. Nauck, Zur Geschichte, 81.

mické zajištění. Skutečně také v pražských pramenech je její nositel vždy nadán zvláštním platem z královské komory, který podstatně doplňoval nahodilé příjmy z tax a který mu de facto hmotně zabezpečoval existenci. Ve dvou ze tří známých případů byl *lector ordinarius* současně královým lékařem. Patrně proto nepochybíme, když spojitost obou funkcí budeme předpokládat nejen u třetího jmeněm známého ordináře, ale i u některých královských lékařů staršího období.

Jako první *lector ordinarius* je kolem roku 1400 jmenován ve skupině listin Václava IV. Albík z Uničova (3), jenž zprvu dostával z kutnohorské urbury 2 až 3 kopy grošů týdně a později z platu města Čáslavi 32 kop ročně bez ohledu na to, zda pro různá zaneprázdnění bude plnit své fakultní povinnosti či nikoli.²²⁾ Současně se jako o Albíkově zástupci či nástupci ve funkci řádného lektora mluví o mistru Markovi z Litovle (65), o jehož pozdější pedagogické činnosti v Praze není však nic známo. Nejpozději roku 1418 dostával týž plat z Čáslavi, tentokrát však ve výši 49 kop, Jan Šindel (43).²³⁾ Zdá se, že Šindel byl nástupcem Albíkovým již od roku 1412, kdy Šindel prokazatelně započal s přednáškami *in scola medicorum* a kdy Albík jako pražský arcibiskup nemohl své starší závazky plnit. V témže soupisu platů královské komory rovněž vystupuje Jan Šváb z Löwenbergu (58), jenž jako *doctor et lector ordinarius medicine alme universitatis studii Pragensis* obdržel 59 kop 40 gr. z Loun. Tím se nám současně dostává významného dokladu, že pražská lékařská fakulta měla při nejmenším v roce 1418 dva *lectores ordinarii*.²⁴⁾

Jedině mistr Šváb není výslovně doložen jako králův lékař, to však nebrání, abychom se nepokusili vyčlenit ze starších královských lékařů ty, kteří současně působili na univerzitě. Oporou nám tu budou zatím nejpodrobnější seznamy Tomkovy.²⁵⁾ Vcelku máme co činit s trojí skupinou lékařů. V prvé jsou zahrnuti z Tomkových seznamů všichni, kteří prokazatelně anebo s velkou pravděpodobností přednášeli na lékařské fakultě. Vedle zmíněných již doktorů Albíka a Šindela to byli v časovém pořadí: Balthasar de Marcellinis (10), Fridericus (24), Johannes Henrici de Nova Domo (50) a Conradus (16). Do druhé skupiny řadím královské lékaře, které se mi nepodařilo buď přesněji identifikovat anebo

²²⁾ Nejvíce zatím těchto dokladů využil F. Tadra, Kulturní styky, 272n., který rovněž otiskl Václavův list týkající se platu z Čáslavi. Regesta srv. u A. Sedláčka, Zbytky register králův římských a českých z let 1361–1480, Praha 1914, 55–74, kde také datace uvedeného listu do r. 1406. Dokumenty pocházejí z tzv. *Codex Přemyslaevus*, o němž srv. I. Hlaváček, Das Urkunden- und Kanzleiwesen des böhmischen und römischen Königs Wenzel (IV.) 1376–1419, Stuttgart 1970, 334–368. Hlaváček datuje příslušnou skupinu dokumentů zhruba do let 1398 až 1407.

²³⁾ J. Čelakovský, CIM II, č. 701, str. 902. K datování tohoto soupisu do r. 1418 srv. K. Krofta, Začátky české berně, ČCH XXXVI, 1930, 467–469. K. Beránek, O počátcích, 53 ve shodě s G. Gellnerem, Jan Černý, 156 uvádí rok 1416.

²⁴⁾ J. Čelakovský, ib. Soupis přiznává ještě 50 kop mistru Křišťanovi z Prachatic, u něhož však není udán důvod a původ platu.

²⁵⁾ V. V. Tomek, DP III, 22, DP V, 55. Srv. též H. Patze, Die Hofgesellschaft Kaiser Karls IV. und König Wenzels in Prag, Blätter f. Deutsche Landesgeschichte 114, 1978, 742–744.

u nichž nelze pedagogickou činnost ani doložit, ani předpokládat: Thomas de Burgo je doložen jen pro rok 1348,²⁶⁾ Jan působící v letech 1354–1360, Meingot 1360, kněz Kerung z Pirpauma, Jan ranhojič 1373,²⁷⁾ Hanuš ze Starého Města 1389 a Mistr Jan ranhojič 1406 jsou zatím jako členové pražské lékařské fakulty nepostizitelní a konečně Nicolaus Petri Parlerii (77) byl královým lékařem dříve, než graduoval. Třetí skupinu tvoří královští lékaři, které Tomček neuvádí: Rembotus Eberhardi de Castro (87), Gallus de Summo (26), Barthomoleus de Hostýn (12) a Zacharias de Premislavia (103) nejspíše na lékařské fakultě působili. S touto možností nepočítám u poslední trojice, tj. u Mikuláše de Novo Foro (76), Jana Witlonis (60) a Wenera de Hirschberg (100).²⁸⁾

Professores artis medicine se objevují v pražských dokumentech celkem tři: roku 1382 Petrus de Cothebus (83) a Luderus Rennen (63), o čtyři roky později pak ještě Helias (30). Jelikož v apelaci z r. 1382 oba profesori protestují proti dalšímu členu fakulty a promotorovi Brunovi z Osenbrughe (15), aniž by ho titulovali professor, kloním se k tomu, že v této době se ještě *lectores ordinarii* nazývali *professores*.²⁹⁾ Kdyby totiž naopak *professores* znamenali totéž, co *magistri actu regentes*, o nichž bude ještě řeč, bylo by s podivem, kdyby mistra Bruna, jenž jako promovend doctoranda Theodorica de Ymochusen (95) nutně musel být mistrem regentem, netitulovali stejně jako sami sebe. Je-li tomu tak, máme doklad, že již roku 1382 pražská lékařská fakulta měla dva řádné lektory — profesory.

Překvapivě jen Wiboldus Stutte de Osnabrughe (101) je z pražských doktorů lékařství zván *actu regens medicine*. Funkcí mistrů regentů na artistické fakultě se podrobně zabýval F. Kavka, jehož vývody v zásadě platí i pro mistry regenty lékařské fakulty.³⁰⁾ S jistými odlišnostmi je ovšem třeba počítat, i když postihnout je můžeme jen per analogiam. Vymezení mistra regenta, pokud je mi známo, obsahuje pouze fragment nejstarších statut lékařské fakulty v Heidelbergu: „*Quod nullus doctorum censeatur regens in facultate, nisi aliquas lectiones sibi per decanum medicine et facultatem assignatas compleverit annuatim in eadem*,“³¹⁾ A protože ve Vídni, v Kolíně a patrně též jinde musel domácí doktor při promoci a mistr

²⁶⁾ Thomas de Burgo, *magister in artibus, medicus et familiaris domini regis Romanorum illustris* se připomíná 4. X. 1348 [MV, I, č. 1029, str. 577–578]. Ještě r. 1411 se o domě čp. 623 v Týnské ulici mluví jako o domu „*olim magistri Theodorici medici*“ (V. V. Tomek, *Základy I*, 151).

²⁷⁾ Ranhojiči byli zpravidla negraduovanými praktiky. K. Beránek, O počátcích, 53 v této souvislosti mluví o „pomocném lékařském personálu“. K dohledu nad chirurgy (*cirologi*) má řadu podrobností P. Kibre, *Scholarly Privileges in the Middle Ages*, Cambridge Mass. 1962, 50, 263–5, 325 a H. Kühnel, *Mittelalterliche Heilkunde*, 25n, 99n. Cenné doklady o ranhojičích obsahují zejména městské knihy. Srv. např. V. V. Tomek, *Základy I–II*.

²⁸⁾ Jan Witlonis se uvádí bez akademického gradu, druzí dva byli nejméně bakaláři lékařství.

²⁹⁾ *Apellacio* z 23. VI. 1382 vydal F. Taštra, *Příspěvky*, 299–301.

³⁰⁾ F. Kavka, *Mistři — regenti na artistické fakultě pražské univerzity v letech 1337 až 1420* [Statistické studie], in: *Z českých dějin, Sbor. in memoriam prof. V. Husy*. Praha 1966, 77–96.

³¹⁾ E. Winkelmann, *Urkundenbuch*, 30.

lékařství jiné univerzity před přijetím *ad facultatem* přísahat „*quod velit legere in medicina per unum annum in universitate*“,³²⁾ plyne z toho, že doktor medicíny se mohl stát *actu regens* (za předpokladu splnění všech dalších náležitostí) již po jednorozční zkušební lhůtě, nikoli tedy až po dvouleté, jak tomu bylo na fakultě artistické. Na rozdíl od lektora ordináře museli mít *magistri actu regentes* své hospodářské zajištění v nějakém církevním obročí, neboť z fakultních tax by se sotva při malém počtu posluchačů mohli uživit. Zdá se však, že se svolením ordináře a fakulty mohli převzít část řádných přednášek, neboť jinak by patrně nemohli vystupovat v roli zkoušejících a promotorů.

Z promotorů známe jmenovitě čtyři: Jacobus Wenceslai (42) promoval v roce 1379 Brunona de Osenbrughe a Hermana z Ravenspergu, zmíněný Bruno (15) promoval r. 1382 Theodorica de Ymochusen (95), Jan Šváb (58) někdy kolem r. 1409 Alberta Dytmari de Bremis a Albík z Uničova (3) přibližně v téže době jiného, nám neznámého doctoranda. Jako promotora bakaláře medicíny Stephana Alexandri de Sossnyessowicz roku 1414 Děkanská kniha artistické fakulty celkem nahodile uvádí téhož profesora Jana Švába.³³⁾

O funkci děkana na lékařských fakultách ve stručnosti a pro naše potřeby dostatečně pojednal již K. Beránek.³⁴⁾ Opět však s lítostí musíme konstatovat, že z děkanů této fakulty v Praze známe jen Jana Švába. Je to škoda mimo jiné proto, že tak je ochuzen náš seznam mistrů regentů a řádných profesorů, byť nejspíše ani v Praze děkan nemusel vždy být mistrem regentem.³⁵⁾ Jistým vodítkem o pedagogické činnosti na lékařské fakultě mohou být i medicí ve funkci rektorů. Prvým, pokud lze odhadnout, byl Wiboldus Stutte (101) roku 1375, druhým o deset let později Lambertus de Euskirchen (61), jenž však spíše zastupoval artisty, ač již mohl být bakalářem medicíny, roku 1391 se stal rektorem dr. Henricus de Bremis (34), 1410 Jan Šindel (43), 1412 Sulek z Hořtky (93)³⁶⁾ a konečně je nutno připomenout Křišťana z Prachatic (20), rektora v zimním semestru

³²⁾ R. Kink, *Geschichte II*, 168, H. Keussen, *Die alte Univerisität*, 270. Naproti tomu na teologické fakultě se nový doktor automaticky stával mistrem regentem. K tomu naposled F. Kavka, *Zur Frage*, 141.

³³⁾ K. Beránek, O počátcích, 80 analogicky podle zvyklostí na artistické fakultě označuje Jana Švába za determinátora. V MÚPR I—1, 426 se však praví: „*promotus fuit in baccalarium medicinae*“. Omyl děkana Ctibora z Velvar není ovšem vyloučen. Při této příležitosti se i já přiznávám k omylu. Nepozorností jsem před časem četl „*fuit*“ místo „*fuit*“, a proto jsem za čerstvého bakaláře lékařství uvedl děkana (Pražské univerzitní studentstvo, 15, pozn. 63). Rekomendační a jiné promluvy vážíci se k lékařské fakultě jsou velmi vzácné. Vedle děkavného proslovu promovenda, o němž v příloze u Albíka z Uničova (3), víme jen o *Recommendacio sciencie medicinalis*, která se našla v nedochovaném rukopisu sign. 61 v Plocku [srv. J. Tříška, *Literární činnost*, str. 70]. V Krakově se nedochovala ani jedna promluva z nejstaršího období lékařské fakulty. K tomu M. Kowalczyk, *Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV. w.*, Wrocław—Warszawa—Kraków 1970, 11.

³⁴⁾ K. Beránek, O počátcích, 46.

³⁵⁾ Podrobně k tomu opět K. Beránek, O počátcích, 46, pozn. 14. Vídeňská statuta však za jistých okolností připouštěla i volbu licenciáta [R. Kink, *Geschichte II*, 168].

³⁶⁾ Sulkovo rektorství prokázal F. M. Bartoš, *Rektor Karlovy university M. Sulek z Hořtky*, JSH XIII, 1940, 88.

1412 až 1413. Mistra Křišťana známe také jako examinátora při doktorské promoci, v kteréžto funkci jinak není nikdo jmenován. Souhrn dosavadních vědomostí o řádných profesorech a mistrech regentech pražské lékařské fakulty podává následující chronologický přehled, v němž na prvním místě s jistými výhradami stojí mistr Waltherus.³⁷⁾

Tabulka 1

Poř. č. přil.	<i>Magister medicinae</i>	pedagogické působení	doložená funkce
97	Waltherus	1348—1354	<i>rector scole</i>
10	Balthasar de Marcellinis	1353—1357	<i>professor</i>
87	Rembotus Eberhardi	1357—1363	?
26	Gallus de Summo	1359—1371	?
24	Fridericus	1360	?
50	Johannes Henrici	1363—1375	?
12	Bartholomeus de Hostyn	1363—1378	?
101	Wiboldus Stutte	1371—1375	<i>actu regens, rector</i>
42	Jacobus Wenceslai	1379	<i>promotor</i>
15	Bruno de Osenbrughe	1380—1386	<i>promotor</i>
63	Luderus Rennen	1382	<i>professor</i>
83	Petrus de Cothebus	1382	<i>professor</i>
86	Petrus Waltheri	1383—1389	?
34	Henricus de Bremis	1385—1392	<i>rector</i>
30	Helias	1386	<i>professor</i>
40	Hermannus Starke	1386—1390	?
103	Zacharias de Premislavia	1386—1391	?
58	Johannes Suevus	1386—1418	<i>professor, decanus, lector ordinarius</i>
3	Albicus de Uniczw	1396—1401	<i>lector ordinarius, promotor</i>
65	Marcus de Moravia	1406	zástupce lektora
20	Cristannus de Prachatic	1410—1413	<i>examinator, rector</i>
93	Sulko de Hosstka	1410—1413	<i>rector</i>
43	Johannes Andree	1410—1413	<i>rector, lector ordinarius</i>
16	Conradus	1415—1417	?

Časová posloupnost zdála by se v některých případech nasvědčovat i následnosti ve funkci řádného profesora, to však může být klamné, neboť většina časových údajů je buď doložena nahodile, anebo je založena na hypotetickém výpočtu. Činnost jmenovaných doktorů na artistické fakultě byla vzata v úvahu podle individuálních okolností. Domnívám se totiž, že ne každý doklad o pedagogickém aktu v *Liber decanorum* artistické fakulty je směrodatný pro posuzování členství v profesorském sboru lékařské fakulty. Jestliže např. Albík z Uničova (3) byl

³⁷⁾ V počátcích univerzity se skutečně mohlo uplatnit řešení, jež jak vzhledem k Valterově osobě (byl bakalářem medicíny) tak i k místu jeho působení v Týnské škole, bylo považováno za provizorní. Srv. k tomu F. Tadra, Kulturní styky, 285.

ještě 5. dubna 1404 inceptorem na artistické fakultě, pak z toho nelze vyvozovat, že teprve od tohoto data mohl být ordinářem na fakultě lékařské. Mistrem, jehož promoval, nebyl totiž nikdo jiný než Marek z Litovle (65), kterého si sám vyhlédl jako svého nástupce ve funkci ordinaria.³⁸⁾ Všichni v Praze imatrikulovaní doktoři medicíny byli ostatně eo ipso členy doktorského sboru lékařské fakulty. To je nutno mít na paměti i při posuzování výše uvedeného přehledu, který zachycuje pouze mistry — učitele.

Z časového diagramu, jenž mi posloužil jako pomocný materiál, vyplynulo, že některé úseky vykazují mnohem větší počet současně působících mistrů než intervaly jiné. Z dochovaných statut sousedních lékařských fakult nápadně vystupuje do popředí skutečnost, že k řádnému chodu výuky bylo zapotřebí nejméně dvou současně působících doktorů, aby bylo možné zajistit všechny pedagogické akty.³⁹⁾ Proto i v pražském případě smíme považovat dva doktory za nezbytné minimum. Z tohoto hlediska je příznačné, že jednoho vyučujícího (pomineme-li období do 1360) známe jen pro dvě léta, tj. 1379—1380. Vzhledem k značnému počtu promocií je vyučujícími doktory nedostatečně zastoupeno i prvé desetiletí 15. století. Zde však je velmi obtížné postihnout další mistry regenty, neboť data promocií neznáme, a proto také nevíme, zda četní mistři, kteří v důsledku Dekretu kutnohorského přešli na jiné univerzity, v Praze jako regenti působili či nikoli.

Naproti tomu pro některé krátké úseky se mi podařilo zjistit více současně působících mistrů. V roce 1371 můžeme uvažovat o čtyřech, v letech 1386 až 1390 nejméně o pěti a stejně i v roce 1416. Zatím největší počet vyazuje rok 1386, kdy máme doklady o osmi mistrech. S přihlédnutím k množství promocií v 80. letech 14. století se toto číslo nezdá přehnané, zvláště když vezmeme v potaz vídeňská akta, která v roce 1404 zaznamenávají účast šesti doktorů na fakultní kongregaci.⁴⁰⁾ Ve srovnání s pražskou teologickou fakultou, jejíž profesorský sbor čítal na počátku 15. století přes patnáct doktorů,⁴¹⁾ lékařská fakulta ustupuje do pozadí, což v ještě větší míře platí o mnohem početnější samostatné univerzitě právnické.

³⁸⁾ G. Gellner, Jan Černý, 114 např. právě z tohoto důvodu soudí, že Albík teprve po 5. dubnu 1404 „přestoupil“ k medicím. Naproti tomu intenzivní a všestranná pedagogická činnost Helmolda Zoltwedela (31) na artistické fakultě mne vedla k tomu, že jsem ho do přehledu nezařadil. Soudím totiž, že Helmoldus získal doktorát medicíny až těsně před svým odchodem z Prahy.

³⁹⁾ S tím také počítala zakládací listina krakovské univerzity z r. 1364: „*Quobus vero magistris legentibus Phisicam ordinamus salarium XX marcarum cuiuslibet annuatim...*“ [Codex diplomaticus Universitatis Cracoviensis I, Kraków 1870, 1—4].

⁴⁰⁾ K. Schrauf, Acta 4. V Bologni r. 1371 tři mistři přednášeli teoretickou, tři praktickou medicínu a jeden chirurgii. Roku 1388 bylo na téže univerzitě z celkového počtu 68 profesorů 14 lékařů. Naopak v Angers r. 1362 z 44 profesorů byl jen jeden doktor medicíny. V Paříži příslušelo roku 1311 k lékařské fakultě 29, roku 1395 31 a v letech 1391 až 1431 průměrně 36 doktorů. Tyto údaje, o jejichž spolehlivosti nejsem příliš přesvědčen, čerpám z práce Th. Puschmannna, Geschichte des medizinischen Unterrichts, Leipzig 1889, 187, 191, 194. V Erfurtu působili na lékařské fakultě současně 1 až 4 doktoři (srv. H. R. Abe, Die Erfurter medizinische Fakultät, 48).

⁴¹⁾ Srv. F. Kavka, Zur Frage, 132.

3. FREKVENCE A POČTY GRADUOVANÝCH

Pro naše potřeby, pokud jde o studijní a zkušební řady pražské lékařské fakulty, postačuje částečná rekonstrukce Beránkova, třebaže v ní ledacos zůstalo jen naznačeno.⁴²⁾ Příkladů pro praktickou aplikaci předpokládaných statut lze zatím uvést jen nemnoho. Beránek např. upozornil na doklady, podle nichž někteří medicové započali se studiem lékařství dříve, než dosáhli artistického gradu. My si zase povšimneme údajů, které umožňují přibližně stanovit délku studia. Přímo klasickým příkladem dodržování statutárních lhůt je *curriculum studii* Bruna de Osenbrughe (15):

- 18. I. 1370 bakalář svobodných umění
- 16. III. 1372 mistr svobodných umění
- 16. I. 1376 doložen jako bakalář medicíny
- 19. X. 1379 promován na mistra lékařství

Vzdálenost mezi dvěma mistrovskými promocemi přibližně činí sedm a půl roku. Tato doba odpovídá požadavkům vídeňských statut pro mistry svobodných umění. A protože v tomto případě bylo pro uchazeče o bakalářský grad *in medicina* vyžadováno dvouleté a pro uchazeče o doktorský grad pětileté studium, stal se Bruno bakalářem lékařství nejspíše již v r. 1374. Téměř shodný je případ Hermana Starka de Huxaria (40):

- ca X. 1376 bakalář svobodných umění
- 6. VI. 1379 mistr svobodných umění
- 6. XI. 1382 poprvé dosvědčen jako bakalář lékařství
- 3. II. 1386 poprvé dosvědčen jako mistr lékařství.

Do třetice ještě data týkající se Wibolta Stutta (101). Wiboldus se stal bakalářem lékařství před 25. VII. 1366, jako *magister actu regens in medicina* se po prvé objevuje 3. V. 1371. Studijní cyklus tedy i v tomto případě zhruba odpovídal ustanovením statut.

Shromážděné údaje o pražských bakalářích, licenciátech a mistrech lékařství umožňují předložit jistý statistický přehled graduovaných v jednotlivých časových etapách. O aproximativním charakteru většiny uváděných čísel není nutné se znovu zmiňovat. Zvláště uvádím údaje relativně nesporné (X) a relativně sporné (?). Spornými jsou většinou grady, u nichž se nedá vyloučit možnost, že jich bylo dosaženo na jiném vysokém učení (tab. 2).

Výsledná čísla jsou poměrně vysoká, zvláště ve skupině licenciátů a mistrů. Více snad napoví částečné srovnání s promocemi ve Vídni a v Kolíně spolu s připojenými orientačními ukazateli pro pražskou právnickou fakultu (tab. 3).⁴³⁾

⁴²⁾ K. Beránek, O počátcích, 47—52. Předpokládám, že časem bude možné na základě textově komparativní analýzy všech v úvahu přicházejících statut vyčlenit pražský archetyp.

⁴³⁾ Pro tabulku jsem použil následujících prací: V. V. Tomek, Děje University pražské, Praha 1849, příloha F na str. 311, F. Šmahel, Pražské universitní studentstvo, tab. na str. 83, K. Schrauf, Acta, 95—101, H. Keussen, Die alte Universität, Anhang I, 380.

Tabulka 2

Období	X			?			Celkem		
	Bac.	Lic.	Mag.	Bac.	Lic.	Mag.	Bac.	Lic.	Mag.
1348—1359	—	—	—	—	1	1	—	1	1
1360—1369	1	—	—	3	3	3	4	3	3
1370—1379	6	3	3	4	2	2	10	5	5
1380—1389	16	10	10	5	4	4	21	14	14
1390—1399	7	4	4	3	3	3	10	7	7
1400—1409	12	11	11	3	1	1	15	12	12
1410—1419	6	?	2	2	2	1	8	4	3
Celkem	48	30	30	20	16	15	68	46	45

Tabulka 3

Období	Medici Praha		Juristé Praha		Medici Vídeň		Medici Kolín
	Bac.	Mag.	Bac.	Mag.	Bac.	Mag.	Bac. a Mag.
—1379	14	9	33	14	2	5	—
1380—1389	21	14	117	11			15 graduovaných
1390—1399	10	7	44	14	15	5	14 graduovaných
1400—1409	15	12	45	6			11 graduovaných
1410—1419	8	3	11	—			10 graduovaných
Celkem	68	45	250	45	17	19	50 graduovaných

Ve srovnání s juristy překvapuje, že nejvyššího gradu dosáhlo poměrně více bakalářů *in medicina* než bakalářů *iuris*. U Vídne je dokonce poměr opačný, to však je nejspíše třeba přičíst na vrub počátečního období fakulty, kdy zde pokračovali ve studiu bakaláři, kteří svůj grad získali na jiných univerzitách. Poměrně vyšší počet graduovaných mediků a juristů v 80. letech 14. století odpovídá všem dosavadním poznatkům. V této době pražská univerzita dosáhla vrcholu své frekvence, odliv na nově založené vysoké školy se ve větším rozsahu projevil až v následujícím desetiletí.

Výpočet frekvence, není-li znám počet imatrikulovaných studentů, je značně obtížný.⁴⁴⁾ V našem případě nemáme k dispozici ani přesné počty graduovaných, a proto jakékoli detailní kombinace by byly hrou s nepřesnými čísly. Spokojíme se tudíž jen s několika orientačními údaji. Nespolehlivost matričních a jiných záznamů vynikne hned na prvním příkladu lékařské fakulty v Kolíně nad Rýnem.

⁴⁴⁾ K metodice F. Šmahel, Pražské universitní studentstvo, 21n.

Až do konce námi sledovaného období se do kolínské univerzitní matriky zapsalo 48 mediků, graduovaných však bylo o dva více. Graduovaní medicí tvořili průměrně jen jedno procento ze všech graduovaných (minimum 0,6 %, maximum 1,9 %).⁴⁵⁾ V Heidelbergu bylo procento graduovaných mediků mnohem vyšší. V letech 1386 až 1449 z celkového počtu 409 graduovaných, kteří byli zapsáni v univerzitní matrice, bylo 39 mediků, tj. 9,5 %.⁴⁶⁾ Erfurtská univerzitní matrika zachycuje pro léta 1392 až 1524 na 64 mediků, z toho však jen 29 dosáhlo některého gradu na lékařské fakultě. Ročně tak působilo na fakultě sotva více než deset graduovaných a negraduovaných mediků, v prvních desetiletích 15. století pak ještě méně.⁴⁷⁾

Vydeme-li z předpokladu, že relativně vysoký počet studentů lékařství dosáhl nejvyššího gradu, snižuje se tím celková frekvence fakulty. Pro lepší názornost si to ukážeme na příkladu údajů týkajících se pražské právnické univerzity v roce 1399. Ze 70 imatrikulovaných studentů práva jen dva dosáhli gradu, přičemž v téže době v Praze řádně studovalo práva více než 160 studentů současně⁴⁸⁾ Jestliže tedy v nejfrekventovanějším období pražské lékařské fakulty graduovalo přibližně 21 osob, zapsaných mohlo být nanejvýš jen dvakrát až třikrát více, přičemž současně mohlo studovat vzhledem k poměrně dlouhé době studia dvacet až třicet mediků.⁴⁹⁾

Přes všechny výhrady, na něž jsme spolu s Karlem Beránkem upozornili a které mohou případně být ještě vzneseny, se personální stav pražské lékařské fakulty začíná jevit v příznivějším světle než dříve. Často připomínané skeptické mínění italského humanisty Uberta Decembria o nevalné úrovni pražského studia práva a medicíny nelze brát ve všem všudy za bernou minci. Decembrio vycházel ze srovnání s velkými univerzitami italskými, na nichž právě oba tyto obory hrály prím.⁵⁰⁾ Srovnání s okolními univerzitami vyznívá poněkud jinak. V případě právnického studia měla Praha zjevně prvenství co do množství posluchačů i graduovaných. Pokud jde o pražskou lékařskou fakultu, nemůžeme to zatím tvrdit s jistotou. Náznaky v tomto směru jsou však již tu.

⁴⁵⁾ H. Keussen, Die alte Universität, Anhang I, 360 a Die Matrikel, 195*. V letech 1401 až 1410 v Kolíně bylo imatrikulováno 20 mediků, což tvořilo 2,4 % všech zapsaných.

⁴⁶⁾ G. Ritter, Die Heidelberger Universität, 128, pozn. 1.

⁴⁷⁾ H. R. Abe, Die Erfurter medizinische Fakultät, 26–27.

⁴⁸⁾ F. Šmahel, Pražské universitní studentstvo, 83, tab. I.

⁴⁹⁾ Ojedinělým dokladem o počtu posluchačů na přednáškách je explicit Šindelova výkladu Ptolemaiova Almagestu v rkp. BJ Kraków 619, pag. 272: „Et hii fuerunt lectionum auditores plus ceteris solliciti: M. Anthonius de Luna, tunc decanus facultatis arcium, M. Nicolaus Stoyezyn, M. Alexius de Polonia et Stephanus de Sosnyessewicz, arcium et medicine baccalarius“. Explicit se váže k r. 1418, kdy je již nutno počítat se silným poklesem frekvence na celé univerzitě.

⁵⁰⁾ Decembriovy dopisy vydal A. Hortis, La città di Praga descritta da un umanista nel MCCXCIX, Archeografo Trientino VII, 1880, 1–13. Rečené místo je ostatně skoupé na informace: „Studium hic satis magnum viget in artibus, potissimum in theologica facultate; in legibus vero et medicina non ita. Audio quod scolares ad numerum decem milium numerantur in omnibus“.

MISTŘI, LICENCIÁTI, BAKALÁŘI A STUDENTI PRAŽSKÉ LÉKAŘSKÉ FAKULTY DO POČÁTKU HUSITSKÉ REVOLUCE

V soupisu neopakují údaje a odkazy, které uvádí K. Beránek, O počátcích, Příloha 70–86. Životopisné záznamy omezují na údaje, jež jsou nutné pro identifikaci osob a jež se přímo vztahují k tématu. Odkazy na literaturu se vesměs týkají jen nejnovějších prací, v nichž lze nalézt poučení o starším studiu.

1 Albertus Dytmari de Bremis

V první polovině r. 1408 přepsal v Praze *in scolis medicorum* spis Jana de Tornamira *Clarificatorium a Questiones crismum* Bernharda Alberti (Stadtbibliothek Trier, MS 1021/1885 4°, expl. fol. 194a, 212a). Podle MS ÖNB Wien 4754 (vnitřní přidešti) promován v Praze na dr. med. děkanem lékařské fakulty Janem Švábem (58). Jako dr. med. a mag. art. zapsán r. 1426 v Lovani (E. H. J. R u s s e n s, Documents relatifs à l'histoire de l'Université de Louvain 1423–1797, Louvain 1893–1902, 2). Pro vystoupení na kvodlibetu v lednu 1409 mu kvodlibetář Matěj z Knína připravil otázku *Utrum ad omne appostema febris consequatur* (srv. J. Ke j ř, Kvodlibetní disputace, 125).

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 70; P. Uiblein, Acta, 496.

2 Albertus Korner (Chroner)

Roku 1380, tj. dříve než přišel do Heidelbergu, byl zapsán ve Vídni (Die Matrikel, 1, 31).

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 70; P. Uiblein, Acta, 496.

3 Albicus de Uniczow (Sigismundus, †1426)

Podle Bartůňka Albík studoval lékařství v letech 1389–1394. Již r. 1406 určil za svého zástupce či nástupce mistra Marka z Litovle (65), jemuž byl inceptorem na artistické fakultě (k prvému F. T a d r a, Kulturní styky 272). Přesto se však později stal jeho nástupcem Jan Šindel (43), který jako *lector ordinarius* převzal plat z Čáslavi (J. Č e l a k o v s k ý, CIM II, č. 701, str. 902). Jako *lector ordinario nec non d. regis phisico supremo* a svému mistru děkuje neznámý promovend Albíkovi v projevu, který vydal K. S u d h o f f v Arch. f. Gesch. d. Medizin XIV, 1923, 157.

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 70–71; E. S c h u l t h e i s, Ein spätmittelalterliches Handschriftenfragment. Arch. f. Kulturgeschichte 42, 1960, 230–238; J. T ř í š k a, Literární činnost, 85, 145–147, 149; Příspěvky II, 19–20; Příspěvky III, 48; M. V o j t o v á a kol., Dějiny, 134–135; K. S u d h o f f, Pestschriften VI, 89–99; V. B a r t ů ň e k, Albík z Uniczowa nadworný lékař krále Wacława IV. i arcybiskup Praský 29. X. 1411 IX. 1412 — Roczniki Teologiczno-Kanoniczne XXI., Zeszyt 4, 1974, 5–36.

4 Alexius (Kartelini?) de Wratislawia

Mistrem *artium* se stal v dubnu 1377 (MUPR I-1, 175). Jelikož jiný Alexius před tím nebyl v Praze ani determinován, ani přijat jako bakalář jiné univerzity než Alexius Kartelini (det. 31. VII. 1374, ib. 161), lze soudit, že šlo o jednoho a téhož posluchače. Alexej z Vratislavi přepsal r. 1374 in *domo medici imperatoris* spis Jana z Pisy *Perspectiva communis*, z čehož usuzují, že jako *famulus* císařova lékaře nebo jako obyvatel lékařské již koleje studoval rovněž medicínu. Jde o Cod. 217 gymnaziální knihovny v Halberstadt, na který upozornil Č. Zíbrt, *Bohemia XIV. a XV. století v cizích bibliotékách*, ČMKČ LXXXIII, 1909, 435.

5 Alexius de Peckari (Aleksy z Piekari)

Pražský mag. art. 1404 (MUPR I-1, 377n.), kolegiát Koleje krále Václava (ib. 413), v Praze činný až do 1420 (ib. I-2, 2), 1413 v Krakově, po roce se vrátil do Prahy. V letech 1412 (?) až 1418 poslouchal v pražské lékařské koleji výklad Ptolemaiova *Almagestu* od Jana Šindela (srv. výše str. 48, pozn. 49). V literatuře se běžně soudí, že v těchto letech studoval lékařství (Bidlo, Fijalek, Barycz). Účastnil se kvodlibetů 1411 a 1417.

Lit.: J. Bidlo, Čeští emigranti v Polsku v době husitské a mnich Jeroným Pražský, ČMKČ LXIX, 1895, 128; J. N. Fijałek, *Studia do dziejów Uniwersytetu Krakowskiego i jego wydziału teologicznego w XV wieku*, Kraków 1896, 102; H. Barycz, *Dziejowe swiązky Polski z uniwersytetem Karola w Prądze, Przegląd zachodni*, 1948, 338; B. Ryba, *Quodlibet*, 125n.; J. Tříška, *Literární činnost*, 83; J. Kejř, *Kvodlibetní disputace*, 142, 162.

6 Amplonius de Berka (ca 1365, † 1435)

Dalším dokladem, že Berka započal studium lékařství v Praze, je explicit v MS Erfurt, *Amplonianische Sammlung*, Fol. Nr. 236, pag. 3: *Explicit herbarius communis per Amplonium Ratinghen de Berka anno primo sui [!] in studio Pragensi cathedra Petri*. Přepis se zřejmě váže k r. 1385. V téže kolekci si zaslouží pozornosti i MS Fol. 251, který rovněž patřil Berkovi, a který byl v l. 1393–1394 přepsán v Praze. V té době Berka již působil v Erfurtu, kam přešel z Kolína nad Rýnem pod vlivem svého pražského profesora Mikuláše Hunleven (74), jak soudí H. R. Abe.

Lit.: K. Beránek, *O počátcích*, 71; E. Kleineidam, *Universitas*, 326–327; H. R. Abe, *Die Erfurter medizinische Fakultät*, 144n.

7 Anselmus de Franckenstejn

Lit.: K. Beránek, *O počátcích*, 71.

8 Antonius de Luna

Prvý doklad o Antonínově studiu lékařství je v Husově úvodu ke kvodlibetu 1411, kde je představen jako mistr, který *Galieni potitur regulis*. Jako děkan artistické fakulty mistr Antonín z Loun v r. 1418 sledoval výklad Ptolemaiova *Almagestu* od Jana Šindela) srv. str. 48, pozn. 49).

Lit.: K. Beránek, *O počátcích*, 71–72; B. Ryba, *Quodlibet*, 174n.

9 Arnoldus de Haren

Lit.: K. Beránek, *O počátcích*, 72.

10 Balthasar de Marcellinis

Lit.: K. Beránek, *O počátcích*, 72.

11 Bartholdus dictus Fulleschussil

Lit.: K. Beránek, *O počátcích*, 72.

12 Bartholomeus de Hostyn († 1378–9)

Beránková charakteristika opomíjí domněnku B. Ryby o totožnosti Bartoloměje z Hostýně s Mistrem Klaretem, kterou přijal mj. F. M. Bartoš, nejnověji však odmítla A. Vidmanová. Prvá zmínka o Bartolomějovi je již z r. 1358, kdy magister *Bartholomeus fisicus* postoupil svůj dům v Řetězové ulici synovci Antonínovi. Přibližně v téže době byl arcibiskupem Arnoštem napomenut, aby si více hleděl nemocných kleriků při katedrále (srv. F. Menčík, *Několik statutů a nařízení arcibiskupů pražských Arnošta a Jana*, Pojednání KČSN VI, díl 11, č. 4, Praha 1882). Roku 1363 byl již osobním lékařem Karlovým i Arnoštovým, o čtyři roky později se připomíná jako arcijáhen boleslavský. Poslední zpráva o něm je z 23. VIII. 1378 a 3. V. 1379 se již o něm mluví jako o zemřelém. Přesto zůstává určitá nesrovnalost: v r. 1363 se Bartoloměj z Hostýně zve *magister in artibus et medicina* a r. 1371 pouze *licenciatus in medicina*.

Lit.: K. Beránek, *O počátcích*, 72; B. Ryba, *Nové jméno Mistra Klareta*, VKČSN 1943, tř. filol. hist. filol. č. V; F. M. Bartoš, *Ještě jednou o Mistru Klaretovi*, Český čas. filol. II, 1943–1944, 143–147; A. Vidmanová, *Prolegomena k latinským spisům Mistra Klareta*, LF 101, 1978, 193–194; Karel IV. a latinská literatura v Čechách, Karolus Quartus, sborník Univerzity Karlovy (v tisku).

13 Bernhardus Vorschove de Monasterio (Vorschlone, Vorschone)

Roku 1407 složil bak. ex. *artium* v Praze, zde patrně již také započal se studiem lékařství. Nejspíše je totožný s jistým mistrem Bernhardem, který byl ve styku s pražským praktickým lékařem Tadeášem (94) a s dalším lékařem Janem Venodem (59). Ve studiu lékařství Bernard pokračoval v Bologni, neboť jako doktor tamější lékařské fakulty se zapsal 1411 v Lipsku (G. Erler, *Die Matrikel I*, 36a). Ještě téhož roku však přešel do Erfurtu, 1421 byl zapsán na univerzitě v Rostocku, 1425 se opět objevuje v Lipsku. Je pravděpodobně totožný s jistým mag. Bernhardem, doktorem lékařství, který v l. 1422 až 1423 vystupuje v zápisích u F. Tady, *Soudní akta VII*, 4, 115–116.

Lit.: K. Beránek, *O počátcích*, 72–73; E. Kleineidam, *Universitas*, 328; H. R. Abe, *Die Erfurter medizinische Fakultät*, 151n.

14 Bertoldus Starkin de Huxaria

H. Kühnel, *Mittelalterliche Heilkunde*, 92 vyslovuje pochybnost, zda tento

Bertold je totožný s lékařem Leopolda IV. a Albrechta V., jehož všechny pozdější prameny označují „z Bazileje“, zatímco Hoxten leží ve Vestfálsku.

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 73.

15 Bruno de Osenbrughe (Osnabrück)

Jako *mag. in artibus et baccalarius in medicinis* svědčí již v notářském spise z 16. I. 1376 (V. J. Nováček, Několik listin, č. 5, str. 13). Dále r. 1386 vystupuje jako mistr lékařství v notářském aktu týkajícím se Jana Munczingera (MS KK Praha D 51, fol. 219a, srv. J. Sedláček, M. Jan Hus, 46). O rok dříve zastupoval saský národ ve sporu mezi univerzitními národy (F. Tadra, Soudní akta II, č. 23, str. 311).

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 73.

16 Conradus, *doctor in medicinis*

Není vyloučeno, že kanovník Konrád, dr. med., uváděný Beránkem pro léta 1435–1437, je totožný s dr. med. Konrádem, který vystupuje v pražských pramenech z let 1415 až 1419. První zpráva je z r. 1415, kdy tento Konrád koupil dům a kdy držel faru ve slezském Landshutu (V. V. Tomek, Základy I, 259). O rok později byl již královým lékařem, kanovníkem vyšehradským a držitelem fary v Žitenicích, kam jej jako patron prezentoval Albík z Uničova (J. Emler, LC VII, 190). V následujících letech Konrád držel též kanovnictví u sv. Apolináře, které 1419 směnil za faru u P. Marie před Týnem (srv. V. V. Tomek, DP V, 222–223 a J. Emler, LC VII, 291–292).

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 73.

17 Conradus Ringer

Bak. ex. v Praze 1385 (MUPR I-1, 234), *mag. art.* 1390 (ib. 267); dále vystupuje za *Nacio Bavariorum* jako *examinator* 1393, 1398 (ib. 284, 332), *determinator* 1393–1394 (ib. 285, 291), svědek 1398–1399 (ib. 332, 344) a naposled jako *inceptor* 2. III. 1401 (ib. 362). V zimním semestru 1401–1402 imatrikulován v Heidelbergu jako *mag. Conradus Rynger, in medicina doctor* (G. Toepke, Die Matrikel I, 85). Z předchozích dat lze usuzovat, že lékařství vystudoval v Praze.

18 Conradus Speczing de Czwenkow

Zapsán jako *baccal. in medicinis* na pražské právnické univerzitě r. 1407 (MUPR II-1, 115). Jeho předchozí studium v Praze se mi zatím nepodařilo doložit.

19 Cristannus Moylner

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 77.

20 Cristannus de Prachaticz († 1439)

Pozoruhodné je, že nikde není uváděn jako bakalář či mistr lékařství, ačkoli vše nasvědčuje, že působil na lékařské fakultě. Nejdůležitější v tomto ohledu je zmín-

ka v promočním proslovu, v němž neznámý promovend mimo jiné děkuje Křišťanu z Prachatic (ed. K. Sudhoff, Arch. f. Gesch. d. Med. XIV, 1923, 157). V roce 1418 získal plat 50 kop z královské komory (J. Čelakovský, CIM II, č. 701, str. 902). Pozornosti si zaslouží též hanlivá narážka *baccalaureus in medicinis quadruplex et nequam centuplex* (srv. J. Tříška, Literární činnost, 147).

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 77–78; K. Sudhoff, Pestschriften VI, 99–106; J. Tříška, Literární činnost, 147–148; Příspěvky II, 18–19; Příspěvky III, 47–48, Rétorický styl, 94–95; B. Wižďálková, Glosy na okraj Lékařských knih mistra Křišťana, in Pocta E. Urbánkové, Praha 1979, 475–503.

21 Detvinus de Vratislavia

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 73.

22 Dilmannus de Maguntia

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 74.

23 Franciscus Seydenetler

Působil v Praze jako praktický lékař a botanik před r. 1419.

Lit.: K. Sudhoff, „Vera cura calculosorum“, 398.

24 Fridericus medicus (Bucharzt, †1392)

Roku 1360 se nazývá *fisicus domini imperatoris* (V. V. Tomek, Základy I, 224). O koupi a prodeji domu v Kaprově ulici, který se stal později *scola medicorum*, naposled pojednal K. Beránek. F. M. Bartoš na základě explicitu v MS Halberstadt, Gymnasial-Bibliothek 217 soudí, že též Fridericus vlastnil r. 1374 v Praze jiný, nebo opět též dům a že ještě r. 1390 vykonal v diplomatických službách krále Václava IV. cestu do Avignonu. Prvá domněnka bude zřejmě mylná, neboť Fridericus se objevuje jako magister v nejstarší části matriky Viedeňské univerzity (Die Matrikel I-1, 1) a r. 1365 jako kanovník u sv. Štěpána. O dalších osudech podrobně H. Kühnel, Die mittelalterliche Heilkunde, 19–20.

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 55; F. M. Bartoš, Z počátků, 88–89.

25 G. N. de Rakovník

Rukopis UK Praha XIV G 6, fol. 111b obsahuje opis listu jistého G. N. z Rakovníka. *clerici Pragensis, studentis artis medicine*, v němž někdy v první polovině 15. století žádal papežskou stolicí o obročí.

26 Gallus de Summo (de Monte Sion, ze Strahova)

Připomná se v l. 1359 až 1381, kdy vystupuje rovněž jako *phiscus imperatoris* v explicitech rukopisů.

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 74; K. Sudhoff, Pestschriften VI, 68–72; J. Tříška, Literární činnost, 144–145; Příspěvky I, 11; Příspěvky III, 46–47; M. Vojtová a kol., Dějiny, 134.

27 **Gerhardus Hohenkirchen** († 1448)

Dříve, než se nechal zapsat v Lipsku, krátce r. 1409 pobýval v Erfurtu, kde byl přijat na lékařskou fakultu.

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 74; H. R. Abe, Gerhard Hohenkirchen, ein Erfurter Universitätsmediziner des 15. Jahrhunderts, Beitr. zur Gesch. d. Univ. Erfurt 7, 1960, 19–29; Die Erfurter medizinische Fakultät, 147–153; E. Kleineidam, Universitas, 327–328.

28 **Gerardus de Wrasskow**

12. VII. 1381 byl jistý *mag. Gerardus medicus* uveden do funkce arcijáhna plzeňského. V této funkci setrval do 23. VII. 1385, kdy obročí směnil za proboštství v Tangermünde. V druhém zápise se nazývá „de Wrasskow“ (F. Tadra, Soudní akta II, č. 206, 140, str. 112, 337).

Lit.: V. V. Tomek, DP V, 132; A. Podlaha, Series, 52/416.

29 **Geroldus de Adelfessen**

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 74.

30 **Helias**

Postava tohoto profesora lékařské fakulty zůstává záhadou. Děkanská kniha artistické fakulty nedává jinou možnost interpretace, než kterou naznačil K. Beránek. Nevylučoval bych však ani možnost, že šlo o Jana Eliášova z Týna, který byl mistrem regentem artistické fakulty již r. 1384. V tomto případě by Jan Eliášův musel vedle teologie vystudovat ještě medicínu.

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 75.

31 **Helmoldus Gledenstede de Zoltwedel**

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 75; J. Kejř, Kvodlibetní disputace, 124; J. Tříška, Literární činnost, 116; Příspěvky I, 22; Příspěvky III, 34; Rétorický styl, 100.

32 **Henricus Alman**

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 75; M. M. Markowski, Les manuscrits, 133.

33 **Hennigus Niendorp de Burg**

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 75.

34 **Henricus de Bremis** († 1392?)

Tomek, na něhož Beránek odkazuje, čerpal své údaje z rektorských akt. V zápisu *de consilio universitatis* z 5. XI. 1391 (MUPR III, 16) se výslovně praví, že náš Jindřich byl *mag. in artibus et in medicina*. O rok později se již o něm mluví jako o zemřelém, pokud výraz *bone memorie* zde má tento smysl (ib. 21). Jistý Henricus de Bremis se totiž uvádí jako determinátor ještě r. 1397 (MUPR I-1, 323). Může jít jak o našeho doktora, tak i o jiného mistra shodného jména. Činnost na artistické fakultě zakončil jako determinátor 30. IX. 1385 (ib. 233). K.

Sudhoff ho zaměnil s Jindřichem de Ribbenicz a omylem mu připsal autorství traktátu *Cause, signa et remedia contra pestilenciam*.

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 76; K. Sudhoff, Pestschriften VI, 81; J. Tříška, Příspěvky I, 20.

35 **Henricus de Ribenicz**

Pražský bakalář a mistr svobodných umění (1377, 1379), děkan i rektor, působil jako mistr regent artistické fakulty v l. 1381–1399. O jeho studiu či působení na lékařské fakultě není nic bližšího známo, ačkoli se mu připisuje traktát *Cause, signa et remedia contra pestilenciam*.

Lit.: K. Sudhoff, Arch. f. Geschichte d. Med. IV, 205–222; Pestschriften VI, 81–89; J. Tříška, Literární činnost, 148; Příspěvky I, 18; Příspěvky III, 32.

36 **Henricus Ellyngehusen de Gottingen**

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 76.

37 **Hermannus Lurcz de Nurenberga**

Lékařství vystudoval nejspíše v Praze, neboť ve Vídni je r. 1386 zapsán jako *doctor in medicina*.

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 76; P. Uiblein, Acta, 521; E. Kleineidam, Universitas, 27–32; H. R. Abe, Die Erfurter medizinische Fakultät, 143n.

38 **Hermannus de Rauensberg**

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 76–77; srv. výše str.

39 **Hermannus Scrimen**

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 77; srv. výše str.

40 **Hermannus Starke de Huxaria** († 1396)

Mistr Heřman vystupuje jako *phiscus* a kolegiát nově založené koleje Václava IV. již roku 1381 (F. Tadra, Soudní akta II, 87). Doktorem lékařství byl nejpozději 3. II. 1386, kdy je jmenován v notářském zápisu o sporu Jana Münzingergera (viz J. Sedláček, M. Jan Hus, 46). Na počátku r. 1390 se dal zapsat jako první *doctor regens in medicina* v Heidelbergu (G. Toepeke, Die Matrikel I, 5, 30).

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 77; G. Ritter, Die Heidelberger Universität I, Heidelberg 1935, 245; F. M. Bartoš, Z počátků, 88.

41 **Jacobus de Lichtenberg**

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 78.

42 **Jacobus Wenceslai**

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 78.

43 **Johannes Andree** (Šindel, † ca 1456)

Bibliografické údaje shromáždil nejúplněji F. M. Bartoš. Dalším dokladem, že již r. 1410 byl *doctor in medicinis*, je zápis z 20. VIII. 1410 u J. Emmlera, LC

VI, 7. V letech 1412 až 1418 vykládal v pražské lékařské koleji Ptolemaiov Almagest (srv. výše str. 48, pozn. 49). R. 1418 dostal jako *lector ordinarius* 49 kop z komorního platu v Čáslavi (J. Čelakovský, CIM II, 902). Podle G. Gellnera, Jan Černý, 136 je Šindel v listu krále Václava IV. z r. 1409 zván *magister in artibus et in medicina professus, phisicus noster*.

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 78; F. M. Bartoš, Rektor Jan Šindel, VČA 1947, 27–34; E. Urbánková, Zbytky knihovny snad M. Jana Šindela v Universitní knihovně, Ročenka UK v Praze, 1960–1961, Praha 1962, 87–97; F. Šmahel, Humanismus v době poděbradské, Rozpravy ČSAV, ř. spol. věd, 73, 1963/6, 29; Z. Horský — E. Procházková, Pražský orloj, Sbor. pro děj. přír. věd a techniky 9, 1964, 88n.; J. Tříška, Literární činnost, 148–149, 186; M. Vojtová a kol., Dějiny, 136.

44 Johannes Bebbe de Wydenbrugge

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 78–79.

45 Johannes Bestelet

Jeho začlenění do seznamu je zdůvodněno jen částečně. V papežské rezervaci z 29. I. 1371 se o něm mluví jako o licenciátu svobodných umění, který sám sebe také označuje za studenta medicíny (K. Stloukal, MV IV-1, č. 92, str. 58–59). Zda studoval v Praze je nejisté, neboť Johannes Bestelet se v pramenech univerzitní proveniencce nevyskytuje.

46 Johannes Bisscop de Grevenstein

Bak. art. v Praze 1372 (MUPR I-1, 150). V papežské provizi z 8. XI. 1375 se praví, že je klerikem mohučské diecéze, bakalářem svobodných umění, *qui eciam in medicina studet* (K. Stloukal, MV IV.-2, č. 1052, str. 598). Jiný Johannes de Grevenstein byl 1384 zapsán v Praze na právech (MUPR II-1, 133) a r. 1388 složil bak. ex. (ib. I-1, 260).

47 Johannes de Borotín (†1458)

V úvodu ke kvestii na kvodlibetu 1411 Hus Jana oslovuje *preclarus perspectivus et medicus, velud Avicenna alius* (B. Ryba, Quodlibet, 193). Velké rozpětí mezi bakalářským a mistrovským gradem F. M. Bartoš vysvětluje Janovým studiem na lékařské fakultě, kde však patrně gradu nedosáhl. Spojitost s lékařskou fakultou naznačuje rkp. KK Praha O I a vlastnictví lékařského sborníku KK Praha L 15. R. 1454 byl ve službách krále Ladislava Pohrobka.

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 79; F. M. Bartoš, Doktor Jan Borotín a kronika Starého kolegiáta, JSH 19, 1950, 40; J. Tříška, Literární činnost, 82, 84, 166, 173; Příspěvky II, 29–30; J. Kejř, Kvodlibetní disputace, 146, 149, 161.

48 Johannes de Embeg

Bak. art. v Praze 1390 (MUPR I-1, 267), 1392 zapsán v Erfurtu jako *baccalarius in medicina* (J. C. H. Weissenborn, Acten, 36–38). Zdá se, že v Praze studoval i lékařství.

Lit.: H. R. Abe, Die Erfurter medizinische Fakultät, 25, 250.

49 Johannes Guntheri de Tremonia

Roku 1389 byl zapsán jako *mag. art. et med.* v Kolíně (H. Keussen, Die alte Universität 9). Jistý Johannes de Tremonia byl bak. art. v Praze 1376 (MUPR I-1, 171) a 1379 licenciátem (ib. 184).

50 Johannes Henrici de Nova Domo

Magister Johannes, clericus Pragensis diocesis, doctor artis medicine se uvádí k r. 1353 jako *medicus a familiaris* královny Anny (J. B. Novák, MV II, č. 26, 41, str. 13, 19). O dva roky později byl již *capellanus ac medicus* Karla IV. (ib. č. 320, str. 129 až 130). K rokům 1354 a 1363 je doložen jako vlastník domů na Starém Městě Pražském (V. V. Tomek, Základy I, str. 141, 250). G. Gellner směřuje tohoto Jana s jiným královským lékařem Janem Witlonis (60) a mylně mu připisuje výklady a kvestie v rkp. UK Praha X H 3.

Lit.: A. Podlaha, Series, 38/322; G. Gellner, Jan Černý, 11; F. M. Bartoš, Z počátků 89, pozn. 6.

51 Johannes Hilden/sis

Roku 1415 byl zapsán do prvního seznamu členů lékařské fakulty v Lipsku, kde působil od r. 1409. Medicínu studoval již v Praze, neboť zde byl ve styku s praktickým lékařem Tadeášem (94). S největší pravděpodobností nebyl tento lékař totožný s významným profesorem teologie stejného jména (srv. J. Tříška, Literární činnost, 115–116).

Lit.: K. Sudhoff, „Vera cura calculosorum“, 399.

52 Johannes Kiricz de Haldesleve

Pražský doktorát medicíny získal do roku 1412, tj. před zápisem do akt německého národa v Bologni (E. Friedlaender — C. Malagola, Acta Nationis Germanicae Universitatis Bononiensis, Berlin 1887, 163, 165, 168).

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 79.

53 Johannes de Novo Foro

Tohoto licenciáta medicíny, kterého nelze směřovat s proslulým humanistou Karlova věku, doporučuji vypustit ze seznamu pražských studentů lékařství. Vzhledem k tomu, že hlohovský arcijáhen Jan byl licenciátem již 1353 a že je doložen jeho dřívější pobyt v Bologni, studoval téměř jistě v Itálii.

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 79; J. Tříška, Rétorický styl, 89; M. Kowalczyk, Drugi traktat o zarazie Jana, licencjata medycyny, archidiacona glogowskiego, Biuletyn Bibl. Jagiellońskiej XXIV, 1974, 71–80.

54 Johannes de Parim dictus Wittepenning

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 79.

55 Johannes de Radotín (de Gaudentio)

Vystupuje jako *doctor in medicina* v listině z 3. VIII. 1411 (F. Palacký, Documenta, 434). K témuž roku se váže záznam v Kampanově Novoročence: *Anno*

1411 Johannes de Radotin, med. D. discreto viro Simoni de Hrziviec pro meliore studii relevatione 400 sex. Pragen. teste M. Antonio de Luna legavit (Mistr Jan Kampanus, Mecenáši Karlovy university, ed. K. Hrdina — F. M. Bartoš, Praha 1949, 14). Kladu si otázku, zda s ním není totožný Johannes cyrurgicus, filius Stephani, tělesný lékař krále Václava IV. (k němu srv. K. Sudhoff). Jistý Johannes Stephani se stal bakalářem svobodných umění v Praze 22. X. 1377 (MUPR I-1, 177—178).

Lit.: K. Sudhoff, „Vera cura calculosorum“, 399.

56 Johannes Schepsey de Aquis

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 80.

57 Johannes Thomani de Nisa

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 80.

58 Johannes Suevus de Monte leonum († 1427)

Původem z jihoněmeckého Löwenbergu, nikoli tedy ze slezského Lwówku, jak mylně usoudil K. Beránek, který opomenul význam přezdívky Suevus — Šváb. Po získání mistrovského titulu svobodných umění (MUPR I-1, 169) pokračoval v Praze ve studiu lékařství, neboť 3. II. 1386 svědčil jako *magister in medicina* v záležitosti Jana Münczinger (J. Sedláček, M. Jan Hus, 46). Někdy kolem r. 1409 promoval na doktora lékařství Alberta Dytmari de Bremis (1). V lednu 1411 se zúčastnil jednání se Staroměstskou radou (MUPR III, 42), a to nejspíše ve funkci děkana lékařské fakulty, v níž je dosvědčen v rekomendaci neznámého promovenda (ed. K. Sudhoff, Arch. f. Geschichte d. Medizin 14, 1923, 157). Jako *doctor et lector ordinarius medicine alme universitatis studii Pragensis* dostal r. 1418 plat z Loun (J. Čelakovský, CIM II, 902). Roku 1415 se stal majitelem domu na Starém Městě pražském, v jehož držení se uvádí ještě 1427. O rok později se vdova po něm znovu vdala (V. V. Tomek, Základy I, 46).

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 80; F. M. Bartoš, Proslulý lékař Karlovy university věku Husova, JSH XIII, 1940, 37; Z počátků, 89; J. Tránska, Literární činnost, 145; Studie a prameny, 124.

59 Johannes Venod de Veteri Castro

V letech 1400 až 1419 působil jako praktický lékař v Praze. Jeho recepty zachoval mag. Thaddeus (94).

Lit.: K. Sudhoff, „Vera cura calculosorum“, 400—402.

60 Johannes Witlonis / Witel

V letech 1374—1378 doložen jako *medicus cesaris*. Předtím v l. 1361 až 1377 byl kancléřem hejtmantví vratislavského. Kromě toho byl scholastikem sv. Kříže ve Vratislavi a držel prebendu ve Zleníně. F. M. Bartoš soudí, že Jan Witlonis pocházel z Velkého Hlohova a že byl autorem výkladu a kvestií v MS UK Praha X H 3.

Lit.: V. V. Tomek, DP V, 143; A. Podlaha, Series, 44/370; F. M. Bartoš, Z počátků, 89, pozn. 6; I. Hlaváček, Prolegomena k dějinám kanceláře a k diplomacie českého královského hejtmantví ve Vratislavi v době předhusitské, Sobótka (v tisku).

61 Lambertus de Euskirchen († 1432)

Další údaje o jeho osudech a kariéře po odchodu z Prahy uvádějí A. Schmidt a H. Heimpel.

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 80; A. Schmidt — H. Heimpel, Winand von Steeg (1371—1453), München 1977 (Abh. d. Bayer. Akad. d. Wiss., Phil.-hist. Kl., NF, Heft 81), 119.

62 Lubertus de Osenburg

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 81.

63 Luderus Rennen (Rewenow)

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 81; výše str.

64 Luderus Tuon de Stadis

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 81; výše str.

65 Marcus de Moravia (de Luthovia)

Roku 1406 mluví se o něm jako případném zástupci či nástupci Albíka z Uničova ve funkci lektora ordináře na pražské lékařské fakultě (F. Tadra, Kulturní styky, 272).

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 81; F. M. Bartoš, Z počátků, 89, pozn. 7.

66 Martinus dictus Caritas

V přípisku na fol. 1a rukopisu KK Praha I. 56/3 je uveden jako zemřelý mistr svobodných umění a licenciát lékařství. Zřejmě je totožný s žateckým arcijáhnem Martinem, doktorem medicíny, který zemřel v Plzni 1446 (?). Soudím tak podle explicitu MS KK Praha I. 4/2.

Lit.: A. Podlaha, Soupis rukopisů knihovny metropolitní kapitoly pražské II, Praha 1922, 138.

67 Mathias Beran

Srv. 93: Sulco de Hosstka

68 Mathias de Bidzovia

Bak. art. v Praze 1397 (MUPR I-1, 329), mistrem svob. umění 1408 (ib. 397), v Děkanských aktech artistické fakulty se naposled připomíná v l. 1417 až 1418 (ib. 445). Na Husově kvodlibetu 1411 řešil *velud Erasistratus* otázku o významu lidského srdce a podobně i kvodlibetář Prokop z Kladrub uložil Matějovi z Bydžova kvestii lékařské povahy.

Lit.: B. Ryba, Quodlibet, 159—163; J. Kejř, Kvodlibetní disputace, 144, 168.

69 Mauricius de Buczina

Bak. art. v Praze 1382 (MUPR I-1, 210), mag. art. 1386 (ib. 238). Nejspíše v Praze pokračoval ve studiu medicíny, neboť r. 1414 jako mag. a *doctor in med.* prodal dům v Platnéřské ulici (V. V. Tomek, Zákklady I, 57, 223).

70 Michael Beyer de Gorlicz

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 81.

71 Nicolaus Andree de Stogeczyn († 1445)

Bak. art. v Praze 1405 (MUPR I-1, 386), mag. art. 1410 (ib. 412). Hus praví na adresu Mikulášovu v promluvě při mistrovské incepti 6. VII. 1410: *Scio enim ab experientia, quam in me habui, quod sitis meus optimus medicus* (M. Jan Hus, Universitní promluvy, ed. A. Schmidtová, Praha 1958, 91). V letech 1412 až 1418 Mikuláš patřil k posluchačům Šindelova výkladu Ptolemaiova *Almagestu* (srv. výše str. 48, pozn. 49). Další životní osudy srv. v uvedené literatuře.

Lit.: F. M. Bartoš, Z husitského a bratrského dějepisectví, *Chronicon Universitatis Pragensis*, ČNM 94, 1920, 4–6; Příspěvky II, 40–42; J. Kejř, Kvodlitební disputace, 145, 162; J. Tříška, Rétorický styl, 100.

72 Nicolaus Bockolt (Bucholt, Bukolt)

Bak. art. v Praze 1401 (MUPR I-1, 366), mag. art. 1404 (ib. 379), 1407 examinátorem bakalářů za saský národ (ib. 392) a ještě v podzimním semestru téhož roku dispensátorem (ib. 395). Se studiem lékařství Mikuláš Bockolt téměř jistě započal v Praze, neboť r. 1411 v Lipsku vystupuje jako *mgr. Pragensis* (G. Frler, *Die Matrikel I*, 36b) a téhož roku již byl promován v Erfurtu na doktora lékařství (J. C. H. Weisserborn, *Acten I*, 93b). Nesměšovat s jiným studentem stejného jména, který 1408 se dal zapsat mezi členy polského národa na pražské právnické univerzitě (MUPR II-1, 157).

Lit.: E. Kleineidam, *Universitas*, 328; H. R. Abe, *Die Erfurter medizinische Fakultät*, 152.

73 Nicolaus Fabri de Sagano

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 81.

74 Nicolaus Hunleoni (Hunleve)

Na rozdíl od Beránka soudím, že v Praze nanejvýš jen započal se studiem lékařství, neboť r. 1388 byl ve Vídni zapsán jako pouhý mistr svobodných umění (*Die Matrikel I*, 15). Teprve r. 1392 při zápisu v Erfurtu vystupuje jako *magister in artibus et in medicinis* (J. H. C. Weissenborn, *Acten I*, 36).

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 82; P. Uiblein, *Acta*, 551; H. R. Abe, *Die Erfurter medizinische Fakultät*, 14.

75 Nicolaus de Jenich

Bak. art. v Praze 1378, kdy již má u svého jména přízvisko *Medicus* (MUPR I-1, 183). Zda studoval na pražské lékařské fakultě není jisté.

Lit.: K. Sudhoff, „*Vera cura calculosorum*“, 40, pozn. 1.

76 Nicolaus de Novo Foro

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 82.

77 Nicolaus Petri Parlerii

Vystupuje rovněž jako svědek v letech 1392 a 1398. V prvním případě se píše mag. *Nicolaus medicus* (F. Tadra, *Soudní akta III*, č. 72, 108, str. 17, 24), v druhém mag. *Nicolaus phisicus* (ib. 17, str. 315). K roku 1390 *Nicolaus medicus imperatoris* vlastní dům čp. 59 v Aleji na Novém Městě pražském (V. V. Tomek, *Zákklady II*, 64).

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 82.

78 Nicolaus Welczin

Mag. Nicolaus Welczin magister in medicinis byl r. 1403 farářem v Sedlčanech (F. Tadra, *Soudní akta IV*, č. 273, str. 253). V únoru 1408 se vzdal fary v Radotíně, kterou patrně dříve směnil za sedlčanskou (J. Emler, *LC VI*, 237), a v květnu téhož roku se uvádí jako oltářník u sv. Víta v Praze (F. Tadra, *Soudní akta VI*, č. 340, str. 267). V. V. Tomek, *DP V*, 240 ho navíc zná jako kanovníka u sv. Apolináře (r. 1407) a přidává mu doktorát práv. V matrice pražské právnické fakulty se mi nepodařilo Mikuláše z Vlčeho identifikovat.

79 Paulus de Crawar

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 82; F. M. Bartoš, *Husitství a cizina*, Praha 1931, 215–217; Mistr Pavel z Kravař, *Věst. Mat. opavské* 38, 1933, 10–18; P. Spinka, *Paul Kravar and the Lollard-Hussite Relations*, *Church History XXV*, 1956, 16–26.

80 Petrus de Bernow

Srv.: 93 Sulko de Hosstka.

81 Petrus de Brega

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 83.

82 Petrus Nicolai de Brega

Na rozdíl od předchozího Petra z Břehu byl tento syn Mikulášův 1387 licenciátem *artium* a doktorem lékařství padovské univerzity. Podle F. Tadry se později stal mistrem svobodných umění v Praze, neboť 1397 byl imatrikulován v Heidelbergu jako *medicine doctor Paduanus et magister artium Pragensis* (G. Toepeke, *Die Matrikel I*, 6). Do třetice se v Děkanské knize pražské artistické fakulty objevuje ještě jiný mistr artistické fakulty Petrus de Brega, který však byl synem Konrádovým (MUPR I-1, 188, 190, 203, 205), a který dříve, než se 1387 dal zapsat ve Vídni (*Die Matrikel I*, 21), vystudoval lékařství v Padově.

Lit.: F. Tadra, *Kulturní styky*, 271.

83 Petrus de Cothebus

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 83.

84 Petrus Dyk de Gripeswaldis (Dijck)
Bak. art. v Praze 1400 (MUPR I-2, 350), lic. 1405 (ib. 384), v říjnu 1410 zapsán jako mag. art. et bac. med. v Kolíně (H. Keussen, Die Matrikel I², 87, 8) a v letním semestru 1411 dosvědčen v Lipsku (G. Erler, Die Matrikel I, 36). Zdá se, že v letech 1405 až 1410 dosáhl v Praze gradu bakaláře lékařství.

Petrus Massen

Srv.: K. Beránek, O počátcích, 83 sub Mag. Petrus de Cothebus.

85 Petrus de Swet / Sweyt

Bak. art. jako člen saského národa 1367 (MUPR I-2, 134). V provizi z 13. XI. 1389 vystupuje jako *mag. in medicina, qui Prage studet* (K. Krofta, MV V-1, č. 248, str. 148).

86 Petrus Waltheri de Lubavia

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 83.

Petrus Zadilmani

Srv.: K. Beránek, O počátcích, 83 sub Mag. Petrus de Cothebus.

87 Rembotus Eberhardi de Castro

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 84.

88 Sigismundus de Broda Plznensi

Bak. art. 1410 (MUPR I-2, 412). Bartoš, u něhož další údaje, upozornil na přípisek na přídešti rkp. UK Praha IX D I z r. 1425, kde náš Zikmund vystupuje jako bakalář *artium et medicus*. I když nedosáhl mistrovského titulu, mohl studovat lékařství před r. 1419.

Lit.: F. M. Bartoš, Příspěvky II, 40–42.

89 Sigismundus de Weilburga (de Praga)

Bak. art. v Praze 1396 (MUPR I-2, 308), mag. art. 1398 (ib. 330), 1937 imatrikulován na právech (ib. II-1,47), jinak v univerzitních aktech vystupuje jen jako inceptor 1410 (ib. I-1,409). Roku 1407 se již podle F. Tadrý nazývá bakalářem lékařství, čemuž odpovídá i lékařská kvestie, kterou *velud Ypocras* řešil na kvodlibetu Husově 1411. V letech 1412–1419 byl protonotářem Starého Města pražského.

Lit.: V. V. Tomek, DP II, 494; F. Tadrý, Kanceláře, 166; B. Ryba, Quodlibet, 98n.; J. Kejř, Kvodlibetní disputace, 124, 141.

90 Simon Reynher de Bopardia

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 84–85.

91 Stephanus Alexandri de Sossnyessowicz

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 84.

92 Stephanus Stephani

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 84.

93 Sulko de Hosstka

Petrus Mathie de Bernow

Jako *mag. Selko* [!], *doctor in medicinis* se stal 30. VII. 1410 oltářníkem u sv. Haštala (J. Emler, LC VII, 5). 20. VIII. téhož roku svědčil při jednání o kapli Všech svatých, kdy je již uveden jako *Sulko, doctor in medicinis* (ib. 7). Celkem nesporně mu lze připsat spisek *Regimen in febribus* v MS UB Leipzig 1182 a *Recepta* v MS KK Praha L 84. Nejspíše mu také náležely rukopisy: a) Berlín, Staatsbibliothek, Lat. Fol. 252a, který zprvu patřil univerzitní knihovně v Erfurtu. V katalogu vzniklém po r. 1497 je tento kodex označen jako *Libri Tulli Marci Ciceronis in magno volumine... Contulit dominus doctor in medicinis Solco Bohemus*. b) tři svazky Avicennových lékařských spisů v UB Würzburg M. p. med. f. m. I, jež pro „svého doktora“ Sulka přepsal Martin Korček v letech 1410–1419. P. Lehmann vycházejí z erfurtského původu rkp. a) se pokusil ztotožnit Sulka s doktorem Petrem de Bernow, který v letech 1418 až 1423 působil v Erfurtu a který ve starších univerzitních aktech byl již se Sulkem zaměněn. E. Kleineidam odmítl oba muže ztotožnit, neboť zjistil, že Sulkovo jméno bylo do seznamu nejstarších doktorů lékařství zaneseno později. Petrus Mathie de Bernow studoval podle Kleineidama r. 1412 v Paříži, kde se stal licenciátem *in artibus*, 1414 se dal zapsat ve Vídni a 1418 v Erfurtu jako *doctor medicinis*. Konečně r. 1423 je tento Petrus Mathie doložen v Rostocku. Tím však ještě komplikace zcela nekončí. F. M. Bartoš již r. 1927 upozornil na rkp. UK Praha I F 35, který obsahuje četné lékařské spisy, a který byl zčásti sepsán a zčásti sebrán roudnickým řeholním kanovníkem sv. Augustina Matyášem řeč. Beran někdy v letech 1426 až 1431, a to *in Erfordia in Domo pauperum*. Těmž Matyášovi patřil i codex KK Praha M 53, kde nalezneme další lékařská dílka včetně zajímavých poznámek, z nichž je zřejmé, že žil ještě r. 1437 a že byl *membrum quoddam inutile medicine alme universitatis Erfordensis* (fol. 109a). Roku 1417 byl *fr. Mathias dictus Beran* ještě v Roudnici, kde sepsal Postilu dochovanou v rkp. KNM Praha XVI E 11. Doc. I. Hlaváček mne laskavě upozornil ještě na Cod. 125 oxfordské Library of C. W. Dyson Perrins s latinskou Biblií a s jinými texty, mezi nimiž zaujme *Scutum fidei* od Matyáše z Roudnice. Podle explicitu na fol. 399 byla příslušná část rukopisu dopsána na Lipnici v květnu 1421. Soudím závěrem, že jde o tři různé osoby, z nichž pouze doktor Sulek z Hoštky byl členem pražské lékařské fakulty. Podobně jako Matyáš Beran našel i Sulek v době husitských válek útočiště v Erfurtu. Zde také zemřel, neboť byl zapsán do úmrtní knihy artistické fakulty jako *M. Solkov, medicine artis professor, benefactor librerie communis*.

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 84; K. Sudhoff, Arch. f. Gesch. d. Medizin II, 1907, 48n.; P. Lehmann, Corveyer Studien, in Erforschung des Mittelalters V, Stuttgart 1962, 131–133; F. M. Bartoš, Z rukopisů musejních. 3. Matouš Beran, roudnický augustinián a spisovatel, ČNM CI, 1927, 13–15; Proslulý lékař Karlovy university věku

Husova, JSH 13, 1940, 37; Rektor Karlovy university M. Sulek z Hořky, ib. 88; E. Kleineidam, Universitas, 329; H. R. Abe, Die Erfurter medizinische Fakultät, 150, 153, 228, 246; J. Tříška, Příspěvky II, 19; Studie a prameny, 124; I. Hlaváček, Z knižní kultury doby Karla IV. a Václava IV. v českých zemích, HUCP XVIII/1, 1976, 53.

94 Thadeaeus

Do Prahy přišel ve 22 letech r. 1408. O tři roky později zde začal působit jako praktický lékař. Roku 1420 odešel do Mostu a posléze zakotvil v Míšni, kde o něm r. 1424 zanikají všechny zprávy. O tomto lékaři a řadě druhů by nebylo nic známo, kdyby se nedochoval jeho rukopis UB Leipzig 1175 se zápisy lékařských spisů, receptů a osobních poznámek.

Lit.: K. Sudhoff, „Vera cura calculosorum“, 396—402.

95 Theodoricus de Ymochussen

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 85.

96 Thomas (de Bidzowia?)

Na horním příděští rkp. UK Praha V E 15 je vlastnický příspěvek: *Iste liber est Thome medici commoranti [sic] in Nazareth ante Betlehem Pragensis*. Pokud tento Tomáš graduoval na artistické fakultě, byl nejspíše totožný s Tomášem z Bydžova, který se stal bak. art. 1415 (MUPR I-1, 433). Tomáš vlastnil ještě rukopisy UK Praha III C 9, VII H 16 a X H 19.

97 Waltherus

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 85.

98 Wenceslaus Beran

Bak. art. v Praze 1393 (MUPR I-2, 287), další údaje u B. Ryby, Quodlibet. str. 118, pozn. 1. Na kvodlibetech 1409 a 1411 mu byly předloženy otázky s lékařskou tematikou, a proto soudím, že v Praze rovněž studoval medicínu.

Lit.: J. Kejř, Kvodlibetní disputace, 124—125, 142.

99 Wenceslaus de Prachatic

Václav podle Beránka studoval lékařství až v Padově, kde se stal 1442 doktorem. Nyní lze doložit, že se studiem lékařství započal již v Praze, neboť v rekomendaci licenciátů z r. 1430 na téma *Ascendite simul in ardua montis* v rukopise UK Praha VIII E 5, fol. 110a—114b vystupuje jako *medicus*. Vzhledem k tomu, že bakalářem svobodných umění byl již od r. 1415, náležejí nejspíše počátky jeho lékařských studií do let před počátkem husitské revoluce.

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 85—86.

100 Wernerus de Hirschberg

V přímelném listu Karla IV. ze 4. VIII. 1375 vystupuje jako *dilectus medicus Caroli IV., clericus Vratislaviensis diocesis, mag. in artibus, bac. in medicina* (K. Stloukal, MV IV-2, č. 1022, str. 580).

101 Wiboldus dictus Stutte de Osenbrughe

Jedno upřesnění a jeden dodatek k Beránkově soupisu: *Wilboldus* se již 3. V. 1371 uvádí jako *actu regens medicine* (K. Stloukal, MV IV-1, č. 189, str. 113) a 8. XI. 1375 je dosvědčen jako rektor (ib. IV-2, č. 1066, str. 604).

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 86.

102 Vincencius Wyaw

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 86; M. Markowski, Les manuscrits, 132, 137.

103 Zacharias de Przemyslavia

Jako mistr lékařství vystupuje již 3. II. 1386 v záležitosti Jana Münczinger (J. Sedláček, M. Jan Hus, 46, pozn. 5).

Lit.: K. Beránek, O počátcích, 86.

104 Zdeniko de Labun

Bak. art. v Praze 1393 (MUPR I-2, 288), mag. art. 1396 (ib. 309), dále pokračoval ve studiu lékařství, k roku 1411 se uvádí jako *baccalarius in medicinis*.

Lit.: V. V. Tomek, DP III², 504—505; V. Novotný, M. Jan Hus I, Praha 1919, 289—290; J. Kejř, Kvodlibetní disputace, 130, 140, 165; F. Tadra, Kanceláře, 49, pozn. 66.

SEZNAM ZKRATEK A ZKRÁCENÉ CITOVANÝCH EDIC A LITERATURY

- Abe H. R., Die Erfurter medizinische Fakultät in den Jahren 1392—1524, Beiträge zur Geschichte der Universität Erfurt, Heft 17, 1973—1974.
- Bartoš F. M., Příspěvky k dějinám Karlovy university v době Husově a husitské, II. Dva Husovi žáci — lékaři, Sb. hist. IV, 1956, 40—42.
- Bartoš F. M., Z počátků theologické a lékařské fakulty University Karlovy, in Příspěvky k dějinám Václava IV. 10, VČA LIII, 1944, 88—89.
- Beránek K., O počátcích pražské lékařské fakulty 1348—1622, AUC—HUCP IX—2, 1968, 44—87.
- Bj — Biblioteka Jagiellońska Kraków.
- Čelakovský J. (ed.), Codex juris municipalis regni Bohemiae II. (1225—1419), Praha 1895.
- Die Matrikel der Universität Wien, I—1 (1377—1450), Wien 1956.
- Doelle F., Ein Fragment der verlorengegangenen Prager Universitätsmatrikel aus dem 14. Jahrhundert, in Miscellanea Francesco Ehrle, III, Roma 1924, 88—102.
- Emler J. (ed.), Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidiocesim, VI (1399—1410), Praha 1883, VII (1410—1419), Praha 1886.
- Erlor G. (ed.), Die Matrikel der Universität Leipzig I, Leipzig 1895 (CDSR II—16).
- Gellner G., Jan Černý a jiní lékaři čeští do konce doby jagellovské, VKČSN, tř. I, 1934.
- Kavka F., Zur Frage der Statuten und der Studienordnung der Prager theologischen Fakultät in der vorhussitischen Zeit, in Folia diplomatica I, Brno 1970, 129—143.
- Kejř J., Kvodlibetní disputace na pražské universitě, Praha 1971 (Sbírka pramenů a příruček k dějinám UK 6).
- Keussen H. (ed.), Die Matrikel der Universität Köln I, Bonn 1928².
- Keussen H., Die alte Universität Köln 1934.
- Kink R., Geschichte der kaiserlichen Universität zu Wien II, Wien 1854.
- Kleineidam E., Universitas Studii Erfordensis. Überblick über die Geschichte der Universität Erfurt im Mittelalter 1392—1521, I, Erfurt 1964 (Erfurter Theologische Studien 14).
- KK — Knihovna metropolitní kapituly pražské při Archivu Pražského hradu.
- KNM — Knihovna Národního muzea v Praze.
- Krofta K. (ed.), Monumenta Vaticana res gestas Bohemias illustrantia, V-1, Praha 1903; V-2, Praha 1905.
- Kühnel H., Mittelalterliche Heilkunde in Wien, Graz—Köln 1965 (Studien zur Geschichte der Universität Wien V).
- Markowski M., Les manuscrits des listes de docteurs en médecine à l'Université de Cracovie entre 1400 et 1611, Mediaevalia philosophica Polonorum XX, 1974, 121—140.
- Med M., Podoby znaků lékařské fakulty Univerzity Karlovy, AUC—HUCP XVI-2, 1976, 7—39.
- MUPR — Monumenta historica Universitatis Carolo-Ferdinandae Pragensis, I, 1—2: Liber decanorum Facultatis Philosophicae Universitatis Pragensis, Praha 1830, 1832; II-1, Album seu Matricula Facultatis juridicae Universitatis Pragensis; II-2 Codex diplomaticus Universitatis ejusdem, Praha 1834; III. Statuta Universitatis Pragensis, Praha s. d.
- Nauck E. Th., Die Zahl der Medizin-Studenten deutscher Hochschulen im 14.—18. Jahrhundert, Sudhoffs Archiv f. Gesch. d. Medizin und der Naturwissenschaften, Bd. 38, 1954, 175—186.
- Nauck E. Th., Zur Geschichte des medizinischen Lehrplans und Unterrichts der Universität Freiburg i. Br., Freiburg i. Br. 1952.
- Nováček J. V. (ed.), Několik listin týkajících se koleje Karlovy z let 1367—1424, VKČSN, tř. I, 1895/XII.

- Novák J. B. (ed.), Monumenta Vaticana res gestas Bohemias illustrantia II, Praha 1907.
- ÖNB — Österreichische Nationalbibliothek, Wien.
- Palacký F. (ed.), Documenta Mag. Joannis Hus, Praha 1869.
- Podlaha A., Series praepositorum, decanorum, archidiaconorum, aliorumque praelatorum et canonicorum s. metropolitanae Ecclesiae Pragensis a primordiis usque ad presentia tempora, Praha 1912.
- Ritter G., Die Heidelberger Universität. Ein Stück deutscher Geschichte, I. Das Mittelalter (1386—1508), Heidelberg 1936.
- Ryba B. (ed.), Magistri Iohannis Hus Quodlibet, Praha 1948.
- Sedlák J., M. Jan Hus, Praha 1915.
- Schrauf K. (ed.), Acta Facultatis medicae Universitatis Vindobonensis I (1399—1435), Wien 1894.
- Sloukal K. (ed.), Monumenta Vaticana res gestas Bohemias illustrantia IV-1, Praha 1949, IV-2, 1953.
- Sudhoff K., Pestschriften aus den ersten 150 Jahren nach der Epidemie des „Schwarzen Todes“ 1348. VI. Prager Pesttraktate aus dem 14. und dem Anfange des 15. Jahrhundert, Arch. f. Gesch. d. Medizin VII, 1913—1914, 57—114.
- Sudhoff K., „Vera cura calculosorum“ und „Aqua praeservans a calculo“ von Johann Venod de Veteri Castro in Prag, Arch. f. Gesch. d. Medizin VII, 1913—1914, 396—402.
- Šmahel F., Pražské univerzitní studentstvo v předrevolučním období 1399—1419, Rozpravy ČSAV, ř. spol. věd, 77, 1967, seš. 3.
- Tadra F., Kanceláře a písaři v zemích českých za králů z rodu lucemburského Jana, Karla IV. a Václava IV. (1310—1420), Praha 1892 (Rozpravy ČA, tř. I, 1—2).
- Tadra F., Kulturní styky Čech s cizinou až do válek husitských, Praha 1897.
- Tadra F., Příspěvky k dějinám University pražské ve čtrnáctém století, VKČSN 1890, XI, 283—308.
- Tadra F. (ed.), Soudní akta konsistoře pražské I—VII, Praha 1893—1901.
- Toepke G. (ed.), Die Matrikel der Universität Heidelberg von 1366 bis 1622, Heidelberg 1884.
- Tomek V. V., Dějepis města Prahy II, Praha 1892², V, Praha 1905²; IX, Praha 1893.
- Tomek V. V., Základy starého místopisu Pražského I—II, Praha 1865, 1870.
- Tříška J., Literární činnost předhusitské university, Praha 1967 (Sbírka pramenů a příruček k dějinám UK 5).
- Tříška J., Příspěvky k středověké literární universitě, I. AUC—HUCP IX-1, 1968, 7—28; II. ib. IX-2, 1968, 5—43; III. ib. X-1, 1969, 7—48.
- Tříška J., Rétorický styl a pražská univerzitní literatura ve středověku, Praha 1975 (Knihnice Archivu Univerzity Karlovy 1).
- Tříška J., Studie a prameny k rétorice a k univerzitní literatuře, Praha 1972 (Práce z dějin University Karlovy 9).
- Uiblein P. (ed.), Acta Facultatis Universitatis Vindobonensis 1385—1416, Graz—Wien—Köln 1968.
- UB — Universitätsbibliothek.
- UK — Univerzitní knihovna Státní knihovny ČSR v Praze.
- Vinař J., Obrazy z minulosti českého lékařství, Praha 1959.
- Vojtová M. a kol., Dějiny československého lékařství I. Do r. 1740, Praha 1970.
- Weissenborn J. C. H. (ed.), Acten der Erfurter Universität I, Halle 1881 (Geschichtsquellen der Provinz Sachsen 8).
- Winkelmann E. (ed.), Urkundenbuch der Universität Heidelberg, Bd. I, Heidelberg 1886.

**Die Magister und Studenten der Prager
medizinischen Fakultät bis zum Jahre 1419**

ZUSAMMENFASSUNG

Dieser Beitrag knüpft an die in dieser Zeitschrift erschienene Abhandlung von Karel Beránek „O počátcích pražské lékařské fakulty 1348—1622“ (Über die Anfänge der Prager medizinischen Fakultät, AUC — Historia Universitatis Carolinae Pragensis IX-2, 1968, S. 44—87) an. Das Thema dieser Studie ist jedoch chronologisch und sachlich enger begrenzt. Sie beschäftigt sich mit den Fragen des Personalstandes, der Frequenz und teilweise der Organisation der Prager medizinischen Fakultät bis zum Ausbruch der hussitischen Revolution.

Die heuristischen Schwierigkeiten. Weil keine aus der Tätigkeit der Prager medizinischen Fakultät entstandene Quelle erhalten blieb, ist es notwendig den Personalstand aus verschiedenen Dokumenten einheimischer und ausländischer Provenienz zu rekonstruieren. Diese Rekonstruktion ist mit vielen methodologischen Problemen, die der Verfasser kurz erwähnt, verbunden.

Lectores ordinarii — professores — magistri actu regentes. Für die vortragenden Magister der Medizin wurden in Prag zwei Bezeichnungen benützt. *Lectores ordinarii*, die zum erstenmal an der Wende des 14. und 15. Jahrhunderts erwähnt wurden, bekamen aus der Kammer ein festes Gehalt, welches zugleich ein Honorar für die dem König gewährten ärztlichen Dienste war. Mit höchster Wahrscheinlichkeit wurde früher der Titel *professor* für den Ordinarius benützt. Vermutlich wirkten in Prag immer zwei ordentliche Professoren — Lektoren neben anderen Lehrern, die *magistri actu regentes in medicina* genannt wurden. Die Zahl der Mitglieder des Magisterkollegiums war nicht stabil, ein Maximum (8 Magister) wurde in den achtziger Jahren des 14. Jahrhunderts erreicht. Die Tabelle auf Seite 44 bringt die Namen aller an der Prager medizinischen Fakultät bis zum Jahre 1419 tätigen Lehrer mit ihren Titeln und Funktionen.

Die Frequenz und die Zahl der Graduierten. Die Angaben über die Prager Baccalaurei, Lizentiaten und Magister der Medizin ermöglichen die Resultate bisheriger Forschung in der Form einer statistischen Übersicht zusammenzustellen (Tab. 2). Die Mehrheit der Zahlenangaben ist durch die Zufälligkeit der Quellenangaben beeinflusst, was ihren Wert vermindert, aber die Tafel nicht wertlos machen kann. In der ersten Spalte (X) wurden alle relativ sicheren Fälle, in der zweiten (?) die fraglichen Fälle und in der dritten die Summe beider Gruppen angeführt. Die folgende Tafel vergleicht die Zahl der Graduierten an der Prager medizinischen Fakultät mit der Zahl der in Prag graduierten Juristen und der in Wien und Köln graduierten Mediziner. Trotz aller Schwierigkeiten kann der Autor als approximatives Resultat feststellen, dass während der achtziger Jahre des 14. Jahrhunderts an der Prager medizinischen Fakultät 40—60 Personen immatrikuliert wurden und etwa 20—30 Hörer in jedem Jahre gleichzeitig studierten.

In der Beilage folgt das alphabetische Verzeichnis aller bekannten Magister, Lizentiaten, Baccalaurei und Studenten der Prager medizinischen Fakultät bis zum Jahre 1419. Das Verzeichnis enthält nur die biographischen Angaben, die für die Identifikation einzelner Personen notwendig sind und die, die ihre Tätigkeit an der medizinischen Fakultät charakterisieren. Die Angaben aus der Liste von Karel Beránek wurden nicht wiederholt.

REFERÁTY A ZPRÁVY

400 LET LITEVSKÉ STÁTNÍ UNIVERZITY VE VILNIUSU

V roce 1979 uplynulo 400 let od založení první univerzity na území dnešního Sovětského svazu v litevském Vilniusu. Litva se dostává do kontaktu s evropskou vzdělaností ve větší míře až po uzavření personální unie s polským středověkým státem na konci 14. století. Teprve potom začíná systematická christianizace, která s sebou přináší i zvýšené nároky na úroveň domácího kléru. Studenti z Litvy se obracejí za vzděláním nejdříve do Krakova, později hlavně do nedalekého Královce. Neúspěchem skončil pokus o založení koleje pro studující z Litvy na pražské univerzitě v 90. letech 14. stol. Vážnější pokusy o založení univerzity na samotné Litvě se datují až od 60. let 16. století. Vyústily v založení jezuitské koleje ve Vilniusu, která byla jednou z prvních na území polsko-litevského státu. Specifikem počátků vilniuské univerzity a ostatně zvláštností Litvy samotné je zprostředkující postavení na rozhraní několika konfesí a národností. Tato skutečnost umocňuje její význam pro kulturní dějiny Litvy, Polska, Běloruska i Ukrajiny.

Vztahy mezi Prahou a Vilniusem jsou již tradiční. Na fundaci koleje se aktivně podílel horšovotýnský rodák Baltazar Hostounský, řada pozdějších profesorů vilniuské univerzity studovala v Praze, jmenujme alespoň Steplingova žáka M. Poczobutta. Za zaznamenání stojí, že vilniuská univerzita udělila čestné doktoráty J. Dobrovskému a V. Hankovi. Dnes nás zajímá jubileum vilniuské univerzity také proto, že naše univerzita navázala na tradiční vztahy a uzavřela r. 1970 smlouvu o přátelství a spolupráci

mezi Vilniuskou státní univerzitou V. Kapsukase a Univerzitou Karlovou v Praze, která je zaměřena na výměnu vědeckých a pedagogických pracovníků a studentů obou univerzit. Perspektivní rozvoj těchto styků zabezpečují pracovní programy spolupráce, uzavírané na 2—3 roky.

První dvě jubilejní publikace jsou určeny především k informaci zahraniční odborné veřejnosti. *Istorija Vil'niusskogo universiteta, 1579—1979*. Vilnius 1979 [Mokslas], 376 s. a *A short History of Vilnius University*. Vilnius 1979 [Mokslas], 296 s. využívají výsledků nejnovějšího bádání o dějinách vilniuské univerzity jak byly prezentovány v níže citovaných třívazkových dějinách univerzity, ovšem v jazykově málo dostupné litevštině. Nejde o nějaký stručný výtah z řečených třívazkových dějin, u obou publikací je naopak zřejmá snaha doplnit nová fakta a informace a obě knihy je tudíž třeba posuzovat jako další badatelský přínos k vilniuským univerzitním dějinám. Ruská a anglická kniha nejsou ani dvěma jazykovými mutacemi téhož textu. Na každé z nich pracoval jiný autorský kolektiv a věnují tedy pochopitelně různě velkou pozornost jednotlivým obdobím dějin univerzity. V interpretaci zásadních problémů a ve volbě hlavních periodizačních mezníků se samozřejmě neliší. Především na základě *Istorii Vil'niusskogo universiteta*, která má na rozdíl od anglické publikace i poznámkový aparát, bychom nyní chtěli shrnout o nejzákladnější z dějin vilniuské univerzity Vincase Kapsukase.

Před založením univerzity odcházeli

litevští studenti za vyšším vzděláním hlavně do Krakova (ve starším období), v poreformační době do Lipska a do Královce. Od 60. let 16. stol. se začal stále zřetelněji rýsovat plán založení vlastní protestantské univerzity kalvínského směru, jak by to odpovídalo politickému zájmu špiček nekatolické litevské magnaterie. Tento plán urychlil protireformační akcí, totiž založení vilniuské jezuitské koleje r. 1569. Při této koleji vznikla vzápětí knihovna (1570) a tiskárna (1575). Roku 1579 byla kolej povýšena na univerzitu s dvěma fakultami, jak bylo u jezuitských univerzit běžné, s fakultou filozofickou a teologickou. Teprve r. 1641 udělil Vladislav Vasa univerzitě privilegium na zřízení dvou světských fakult. Otevřena však byla pouze fakulta právnická (1644), lékařská fakulta si musela na své zřízení počkat až do období osvícenských reforem na konci 18. stol.

Jezuitské období v dějinách univerzity lze rozdělit na dobu rozkvětu zhruba do poloviny 17. stol. a na období úpadkové od druhé poloviny 17. stol. až do zrušení Tovaryšstva r. 1773. Struktura školy se řídila zvyklostmi jezuitských univerzit. V čele stál rektor, podřízený polskému, později litevskému řádovému provinciálovi. Rektorovými zástupci byli kancléř a vicekancléř (od 1583). Kancléřem s formálním dohledem nad univerzitou byl od počátku vilniuský arcibiskup. Vlastní chod školy řídili dva prefekti studií, z nichž jeden měl na starost kolej (gymnázium) a druhý fakulty, v jejichž čele stáli děkani.

Mezi jezuitskými profesory ve Vilniusu měli početní převahu Poláci, ale k výrazným postavám zakladatelského období patří i Španělé Alabiano a Arias, Portugalec de Vega, Angličani Hay a Bosgrave a další. Pro svoji literární a fečnickou činnost zaslouží zmínit Piotr Skarga, první rektor univerzity. Vedle Skargy patří k velkým postavám polské pozdně renesanční literatury další z vilniuských profesorů Maciej Sarbiewski,

báseň, a významný filosof realistického směru Marcin Śmiglecki. Rétoriku přednášel Litevec Žygimantas Liaukšminas, jehož příručka Praxis oratoria byla vydána i v Praze. Jiným významným profesorem rétoriky byl Kazimierz Kojalwicz-Wijuk, mimochodem autor životopisu Balbínova učitele Mikołaje Łęczycyckého. Jeho bratr Albert Kojalwicz-Wijuk je autorem Historie Litvy, nejlepší předosvícenské syntézy litevských dějin. Rozvíjela se i lituanistika zásluhou slovníkáře Konstantina Sirvydase. První profesor právnické fakulty Aron Olizarowski, který studoval v Praze, je autorem zajímavého spisu De politica hominum societate libri (Gdaňsk 1651).

Pestrý obraz skýtalo i studentstvo. Pro nejstarší období je typická velká rozrůzněnost národnostní, sociální i konfesijní. Přesné údaje však chybějí, protože matriculy se nedochovaly.

Období od poloviny 17. stol. do r. 1773 je poznamenáno kvalitativní stagnací jezuitského školství, i když počet kolejí stále narůstá. Tento proces zasáhl i vilniuskou univerzitu. Reakcí na zkonstatělost univerzity bylo založení konkurenčního Collegia nobilia r. 1751, šlo vlastně o jakousi „rytířskou akademii“ pro šlechtickou mládež. Na univerzitu pronikaly jen pomalu nové exaktní obory a moderní filosofické směry. Od r. 1741 se samostatně přednášela historie, prvním profesorem matematiky byl Tomasz Żebrauskas, který studoval v Praze. Żebrauskas má rovněž zásluhy o astronomii, již pozvedl na kvalitativně novou úroveň založením observatoře r. 1753.

Po r. 1773 nastává v dějinách univerzity období plodných reforem, spojených s činností polské Komisej edukacji narodowej, vlastně prvního evropského ministerstva školství. Jejím prvním předsedou byl vilniuský arcibiskup Massalski. První etapa reforem byla ukončena r. 1781, toho roku přijala univerzita název Hlavní škola v. k. litevského. Měla od r. 1783 dvě fakulty. Na fakultě fyzikálních věd se nově přednášela například

anatomie a chirurgie, experimentální fyzika. Je zvláštností vilniuské univerzity, že plnila i funkci akademie výtvarných umění, už od r. 1775 se zde přednášela architektura a malířství. Na fakultě morálních věd se vyučovalo teologie, právu, historii, rétorice a literaturě. Zároveň byla univerzita pověřena dohledem a správou nižšího školství na Litvě.

Epocha Hlavní školy přinesla pozoruhcedné výsledky. Pro nás je zajímavé, že se tato epocha kryje s rektorátem vynikajícího matematika a astronoma Marcina Poczubutta-Odlanického, který studoval matematiku mj. v Praze u prof. Steplinga (1754). Z odborníků z oblasti společenských věd zaslouží zmínit Hieronim Stroynowski, který první přednášel politickou ekonomii. Historii vyučoval Tomasz Husarzewski, na katedře architektury působil vynikající klasicistní architekt Laurynas Stuoka-Gucevičius.

Modernizací bylo i zavedení polštiny jako jazyka přednášek, i když se pocho-pitelně dál přednášelo i latinsky a francouzsky. Významným právním aktem bylo vydání nového statutu pro akademický stav, který mu zaručoval širší právní a administrativní autonomii (1790). Všechny tyto reformy přinesly zvýšení počtu studentů, průměrně se jich ročně zapisovalo 150–200.

Po třetím dělení Polska a potlačení Kościuszkova povstání se dostala univerzita do nové situace. Car Pavel I. schválil r. 1797 nový univerzitní statut. Podle něho se dělila univerzita na tři fakulty, ke dvěma dřívějším přibyla samostatná fakulta lékařská. Jinak se kromě názvu (teď Hlavní škola ve Vilně) mnoho nezměnilo, chod školy byl však podřízen dohledu gubernátora.

Závažnější změny přinesl až rok 1803. Vilniuská univerzita byla reorganizována jako integrální součást ruského školství, které ovšem v té době rovněž procházelo velkou přestavbou. Rozhodující vliv na tuto přestavbu vykonával ministr národní osvěty Adam Jerzy Czartoryski, který využil mnoha tradic bývalé Komisej

edukacji narodowej. Vilniuská univerzita v čele se senátem jako nejvyšším orgánem si podržela dost velkou autonomii a volitelnost svých hodnostářů. Podřízena byla jen ministerstvu národní osvěty. Podle ruského vzoru se však změnila stupnice učených gradů a co hlavního, k jejich dosažení nebyly připuštěny osoby poddané nebo jinak závislé.

Univerzita se nyní dělila na čtyři fakulty: matematicko-fyzikální, lékařskou, fakultu morálních a politických věd a fakultu literatury a svobodných umění. Mimo univerzitu byl zřízen Hlavní seminář pro výchovu katolických a uniatských duchovních, r. 1819 byl založen seminář — příprava pro učitele a varhaníky farních škol. Univerzitní senát nadále dohlížel na nižší školství, vybíral ředitele škol a potvrzoval učitelské sbory ve všech školách vilniuské oblasti.

Vilnius vynikal v této době opravdu velkým množstvím studentů, z univerzity býv. polsko-litevského státu jej předčí jen Lvov. Nejvíce studentů zaznamenávame r. 1830, přes 1 300. Z nich bylo okolo 40 % z Litvy a rovněž cca 40 % z Běloruska. Nejvíce se jich zapsalo na matematicko-fyzikální fakultu.

Za povšimnutí stojí i badatelské výsledky vilniuských profesorů. V přírodních vědách vynikli Stanisław Jundziłł v botanice, Jędrzej Śniadecki v chemii. Velký politický vliv na studenty měli profesori historie Joachim Lelewel a Ignacy Onacewicz (ten učil Mickiewicze) a právník Ignacy Daniłowicz.

V druhém desetiletí 19. stol. vzniká na univerzitě řada pololegálních a ilegálních organizací profesorů i studentů. Z profesorských spolků profesionálního zaměření zasáhla do politiky typografická společnost, jež vydávala Dziennik Wileński (1818–21). Politický charakter měla zednářská lóže a především r. 1817 založený spolek „szubrawcy“, naladěný radikálně demokraticky. Pro tento spolek je charakteristický i silný litevský patriotismus. Ze studentských spolků sehrála největší roli společnost filomatů (zal.

1817), jež vznikla pod ideovým vlivem Leleweloviců. Byl v ní i mladý Adam Mickiewicz. Názorově byli filomaté blízcí děkabristům.

carská vláda zakázala r. 1822 zednářskou lóži i spolek szubrawců a v následujícím roce rozehnala i filomaty. 108 osob se octlo před soudem, 20 ze souzených bylo vypovězeno z Litvy, univerzitu museli mj. opustit i profesori Lelewel a Daniłowicz. Represe ještě zesílily po odhalení děkabristického povstání. Přesto vznikaly nové a nové spolky. V čele jednoho z nich stál později známý autor historické beletrie Józef Ignacy Kraszewski. Opoziční hnutí vyrchoilo masovou účastí vilniuských studentů v listopadovém povstání 1830—31. Součástí represálií, které následovaly po potlačení povstání, bylo proto i uzavření vilniuské univerzity r. 1832.

Zrušení univerzity přežila jen astronomická observatoř, existující do r. 1883 a dvě „akademie“, ponechané z praktických důvodů ve Vilniusu. Byla to lékařsko-chirurgická akademie, přenesená r. 1842 do Kyjeva a bohoslovecká akademie, která se r. 1844 přestěhovala do Petrohradu.

Veškeré pokusy o oživení univerzity před první světovou válkou se ukázaly bezúspěšné. Teprve po vzniku Litevsko-běloruské SSR v únoru 1919 se mohlo reálněji pomýšlet na její znovuotevření. Velkou iniciativu vyvíjel hlavně Vincas Mickevičius-Kapsukas, jenž byl v čele komunistické strany Litvy a Běloruska. V březnu 1919 přijala republiková Rada národních komisářů dekret o otevření univerzity, než se však mohly rozběhnout pravidelné přednášky, obsadila v dubnu 1919 Vilnius Pišudského armáda.

Ještě téhož roku byla otevřena Univerzita Štěpána Bátoryho s pěti fakultami: fakultou práva a společenských věd, fakultou humanitní, přírodovědecko-matematickou, lékařskou a teologickou. Prvním rektorem byl jmenován Michał Siedlecki, nejvyšším univerzitním orgánem byl akademický senát. Narůstající reakce

v Polsku vedla r. 1933 také k pokusu reformovat vysoké školství. Měla být značně omezena univerzitní autonomie a jen ve Vilniusu mělo být zrušeno 12 kateder. Zvýšily se také podstatně studijní náklady. Pro odpor akademických funkcionářů a levicových stran nebyly tyto reformy nakonec provedeny v celé šíři a vytvořil se stav, který autoři publikace označují jako autonomii, kontrolovanou státem.

Vláda preferovala na univerzitě polský živel, nefungovala dokonce ani katedra lituanistiky. Numerus clausus na některých fakultách přímo zvýhodňoval studenty polské národnosti. Poláci tvořili např. v r. 1937/38 přes 70 % všech studentů, druhým nejpočetnějším národem byli Židé.

Hlavně od počátku 30. let vzniká celá řada studentských spolků na bázi národnostní, profesionální a pochopitelně politické. Z levicových organizací je nejznámější Fronta, jejíž vedení bylo uvězněno r. 1935.

V meziválečném období nedosáhla univerzita na poli výzkumu výsledků srovnatelných se slavným obdobím na přelomu 18. a 19. stol. Nejenže byla poslední z polských univerzit co do počtu studentů, ale zaujímal okrajové postavení i v polské vědě. Největší význam měla humanitní fakulta. Historii zde přednášeli Feliks Koneczny, Henryk Łowmiański, Stanisław Zajaczkowski, Stanisław Kościałkowski a Kazimierz Chodiniński.

Autoři obou publikací věnují krátký exkurs historii univerzity v Kaunasu, jež vznikla jako Státní litevská univerzita Vitolda Velikého r. 1922 (přednášelo se ovšem už od r. 1920). Na této univerzitě pracovala většina litevských vědců. Někteří sem odešli r. 1919 z Vilniusu.

V září 1939 vzal Sovětský svaz pod svoji ochranu Západní Ukrajinu, Západní Bělorusko a Vilniuskou oblast, ohroženou fašistickou okupací. V říjnu 1939 předal pak Vilnius Litevské republice. Tím přestala vilniuská univerzita na krátký čas formálně existovat, už v prosinci 1939

vydala však litevská vláda zákon o univerzitách. Jím se zřizují na Litvě dvě univerzity, vilniuská se měla nadále řídit statutem univerzity v Kaunasu, odkud sem byla přenesena právnická a humanitní fakulta, v březnu 1940 ještě přírodovědecko-matematická fakulta. V čele vilniuské univerzity byl rektor Mykolas Biržiška. Vyučovacím jazykem vilniuské univerzity byla teď litevština.

V červenci 1940 byla na Litvě nastolena sovětská moc. Krátké období jednoho roku do německé okupace umožnilo sovětské vládě uskutečnit jen část reformy, které měly zapojit vilniuskou univerzitu do systému sovětských vysokých škol. Hlavní bylo dosáhnout změny v sociální struktuře studentů ve prospěch studentů z dělnických rodin a šlo také o změny národnostní, které se začaly uskutečňovat už v r. 1939. V roce 1940—41 studovalo ve Vilniusu už 51 % Litevců. V srpnu 1940 bylo zrušeno 24 studentských a profesorských reakčních organizací a korporací, vilniuským profesorům byly umožněny studijní pobyty na sovětských vysokých školách.

Tento vývoj násilně přerušila hitlerovská okupace. Fašistická vláda začala oklešťovat univerzitní svobody, ze školy muselo odejít 65 profesorů a asi 1 000 studentů. Zhoršily se také materiální podmínky. Když po stalingradské porážce proběhla neúspěšně mobilizace litevských studentů pro fašistickou armádu, rozhodly se německé okupační úřady v březnu 1943 univerzitu uzavřít.

Přes veškeré škody, jež univerzitní budovy utrpěly v posledních dnech okupace, podařilo se poměrně brzy po osvobození Vilniusu obnovit chod univerzity. Bylo to 7. 11. 1944 a tímto datem začíná nerušené období budování socialistické univerzity, jež nese od r. 1955 Kapsukasovo jméno.

Závěrem bychom chtěli říci několik slov ke srovnání obou výše citovaných publikací. Lze konstatovat, že v anglické knize je věnováno více místa nejstarší fázi univerzitních dějin. V *Istorij*

Vil'njusskogo universiteta postrádáme naopak vnitřní periodizaci tohoto období, kromě toho se její autoři dopustili několika drobnějších omylů. Například termín „akademie“, běžný v 16. stol., odvozují z faktu, že univerzita poskytovala všeobecné vzdělání (?) a tudíž byla označována jako akademie (s. 15). Konflikt mezi profesory de Végou a Alabianem lze také těžko interpretovat jako konflikt volnomyšlenkáře a dogmatika (s. 21), když šlo daleko spíše o spor dvou směrů uvnitř katolické filozofie, totiž scotismu a tomismu. Zpracování období 1773—1832 je v obou knihách dost vyrovnané, *Istorija* má navíc zajímavou kapitolu o významu vilniuské univerzity v národním životě Litevců, Poláků, Bělorusů a Ukrajinců za celé starší období (s. 100—104). Podstatně podrobněji je v ruské knize zpracováno nejnovější období, hlavně po r. 1944. *Istorija* má navíc poznámkový aparát a na konci v příloze tabulku, podávající přehledně strukturu jednotlivých fakult a kateder v l. 1944—1979. V anglické publikaci nahrazuje poznámky do určité míry stručný seznam literatury, který naopak v ruské knize postrádáme.

Další z jubilejních prací je knížka Henrika Zabulise o osudech vilniuské univerzity v dějinách Litvy (*Genrikas Karolevič Zabulis, Vil'njusskij universitet v istorii Litvy. Vilnius, Mokslas 1979, 52 stran*). Po úvodní kapitole, která pojednává v obecné rovině o dějinách univerzit a zvláště humanistických akademií, líčí autor začátky vyššího vzdělávání Litevců do 14. století, kdy největší podíl ve výuce studentstva z Litvy měla krakovská univerzita, významný i univerzity italské (Bologna a Padova). Zajímavou roli sehrála kolej založená v Praze polskou královnou Hedvikou, původně určená sice litevským studentům, jejíž prvotní zaměření bylo po obnovení univerzity v Krakově (1399/1400) změněno ve prospěch českého národa pražské univerzity, takže na původní účel upomínal již jen název (Litevská neboli Hedviči-

na kolej). Zabulis připomíná snahy o vznik litevské univerzity datující se od třicátých let 16. století, které vyústily v založení univerzity ve Vilniusu. Její vznik dává do souvislosti se soupeřením katolické a reformní církvi, z něhož vyšel vítězně školský jezuitský řád, jenž určil na další dvě staletí charakter školy. Autor dále popisuje rozsah výuky a seznamuje s nejvýznamnějšími profesory a jejich díly. Velká pozornost je věnována jak ohlasu politických událostí na univerzitě tak i zapojení studentů a profesorů ve veřejném životě země, např. jejich vystoupení v listopadovém povstání roku 1830 (na Litvě až během roku 1831). Poslední kapitola se zabývá vývojem vilniuské univerzity v sovětské Litvě, kde podává rozbor činnosti jednotlivých fakult, oborů a jejich nejvýznamnějších představitelů. Zvláště je vyzdvíženo vědecké působení katedry historie, baltistiky a společenských věd vůbec.

Reprezentační charakter má sborník dokumentů k dějinám vilniuské univerzity (*Academia et Universitas Vilnensis. Sborník dokumentov na latinskom, litovskom, ruskom i poľskom jazykach i ich preklady na litovskij i ruskij jazyki. Sostavili V. Bogyšis i D. Butenas, Vilnius, Moksas 1979, 76 stran*). Obsahuje šestnáct univerzitních památek vydaných v původním znění s překlady do litevštiny a ruštiny. K dokumentům jsou připojeny barevné fotografie vydávaného archivního materiálu. Edice je provedena filologickou metodou, tj. text listin je důsledně transliterován, přičemž je zachována i původní ortografie (velká písmena) a zkratky jsou rozváděny v hranatých závorkách. Regesty i stručný poznámkový aparát (uložení, edice a literatura) jsou dvojjazyčné — litevsky a rusky.

Řadu dokumentů začínají latinské základací listiny polského krále a litevského velkoknížete Štěpána Bátoryho z roku 1578 a 1579. První listinou v národním jazyce (poštině) je privilegium

pojského krále a litevského velkoknížete Augusta III. z roku 1758, kterým se lékárně vilniuské akademie uděluje právo veřejné lékárny. Prvním ruským psaným dokumentem je listina cara Alexandra I. z roku 1803, jíž se potvrzují vilniuské univerzitě všechna její dosavadní práva. Mezi dokumenty najdeme i novinové články s vylíčením jubilejních oslav univerzity z roku 1828. Jsou zde uveřejněny též dva důležité dokumenty z nejnovejších dějin — dekret rady národních komisařů Litvy a Běloruska o otevření Vilniuské univerzity pracujících (1919) a ustanovení rady národních komisařů Litevské SSR o obnovení činnosti vysokých škol v Litevské sovětské republice (1944). Poslední část publikace tvoří fotokopie a popisy ráďů, vyznamenání, pamětních medailí a plaket propůjčených Vilniuské státu univerzitě V. Kapsukase.

Poslední z velkých jubilejních publikací je kolektivní práce o budovách vilniuské univerzity (*Vilnius universiteto rūmai. Zdanija Vil'njusskogo universiteta. The Buildings of the University of Vilnius. Die Gebäude der Universität Vilnius. Vilnius, Vaga 1979, 112 stran + 226 obrazových příloh*). Kniha je určena i pro zahraniční uživatele nejen svým čtyřjazyčným textem (vedle litevštiny ruština, angličtina a němčina), ale i množstvím barevných a černobílých fotografií dokumentujících stavební vývoj vilniuské univerzity od založení až do současnosti.

V úvodním přehledu připomínají autoři základní historická data z dějin univerzity a poté rozebírají původní stav domovního fondu akademie. Jeho počátek sahá ještě k prvnímu pokusu o založení univerzity ve Vilniusu (1569), kdy byl vilniuským biskupem zakoupený dům určen k přestavbě na kolej, která byla umístěna v těsné blízkosti dvou hlavních center města. Kolejní budova se stala jádrem pozdějšího univerzitního kampusu. Ke koleji se brzy připojil univerzitní kostel (opět bylo využito stávající bu-

dovy kostela sv. Jana) a na přelomu 16. a 17. století podnikají jezuité první velkou přestavbu univerzitního areálu. Původní renesančně manýristická podoba univerzity doznala velkých změn až v 17. a 18. století, které mu daly jeho nynější barokní a klasicistní tvářnost. Nejdůležitějším místem univerzity se stal centrální dvůr obklopený kolejními domy, kostelem, observatoří, knihovnou, tiskárnou a velkou aulou. Ve Vilniusu tak vznikl rozsáhlý stavební komplex s několika navzájem propojenými nádvořími imponující dodnes návštěvníkům svou rozlohou a koncepcí výstavby. Z interiérů nejvíce zaujme Smuglevičův sál (původní refektář), v němž je dnes umístěno oddělení rukopisů a starých tisků vilniuské univerzitní knihovny, nebo velká aula (tzv. Sloupový sál) s portréty významných profesorů. Mimo univerzitní kampus byly ještě další kolejní domy, které připadly po zrušení jezuitského řádu jednotlivým fakultám (např. Collegium nobiliium lékařské fakultě). K univerzitě rovněž náležela botanická zahrada, anatomický sál a od počátku 19. století se k nim připojují budovy klinik.

Přestože univerzita získala po roce 1919 další budovy důstojnické akademie nebo technické vysoké školy, přestaly tyto prostory dostačovat velkému růstu učitelských a studentských sil, který nastal po roce 1944. Proto se začalo roku 1961 se stavbou rozsáhlého univerzitního městečka na okraji Vilniusu v lesnaté čtvrti Antakalis, kam byly postupně přeneseny jednotlivé fakulty, postaveny nové studentské koleje, menzy, knihovny a aula pro celouniverzitní shromáždění. Celý komplex zaujme barevným kontrastem krajiny a staveb, jednoduchostí, účelností a modernistickým pojetím, které spoluvytvářejí záruku perspektivního rozvoje vilniuské univerzity.

Speciálním příspěvkem k jubileu je sborník *Roľ vil'njusskogo universiteta v razvitti nauki (Tezisy dokladov XII Pribaltiiskoj konferencii po istorii nauki i tehniki 23.—26. 10. 1979 g.)*, Vilnius

1979, 183 s. Rozsahem nevelký sborníček obsahuje na 56 drobných příspěvků, zaměřených k dějinám věd na vilniuské univerzitě.

Po úvodním projevu rektora akademika I. P. Kubiliuse následuje oddíl „Obecné problémy dějin vilniuské univerzity“. Za upozornění stojí především příspěvky I. S. Petrauskeneové o archivních pramenech k dějinám univerzity, V. S. Bodrejký o činnosti profesorů architektury staré vilniuské univerzity a A. I. Raulinajtise o urbanizaci městské struktury v okrsku univerzity v 16. století. Další oddíly jsou rozděleny podle vědních oborů, pěstovaných ve Vilniusu. Nejvíce příspěvků se vztahuje k dějinám lékařství (celkem 24), k dějinám geografie a kartografie (10), matematiky a fyziky (6). Zbytek rozprav čerpá svou látku z dějin astronomie, chemie a biologických věd. Drtivá většina příspěvků, často životopisně zaměřených na nejvýznamnější profesory, se zabývá obdobím od prvních reforem univerzity do jejího zrušení, zhruba lety 1773—1832.

Zakládacími listinami vilniuské univerzity se monograficky zabývá *Paulius Rabikauskas, Die Gründungsbulle der Universität Vilnius (30. Oktober 1579), Archivum historiae pontificiae 16, 1978, s. 113—171*.

Úvodem autor shrnuje dosavadní stav diskuse okolo počátků litevské univerzity. Vychází z velmi dobré znalosti litevské literatury (J. Jurginis, Z. Ivinskis), v citacích polské literatury postrádáme některé tituly, které v kontextu této rozpravy nejsou zanedbatelné, například práce T. Wasilewského o náboženské toleranci na Litvě nebo rozpravy S. Tworka o litevských kalvínech.

Vlastním těžištěm Rabikauskasovy práce je diplomatický a právněhistorický rozbor písemností, které souvisejí s povýšením školy při vilniuské jezuitské koleji na univerzitu. Neaktivnějším podporovatelem myšlenky univerzitní fundace byl vilniuský biskup Valerián Protasevičius. Ten zaslal v červnu 1576

do Říma supliku, v níž se přimlouvá za zřízení univerzity ve Vilniusu. Tato suplika byla odeslána ve třech vyhotoveních: papeži, jezuitskému generálové a biskupskému koadjutorovi v Římě (jímž byl Protasevičův nástupce v hodnosti vilniuského biskupa Jiří Radziwiłł). Reakci Říma na tento spis neznáme. Zajímavé je, že Rabikauskas zjistil doslovné shody v některých pasážích prvního privilegia Štěpána Batoryho pro vilniuskou univerzitu a této supliky.

Batory vystavil první královské privilegium pro univerzitu na Litvě v době svého pobytu ve Lvově r. 1578. Autor tak opravuje tvrzení starší literatury týkající se královny návestěvy ve Vilniusu při této příležitosti. Batory r. 1578 na Litvě vůbec nebyl. Rabikauskas zároveň dokládá právní neprůkaznost tohoto prvního privilegia. I když bylo vystaveno v litevské záležitosti, bylo zpečetěno jen polskou pečeti. Litevský vicekancléř Eustachius Valavičius [Wołłowicz], jenž byl nekatolíkem, odmítl litevskou pečeť vydat.

Své druhé privilegium pro vilniuskou univerzitu vydal Batory 1. 4. 1579 ve Vilniusu. Toto privilegium není nijak závislé na předchozím, jde o zcela nový dokument. Batory jím propůjčuje novému ústavu všechny univerzitní výsady a právo udělovat grady ve filozofii a teologii. Zároveň potvrzuje fundiční listinu biskupa Protaseviče ze srpna 1578 (materiální zajištění). V koroboraci je tentokrát výslovně uvedeno ověření litevskou pečeti, pozoruhodná je dlouhá svědecká řada, obsahující i jména mnoha litevských nekatolických senátorů.

V čem se Rabikauskas především rozchází s míněním obecně přijímaným ve starší literatuře, to je hodnocení významu papežské bully „Dum attenta“ z 30. 10. 1579. Tato bulla byla expedována „per viam secretam“ vlastně mimo papežskou kancelář, jak bylo dost obvyklé u písemností pro jezuitu. Rabikauskas zdůrazňuje, že toto privilegium není konfirmací listiny královské, ale že teprve vydání

papežské bully je vlastním zakládacím aktem. Papež povoluje přednášky i v oborech, spadajících do kompetence světských fakult, takže např. rozšíření univerzity o právnickou fakultu r. 1644 nevyžadovalo už zvláštní svolení. Snaží se nej důležitější rozdíl mezi bullou a Batoryho privilegiem vidí autor v klauzuli o nezasahování jakékoliv duchovní nebo světské moci do univerzitních práv. Tato klauzule opomíjí hlavně právo vilniuského biskupa na univerzitní kancléřství a zároveň právo žmuďského biskupa na protektorát nad univerzitou, obě zakotvená v královské listině z r. 1579. Původ těchto funkcí je třeba hledat v obavách biskupa Protaseviče a litevských senátorů před přílišným polským vlivem na nové univerzitě (většina vilniuských jezuitů byli Poláci). Ačkoliv se papežská bulla o kancléřství a protektorátu ani slovem nezmiňuje, biskup fakticky kancléřský úřad zastával, avšak až po r. 1631.

Dalším monografickým doplňkem k rejstarším dějinám vilniuské univerzity je studie *Romana Darowského, Leonard Kraker SJ (1549/50—1605), pierwszy profesor filozofii w Akademii Wileńskiej, Odrodzenie i reformacja w Polsce, t. XXIV. (1979), 65—82*. Darowski podává životopis, přehled literární činnosti a zhodnocení filozofického přínosu prvního profesora filozofie na univerzitě ve Vilniusu. Krakerovi nebyla dosud v literatuře věnována pozornost a trochu zanikal ve stínu svého předchůdce Španěla Petra Viány (ten přednášel ve filozofických kurzech ještě v 70. letech 16. století před povýšením vilniuské jezuitské školy na univerzitu) a ještě více se ztrácí ve srovnání se svým nástupcem Marcinem Śmigleckim.

Kraker přišel do Vilniusu už roku 1574 a přednášel matematiku a dialektiku. Zůstal tu však jen krátce a vrátil se teprve roku 1578, aby zde pak přednášel filozofii plných osm let. Získal titul mistra svobodných umění a poté, kdy jej roku 1587 vystřídal v jeho výkladech Śmiglecki, věnuje se doplnění svého teo-

logického vzdělání. Od roku 1591 teologii přednášel a 1594 byl spolu se Śmigleckim promován doktorem teologie. V letech 1596—1600 vykonával na vilniuské univerzitě funkci rektora, po dosažení této nejvyšší pocty z Vilniusu odchází.

Darowskému se podařilo velmi podstatně doplnit bibliografii Krakerova díla a to mu umožnilo pokusit se o komplexní zhodnocení jeho filozofických názorů. Konstatuje, že nejvyšší Krakerův zájem se soustřeďoval na filozofii přírody a na ontologickou problematiku vůbec. Poprvé v Polsku věnoval pozornost také etice. Jinak byla jeho filozofie důsledně aristotelská, nevymykající se příliš dobovému průměru.

Autoři zprávy nemohli z jazykových důvodů přihlídnout k práci jistě zásadní, kterou jsou třísvazkové dějiny vilniuské univerzity dovedené do roku 1978, protože je napsána v litevštině (*Vilniaus universiteto istorija I. 1579—1803. Red. J. Kubilius, Vilnius 1976, II. 1803—1940. Vilnius 1977, III. 1941—1978. Vilnius 1979*). Z jiného důvodu můžeme pouze zaznamenat titul díla připraveného Jagelonskou univerzitou v Krakově, které ač bylo ohlášeno na rok 1979, zatím nevyšlo (*Studia z dziejów Uniwersytetu Wileńskiego 1579—1979. Warszawa — Kraków, PWN 1979*). Také Univerzita Karlova odevzdala do tisku sborník prací k 400. výročí založení univerzity ve Vilniusu (*Praha—Vilnius. Praha, Univerzita Karlova*), sestavený pod redakcí Jana Petra a Luboše Řeháčka. Sborník obsahuje historické studie *Josefa Polišenského (Příspěvek k dějinám styků Univerzity Karlovy a Vilniuské státní univerzity)*, *Michala Svatoše (Litevská kolej pražské univerzity 1397—1622)*, *Zdeňka Hojdy (České země a univerzita ve Vilniusu v prvních letech její existence)*, *Luboše Řeháčka (Baltistika na Univerzitě Karlově v Praze)* a *Jana Petra (Cesta Leopolda Geitlera do Litvy a její výsledky)* a stati z baltistiky a srovnávací literární historie *Pavla Trosta, Karla Horálka a Radegasta Parolka*. Pří-

spěvky budou opatřeny souhrny v litevštině a světových jazycích.

Pořadatelé jubilejních oslav připravili řadu propagačních materiálů o dějinách univerzity ve Vilniusu a jejím současném životě, z nichž bychom chtěli uvést alespoň brožuru *Četyre veky Vil'njusskomu universitetu (S. I., Min-tis 1979, nestránkováno)*, která vyšla v několika cizojazyčných verzích.

Zdeněk Hojda — Michal Svatoš

Václav Lomič — Pavla Horská,
Dějiny Českého vysokého učení
technického 1. díl, svazek 2.
Praha 1978, 447 str.

Druhý svazek dějin pražské techniky navazuje na svazek první, který byl již posouzen v tomto časopise (XV/2, s. 101—102). Zachycuje léta 1869—1918. První část tohoto svazku, která sahá do roku 1891, zpracoval Václav Lomič, následující léta pak Pavla Horská.

Úvodní kapitola sepsaná V. Lomičem si všestranně všimá institucionálního vývoje školy, v němž významnou změnu znamenalo postátnění zemského, původně stavovského učiliště, k němuž došlo v roce 1875. Technika ztratila sice na prahu sledovaného údobí některé známé koryfeje, kteří buď přešli na německou techniku (Kořistka, Zítek) nebo na univerzitu (Studnička), avšak na jejich místa přišli mladší odborníci, kteří je zvláště v pedagogické práci plně nahradili a někde, jako v matematice, i vědecky překonali. Informace o přednáškách jsou ilustrovány i některými studentskými zápisy, studentský život je osvětlen poměrně podrobně, přičemž je velká pozornost věnována spolkům.

Při vypsání dějin školy z let 1875—1891 se V. Lomič zaměřil nejprve na reformy statutu a na reformy státních a diplomových zkoušek. Pozoruhodné je, jak malé procento studentů se podrobovalo státním zkouškám — v osmdesátých letech např. jen 5 procent za-

psaných studentů přistoupilo ke 2. státní zkoušce. Jen nevelká část absolventů techniky směřovala do státních služeb a jinde byly rozhodující znalosti, ne státní zkoušky. A ty, jak počet studentů ukazuje, bylo tehdy možno na technice získat. Neúspěchem skončila snaha sboru o zřízení samostatného zemědělského oboru na technice, naproti tomu byl prosazen obor „kulturního inženýrství“, které vychovávalo odborníky zemědělsko-technického zaměření se znalostmi stavitelství, klimatologie i pedologie. Větší význam mělo prosazení studia elektrotechniky, které mělo od samého počátku vysokou úroveň. Důkladné prostudování spisového materiálu uloženého v archivu techniky i ministerstva umožnilo autorovi rekonstruovat nejen jednání o projektech, která dovedla k úspěšnému konci, ale i ta, která ztroskotala, zvláště velká pozornost je tu věnována výstavbě školských objektů. Stručné biografie jednotlivých profesorů, významných lektorů a také úředníka Vrchlického a mechanika Františka Božka jsou doplněny zhodnocením jejich vědeckého, uměleckého či konstruktérského díla. Rozborem katalogů posluchačů získal Lomič mnoho poznatků o studentech, vysledoval jejich sociální původ, jejich postavení, veřejnou i politickou aktivitu. Dovídáme se zde podrobnosti o školním, nevelkém počtu studijních i cestovních stipendií, které přiděloval sbor techniky, o stravování i zdravotní péči o studenty. Zvláště detailně jsou vysvětleny politické události této doby, na nichž se podíleli i studenti techniky. Stručnou a výstižnou rekapitulací Lomičova část končí. Na závěr je zdůrazněna zvláště zásluha techniky při přípravě profesorů pro českou univerzitu a jubilejní výstava z roku 1891 je právem oceněna jako velký úspěch českých techniků, odchovanců i učitelů tohoto vysokého učení.

Také druhá polovina knihy, jejíž autorkou je Pavla Horská, zachovává osvědčenou strukturu. Institucionálnímu vý-

voji není v těchto kapitolách věnováno tolik pozornosti, což vyplývá především ze skutečnosti, že od devadesátých let do první světové války došlo jen k nevelkým organizačním změnám na technice, jako bylo **zřízení obecného oddělení** a několika k němu přičleněných kurzů. Autorka sleduje v plynulém, přehledném vyprávění vývoj studijních plánů a daří se jí i při této, jinak dosti suché látce dosahovat pozoruhodně plastického líčení výuky a života na technice. Technická tvorba učitelů i žáků této školy je vhodně zasazena do dobového rámce a čelní představitelé jednotlivých oborů jsou výstižně portrétováni. Studium a životu studentů ve škole i za jejími branami je i v této části věnováno dosti místa. Na závěr je osvětleno poslední předválečné desetiletí, kdy se v souvislosti s mnohostranným růstem průmyslové výroby rychle rozvíjela i vysoká škola technická. Vždyť jen počet jejích profesorů vzrostl, jak uvádí autorka, od roku 1906 do roku 1914 z 25 na 64. Konečně se v tomto období prosadil i obor zemědělského inženýrství. Škola přitahovala i mnoho studentů z ciziny, zvláště z polských zemí a z Bulharska. Politická aktivita studentů techniky však měla v tomto období sestupnou tendenci a technické zůstávaly ve studentském životě ve stínu posluchačů univerzity.

Druhý svazek prvního dílu dějin Českého vysokého učení technického je dobrým pokračováním svazku prvního. Jsou to důkladné a výstižné dějiny vysoké školy a ten, kdo se bude vysokoškolskými dějinami v tomto období u nás zabývat, najde v nich oporu a v mnohém i vzor.

Jan Havránek

Almanach Akademie výtvarných umění v Praze k 180. výročí založení (1779—1979), Praha s. d. (1979), 130 stran, 148 reprodukcí.

Ke stoosmdesátému výročí svého založení vydala pražská AVU obsáhlý al-

manach sezhnamující s její bohatou historií i činností v přítomnosti. Z pera J. Kotálicka pochází v hutné zkratce podaná *historie školy*, přičemž větší pozornost než vývoji institucionálnímu je věnována činnosti jednotlivých ateliérů, profesorů a v nemalé míře i žáků.

AVU vznikla z iniciativy Společnosti vlasteneckých přátel umění v roce 1799, v život byla uvedena o rok později v budově Klementina, která Akademii hostila až do r. 1886. Vedení školy bylo svěřeno německému malíři Josefu Berglerovi, který stál v jejím čele až do r. 1829. Jasněji než na jiných vysokých školách je na Akademii po celou dobu její historie možno sledovat závislost úrovně a vlivu výuky na osobnostech, které stály v čele školy nebo jejich speciálních oddělení. Umělecký i společenský význam AVU výrazně stoupal vždy tehdy, kdy se podařilo prosadit do jejího čela či sboru **význačné české umělce** v tvůrčím období jejich činnosti.

Bylo tomu za působení V. Mánesa, F. Tkadlíka a A. Mánesa v letech třicátých, znovu pak s výjimkou krátkého působení historika umění A. Springera až v letech 80., kdy se do vedení školy prosadili umělci generace Národního divadla. Od 1880 volí si AVU rektora a postupně se začala vymaňovat z poručnictví šlechtou kontrolované Společnosti vlasteneckých přátel umění. Na financování školy se začal podílet zemský sněm a podporovala ji též silící česká buržoazie (Josef Hlávka). V Umělecko-průmyslové škole založené r. 1885 dostalo se AVU též potřebného konkurenta a partnera v českém uměleckém školství.

Pod vlivem a z iniciativy Julia Mařáka, který co rektor řídil AVU v letech 1887—88, byla provedena organizační i kulturně koncepční reforma školy. V této době se Akademie přestěhovala do nové budovy společně se školou Umělecko-průmyslovou. Zde již působili noví profesori: Pirner, Hynais, Brožík, Myslbek, již od r. 1877 zde vyučoval teorii a dě-

liny umění O. Hostinský a po něm K. Chytil. Roku 1896 byla pražská AVU zestátněna.

V letech 1898—1902 byla pro AVU postavena na Letné nová účelová budova. S výjimkou Myslbekova ateliéru ztratila však AVU na více než jedno desetiletí, v českém výtvarném umění tak živé, své čelní postavení a poklesla do školského akademismu. Nové období se otevírá r. 1910 příchodem J. Kotěry na profesuru architektury a M. Švabinského na nově založenou profesuru grafiky. Roku 1913 je pak AVU obohacena vzácnou osobností J. Preislera. Těmito učiteli se Akademie dostává do živého kontaktu s umělci okruhu SVU Mánes. Sochařské oddělení je v této době reprezentováno jmény J. V. Myslbeka, S. Suchardy a po něm od r. 1916 J. Štursy, po válce přichází O. Španiel a posléze B. Kafka.

Válkou narušená činnost školy se nově rozběhla po vzniku samostatné republiky. Vedle významných osobností moderního českého umění působila ovšem mezi válkami na AVU též řada osobností založených akademicky konzervativně. Z význačných nových zjevů tyto proporce umělecky i pedagogicky překračujících je třeba jmenovat F. Kupku, od r. 1922 profesora „extra statum“ pro české stipendisty v Paříži, Kotěrova nástupce J. Gočára, pedagogickým působením významného V. Nowaka a historiky umění A. Matějčka a V. V. Štecha. Velký význam měla AVU v této době též pro slovenské a jihoslovenské studenty.

Po císaře způsobené okupaci a zavřením vysokých škol se AVU zapojila do procesu výchovy socialistických výtvarníků. Ztratila již postavení jediné vysoké školy uměleckého směru v republice a dělila se o studentstvo s Vysokou školou umělecko-průmyslovou a Vysokou školou výtvarných umění v Bratislavě, která byla založena r. 1949, rozšířena byla též síť středního odborného školství.

Historie AVU je dovedena až do současnosti, kdy je omezenému počtu poslucha-

čů věnována individuální péče, která je připravuje pro dráhu uměleckou i pedagogickou. V závislosti na společenské realitě prochází škola dalším strukturálním vývojem.

Bohatá *dokumentační část* almanachu zpracovaná L. Němcem přináší mimo přehled programů a učebních plánů studia jednotlivých oborů v současné době pře devším soupis ředitelů, rektorů a učitelů AVU od jejího založení, který provází obrazová galerie profesorů.

Neméně významný je i *soupis posluchačů AVU*, pro léta 1800—1896 výběrový, abecedně řazený, pro léta 1896—1978 (popřípadě již od poloviny 80. let) úplný. K těmto, zajisté mimořádně významným soupisům je třeba podotknout, že je škoda, že nebyly zpracovány soustavně. Část do r. 1896 obsahuje jen 130 jmen vybraných s ohledem na umělecký a společenský význam absolventů. Oproti tomu část označená „Posluchači Akademie od r. 1896“, která rozumně uvádí u profesorů Mařáka, Pirnera, Hynaise a Brožíka i absolventy z období před zestátněním AVU, jejíž sbor pak tito profesori tvořili, přináší nejen jména absolventů, chronologicky řazená vždy v rámci atelieru, kde absolvovali, ale mezi nimi též jména výtvarníků významnějších, kteří školu ukončili před absolutoriem. Snad by bylo možno opatřit tato jména alespoň poznámkou v tomto smyslu.

Textovou část almanachu doplňuje bohatá část obrazová. Jako celek je publikace reprezentativním dílem mnohostranně informujícím o vývoji a osudech jedné z významných českých vysokých škol.

Jiří Pešek

Práce z dějin přírodních věd 6.
Praha 1978, Průmyslová revoluce
— školství — věda. Sborník příspěvků
z vědeckého zasedání 21. 2. 1977

Sborník Průmyslová revoluce — školství — věda sleduje vzájemné vztahy mezi rozvojem vědeckého poznání, technický-

mi inovacemi a jejich praktickým zaváděním, přenos technických vědomostí i roli jejich vědeckého základu. Prvá část sborníku, která je také vlastním předmětem našeho zájmu, je věnována vývoji technického školství do konce 19. stol., jeho úloze v průmyslové revoluci i jeho proměnám v jejím průběhu.

Přehlednou perspektivu vývoje evropského technického školství od renesance do poloviny 19. stol. nastínila obsáhlá úvodní studie F. Jílka, *Hlavní proudy technické výchovy ve střední Evropě do průmyslové revoluce*, jejíž jednotlivé aspekty pak rozvádí řada drobnějších speciálních příspěvků.

Jílek ukazuje, jakou roli hrálo v západní Evropě školství vojenské a nautické, popisuje vznik speciálních škol zabývajících se vojenským inženýrstvím a již od 17. stol. pronikání technických nauk na některé, nejprve zejména nizozemské univerzity. Je přitom zdůrazněn předstih kontinentálního technického školství před Británií, která přes rozvínutou přírodovědu pěstovanou vědeckými společnostmi nedovedla včas rozvířnout vlastní technické školství a dostávala se tak do závislosti zejména na francouzské odborné literatuře.

Ve střední Evropě se z vojenských škol 17. stol. vyvinuly šlechtické akademie, kde stolice vojenského inženýrství založily tradici technické výuky, která si r. 1717 vyžádala v Praze a Vídni již speciální technické ústavy. Zároveň pronikla výuka vojenského i civilního stavitelství na některé německé univerzity. Rakouskou specifikou jsou pak po r. 1770 zakládané reálky jako průpravné školy před speciální technickou výukou.

Vliv merkantilistických teorií podnítil zakládání kateder kameralistiky a prohloubení přírodovědní a matematické výuky na četných německých i rakouských a polských univerzitách. Zvláštní důraz byl ve střední Evropě kladen na báňskou technologii. Roku 1769 byla zřízena katedra technologie ve Štýrském Hradci, v Praze byla r. 1762 ustanovena

profesura báňských věd a báňského práva, r. 1774 katedra zemědělství. R. 1787 katedra praktické matematiky a r. 1788 nařídila vláda zřízení kateder technologie na všech rakouských univerzitách. Teprve příklad pařížské École polytechnique vedl postupně k odloučení a vytvoření samostatných polytechnik. Podobně se též v 60. letech konstitovala báňská akademie v Baňské Štiavnici a ve Freibergu, kde se mimo hornictví a hutnictví vyučovalo i lesnímu hospodářství. (Vývojem báňského školství se hlouběji zabývají příspěvky J. Majera, *Ke vztahu hornického školství a báňské praxe v období průmyslové revoluce* a J. Matějčka, *Vztah uhelného hornictví k vědě v době průmyslové revoluce v českých zemích a úloha školství*).

Vyústění všech těchto snah o výstavbu hospodářsko-technického školství představuje návrh profesora pražské univerzity F. J. Gerstnera z r. 1798 na zřízení státního polytechnického ústavu. Návrh na zřízení civilní školy technického směru vystihl obecný trend, který se v Evropě prosadil obecně v následujících desetiletích. Představa centrálního institutu poskytujícího technické vzdělání podnikatelům, vedoucím úředníkům podniků a mistrům se sice mohla realizovat pouze dílčím způsobem na účet českých stavů v Praze, kde vyučování započalo r. 1806, pražský vzor však působil na zrod vídeňské polytechniky r. 1815 a přes ni na řadu učilišť střední Evropy. Síť technických a báňských učilišť pokrývala záhy celou monarchii.

V Německu dospělo technické školství jako první ke tvorbě specializovaných fakult, katedry a laboratoře německých univerzit vyvinuly se pak především ve významná pracoviště v oboru chemie. Soustavná výchova technického dorostu se stala jedním ze základů, z nichž vyrůstl po polovině 19. stol. středoevropský průmysl, který na přelomu 19. a 20. stol. již narušil britskou technickou supremacií.

Britské poměry osvětluje příspěvek H.

Barvíkové, *Vztahy anglických universit k průmyslové revoluci*. Autorka ukazuje, že zatímco stará univerzitní centra Oxford a Cambridge přírodní vědy odmítala, vynutila si praxe od 30. let vznik nových univerzit, z nichž prvá — londýnská se řídila především berlínským vzorem. Pěstovala přírodní vědy a poskytovala vzdělání středním vrstvám bez omezení vyznání. Zapojení vysokoškolské výuky do industrializace země bylo však záležitostí až druhé poloviny století. Hlavní vlna zakládání městských univerzit se projevila v 70. a 80. letech v průmyslových oblastech hlavně severní Anglie.

Krátká stať V. Franckové, *Stav a úloha technického školství ve Francii v období průmyslové revoluce* připomíná, že skvělý příklad École polytechnique z r. 1794 orientované především vojensky a École centrale des arts et manufactures, zřízené r. 1829 nesmí zastínit skutečnost, že přes existenci řady „écoles d'application“ chyběla Francii v první polovině 19. stol. širší základna technického školství, která by mohla být oporou rozvoji průmyslu.

Příspěvky P. Hapáka, M. Petráše a J. Urgela ukazují, že na Slovensku se technické a zemědělské školství rozvíjelo až od konce 19. stol. Jistý předstih mělo jen školství lesnické vázané na báňskou akademii v Baňské Štiavnici.

Blok se školskou tematikou zakončuje ve sborníku článek K. Novotného, *K problematice vzdělání dělnictva za průmyslové revoluce*. Novotný zjišťuje, že na rozdíl od dobré úrovně řemeslnictva, na které se orientovalo národní hnutí doby předbřeznové, bylo školní vzdělání průmyslového dělnictva nedostačující a absenci základní pravidelné školní docházky nemohly zmírnit ani večerní tovární školy, ani školy nedělní. Bránila tomu především neúnosně dlouhá pracovní doba, která znemožňovala i případné pozdější sebevzdělávání dělníků.

Jiří Pešek

Tento mezinárodně orientovaný sborník (přinášející však u rozprav vždy i české souhrny) hlásí se k český vydávanému Archivu pro bádání o životě a díle Jana Amose Komenského jako svému předchůdci (v podtitulku nese jeho název i pořadové číslo průběžného označení, tedy ročník 28.) má důležité místo v organizaci mezinárodního komeniologického bádání. Nicméně není u nás monopolním, neboť nelze pominout zejména sborník vydávaný uherskobrodským muzeem J. A. Komenského (Studia Comeniana et historica), připravující nyní i bibliografický soupis Komenského zahraničních tisků 17. století.

Protože pak nebylo na tento sborník a vlastně ani na osobnost Komenského v tomto časopisu dosud ani upozorněno, považuji za vhodné, aby se tak stalo alespoň nárazově, neboť jde o sborník významně se podílející na hlubším poznání 17. století z hledisek, jež jsou blízká i našemu časopisu, tj. z aspektu dějir filozofie, dějin vědy, dějin duchovní kultury vůbec i jejich vazeb se soudobým politickým děním tehdejší Evropy. Je pochopitelné, že Komenského vnější osudy je dáno, že se tu shromažďované práce orientují zejména na problematiku obecnou, tj. teritoriálně mimočeskou. Ovšem Komenský sám v jakýchkoliv souvislostech je bohemikem tak významným, že zdůvodňuje zájem o sebevzdálenější souvislosti a vztahy.

Protože není možné ani účelné podat bibliografické údaje sedmnácti článků, čtyř materiálových statí a řady referátů resp. nekrologů, musí postačit souhrnná charakteristika. Nejjednoznačnější skupinu tvoří materiály, publikující nové pramenné doklady, zejména vlastní Komenského literární práce (jejichž počet se zdá být snad nevyčerpatelný), ale upozorňující i na jiná díla, mající důležitost pro poznání doby a širších

souvislostí (např. *N. Moutová, Two Dutch Pamphlets on Bohemia (1631)*: Rudolphus Meyer's „Mortis Violentia“ and „Haracitus Bohemicus“). Tématický rozsah statí je pochopitelně ještě širší, tím spíše, že se redakci daří realizovat širokou mezinárodní spolupráci. Vedle předních autorů domácích (uveďme namátkou jen několik z nich: *J. Nováková, J. Polišenský, J. B. Čapek, S. Sousedík* a zesnulí již *V. T. Miškousová—Kozáková* a *A. Škarka*) jsou tu autoři sovětští (*G. Džiblatze*), němečtí (*K. Schaller, F. Hofmann*), nizozemští (*N. Moutová*). A obdobně široká paleta je i u sledované tematiky, i když druhý sešit výrazně sleduje otázky filologické. Nachází se tu konečně i několik statí přímo o školství a výchově, např. *J. Kumperovy* informace o diskusí v anglické historiografii (*A Discussion on Education and English Society in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*) nebo *J. Novákové The Idea of School of Infancy*. Ale mnohé podněty tohoto zaměření jsou uloženy i v dalších statích. Budíž upozorněno na stručné poznámky *J. Kolára (Three Remarks on Methodological Problems of Contemporary Comeniological Studies)*, které důrazně upozorňují na nutnost studovat Komenského jednotlivé spisy (a platí to ovšem i širše) v souvislostech s jejich účelem a společenským dopadem, zamýšleným i skutečným.

S referátovou resp. bibliografickou částí se setkáváme jen v druhém z obou svazků. Vedle řady nekrologů (*Tapié, Wittman, Kurdybacha, Škarka, V. Fialová*) je tu vitaný soupis komeniologických prací *F. M. Bartoše* od *A. Molnára* několik souhrnných referátů i zpráv o jednotlivých publikacích. Chybí tu ovšem vlastní bibliografická rubrika a ani v referátech není patrna snaha po úplnosti. Po této stránce by tedy bylo možno očekávat více. Ovšem uvědomíme-li si, že předchozí svazek Act vyšel už v roce 1972 (!), vidíme, že tento požadavek je nutně nad síly redakce tak dlouho, dokud nedojde aspoň částečně

k obnovení periodicity (nebo přiměřené občasnosti) sborníku. Obecnou prospěšnost toho není snad třeba dokazovat. Ale i tak jde o důležitý sborník, jehož soustavné sledování je pro historika školství a vzdělání vůbec prvořadou povinností.

Ivan Hlaváček

Drago Mušič — Janez Batis,
Življenje in delo J. M. Žagarja (Sagarja).
Zbornik za zgodovino naravoslovja
in tehnike,
sv. 3, str. 11—158.
Ljubljana 1975

Když v roce 1940 vydal E. A. Hruška svou knihu „Romantické Olšany“, pověšil si kovové desky s reliéfním písmem, značně již poškozené, na II. hřbitově, 7. oddělení, na které bylo možno ještě rozlišit německý nápis: „Zde leží Jhann Sagar, který byl ve svém mládí pastýřem a jako student žil z almužen, posléze se stal doktorem, fyzikem, spisovatelem a byl za to povýšen do šlechtického stavu. Žil chudobně, ustavičně pronásledován neštěstím, chudý také leží zde. ...“ To, co zjistil o osudech muže, který byl do 16 let negramotným pastevcem a který se dožil mnoha protiventství i mnoha uznání — byl zvolen též členem Hallské Academie Leopoldiny — přimělo Hrušku k tomu, aby jej označil za „jistiě nejfantastičtější a nejromantičtější postavu z celých Olšan“ (cit. pr., str. 7).

Není proto divu, že právě slovinští historikové vědy, lékař Drago Mušič a veterinář Janez Batis se rozhodli všestranně prozkoumat život i vědecké působení svého krajana, Slovince ze vsi Damelju u Vinice. Jejich dlouholeté úsilí dosáhlo završení v posuzované práci, která zaujímá bezmála celé třetí číslo slovinšského sborníku pro dějiny přírodních věd a techniky. Sám životopis Žagarův je vyličen neobyčejně plasticky a dramaticky — dočteme se zde o zimě, iskou zkoušel mladý pastevce, o tom, kolika košilemi i krejcarý byl vybaven,

když odcházel do Křiževců a potom do Záhřebu do škol. Sledujeme hladový studentský život, který jej posléze přivedl na studia do Štýrského Hradce a — po třinácti letech od chvíle, kdy se naučil číst a psát — až k promoci na lékařské fakultě vídeňské univerzity. Žagar, agilní lékař a bystrý přírodovědec, nezvládl nikdy zcela bezpečně němčinu a jeho četné práce mu vždy po jazykové stránce upravoval jeho přítel. Život Žagarův je osvětlen velmi podrobně až do roku 1781, tj. do 49. roku jeho života. Autor se zde mohl totiž opřít o jedinečný pramen, o rukopis Žagarovy autobiografie, kterou podle jeho vyprávění zapsal jeho přítel a která je dnes uložena v Cerroniho sbírce v brněnském Státním archivu. Je to pramen jistě primární, ale zároveň i velice subjektivní, na což D. Mušič kriticky upozorňuje. Zvláště líčení dramatických sporů s van Swietenem a posléze zadostiučnění, jakého se prý dostalo jihlavskému krajskému fyzikovi Žagarovi od všemocného vládce medicíny v celé říši, působí dojmem, že přání zde bylo otcem myšlenky. Jihlava byla působištěm, které si zvolil Žagar po své promoci a zde prožil léta své nejpilnější vědecké práce. O jeho životě po roce 1781 již nemáme skoro žádné informace, bezmála jen ten náhrobní kámen. A přece se Žagar dožil až roku 1813, zemřel ve věku 81 let. Víme jen, že v roce 1783 odmítl opustit Jihlavu, když krajský úřad byl přenesen do Velkého Meziříčí.

Ještě více pozornosti než životu věnovali zasvěcení autoři dílu J. M. Žagara, které sestává z popisů epidemických chorob, které za jeho působení postihly lidi i zvířata na Jihlavsku, z rozboru léčivých vod i studie o léčivé bylině, která má význam i pro slovinšskou etnografii; nejvíce se však věnovali jeho nosologii, pokusu o systematické utřídění chorob, jenž měl ve své době značný ohlas v celé Evropě, který mu však získal vedle stoupců i mnohé vlivné nepřátele ve Vídni, mezi nimi na neposled-

ním místě právě van Swieten. Avšak rokem 1783 také publikační činnosti Žagarova končí.

Důkladná monografie o slovinském vědci, jehož život i dílo jsou těsně spjata s naší zemí, je jak svým obsahem, tak i formou — vázaná, vzorně upravená kniha je bohatě ilustrována — svědectvím o tom, s jakou láskou a péčí studují slovinští lékaři a přírodovědci národní tradice svých oborů. Hvr.

Walter Paatz, Corpus Sceptorum II. Die akademischen Szepter und Stäbe in Europa. Systematische Untersuchungen zu ihrer Geschichte und Gestalt. Heidelberg, Carl Winter Universitätsverlag 1979, 264 stran + 23 obrazových příloh

Loňského roku došlo svého dokončení velké dílo o insigniích evropských univerzit, jehož první část vyšla roku 1971 (viz recenze J. Havránka v tomto časopise XIV/1—2, 1974, str. 226—228). Druhý díl se stal posmrtně vydaným životním dílem iniciátora celého programu zpracování evropských univerzitních insignií, profesora Waltera Paatze (+2. XI. 1978). Svým zpracováním se tento díl podstatně liší od předchozího, protože obsahuje systematický rozbor materiálu především z umělecko-historického hlediska s pokusem o jeho obecnější zařazení.

Práce je rozdělena do jednadvaceti částí, přičemž část dvacátou tvoří dodatky k prvnímu dílu a závěrečnou kapitolou je exkurs o žezlech kardinálů římskokatolické církve. Úvodní části jsou věnovány těm akademickým institucím, které byly vlastníky insignií, anebo, jak Paatz přesněji rozlišuje, žezel a berlí. Jejich první výskyt je zaznamenán v padesátých letech 13. století na univerzitě v Cambridgi, kde měly podobu berlí nosěných pedely před akademickými hodnostáři. Později byly jejich držiteli nejen univerzity, ale i akademie a gymná-

zia a rovněž některé akademické korporace (koleje). Geografické rozšíření insignií je podle autora zjištělné prakticky po celé Evropě. Mezi zakladateli akademických institucí, které byly vlastníky žezel, jež Paatz rozděluje na světské a duchovní, se nachází nejvyšší církevní hierarchie, panovníci, středověká města a v novověku k nim přistupují i reprezentanti republik.

Akademické instituce, které měly právo nosit insignie, jsou zastoupeny především rektorským úřadem jako představitelem celé univerzity (nejstarší doložený doklad z boloňské univerzity pochází z počátku 14. století). Zajímavým faktem je způsob užívání insignií, které byly univerzitním funkcionářům vlastně propůjčovány, což našlo svůj výraz v tom, že jejich fyzickými nositeli byli pedelové jako placení sluhové univerzity nebo fakult. Promítlo se to např. i do zobrazování rektorů, kteří byli až na zanedbatelné výjimky zpodobňováni bez těchto „výsostných znaků“. Insignie fakult jsou zjištělné od 14. století (v Praze okolo Dekretu kutnohorského) a z téže doby pocházejí žezla univerzitních národů (poprvé v Paříži). Paatz rovněž registruje znaky, devizy a motta jednotlivých insignií a systematicky třídí ikonografický materiál použitý při jejich tvorbě. Mnoho materiálu je sneseno i o podobě insignií, technickém a uměleckém ztvárnění, době, místu a iniciátorech jejich vzniku.

Historik univerzity bude vidět těžiště Paatzeho knihy v kapitolách o funkci a smyslu insignií v akademickém životě, které jsou však do jisté míry promarněním daných možností, protože se převážně omezují na popsání jednotlivých případů jejich užívání (veřejné slavnosti, inaugurace, shromáždění akademických institucí a další úřední akty, přednášky a promoce). Jejich funkce je tu podána podle staršího názoru, že představují výsostné znaky univerzity a jejich jednotlivých korporací. Zároveň jsou vyjádřením zvláštního postavení univer-

zit ve středověké společnosti, což je možno doložit jejich použitím ve správní rovině a při jurisdikci nad akademickými členy. Také pro vlastní univerzitní život mají význam v symbolickém ztělesnění akademických institucí, jejichž prostřednictvím jsou propůjčovány univerzitní úřady a tituly. Nezodpovězena zůstala otázka, zda žezla byla bezpodmínečně nutná k plné funkci univerzity. Zdá se, že přinejmenším od přelomu 14. a 15. století tomu tak skutečně bylo. Později se jejich funkce redukuje na účely reprezentativní a se ztrátou korporativního a samosprávného charakteru univerzit si zjevně podržují jen svoji symbolickou funkci. Bohužel zůstaly nezodpovězeny i další otázky položené již J. Havránkem v citované recenzi. K jejich rozřešení však bylo sneseno ohromné množství dokladového a srovnávacího materiálu, z něhož je možno vyjít při dalších speciálních studiích a Paatzeho práce k nim vytváří více než dostatečné podmínky. Mi. S.

Charisteria Cracoviensia Universitatis regiae Uppsaliensis quinta sacra saecularia celebranti ab Universitate Iagellonica Cracoviensia oblata. Zesz. naukowe UJ DVIII, prace historyczne, zes. 61, ed. Leszek Hajdukiewicz, Państwowe wydawnictwo naukowe, Warszawa—Kraków 1979, 198 s.

Pětisté výročí založení nejstarší skandinávské univerzity ve švédské Uppsale pozdravila krakovská univerzita vydáním sborníku, do něhož přispěli historici, filologové i literární vědci. V této recenzi si všimneme pouze rozprav historických.

Dvě z nich jsou věnovány 16. století. Stanisław Cynarski ve studii *King Sigmund Augustus' demarches towards an alliance with Sweden* (s. 15—43) sleduje krok za krokem alianční politiku Zikmunda Augusta v období livonské krize v l.

1555—1570. Pro polského panovníka znamenalo ovládnutí livonského území rozhodující krok k posílení polských pozic v baltickém bazénu. Každá snaha o ovládnutí dědictví mečového řádu vedla však automaticky ke konfliktu s Ivanem IV., jenž měl eminentní zájem na prosazení se Ruska v baltickém obchodu a okupoval r. 1558 Narvu. Naproti tomu švédské záměry nebyly přímo antagonistické Zikmundově politice. Švédové usilovali hlavně o pozice na jižním pobřeží Finského zálivu, v Estonsku.

Jednání o polsko-švédskou vojenskou alianci, zahájená 1555, se od počátku na obou stranách prolétala s jednáními sňatkovými. Inkorporace Livonska do polského státu byla dovršena r. 1561, poslední velmistr řádu Gothard von Kettler se stal polským vazalem a řádový majetek byl sekularizován. Téhož roku obsadili Švédové Reval (Tallin). V následujících dvou letech vyvrcholila diplomatická aktivita. Nejvýraznější postavou rozhovorů byl z polské strany lublinský starosta Jan Tęczyński, na švédské straně se situace zkomplikovala rozpory, které vznikly mezi syny Gustava Vasy, vládoucími Erikem a mladším Janem, vévodou finským, jenž se snažil ve východním Pobaltí o samostatnou politiku. Poláci nakonec aliance se Švédskem nedosáhli a jediným viditelným výsledkem dlouholetých snah byl sňatek Janův se sestrou Zikmunda Augusta, Kateřinou.

První etapu livonské krize uzavřel švédský kongres v r. 1570. Jeho výsledky se nakonec ukázaly nepříznivé jak polským, tak švédským zájmům, zvítězil obchodní interes německých měst.

Jerzy Michalewicz řeší ve svém příspěvku *Polish-Swedish relations in the late sixteenth century (Sigismund Vasa's Swedish Court)* (s. 35—56) některé otázky, související s volbou Zikmunda Vasy z vedlejší větve vládnoucí švédské dynastie na polský trůn. Michalewicz sleduje švédské příslušníky Zikmundova dvora hlavně podle dvorských účtů. Vydržování těchto osob ve Varšavě nará-

želo pochopitelně nejen na tradiční xenofobii polské šlechty, ale i na její ekonomické zájmy. Politické uplatnění těchto osob bylo omezeno královými závazky z volební kapitulace (pacta conventa 1587) a jejich působení se omezovalo v podstatě na kancelář.

Postupem 90. let dochází k výrazné strukturální přeměně skupiny švédských dvořanů. Místo zástupců politicky nevlivnějších magnátských rodin zaujímají absolventi branievského papežského semináře (a také olomouckého, což autor neuvádí). V souvislosti s konečným ztroskotáním Zikmundových snah o udržení švédského trůnu se promítá do struktury varšavského dvora i příchod několika skupin politické emigrace, ostatně šlo o osoby, které byly často v úzkém osobním spojení s absolventy branievského alumnátu. K autorovým závěrům třeba podotknout, že počet těchto jezuitských odchovanců u Zikmundova dvora by měl být ještě vyšší, jak je zřejmé z roztroušených zpráv v pramenech jezuitských.

Švédsko-polskými styky v 18. století se zabývá *Kazimierz Przyboś*, *Cultural Tres between Poland and Sweden in the Age of Enlightenment* (s. 73—90). V první části rozpravy sleduje cesty, jimiž se zprostředkovávaly švédskému prostředí znalosti o Polsku. Zajímavá je příležitostná politická skladba známého švédského poety 18. století Olofa von Dalina, reagující na konflikt mezi Stanislavem Leszczyńským a Augustem III. Největší význam pro poznání Polska měl však asi švédský překlad cestopisu Angličana Williama Coxe (1784). Autor konstatuje, že znalosti Švédska u Poláků byly o něco extenzivnější. Zajímavé je, že švédským vzorem se dost hojně argumentovalo v politické literatuře. S. Konarski se zhlíží ve švédském modelu parlamentarismu (1763), W. Skrzetuski využívá zase ve své syntéze švédských dějin švédského příkladu k nátkům na nedostatek silné královské vlády.

Osvícenství se svým novým vztahem

k pramenům zahájilo rovněž éru badatelských expedic do švédských archivů a knihoven. V letech 1789—1790 tu pátrali po zavlčených písemných památkách polské provenience Jan Albertrandi (tedy 5 let před naším Dobrovským), 1810 se uskutečnila expedice F. Bierniackého.

Historiky věd a techniky zaujme ta část Przybošovy studie, která se zabývá polsko-švédskými kontakty na poli mineralogie i praktické důlního podnikání a metalurgie, v těchto případech šlo většinou o přenášení švédských zkušeností do Polska.

Krystyna Stachowska v rozpravě *Polish-Swedish Contacts in the activities of the Polish Academy of Science and Letters 1872—1952* (s. 107—122) zaznamenává styky mezi krakovskou akademií věd (později Polskou akademií věd v Krakově) a švédskými vědeckými centry. Autorka referuje o těch vědeckých pracích krakovských historiků, které se zaměřují na švédské dějiny, jmenujme alespoň Maurycy Dzieduszyckiego, Wacława Sobieského, Władysława Konopczyńskiego. Velkou pozornost věnuje Stachowska pokračujícím expedicím do švédských archivů. Za zmínku stojí výprava koperníkovského badatele L. A. Birkenmajera r. 1897, tentýž se zúčastnil dosud nejkomplexnější expedice do Švédska, uspořádané krakovskou akademií v r. 1911. Na švédské straně spolupracoval s expedicí známý švédský bibliograf a specialista na inkunábule, Isak Collijn. Průběh i výsledky této badatelské výpravy hodnotí autorka oprávněně velmi vysoko.

Velmi zajímavá je stať *Mariana Malického Old Polish Books in Swedish Research* (s. 123—136). Jde vlastně o komentovanou bibliografii švédské literatury k dějinám knihoven a dějinám polonik v nich. Největší pozornost věnuje dvěma největším knihovnam ve Švédsku uppsalské univerzitní a stockholmské královské. Jejich nejstarší dějiny byly sepsány už v 18. stol., 1745 Grösiovy dějiny uppsalské knihovny a

1751 Magnovy dějiny Královské knihovny. Od počátečního zájmu o knihovny jako celky (šlo tu vlastně o výčet knihoven, odvezených z Polska v letech „popy“ a z Varmie také v letech třicetileté a druhé severní války 1705) obrací se pozornost badatelů 19. stol. k jednotlivým knihám s polonikálními vztahy. Největší význam mají opět práce Collijnovy a hlavně základní práce O. Waldeho o švédské literární kořisti ve střední Evropě.¹⁾

Nejen Malického stať, ale i výše zmíněné příspěvky Przybošův a Stachowské upozorňují naše badatele na nutnost kom-

plexního zhodnocení starých bohemikálních výzkumů ve Švédsku a na potřebu pokračovat v nich, jak se v poslední době stalo studii Martínkovými a Spünarovými.

Celkově lze krakovský příspěvek k jubileu uppsalské univerzity hodnotit jako ve většině případů zdařilý sborník k „dějinám vztahů“.

Zdeněk Hojda

¹⁾ O. Walde, *Storhettidens litterära krigsbyten. En kulturhistorisk-bibliografisk studie*, Uppsala-Stockholm 1916—1920.

OBSAH A REJSTRÍKY

Acta universitatis Carolinae
Příspěvky k dějinám Univerzity Karlovy
Historia Universitatis Carolinae Pragncsis

Obsah a rejstříky ročníků I—XX (1960—1980)

Sestavili Marie Štemberková a Jan Havránek

DVACET LET PŘÍSPĚVKŮ K DĚJINÁM UNIVERZITY KARLOVY

Za dvacet let své existence shromáždil časopis *Acta Universitatis Carolinae — Historia Universitatis Carolinae Pragensis* (AUC--HUCP) na svých stránkách značné množství poznatků o dějinách Karlovy univerzity, o jejích učitelích a studentech, o vědecké práci i politickém životě na univerzitě. V rubrice referátů a zpráv si přispěvatelé tohoto časopisu všímali prací o dějinách školství a vědy a zvláště o dějinách vysokých škol v Československu, v sousedních zemích i v celé Evropě, takže časopis shrnuje nejen bádání o dějinách Univerzity Karlovy, ale podává i dobrou orientaci o studiu dějin vysokého školství v posledním čtvrtstoletí v Evropě.

Věříme proto, že je ku prospěchu všech, kdož se zajímají o minulost vysokých škol, shrneme-li v přehledné formě na závěr dvacátého ročníku obsah dosud vydaných čísel našeho časopisu a doprovodíme jej pro lepší orientaci rejstříky.

Příspěvky k dějinám Univerzity Karlovy vycházejí od roku 1960 dvakrát ročně, přičemž však I., V., XI., XII., XIII. a XIV. ročník tvoří dvojčísla, zpravidla dvojnásobného rozsahu. V roce 1970 časopis nevyšel, takže po ročníku X. z roku 1969 následuje XI. z roku 1971.

Obsah časopisu je rozdělen do dvou částí:

- I. Články, materiály a diskuse
- II. Referáty a zprávy

V I. části jsou příspěvky rozčleněny do tří chronologických celků:

- A 1348—1622
- B 1622—1882
- C 1882—1980

Uvnitř každého chronologického celku jsou příspěvky uspořádány abecedně podle jména prvního z autorů, případně editorů. Pokud je příspěvek uveřejněn jako materiálový nebo diskusní, je to uvedeno v závorce za titulem.

II. část je uspořádána abecedně podle příjmení autora nebo názvu recenzované publikace. U souborných referátů nebo zpráv, které mají vlastní nadpis, je tento nadpis základním heslem, jak je tomu i v obsazích jednotlivých čísel, pod ním jsou však uvedeny plné tituly všech knih, o nichž je tam referováno. Titul každé knihy je však v této části uveden vždy i samostatně pod jménem svého autora, a to s odkazem na základní heslo. Jména či šifry recenzentů jsou uvedeny na konci základního hesla v té podobě, v jaké byly otištěny za referátem či zprávou. Autoři

zpravidla podpisují souborné a rozsáhlejší referáty, které se nezřídka blíží recenzím, plným jménem, kdežto informativní, nehodnotící zprávy jen šifrou.

K obsahu jsou připojeny tři rejstříky: *autorský*, *osobní* a *místní*. *Autorský* zachycuje jména přispěvatelů tohoto časopisu, rovněž podává vysvětlení autorských šifer, které jsou používány v rubrice referátů a zpráv. *Osobní rejstřík* přináší jména osob, zvláště učitelů a studentů Univerzity Karlovy, k jejichž životu a dílu přinášejí v tomto časopise otiskované příspěvky podstatně nové poznatky. Nejsou tam tedy jména všech osob, o nichž je v člancích a materiálech zmínka. Nejsou zde také uvedena jména všech osob, které čtenář najde v dobově i věcně vymezených příspěvcích, obsahujících bio-bibliografické soupisy, jako jsou články Beránkův (3), Hlaváčkovy (13, 14, 16), Šmahelův (53), Tráškovy (57—67) a Zeleného (70). *Místní rejstřík* obsahuje jména měst, kde byly univerzity nebo jiné vysoké školy a také školy střední, o nichž je referováno buď v člancích nebo v referátech a zprávách. Na články pojednávající o Univerzitě Karlově pochopitelně odkazováno není. Všechny odkazy uvádějí číslo příslušného hlavního hesla.

I. Články, materiály, diskuse

A 1348—1622

1. Bartoš František Michálek, Bojovníci a státníci husitští a Univerzita Karlova. XII/1—2, 1972, s. 7—65
2. Bartoš František Michálek, Poslání pražského mistra Vladislavu II. V/1—2, 1964, s. 165—172
3. Beránek Karel, O počátcích pražské lékařské fakulty 1348—1622. IX/2, 1968, s. 44—87
4. Beránek Karel, Statuta university u sv. Klimenta v Praze (mat.). XII/1—2, 1972, s. 209—236
5. Beránek Karel, Vysvědčení beáunské deposice z Karlovy university (mat.). III/2, 1962, s. 161—164
6. Boháček Miroslav, Založení a nejstarší organizace pražské university. Několik postřehů právního historika. VI/1, 1965, s. 5—31
7. Čapek Jan Blahoslav, Příspěvky k životu a dílu Vavřince Benedikta-Nudožerina. VII/2, 1966, s. 7—32
8. Garbacik Józef — Strzelec-ka Anna, Uniwersytet Jagielloński wobec problemów husyckich w XV w. (Próba wprowadzenia w zagadnienie). V/1—2, 1964, s. 7—52
9. Gregorovičová Eva, Knihovna Mistra Stanislava z Velvar. XVIII/1, 1978, s. 107—127
10. Hejnic Josef, Marka Bydžovského rukopisný sborník Liber intimationum a jeho historická cena. VIII/1, 1967, s. 40—63
11. Herold Vilém, Komentář M. Jenka Václavova z Prahy k Aristotelovu spisu „Politika“. XIX/2, 1979, s. 19—40
12. Hlaváček Ivan, Jeden dokument k vztahu university a pražských měst v druhé polovině 14. století (mat.). II/1, 1961, s. 89—96
13. Hlaváček Ivan — Hlaváčková Ludmila, Studenti z českých zemí a Slovenska na vídeňské universitě, I. část (mat.). II/1, 1961, s. 97—132
14. Hlaváček Ivan — Hlaváčková Ludmila, Studenti z českých zemí a Slovenska na vídeňské universitě. II. část (mat.). III/2, 1962, s. 139—159

15. Hlaváček Ivan, Studie k dějinám knihoven v českém státě v době předhusitské. II. Některé knihovny soukromé. VI/2, 1965, s. 47—87
16. Hlaváček Ivan, Z knižní kultury doby Karla IV. a Václava IV. v českých zemích. XVIII/1, 1978, s. 7—60
17. Hrubý Karel, Struktury a postoje husitských skupin pražského politického systému. IX/1, 1968, s. 29—78
18. Kadlec Jaroslav, Mistr Prokop z Kladrub. XII/1—2, 1972, s. 91—110
19. Kadlec Jaroslav, Řeholní generální studia při Karlově universitě v době předhusitské. VII/2, 1966, s. 63—108
20. Kalivoda Robert, Seibtova Husitica a husitská revoluce. VIII/2, 1967, s. 61—83
21. Kavka František, Organizace studia na pražské artistické fakultě v době předhusitské. VIII/1, 1967, s. 7—39
22. Kejř Jiří, Sporné otázky v bádání o Dekretu kutnohorském. III/1, 1962, s. 83—121
23. Kejř Jiří, Struktura a průběh disputace de quolibet na pražské universitě. I, 1960, s. 17—54
24. Korolec Jerzy B., Středověké komentáře k Aristotelovým dílům na pražské universitě. Úvod do bádání. XV/2, 1975, s. 31—51
25. Korolec Jerzy B., Základní otázky Buridanovy Etiky. Ke zdrojům etických koncepcí na pražské universitě předhusitské doby. XIX/1, 1979, s. 39—61
26. Krzyżaniakowa Jadwiga, Związki Uniwersytetu praskiego z Uniwersytetem krakowskim w drugiej połowie XIV wieku. V/1—2, 1964, s. 53—134
27. Kubová Miloslava, University založené Karlem IV. Obraz o zakladatelské činnosti universitní císaře Karla IV. XI/1—2, 1971, s. 7—31
28. Lancinger Luboš, Čtyři artikuly pražské a podíl universitních mistrů na jejich vývoji. III/2, 1962, s. 3—61
29. Martínek Jan, Campanovo Protreptikon ad scholam Neudorfinam — pramen k dějinám předbělohorského školství. XV/1, 1975, s. 19—34
30. Martínek Jan, Gratulační sborníky k bakalářským a magisterským promócím v 16. a 17. století (mat.). VII/1, 1966, s. 118—126
31. Martínek Jan, Michal Pěčka z Radostic a pražská universita. XII/1—2, 1972, s. 111—124
32. Martínek Jan, Neznámá báseň Jana Keplera (Keplerovo blahopřání k magisterské promoci Melichara Mathebaea). XV/1, 1975, s. 7—17
33. Martínek Jan, Nově zjištěné prameny o rektorech bělohorského období. XVI/2, 1976, s. 41—52
34. Martínek Jan, Přehled gratulačních sborníků k promócím v letech 1583—1620 (mat.). VIII/1, 1967, s. 103—108
35. Martínek Jan, Příspěvek k poznání vlivu university na rozvoj humanistické literární činnosti v českých zemích. X/2, 1969, s. 7—18
36. Martínek Jan, Veršované prameny k dějinám partikulárních škol. XI/1—2, 1971, s. 45—51
37. Martínek Jan, Vztahy předních latinsky píšících humanistů v Čechách k pražské universitě (Hasištejnský, Collinus, Carolides, Campanus). XIV/1—2, 1974, s. 7—18

36. Međ Milan, Podoby znaků lékařské fakulty Univerzity Karlovy. XVI/2, 1976, s. 7—39
39. Michałowicz Jerzy, Majetkové základy Jagellonské univerzity a jejich společenské aspekty. XIX/1, 1979, s. 63—72
40. Pešek Jiří, M. Martin Bacháček z Nauměřic — rektor univerzity pražské. XIX/1, 1979, s. 73—94
41. Pešek Jiří, Některé otázky dějin univerzity pražské jagellonského období (1471—1526). XVIII/1, 1978, s. 129—171
42. Polišenský Josef, České dějepiscectví předbělohorského období a pražská akademie. IV/2, 1963, s. 115—137
43. Polišenský Josef, K politické činnosti Jana Jesenského — Jesenia. II/2, 1961, s. 87—128
44. Polišenský Josef — Vobrátilová Jana, M. Jana Kampana Kalendář dobrodiní, prokázaných pražské Akademii [mat.]. IV/1, 1963, s. 67—95
45. Rak Jiří, Karlova univerzita v pravomoci defenzorů (1609—1622). XVII/1, 1977, s. 33—46
46. Rejchrt Luděk, Bratrští studenti na reformovaných akademích před Bílou horou. XIII/1—2, 1973, s. 43—82
47. Skýbová Anna, Obnovení pražského arcibiskupství v letech 1561—1562 a jeho vztah k pražské univerzitě. VII/1, 1966, s. 62—72
48. Svatoš Michal, Hospodářské zázemí pražské univerzity v době Karla IV. (1347—1378). XVIII/2, 1978, s. 7—36
49. Svatoš Michal, Jan Reček a jeho písemná pozůstalost v archivu pražské univerzity [mat.]. XIV/1—2, 1974, s. 121—160
50. Svatoš Michal, Listiny k počátkům koleje Matyáše Loudy z Chlumčan [mat.]. XVII/1, 1977, s. 71—96
51. Smahel František, Karlova univerzita a husitské revoluční hnutí (Uvaha na okraj marxistické literatury). [diskuse] IV/1, 1963, s. 107—115
52. Smahel František, Knihovní katalogy koleje Národa českého a koleje Rečkovy. II/1, 1961, s. 59—85
53. Smahel František, Mistři a studenti pražské lékařské fakulty do roku 1419. XX/2, 1980, s. 35—68
54. Smahel František, Počátky humanismu na pražské universitě v době poděbradské. I, 1960, s. 55—90
55. Smahel František — Truc Miroslav, Studie k dějinám Univerzity Karlovy v letech 1433—1622. IV/2, 1963, s. 3—60
56. Švábenský Mojmir, Nový rukopis „Circa processum iudicarium“. XVII/2, 1977, s. 7—15
57. Tříška Josef, Anonymní česká literatura předhusitské reformace [mat.]. XII/1—2, 1972, s. 155—207
58. Tříška Josef, K počátkům české školské vzdělanosti a humanismu. VII/1, 1966, s. 49—61
59. Tříška Josef, K vzdělanosti a textům Karlovy a Václavovy doby. VI/1, 1965, s. 33—52
60. Tříška Josef, Leningradská rukopisná bohemika [mat.]. XIII/1—2, 1973, s. 181—214
61. Tříška Josef, Modus pronuncian-di. XII/1—2, 1972, s. 87—90
62. Tříška Josef, Příspěvky k středověké literární universitě. IX/1, 1968, s. 7—28
63. Tříška Josef, Příspěvky k středověké literární universitě II. Osobností a díla 15. stol. IX/2, 1968, s. 5—43
64. Tříška Josef, Příspěvky k středověké literární universitě III. Pragensis magistri, praedicatores, notarii. X/1, 1969, s. 7—48
65. Tříška Josef, Soupisy rukopisných textů (Maďarsko, NDR). [mat.]. XIV/1—2, 1974, s. 161—188
66. Tříška Josef, Středověké pražské univerzitní texty. XI/1—2, 1971, s. 32—44
67. Tříška Josef, Školské a notářské skladby, pozvání, rady a listiny. XIII/1—2, 1973, s. 7—42
68. Václavů Hana, Počet graduovaných a negraduovaných studentů na pražské artistické fakultě v letech 1367—1398 a jejich rozdělení podle původu do univerzitních národů. XVII/1, 1977, s. 7—32
69. Zelený Rostislav, Původ traktátu „Circa processum iudicarium“. XII/1—2, 1972, s. 67—86
70. Zelený Rostislav — Kadlec Jaroslav, Učitelé právnické fakulty a právnické univerzity pražské v době předhusitské (1349—1419). XVIII/1, 1978, s. 61—106
- B 1622—1882**
71. Beneš Jiří — Sousedík Stanislav, Valerianus Magni De humani arbitrii libertate [mat.]. XIX/2, 1979, s. 71—88
72. Beránek Karel, K otázce palatinátu [komitivy] pražské univerzity (Nobiles de lauro). XIII/1—2, 1973, s. 83—97
73. Beránek Karel, Pražská lékařská fakulta v letech 1638—1654. VII/1, 1966, s. 73—80
74. Beránek Karel, Příspěvky k obnovení lékařského studia v Praze (1623—1638). [mat.]. IV/1, 1963, s. 97—106
75. Beránek Karel, Z dějin akademické tiskárny v Praze [mat.]. VI/2, 1965, s. 91—101
76. Cvetler Jiří, Pražská univerzitní leta Dr. Rudolfa Taxise. III/2, 1962, s. 101—136
77. Eisnerová — Spudilová Věra, Význam pražské univerzity pro vývoj botaniky v Čechách v druhé polovině 19. století. VII/2, 1966, s. 33—61
78. Foltá Jaroslav, Význam vývoje školství v českých zemích v první polovině 19. století pro zaměření české matematiky. IV/1, 1963, s. 21—63
79. Hanzal Josef, K dějinám nižšího školství před rokem 1775. VI/1, 1965, s. 67—83
80. Hanzal Josef, Kritika Dobnerova díla v německé literatuře. VIII/2, 1967, s. 44—51
81. Hanzal Josef, Rozvoj nižšího školství v Čechách na konci 18. století. VII/1, 1966, s. 93—117
82. Hanzal Josef, Studium zemědělství na pražské universitě (1775—1844). IV/2, 1963, s. 139—160
83. Haubelt Josef, Patnáct let práce nad dílem Jiřího Procházky. II/1, 1961, s. 141—152
84. Haubelt Josef — Polišenský Josef, Přírodovědec Tadeáš Haenke a počátky českého novodobého zájmu o Latinskou Ameriku. VI/2, 1965, s. 5—46
85. Haubelt Josef, Z bojů o moderní přírodovědecké snahy na pražské universitě na sklonku 18. století (Postoj Jana Křtitele Zauschnera k Lavoisierově oxydační teorii). I, 1960, s. 127—169
86. Haubelt Josef, Z dějin vědeckého zájmu o českou přírodu na universitě Karlovy v 18. století. Zauschnerova analýsa úševických minerálních vod. III/2, 1962, s. 63—99
87. Havránek Jan, Projekt Jana Purkyně na vybudování fyziologického ústavu na pražské universitě [mat.]. XVI/1, 1976, s. 39—58

88. Hlaváčková Ludmila, Odborná knihovna profesora očního lékařství pražské lékařské fakulty J. Ryby v r. 1837 [mat.]. XIV/1—2, 1974, s. 189—203
89. Hlaváčková Ludmila, Vztah absolventů lékařské fakulty k zdravotním a sociálním poměrům obyvatelstva v Čechách v období předbřeznovém. (Příspěvky k dějinám zdravotnictví v Čechách v letech 1830—1849, část IV.). IX/2, 1968, s. 88—114
90. Ionescu — Nişcov Traian, Jan Urban Jarník mezi Rumuny. Dialog velkého přátelství. XVI/1, 1976, s. 7—35
91. Kadlec Jaroslav, Profesor Maximilián Millauer. Jeho přínos české vlastivědě. XIV/1—2, 1974, s. 19—38
92. Klabouch Jiří, K dějinám hospodářství pražské university v 17. a 18. století. IV/2, 1963, s. 87—114
93. Kruta Vladislav, Ke sklonku Purkyňova působení na universitě. Jednání s K. Rokitanským o pensionování a o možném nástupci. XI/1—2, 1971, s. 52—73
94. Kruta Vladislav, Události z 15. března 1848 v Praze v dopise studenta jeho učiteli. Jan N. Čermak profesor Janu E. Purkyňovi [mat.]. XV/1, 1975, s. 89—104
95. Kučera Karel, Petice českých posluchačů z roku 1871 za obsazení stolice české řeči a literatury. III/1, 1962, s. 145—151
96. Kučera Karel, Příspěvek k rektorskému roku Jana Theobalda Helda. I, 1960, s. 171—190
97. Kučera Karel, Raně osvícenský pokus o reformu pražské university. IV/2, 1963, s. 61—86
98. Kutnar František, Studentstvo v politickém životě doby Bachova absolutismu. X/1, 1969, s. 49—94
99. Kutnar František, Universitní disputace o robotě z r. 1793 a její radikální odpůrce. III/1, 1962, s. 123—144
100. Marek Jiří, K historii složenosti bílého světla. VIII/1, 1967, s. 87—102
101. Nový Luboš, Matematika na pražské universitě v druhé polovině 18. století. II/1, 1961, s. 35—57
102. Paroubková Jarmila, K počtu studentů na pražské lékařské fakultě v letech 1818—1848. XIII/1—2, 1973, s. 129—135
103. Paroubková Jarmila — Poláčková Marie, Studium na pražské lékařské fakultě v 18. století ve světle děkanských protokolů. XII/1—2, 1972, s. 141—154
104. Polák Josef, Josef Václav Sládek (1845—1912) žák, student a učitel. XIII/1—2, 1973, s. 149—180
105. Polák Josef, Spolek Ruch a počátky literární činnosti J. V. Sládka. XII/1—2, 1972, s. 125—140
106. Rozsivalová Eva, Dějiny lékařství na pražské lékařské fakultě před založením časopisu lékařů českých. X/2, 1969, s. 47—56
107. Rozsivalová Eva, Dějiny lékařství na pražské lékařské fakultě v průběhu 2. pol. 19. století. X/2, 1969, s. 57—66
108. Rozsivalová Eva, K funkci pražské lékařské fakulty ve zdravotnictví. (Záznamy v protokole lékařské fakulty z let 1727—1753). XIII/1—2, 1973, s. 99—119
109. Rozsivalová Eva, Knihovna profesora pražské lékařské fakulty Joh. Fr. Löwa z Erlsfeldu. XVII/1, 1977, s. 47—68
110. Rozsivalová Eva, Literární vzory prvních ohlášených přednášek z dějin lékařství na pražské lékařské fakultě. XI/1—2, 1971, s. 74—78
111. Rozsivalová Eva, Některé nové klinické přednášky na lékařské fakultě University Karlovy v polovině 19. století. II/1, 1961, s. 133—140
112. Rozsivalová Eva, Pražská lékařská fakulta a první zemský zdravotní řád pro Čechy z roku 1753 (1. část). XVII/2, 1977, s. 17—46
113. Rozsivalová Eva, Pražská lékařská fakulta a zemský zdravotní řád pro Čechy z roku 1753 (2. část). XVIII/2, 1978, s. 37—77
114. Rozsivalová Eva, Učitelé pražské university jako historikové medicíny v první čtvrtině 20. století. XI/1—2, 1971, s. 79—84
115. Řeháček Luboš, Přehled dějin české polonistiky na Karlově universitě v Praze. V/1—2, 1964, s. 233—249
116. Schmid Ludvík — Polišenský Josef, Irové ve střední Evropě a Univerzita Karlova. XVI/2, 1976, s. 53—66
117. Sinkulová Ludmila, Zdravotně politické priority profesora lékařské fakulty Karlovy university Jana Meliče. XVI/2, 1976, s. 67—89
118. Skýbová Anna, Původ universitních písemností v archivu pražského arcibiskupství a spor kardinála Harracha s jesuity o Univerzitu Karlovu. X/2, 1969, s. 17—30
119. Slaviček Antonín, Z dějin spolku „Lese- und Redehalle der deutschen Studenten in Prag“ v období 1848—1892. XVII/2, 1977, s. 47—72
120. Sousedík Stanislav, Jan Caramuel, opat emauzský (1606—1682). [mat.] IX/2, 1968, s. 115—138
121. Strnadová Věra, K charakteru práce hvězdárny v Klementinu na přelomu 18. a 19. století. XIII/1—2, 1973, s. 121—128
122. Strnadová Věra, Posluchači filosofického studia na Univerzitě Karlově v první polovině 19. století. XIII/1—2, 1973, s. 137—148
123. Strnadová Věra, Vyučování přírodních věd na některých středoevropských universitách v 1. polovině 19. století. XV/1, 1975, s. 35—59
124. Truc Miroslav, Jagellonská universita a české země v 15. a 16. století. V/1—2, 1964, s. 135—163
125. Truc Miroslav, K dějinám archivu pražské university v polovině 18. století. I, 1960, s. 91—126
126. Truc Miroslav, Příspěvek k dějinám pražské lékařské fakulty v letech 1638—1654. VII/1, 1966, s. 81—92
127. Turek Jiří — Večerek Břetislav, K dějinám stolice lékařské chemie na pražské universitě. I, 1960, s. 191—202
128. Urfus Valentin, Počátky komercialistiky na pražské právnické fakultě. II/2, 1961, s. 129—140
129. Urfus Valentin, Profesor českého státního práva Josef Veith a osvícenský patriotismus v Čechách na přelomu 18. století. X/2, 1969, s. 31—46
130. Urfus Valentin, Rektor pražské university a český stavovský sněm v letech 1791—1847. VI/1, 1965, s. 53—65
131. Zádina Rudolf, K činnosti lékařské fakulty v 18. století. Morbus spasmodicus v Čechách v r. 1736—1737. [mat.] IV/2, 1963, s. 163—168
132. Žáček Václav, Příspěvky Jagellonské a Karlovy university národnímu, politickému a revolučnímu hnutí Čechů a Poláků v XIX. století. V/1—2, 1964, s. 173—210

133. Adamová Karolina, Kotěrovy návrhy univerzitních budov. XIX/2, 1979, s. 51—68
134. Bartoš Otakar, Adolf Černý a Polsko. V/1—2, 1964, s. 211—231
135. Červinka František, Polemika o poměru tzv. akademické inteligence k dělnické třídě na konci minulého a počátkem našeho století. II/2, 1961, s. 3—20
136. Čornej Petr, Pozadí učitelské činnosti Zdeňka Nejedlého na pražské univerzitě. XX/2, 1980, s. 17—34
137. Dylevský Ivan, Pražská anatomie 1918—1952. XIX/2, 1979, s. 41—50
138. Fořta Jaroslav — Mandlerová Jana — Nový Luboš, Matematika na pražské universitě v letech 1900—1918. VIII/2, 1967, s. 7—43
139. Galandauer Jan, Dětství, mládí a studentská léta Bohumíra Šmerala. XV/1, 1975, s. 61—85
140. Havránek Jan, Ke jmenování Alberta Einsteina profesorem v Praze. (mat.) XVII/2, 1977, s. 105—130
141. Havránek Jan, Materiály k Einsteinovu pražskému působení z archivu Univerzity Karlovy. (mat.) XX/1, 1980, s. 109—134
142. Havránek Jan, Počátky a kořeny pokrokového hnutí studentského na počátku devadesátých let 19. století. II/1, 1961, s. 5—33
143. Havránek Jan, Protirakouské hnutí dělnické mládeže a studentů a události roku 1893. II/2, 1961, s. 21—85
144. Havránek Jan, Slovanství Josefa Jungmanna a zásahy rakouské cenzury roku 1915. XIV/1—2, 1974, s. 39—44
145. Havránek Jan, Václav Vojtíšek a Universita Karlova. XV/2, 1975, s. 7—27
146. Hlaváček Ivan, Profesor Zdeněk Fiala zemřel. XV/2, 1975, s. 29—30
147. Hudec Gustav, PhDr. Václav Růt — nedoceněná osobnost. Pokus o medailon jeho života a tvorby. XIV/1—2, 1974, s. 87—117
148. Chlupová Alena, K volbě rektora a prvním otevřenému vystoupení nacistických studentů na německé univerzitě v Praze roku 1922. XVIII/2, 1978, s. 79—90
149. Jedlička Jaroslav, Eduard Albert — Jaroslav Goll — 50 listů korespondence. K vydání připravil Jaroslav Jedlička, edici doplnil a upravil Jan Havránek (mat.). XIII/1—2, 1973, s. 215—267
150. Kavka František, Hlavní úkoly současného bádání o dějinách Univerzity Karlovy. I, 1960, s. 3—16
151. Kráčmarová Hana, Působení KSČ na pražských vysokých školách před únorem 1948. VII/1, 1966, s. 7—48
152. Kučera Karel — Truc Miroslav, Poznámky k fašismu německé univerzity pražské. I, 1960, s. 203—228
153. Litsch Karel, Nacistické rasové právní předpisy na německých vysokých školách v letech 1933—1935. II/2, 1961, s. 141—147
154. Mandlerová Jana, K boji za zřízení 2. české univerzity v Brně 1882—1918. X/1, 1969, s. 95—116
155. Maur Eduard, Václav Husa a studium třídních bojů. XIX/1, 1979, s. 7—37
156. Polák Josef, Karel Čapek na univerzitě. XIV/1—2, 1974, s. 45—85
157. Polák Josef, K universitním letům Julia Fučíka (mat.). XII/1—2, 1972, s. 237—240
158. Psotová Věra, Fašizace německého studentstva a ohlas tohoto procesu mezi německými studenty v Československu. XX/1, 1980, s. 31—60
159. Reitmayer Ladislav, K otázkám vzniku, vývoje a současného stavu tělesné výchovy na vysokých školách v ČSSR a zvláště na Univerzitě Karlově. XX/1, 1980, s. 61—105
160. Reitmayer Ladislav, Otázky vzniku a vývoje učitelského tělovýchovného vzdělání v ČSSR. XVII/2, 1977, s. 73—102
161. Rostočilová Vlasta, První promoce absolventek dívčího gymnasia „Minerva“ na české univerzitě v Praze (mat.). XII/1—2, s. 241—245
162. Rostočilová Vlasta, Vzpomínky nejstarší české lékařky MUDr. Elišky Vozábové. Zpracovala Vlasta Rostočilová (mat.). XIII/1—2, 1973, s. 269—274
163. Rozsívalová Eva, Přínos Ondřeje Schrutze k československým dějinám lékařství. VIII/2, 1967, s. 52—60
164. Svadbová Blanka, Zapomenutý historik Ladislav Hofman. XX/1, 1980, s. 7—30
165. Šiklová Jiřina, Univerzitní profesor dr. Emanuel Rádl. IX/1, 1968, s. 79—93
166. Tesár Ivan, Komunistické studentské hnutí na pražských vysokých školách v předmnichovské republice. III/1, 1962, s. 5—82
167. Tomczak Andrzej, Stav výzkumu archivu Jagellonské univerzity a archívů dalších polských univerzit. XIX/2, 1979, s. 13—18
168. Tříška Josef, Defensio laboris. (diskuse) IX/2, 1968, s. 139—142
169. Vaněček Václav, Pražské archivní fondy k otázkám vývoje společensko-kulturních struktur a vzájemných vztahů v Evropě 19.—20. století. XIX/2, 1979, s. 7—11
170. Vornáčková Věra, Německá universita v Praze mezi Mnichovem a 15. březnem 1939. IV/1, 1963, s. 3—19
171. Vorlíček Chrudoš, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy ve vývoji učitelského vzdělání v Československu. XV/2, 1975, s. 53—100
172. Wershadt Jaroslav, Němečtí studenti v Praze ve světle románů a vzpomínek Karla Hanse Strobila. VIII/1, 1967, s. 64—86

II. Referáty a zprávy

173. Abe Horst Rudolf, Die Erfurter medizinische Fakultät in den Jahren 1392—1524. Erfurt 1974, 285 s. (Ivan Hlaváček) XV/2, 1975, s. 108—109
174. Academia et Universitas Vilmensis. Sborník dokumentov, sost. V. Bogyšis i D. Butenas. Viz č. 244.
175. Acta Comeniana, roč. 4, 1979, 466 s. (Ivan Hlaváček) XX/2, 1980, s. 84—85
176. Acta facultatis artium Universitatis Vindobonensis 1385—1416. Nach der Originalhandschrift hrsg. von Paul Uiblein. Publ. d. Instituts f. Österreichische Geschichtsforschung VI. Reihe, 2. Abt., Graz—Wien—Köln 1968, 606 s. (František Šmahel) X/1, 1969, s. 117—119
177. Acta graduum academicorum gymnasijsi Patavini ab anno 1406 ad annum 1450 — I, II. Ed. Gasparo Zonta, Giovanni Brotto, Padova, Editrice Antenore 1970, 328+351 s. Acta graduum academicorum ab anno 1501 ad annum 1525; ab anno 1526 ad annum 1537; ab anno 1538 ad annum 1550. Ed. Elda Martelliozzo Forin. Padova, Editrice Antenore 1969,

- 1970, 1971, 446+450+419. s. [M.Št.] XVII/2, 1977, s. 146—147
178. Adamczewski Jan, The Towns of Copernicus, viz č. 364.
179. Die Akten der Theologischen Fakultät der Universität Wien (1396—1508) I—II. Hrsg. von Paul Uiblein. Wien 1978, 768 s. [Mi. S.] XIX/2, 1979, s. 108—109
180. Alexandrov P. S. — Gněděnko B. V. — Stěpanov V. V., Matematika v Moskovskom univerzitetě za pěrvých sto let jeho suščestvovanija, viz č. 331.
181. Alimirzoev Ch. I., Azerbajdžanskij gosudarstvennyj universitet za 50 let, viz č. 485.
182. Alma mater Francisco Josephina. Die deutschsprachige Nationalitäten-Universität in Czernowitz, viz č. 448.
183. Almanach Akademie výtvarných umění v Praze k 180. výročí založení (1799—1979). Praha 1979, 130 s., 148 reprodukcí. [Jiří Fešek] XX/2, 1980, s. 80—82
184. Almanach k 650. výročí školství v Prachaticích a k 50. výročí založení českého gymnasia v Prachaticích, viz č. 330.
185. Anderson R. D., Education in France 1848—1870, viz č. 611.
186. Anglické práce k dějinám universitních knihoven. Wormald F. — Wright C. E. (red.), The English Library before 1700. University of London 1958, XI + 273 s., 22 fotografických příloh. [Ivan Hlaváček] I, 1960, s. 252—253
187. Antika a česká kultura. Praha, Academia 1978, 576 s. [Martin Svatoš — Michal Svatoš] XX/1, 1980, s. 138—142
188. Archiv Československé akademie věd, průvodce po archivních fondech, sest. kolektiv pracovníků za vedení dr. Jiřího Berana. Praha, ČSAV 1962, 125 s. [k. k.] IV/1, 1963, s. 134—136
189. Archivní zprávy ČSAV č. 1—3. Praha, Ústřední archiv ČSAV 1970—1972. [J.D.] XIII/1—2, 1973, s. 282—283
190. Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. Tom I, Tom II, przyg. H. Barycz. Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk, Ossolineum 1971, 1972, 437+179 s. [M. Kb.] XIV/1—2, 1974, s. 218—219
191. Astronomy in Toruń, Nicholas Copernicus' Native Town, viz č. 364.
192. Aufgaben der Universität Wien in Gegenwart und Zukunft, viz č. 619.
193. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem története 1945—1970. [Dějiny univerzity Loránda Eötvöse, 1945—1970.] Budapest s. d., 760 s. [Hvr.] XIX/2, 1979, s. 116
194. Bartoš František Michálek, Hus jako student a profesor Karlovy university, viz č. 403.
195. Bartoš František Michálek, Husův učitel Dr. Jan Štěkna a kaple Betlémská, viz č. 403.
196. Bartoš František Michálek, Kdo vymohl Čechům Dekret kutnohorský, viz č. 403.
197. Bartoš František Michálek, M. Petr Payne, diplomat husitské revoluce, viz č. 403.
198. Bartoš František Michálek, Národohospodářská diskuse na Karlově universitě v době Husově, viz č. 403.
199. Bartoš František Michálek, P. Payne pro Bohemis, viz č. 403.
200. Bartoš František Michálek, Příspěvky k dějinám Karlovy university v době Husově a husitské, viz č. 403.
201. Bartůněk Václav, Stručné dějiny kollegiální kapituly a královské kaple Věch svatých na Pražském hradě. Pražský arcibiskup Jan Bedřich Vaidštejn, viz č. 443.
202. Barycz Henryk (red.), Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim, viz č. 190.
203. Barycz Henryk, Die Rolle der Wiener Universität im geistigen Leben Polens, viz č. 619.
204. Baumann Bedřich, Filosofické názory Jana Marka Marci, viz č. 403.
205. Beiträge zur Freiburger Wissenschafts- und Universitätsgeschichte, viz č. 359, 483.
206. Beiträge zur Geschichte der Universität Erfurt, viz č. 438 433.
207. Beiträge zur Geschichte der Universität Mainz, viz č. 483.
208. Beran Jiří, O poměru mezi Učenou společností a Hospodářskou společností před rokem 1788. Sborník historický 9, 1962, s. 239—298 [J. Hanzal]. IV/1, 1963, s. 136—137
209. Beran Jiří, Z dějin vědeckého bádání o M. J. Husovi v letech 1890—1918, práce z archivu ČSAV. Praha 1965, 98 s. [k. k.] VII/2, 1966, s. 110—113
210. Beránek Karel, Kancelář university pražské na zlomu XVI. a XVII. věku, viz č. 403.
211. Beránek Karel, Školy a jejich písemnosti. Česká diplomatika do r. 1848. Praha 1971, s. 279—291. [Mi. S.] XIII/1—2, 1973, s. 281—282
212. Bergel Josef, Die Hauptquellen zur Geschichte der Prager Karls-Universität, viz č. 403.
213. Berka Karel, K současnému stavu bolzanovského bádání. Filozofický časopis, roč. 24, 1976, s. 705—720. [Hvr.] XVII/2, 1977, s. 134
214. Betts Reginald Robert, Essays in Czech History. The Athlone Press of the University of London 1969, 315 s. [Kl.] XIV/1—2, 1974, s. 210—211
215. Bibliografie k dějinám evropských univerzit The History of European Universities. Work in Progress and Publications I. Ed. by John M. Fletcher. Birmingham 1978, 41 s. Bibliographie internationale de l'histoire des universités II. Portugal — Leiden — Pécs — Franeker — Basel. Ed. A. Moreira de Sá (Lisboa), R. Ekkart (Leiden), M. Fényes (Pécs), A. de Kalbermatten et L. Haeblerli (Basel). Genève 1976, X + 219 s. Simone Guenée, Bibliographie de l'histoire des universités françaises des origines à la Révolution. II. D'Aix-en-Provence à Valence et académies protestantes. Paris 1978, XXI + 495 s. [Michal Svatoš] XX/1, 1980, s. 151—152
216. Bibliographie internationale de l'histoire des Universités I, Espagne — Louvain — Copenhague — Prague par Rafael Gibert (Madrid), Jacques Paquet (Bruxelles), Svend Ellehøj (Copenhague), František Kavka et Jan Havránek (Prague). Genève 1973, 230 s. [Mi. S. — M. Kb.] XV/1, 1975, s. 114—116
217. Bibliographie internationale de l'histoire des universités II., viz č. 215.
218. Bibliographie zur Universitätsgeschichte. Verzeichnis der im Gebiet der Bundesrepublik Deutschland 1945—1971 veröffentlichten Literatur. Bearbeitet von Edwin Stark. Hrsg. von Erich Hassinger. Freiburg—München 1974, 316 s. [Hvr.] XV/2, 1975, s. 106—108
219. Bibliography of the History of Medicine 1964—1969. National Library of Medicine, U. S. Department of Health, VI + 1475 s. Bibliography of the History of Medicine Nr. 6 (1970), 295 s., Nr. 7 (1971), 263 s. [V. Kruta] XV/1, 1975, s. 112—114
220. Bietkowski Henryk — Zonn Włodzimierz, Kopernikův svět, viz č. 364.
221. Biskup Marian, Nicolaus Copernicus im öffentlichen Leben Polens, viz č. 364.
222. Blaschka Anton, Vom Sinn der

- Prager hohen Schule nach Wort und Bild ihrer Gründungsurkunden, viz č. 403.
223. Bleek Wilhelm, Von der Kame-ralausbildung zur Juristenprivileg (Studium, Prüfung und Ausbildung der höheren Beamten des allgemeinen Verwaltungsdienstes in Deutschland im 18. und 19. Jahrhundert), viz č. 611.
224. Blecha Josef, Über das Leben und Werk von Karl Peter Kheil jun. Der österreichische Betriebswirt 15, 1965, s. 129—156. (V. L.) VIII/2, 1967, s. 86
225. Böckenförde Ernst-Wolfgang, Die deutsche verfassungsgeschichtliche Forschung im 19. Jahrhundert — Zeitgebundene Fragestellungen und Leitbilder. Berlin 1961, Schriften zur Verfassungsgeschichte, sv. 1, 227 s. (Valentin Urfus) IV/2, 1963, s. 170—173
226. Bogucka Maria, Ziemia i czasy Kopernika, viz č. 364.
227. Boháček Miroslav, Literatura středověkých právních škol v rukopisech kapitulní knihovny olomoucké. Rozpravy ČSAV, řada SV, roč. 70, seš. 7, Praha 1960, 87 s. (Jiří Klabouch) II/1, 1961, s. 159—162
228. Boháček Miroslav, O rukopisech statut pražské university. Studie o rukopisech 1964, Praha 1964, s. 73—124. (Mtc.) VI/2, 1965, s. 104
229. Boháček Miroslav, Zur Geschichte der Stationarii von Bologna, viz č. 608.
230. Bokes František, Snahy o organizovanie slovenskej vedy od konca XVIII. storočia do vzniku SAV. Bratislava 1967, 120 s. (Jaroslav Morávek) IX/1, 1968, s. 97—98
231. Bonjour Edgar, Die Universität Basel von den Anfängen bis zur Gegenwart, viz č. 469.
232. Borst Arno, Geschichte an mittelalterlichen Universitäten. Konstanz 1969, 43 s. (Ivan Hlaváček) XI/1—2, 1971, s. 93
233. Borst Arno, Krise und Reform der Universitäten im frühen 14. Jahrhundert, viz č. 609.
234. Brandes Detlef, Die deutsche Reaktion auf die Prager Demonstration im Oktober und November 1939, viz č. 508.
235. Bukowska Krystyna, Tomasz Drezner (1560—1616), polski romanista XVII. wieku i jego znaczenie dla nauki i prawa w Polsce. Warszawa 1960, 321 s. (Jiří Klabouch) II/2, 1961, s. 152—154
236. Butjagin A. S. — Saltanov J. A., Universitetskoje obrazovanie v SSSR. Moskva 1957, 295 s. (k. k.) II/1, 1961, s. 162—164, viz též č. 484
237. Classen Peter, Die ältesten Universitätsreformen und Universitätsgründungen des Mittelalters. Heidelberger Jahrbücher XII, 1968, s. 72—92. (Ivan Hlaváček) XI/1—2, 1971, s. 92—93
238. Cobban A. B., The Medieval Universities. Their development and organisation. London 1975, X + 264 s. (Ivan Hlaváček) XVI/2, 1976, s. 96—99
239. Cobban A. B., The King's Hall within the university of Cambridge in the later Middle Ages, viz č. 609.
240. Craster E., The History of All Souls College Library, viz č. 614.
241. Cultus et Cognitionis. Studia z dziejów średniowiecznej kultury. Warszawa 1976, 686 s. (Mi. S.) XVIII/1, 1978, s. 178
242. Československá slavistika v letech 1918—1939, viz č. 445.
243. Čeští učitelé v protifašistickém odboji 1939—1945. Sborník studií a vzpomínek. K vydání připravili Karel Čondl a Tomáš Pasák. Praha 1978, 357 s. (Hvr.) XIX/2, 1979, s. 96—98
244. 400 let Litevské státní univerzity ve Vilniusu. Istorija Vil'njusskogo universiteta 1579—1979. Vilnius 1979, 376 s. A Short History of Vilnius University. Vilnius 1979, 296 s. G. K. Zabulis, Vil'niusskij universitet v istorii Litvy. Vilnius 1979. Academia et Universitas Vilnensis. Sbornik dokumentov, sost. V. Bogušis i D. Butenas. Vilnius 1979, 76 s. Vilniaus universiteto rūmai. Zdania Vil'njusskogo universiteta... Vilnius 1979, 112 s., 226 obr. Paulius Rabikauskas, Die Gründungsbulle der Universität Vilnius (30. IO. 1579), AHP 16, 1973, s. 113—171. Vilnius universiteto istorija, dil I. —IV., red. J. Kubilius. Vilnius 1976—1979. Praha—Vilnius, red. J. Petrá L. Řeháček. Studia z dziejów Uniwersytetu Wileńskiego 1579—1979. Warszawa — Kraków 1979. (Michal Svatoš — Zdeněk Hojda) XX/2, 1980, s. 71—79
245. Čtyřsté jubileum university v Jeně. Geschichte der Universität Jena 1548/58—1958, 1. sv., 765 s., red. Max Steinmetz. (Hvr.) III/2, 1962, s. 180—185
246. Dějiny exaktních věd v českých zemích do konce 19. století, viz č. 437.
247. Dějiny sofijské university. Sofijski universitet „Kliment Ochridski“ 9. IX. 1944 — 9. IX. 1974. Sofija 1974, 351 s. (Hvr.) XVI/2, 1976, s. 99—100
248. Dekret kutnohorský a jeho místo v dějinách (Sborník k oslavě 550. výročí Dekretu kutnohorského). AUC 1959 — Phil et Hist 2, red. J. Polišenský, Universita Karlova v Praze 1959. (Mtc.) I, 1960, s. 229—234
249. Diener Hermann, Die Gründung der Universität Mainz 1467—1477. Abhandlungen der Akademie der Wissenschaften und Literatur, Geistes- und sozialwissenschaftliche Klasse 1973/15, Mainz-Wiesbaden 1974, 57 s. (Michal Svatoš) XVI/1, 1976, s. 59—60
250. Dienstbier Emil, Josef Schöbl, jeho lidský a pracovní profil, viz č. 403.
251. Dokoupil Vladimír, Soupisy rukopisných fondů Universitní knihovny v Brně. (J. T.) IX/1, 1968, s. 99—100
252. Dokumente der Studiengesetzgebung in Bayern in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts, viz č. 448.
253. Dokumenty i materialy po istorii Moskovskogo universiteta vtoroj poloviny XVIII veka, tom I, 1756—1764. Izdatelstvo Moskovskogo universiteta 1960, 413 s. (k. k.) III/1, 1962, s. 164—165
254. Dokumenty po istorii universitetov Jevropy XII—XV vv. Učebnoje posobie. Pod redakciej i s predislovijem A. E. Moskalenko. Voroněž 1973, 157 s. (Ivan Hlaváček) XV/2, 1975, s. 105
255. Dvacet let časopisu k dějinám Erfurtské univerzity. Beiträge zur Geschichte der Universität Erfurt. (Hvr.) XIX/2, 1979, s. 107—108
256. Dvě nové práce k dějinám Estonské státní univerzity v Tartu. Vello Helk, Die Jesuiten in Dorpat. Ein Vorposten der Gegenreformation in Nordosteuropa 1583—1625. Odense 1977, 336 s. Tartu Ülikooli (Academia Gustaviana) senati protokollid 1632—1656 — Konsistoriumsprotokolle der Universität Dorpat 1632—1656. K vydání připravil Arvo Tering. Tartu 1978, 144 s. (Zdeněk Hojda) XIX/2, 1979, s. 104—107
257. Dvě studie ze starších univerzitních dějin. Peter Moraw, Zur Sozialgeschich-

- te der deutschen Universität im späten Mittelalter. Giessener Universitätsblätter VIII/2, s. 42—60.
- František Šmahel, Ein unbekanntes Prager Quodlibet von ca. 1400 des Magisters Johann Arsen von Dangenfeld. Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters 33/1, 1977, s. 199—215. (Michal Svatoš) XIX/1, 1979, s. 100—101
253. Dziale Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza 1919—1969. Poznań 1962, 777 s. (r.) XIII/1—2, 1973, s. 278—279
259. The Economic and Material Frame of the Mediaeval University. Ed. by Astrik L. Gabriel. Texts and Studies in the History of Mediaeval Education XV, Notre Dame 1977 (Indiana, USA), 87 s. (Mi. S.) XVIII/1, 1978, s. 175—176
260. Enseignement et diffusion des sciences en France au XVIII siècle. Paris 1964, 780 s. (Luboš Nový) VIII/1, 1967, s. 108—109
261. Estreicher Karol, Les Souvenirs de Copernic à l'Université Jagellonne, viz č. 364.
262. Eulner H. H., Die Entwicklung der medizinischen Spezialfächer an den Universitäten des deutschen Sprachgebiets, Habilitationsschrift, Institut für Geschichte der Medizin, J. W. Goethe-Universität Frankfurt/Main 1963, 3 sv. textu, 760 s., 2 doplnkové svazky, 393 příl. (E. Rozsivalová) VIII/2, 1967, s. 85—86
263. Finke Karl Konrad, Die Tübinger Juristenfakultät 1477—1534. (Jiří Pešek) XX/1, 1980, s. 157—159
264. Forschen und Wirken, viz č. 546.
265. Frank Isnard Wilhelm, Der antikonkiliaristische Dominikaner Leonhard Huntpichler. Ein Beitrag zum Konziliarismus der Wiener Universität im 15. Jahrhundert. Wien 1976, 415 s. (Mi. S.) XVIII/2, 1978, s. 98
266. Franken Klaus, Hochschulpolitik in Baden 1819—1848, viz č. 448.
267. Frankenberger Zdeněk, Jan Křtitel Boháč. Život a dílo, viz č. 403.
268. Friedenthal Richard, Ketzer und Rebell. Jan Hus und das Jahrhundert der Revolutionskriege. München 1972, 478 s. (Mi. S.) XVII/2, 1977, s. 133—134
269. Frijhoff Willem — Julia Dominique, École et société dans la France d'ancien régime, viz č. 611.
270. Fuka M., Materiály k dílu Stanislava Vydry, českého matematika z konce 18. století, viz č. 403.
271. Gabriel Astrik L. (ed.), The Economic and Material Frame of the Mediaeval University, viz č. 259.
272. Gabriel Astrik L., The Mediaeval Universities of Pécs and Pozsony. Frankfurt am Main 1969, 87 s. Garlandia, Studies in the History of the Mediaeval Universities. Frankfurt am Main 1969, 287 s. (Kl.) XIV/1—2, 1974, s. 208—210
273. Gabriel Astrik L., Summary Bibliography of the History of the Universities of Great Britain and Ireland up to 1800 covering publications between 1900 and 1968. Notre Dame (Indiana, USA), XII + 154 s. (Mi. S.) XVIII/1, 1978, s. 178—179
274. Gackenholtz Friedrich, Die Vertretung der Universitäten auf den Landtagen des Vormärz, viz č. 448.
275. Gall Franz, Alma Mater Rudolphina — Die Wiener Universität und ihre Studenten 1365—1965, viz č. 619.
276. Gall Franz, Die alte Universität. Wien—Hamburg 1970, 134 s. (Mi. S.) XIV/1—2, 1974, s. 211—214
277. Gall Franz, Antiquissima ac celeberrima universitas Vindobonensis. Die Wiener Universität im Bild 1365—1965, viz č. 619.
278. Gall Franz, Kleiner Führer durch die Universität Wien. Wien 1965, 96 s. (Hz) VII/2, 1966, s. 114
279. Gall Franz, Magistratus academicus archigymanasii Viennensis, viz č. 619.
280. Geisendorf Paul F., L'Université de Genève 1559—1959, viz č. 484.
281. Gerber Rafal, Fontes historiam universitatis Varsoviensis illustrantes, viz č. 484.
282. Gerber Rafal, Studenci Uniwersytetu Warszawskiego 1808—1831. Słownik biograficzny. Wrocław 1977, LXVII + 505 s. (Jan Havránek) XIX/2, 1979, s. 110—111
283. Geschichte der Technischen Universität Dresden 1828—1978. Berlin 1978, 468 s. (Jan Havránek) XIX/2, 1979, s. 111—113
284. Geschichte der Universität Jena 1548/58—1958, viz č. 245.
285. Geschichte der Universität Rostock 1419 bis 1969. Festschrift zur Fünfhundertfünfzig-Jahrfeier der Universität. Rostock 1969, 2 sv., 295 + 408 s. (r.) XI/1—2, 1971, s. 96—98
286. Geschichte der Universitätsbibliothek Jena 1549—1945, viz č. 483.
287. Giese E. — Hagen B. von, Geschichte der Medizinischen Fakultät der Friedrich-Schiller-Universität Jena, viz č. 483.
288. Goldmann K., Verzeichnis der Hochschulen und hochschulartigen Gebilde sowie ihrer Vorläufer und Planungen in deutsch- und gemischt-sprachigen Gebieten unter besonderer Berücksichtigung ihrer (Haupt) Matrikeln. Ein Versuch. Neustadt a. d. Aisch 1967, 411 s. (M.) XI/1—2, 1971, s. 86—88
289. Górski Karol, Mikołaj Kopernik, Środowisko społeczne i samotność, viz č. 364.
290. Grundmann Herbert, Vom Ur-
- sprung der Universität im Mittelalter, viz č. 403.
291. Guenée Simonne, Bibliographie de l'histoire des universités françaises des origines à la Révolution. II. D'Aix-en-Provence à Valence et académies protestantes, viz č. 215.
292. Hackett M. B., Statutes of Cambridge University. The Text and its History, viz č. 609.
293. Hájek B., D. J. Mendělejev — B. Brauner, viz č. 403.
294. Hajnal István, L'enseignement de l'écriture aux universités médiévales. Budapest 1959, 301 s. (J. Šebánek) III/2, 1962, s. 185—189
295. Hanzal Josef, Martin Bacháček z Nauměřic a městské školy ve středních Čechách před Bílou horou, viz č. 441.
296. Hejnic Josef, Českokrumlovská latinská škola v době rožmberské. Rozpravy ČSAV, řada SV, roč. 82, seš. 2, Praha 1972, 75 s. (r.) XIII/1—2, 1973, s. 284—285
297. Hejnic Josef, Dva humanisté v roce 1547, viz č. 403.
298. Hejnic Josef, Dva neznámé tisky M. M. Troila Hagiochorana, viz č. 403.
299. Hejnic Josef, Latinská škola v Plzni a její postavení v Čechách. (Michal Svatoš) XX/1, 1980, s. 144
300. Hejnic Josef, Plzeňská latinská škola v období humanismu (1450—1620). Minulostí Západočeského kraje XIV, 1978, s. 111—135. (Eduard Maur) XIX/1, 1979, s. 96—97
301. Helk Vello, Die Jesuiten in Dorpat. Ein Vorposten der Gegenreformation in Nordosteuropa 1583—1625, viz č. 256.
302. Hemmerle Josef, Nikolaus von Laun. Ein Beitrag zur Geschichte der Prager Universität und des Augustinenordens in Böhmen, viz č. 403.

303. Herold Vilém — Mráz Milan, K dialektice ideových zdrojů a společenského působení filozofického myšlení doby předhusitské. Filozofický časopis XXIV/5, 1976, s. 721—752. (Mi. S.) XVII/2, 1977, s. 133
304. Heussi K., Geschichte der Theologischen Fakultät zu Jena, viz č. 483.
305. The History of European Universities. Work in Progress and Publications I., viz č. 215.
306. Hladík Jaroslav, Die Anfänge der pharmazeutischen Ausbildung an der Karlsuniversität in Prag, Acta facultatis pharmaceuticae bohemoslovenicae, Tom V, 1961, s. 199—224. (k. k.) IV/1, 1963, s. 137
307. Hlaváček Ivan, Úvod do latinské kodikologie. Praha, 1978, 142 s. (Mi. S.) XIX/2, 1979, s. 95—96
308. Holínková Jiřina, Čtyři kapitoly z dějin městské školy u sv. Mořice v Olomouci, viz č. 440.
309. Holínková Jiřina, Městská škola na Moravě v předbělohorském období. Praha 1967 {Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Philosophica 45, Historica XII}. (Jan Martínek) X/2, 1969, s. 78—79
310. Horský Zdeněk, Kosmologické názory Jana Jessenia, viz č. 403.
311. Hoyer Siegfried, Die Gründung der Leipziger Universität und Probleme ihrer Frühgeschichte. Karl-Marx-Universität 1409—1959. Beiträge zur Universitätsgeschichte. Erster Band. Leipzig 1959, s. 1—33. (Mtc.) II/1, 1961, s. 157—159
312. Hübinge Paul Egon, Thomas Mann, die Universität Bonn und die Zeitgeschichte. Drei Kapitel deutscher Vergangenheit aus dem Leben des Dichters 1905—1955. München 1974, 682 s. (Marie Štemberková) XIX/2, 1979, s. 113—116
313. Hučko Ján, Sociálne zloženie a pôvod slovenskej obrodenskej inteligencie. Bratislava 1974, 385 s. (Hvr.) XV/1, 1975, s. 108—110
314. Humanismus a renesancia na Slovensku v 15.—16. storočí. Bratislava 1967, 508 s. (Mtc.) X/1, 1969, s. 121—125
315. Die Humboldt-Universität gestern-heute-morgen, viz č. 546.
316. 150 Jahre Technische Hochschule Wien. Wien 1965, II. sv., s. 419—605. (V. Lomič) VII/2, 1966, s. 109—110
317. Charisteria Cracoviensia Universitatis regiae Uppsaliensi quinta sacra saecularia celebranti ab Universitate Iagellonica Cracoviensi oblata. Ed. Leszek Hajdukiewicz. Warszawa—Kraków 1979, 198 s. (Zdeněk Hojda) XX/2, 1980, s. 87—89
318. Chaussinand-Nogaret Guy, Une histoire des élites 1700—1848, viz č. 611.
319. Chevallier Pierre, La scolarisation en France depuis un siècle, viz č. 611.
320. In memoriam Zdeňka Fialy. Z pomocných věd historických. Uspořádal Lubomír Vebř. Praha 1978, 305 s. (Mi. S.) XIX/2, 1979, s. 109—110.
321. Istorija Leningradskogo universiteta 1819—1969, viz č. 485.
322. Istorija Vil'njusskogo universiteta 1579—1979, viz č. 244.
323. Jaroš Karel — Job Jan, Rozvoj československého školství v číslech. Praha 1961, 149 s. (Hvr.) IV/1, 1963, s. 133—134
324. Jeismann Karl-Ernst, Das preussische Gymnasium in Staat und Gesellschaft. Die Entstehung des Gymnasiums als Schule des Staates und der Gebildeten, 1787 bis 1817, viz č. 611.
325. Jenštejn 1977. Sborník. Brandýs n. L. — Stará Boleslav 1977, 203 s. (Ivana Raková — Michal Svatoš) XIX/1, 1979, s. 95—96
326. Jílek František — Lomič Václav, Dějiny Českého vysokého učení technického. I. díl, sv. 1. Praha 1973, 595 s. (Hvr.) XV/2, 1975, s. 101—102
327. Jonášová S., Bibliografie díla Zdeňka Nejedlého, viz č. 403.
328. Jordak Karl, Die Universität Wien 1365—1965, viz č. 619.
329. K nové anglické literatuře o Wyclifovi. K. B. McFarlane, John Wyclife and the Beginnings of English Nonconformity, London, 1952, 197 s. John Stacey, John Wyclif and Reform. London, 1964, 169 s. John A. F. Thomson, The Later Lollards 1414—1520. Oxford University Press 1965, 272 s. Beryl Smalley, English Friars and Antiquity. Oxford 1960, 398 s. J. A. Robson, Wyclif and the Oxford Schools. Cambridge University Press 1961, 268 s. Gordon Leff, Bradwardine and the Pelagians. Cambridge University Press 1957, 282 s. Gordon Leff, Richard Fitz Ralph, Commentator of the Sentences. Manchester University Press 1964, 200 s. (Miloslav Kaňák) X/2, 1969, s. 67—76.
330. K novější literatuře o gymnasiích. První české gymnasium v Brně. Sborník ke stému výročí založení, Brno 1967. Almanach k 650. výročí školství v Prachaticích a k 50. výročí založení českého gymnasia v Prachaticích. Prachatice 1970. 100. výročí maturit v Rychnově n. Kněžnou. Rychnov n. Kn. 1972. 100 let kolínského gymnasia. Kolín 1972. (J. Tř.) XIII/1—2, 1973, s. 275—276
331. K sovětské literatuře o dějinách matematiky na universitách. P. S. Alexandrov, B. V. Gněděnko, V. V. Stěpanov, Matematika v Moskovskom universitetě za prvých sto let jeho suščestvovanija, Vypusk 1, 1948 {sborník Istoriko-matematičeskije issledovanija, s. 43—140}. I. I. Licholeťov — S. A. Janovskaja, Iz istorii prepodavanija matematiki v Moskovskom universitetě (1804—1860 gg.), Istoriko-matematičeskije issledovanija, vypusk VIII, 1955, s. 127—480. (L. Nový) IV/1, 1963, s. 122—125
332. Kadlec Jaroslav, Collectura M. Prokopa z Plzně, viz č. 403.
333. Kadlec Jaroslav, Reformní postilla a synodální kázání Ondřeje z Brodu, viz č. 443.
334. Kalinin A. F. — Mandělj S. Z. Lenin i Petěrbugskij universitet, viz č. 485.
335. Kaminsky Howard, The University of Prague in the Hussite Revolution: The Role of the Masters. Universities in Politics. Baltimore—London 1972, s. 19—106. (Ivan Hlaváček) XV/2, 1975, s. 103—104
336. Kann Robert A., Kanzel und Katheder. Studien zur österreichischen Geistesgeschichte vom Spätbarock zur Frühromantik. Wien—Freiburg—Basel 1962, 355 s. (J. Hz.) VI/2, 1965, s. 102—104
337. Kapitoly z dějin olomoucké university 1573—1973. Ostrava 1973, 371 s. (Hvr.) XVI/2, 1976, s. 93—94
338. Kavka František — Havránek Jan, Der kulturelle und geistige Einfluss der Wiener Universität auf die Tschechen und Slowaken, viz č. 619.
339. Kavka František, Mistři-regenti na artistické fakultě pražské univer-

- sity v letech 1367 až 1420 (Statistická studie.) Z českých dějin. Sborník in memoriam prof. dr. Václava Husy. Praha 1966, s. 77—95 (Mtc.)
- X/2, 1969, s. 79—80
340. Keárney Hugh, Scholars and Gentlemen. Universities and Society in Pre-Industrial Britain. 1500—1700. London 1970, 214 s. (Hvr.) XV/1, 1975, s. 110—111
341. Kejř Jiří, Deklarace pražské university z 10. března 1417 o přijímání pod obojí a její historické pozadí. Sborník historický VIII, Praha 1961, s. 133—154. (Mtc.) III/1, 1962, s. 161—163
342. Kejř Jiří, Dvě studie o husitském právnictví, viz č. 403.
343. Kejř Jiří, M. Jan Hus o právnictví, viz č. 403.
344. Kejř Jiří, O některých spisech M. Jana z Jesenice. Listy filologické, roč. 86, 1963, s. 77—90. (Mtc.) VI/1, 1965, s. 84
345. Kejř Jiří, Po stopách prvního profesora práv na pražské universitě, viz č. 443.
346. Kejř Jiří, Právníké otázky Husova Quodlibetu, viz č. 403.
347. Kejř Jiří, Quodlibet M. Prokopa z Kladruha z r. 1417, viz č. 403.
348. Kejř Jiří, Quodlibetní questie kodexu UK X E 24, viz č. 403.
349. Kejř Jiří, Stát, církev a společnost v disputacích na pražské universitě v době Husově a husitské. Rozpravy ČSAV 1964, seš. 14, 63 s. (J. Hz.) VII/1, 1966, s. 126—127
350. Kejř Jiří, Z disputací na pražské universitě v době Husově a husitské, viz č. 403.
351. Ker Neil R., Medieval Libraries of Great Britain, viz 614.
352. Ker Neil R., Records of All Souls College Library 1437—166, viz č. 614.
353. Kieniewicz Stefan, Z dziejów Uniwersytetu Warszawskiego, viz č. 484.
354. Kieniewicz Stefan, Z postępových tradycji Uniwersytetu Warszawskiego, viz č. 484.
355. Kisch Guido, Der Lebensweg eines Rechtshistorikers. Sigmaringen 1975, 259 s. (Hvr.) XVIII/2, 1978, s. 108—109
356. Klabouch Jiří, Osvícenské právní nauky v českých zemích. Praha 1958, 356 s. (Valentin Urfus) I, 1960, s. 237—240, viz též č. 403.
357. Kleineidam Erich, Universitas Studii Erfordensis — Überblick über die Geschichte der Universität Erfurt im Mittelalter 1392—1521, Teil I, 1392—1460. Leipzig 1964, 398 s. (František Šmahel) VIII/2, 1967, s. 84—85
358. Kluge Alexander, Die Universitäts-Selbstverwaltung. Frankfurt/M. 1958, 264 s. (Karel Litsch) I, 1960, s. 249—252
359. Knižnice k dějinám freiburské university. Beiträge zur Freiburger Wissenschafts- und Universitätsgeschichte. 36 svazků. Freiburg im Breisgau 1952—1969. (Hvr.) XV/2, 1975, s. 110—111
360. Kodědová Oldřiška — Uherek Zdeněk, Kapitoly z dějin českého učitelstva 1890—1938. Praha 1972, 159 s. (Dr. Marie Pravdová) XIV/1—2, 1974, s. 231—232
361. Koerting Walter, Die Deutsche Universität in Prag. Die letzten Hundert Jahre ihrer Medizinischen Fakultät. München 1968, 301 s. (Vladislav Kruta) XI/1—2, 1971, s. 89—90
362. Köhler Roland — Kraus Aribert — Methfessel Werner, Geschichte des Hochschulwesens der Deutschen Demokratischen Republik (1945—1961), viz č. 497.
363. König Wolfgang, Universitätsreform in Bayern in den Revolutionsjahren 1848/49, viz č. 448.
364. Kopernikovské jubileum v polské historické literatuře. Karol Górski, Mikolaj Kopernik, Środowisko społeczne i samotność. Wrocław — Warszawa — Kraków — Gdańsk 1973, 230 s.
- Maria Bogucka, Ziemia i czasy Kopernika, Wrocław — Warszawa — Kraków — Gdańsk 1972, 224 s.
- Henryk Bietkowski — Włodzimierz Zonn, Kopernikův svět. Praha 1972, 171 s.
- Eugeniusz Rybka — Przemysław Rybka, Kopernik, człowiek i myśl. Warszawa 1972, 308 s.
- Jan Adamczewski, The Towns of Copernicus. Warszawa 1972, 189 s.
- Poland the Land of Copernicus. Wrocław — Warszawa — Kraków — Gdańsk 1973, 231 s.
- Studia Copernicana I—IX, 1970—1973.
- Karol Estreicher, Les Souvenirs de Copernic à l'Université Jagellonne. Kraków 1973, 53 s.
- Krakowski krąg Mikołaja Kopernika. Kraków 1973, 131 s.
- Międzynarodowe powiązania Uniwersytetu Krakowskiego w dobie Kopernika. Kraków 1973, 124 s.
- Bogdan Rymaszewski, Toruń in the Days of Copernicus. Urban Development, Architecture, Art. Copernican Publications No. 2. Toruń 1973, 70 s.
- Astronomy in Toruń, Nicholas Copernicus' Native Town. Toruń 1972, 72 s.
- Marian Biskup, Nicolaus Copernicus im öffentlichen Leben Polens. Toruń 1972, 101 s. (M. Kb. — Kl.) XIV/1—2, 1974, s. 233—236
365. Ein Kopalbuch der Wiener Universität als Quelle zur österreichischen Kirchengeschichte unter Herzog Albrecht V. Codex 57 G des Stiftes Seitenstetten, hrsg. v. Paul Uiblein. Wien 1973, 191 s. (Ivan Hlaváček) XIV/1—2, 1974, s. 219—221
366. Korespondence Zdeňka Nejedlého s českými historiky [Jaroslav Goll, Josef Kalousek, Čeněk Zíbrt, Jaromír Čelakovský, Zikmund Win-
- ter]. K vydání připravil Josef Hanzal a Blanka Svadbová. Praha 1975, 174 s. (Hvr.) XIX/1, 1979, s. 98—100
367. Korolec Jerzy B., Komentarze do „Etyki Nicomachejskiej“ na uniwersytecie praskim w XIV i XV wieku, viz č. 610.
368. Korolec Jerzy B., Repertorium commentariorum medii aevi in Aristotelem Latinorum quae in Bibliotheca olim Universitatis Pragensis nunc Státní knihovna ČSR vocata asservantur, viz č. 610.
369. Kořán Jan, Dvě tradice v našich geologických vědách, viz č. 403.
370. Kotrba Viktor, Nové Město pražské — „Karlstadt“ — v univerzální koncepci císaře Karla IV., viz č. 441.
371. Kovács Endre, Die Beziehungen der Wiener Universität zu Ungarn zur Zeit des Humanismus, viz č. 619.
372. Kráčmarová Hana, Vysokoškoláci v revolučních letech 1945—1948. Praha 1976, 237 s.
- Kráčmarová Hana, České vysokoškolské studentstvo a Únor 1948. ČSČH XXVI, 1978, s. 481—506. (Jan Havránek) XIX/2, 1979, s. 98—99
373. Krakovské studentstvo v 19.—20. století. Helena Lipska — Kazimierz Tatarowicz, Bibliografia piśmiennictwa dziejów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Studia z dziejów młodzieży Uniwersytetu Krakowskiego od Oświecenia do połowy XX wieku (3 díly). (r.) XIII/1—2, 1973, s. 276—278
374. Krakovské sympozium o dějinách univerzit. (Michal Svatoš) XIX/1, 1979, s. 107—108
375. Krakowski krąg Mikołaja Kopernika, viz č. 364.
376. Kras Janina, Życie umysłowe w Krakowie w latach 1848—1870. Kraków 1977, 255 s. (Hvr.) XIX/1, 1979, s. 106—107

377. Kremenšek Slavko, Slovensko študentovsko gibanje 1919—1941. Ljubljana 1972, 459 + 92 s. [Jaroslav Pánek] XVII/1, 1977, s. 107—110
378. Kruta Vladislav, K počátkům vědecké dráhy J. Ev. Purkyně. Korespondence s přáteli z pražských let 1815—1823. Sborník prací lékařské fakulty v Brně, Brno 1964, 207 s. {k. k.} VII/1, 1966, s. 128
379. Kruta Vladislav, Med. Dr. Jiří Procházka (1749—1820), život, dílo, doba, viz č. 403.
380. Křivka Josef, Národnost Jana Marka z Marci, viz č. 403.
381. Kubíček Alois — Petráňová Alena — Petráň Josef, Karolinum a historické koleje University Karlovy. Praha 1961, 217 s. {k. k.} III/2, 1962, s. 191—194
382. Kučera Karel, K akademickým volbám na pražské universitě v 17. a 18. století, viz č. 403.
383. Kučera Karel — Malý Karel, Právněhistorická bibliografie. Vyběr českých a slovenských prací z let 1966—1973 k dějinám státu a práva, viz č. 441.
384. Kürbisówna Brygida, Mieszczanie na uniwersytecie Jagiellońskiej i ich udział w kształtowaniu świądomości narodowej w XV. wieku, viz č. 572.
385. Kurz J., Jan Deyl, jeho život a dílo, viz č. 403.
386. Kuzmín M. N., Škola i obrazování v Československu (konec XVIII—30-e roky XX v). Moskva 1971, 260 s. (Dr. Marie Pravdová) XIV/1—2, 1974, s. 229—231
387. Lamberti Liber Floridus. Codex autographus bibliothecae Universitatis Gandavensis editus curante Alberto Derolez. Gandavi 1968. {J. Tě.} XI/1—2, 1971, s. 90—92
388. Leff Gordon, Bradwardine and the Pelagians, viz č. 329.
389. Leff Gordon, Paris and Oxford Universities in the thirteenth and fourteenth Centuries. An Institutional and Intellectual History, viz č. 609.
390. Leff Gordon, Richard Filz Ralph, Commentator of the Sentences, viz č. 329.
391. Lékařské knížky Mistra Křišťana z Prachatic z mnohých vybrané, viz č. 441.
392. Lemasne — Desjobert M. A., La faculté de droit de Paris aux XVIIe et XVIIIe siècles. Paris 1966, 162 s. {Jiří Klabouch} X/1, 1969, s. 119—121
393. Lersch Rainer, Wissenschaft und Mündigkeit: die didaktische Aufgabe der Hochschulreform in demokratischer Geschichte seit 1848, viz č. 448.
394. Lesky Erna, Purkyněs Weg, Wissenschaft, Bildung und Nation. Wien 1970, 68 s. {V. Kruta} XI/1—2, 1971, s. 102—104
395. Lesky Erna, Die Wiener medizinische Schule im 19. Jahrhundert, viz č. 619.
396. Lhotsky Alphons, Ein Bericht über die Universität Göttingen für den Staatskanzler Fürsten Kaunitz-Reitberg (1772). Nachrichten der Akademie der Wissenschaften in Göttingen I. philologisch-historische Klasse, Jg. 1966, Nr. 3, s. 41—68. {L. H.} VIII/2, 1967, s. 87
397. Lhotsky Alphons, Die Wiener Artistenfakultät 1365—1497, viz č. 619.
398. Licholetov I. I. — Janovskaja S. A., Iz istorii prepodavanja matematiki v Moskovskom Universitěte (1804—1860 gg.), viz č. 331.
399. Lipatnikova G. I., K voprosu o socialnom sostave studěntov Pražskogo universitěta v konce XIV. — načale XV. v., viz č. 399.
400. Lipska Helena — Tatarowicz Kazimierz, Bibliografia piśmiennictwa do dziejów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków 1967, 297 s. {M. S. — M. Kb.} XV/1, 1975, s. 114, viz též č. 373.
401. Listy Lucjana Malinowskiego do Jaroslawa Golla. Przyczynek do dziejów polsko-czeskich kontaktów naukowo-kulturalnych w drugiej połowie XIX wieku. Opracowała Stanisława Sochacka. Opole 1975, 207 s. {Hvr.} XVI/2, 1976, s. 106—107
402. Literární archiv. Sborník Památníku národního písemnictví. Ročník 5, 1970, Praha 1971, 296 s. {r.} XII/1—2, 1972, s. 252—254
403. Literatura k dějinám university za léta 1949—1959. Herbert Grundmann, Vom Ursprung der Universität im Mittelalter. Berlin 1957, 66 s. Josef Hemmerle, Nikolaus von Laun. Ein Beitrag z. Geschichte der Prager Universität u. des Augustinordens in Böhmen. Forschungen z. Gesch. und Landeskunde der Sudetenländer, Bd. II, Studien z. Geschichte der Karls-Univ. zu Prag. Freilassing—Salzburg 1954, s. 81—131. Anton Blaschka, Vom Sinn der Prager hohen Schule nach Wort und Bild ihrer Gründungsurkunden, tamtéž, s. 39—80. F. M. Bartoš, Kdo vymohl Čechům Dekret kutnohorský. JSH XVIII, 1949, s. 67—70. Sborník Dekret kutnohorský a jeho místo v dějinách. AUC, Phil. et Hist. 2, 1959. Ferdinand Seibt, Johannes Hus und der Abzug der deutschen Studenten aus Prag. Archiv f. Kulturgeschichte, Bd. XXXIX, Heft 1, s. 63—80. G. I. Lipatnikova, K voprosu o socialnom sostave studěntov Pražskogo universitěta v konce XIV. — načale XV. v. Učenyje zapiski Institutu slavjanoveděniya XV, s. 315—327. F. M. Bartoš, Husův učitel D. Jan Stěkna a kaple Betlémská. VČA, roč. XLVIII, 1949, s. 9—13. F. M. Bartoš, Národohospodářská diskuse na Karlově universitě v době Husově. JSH XXI, 1952, s. 113—114. F. M. Bartoš, Příspěvky k dějinám Karlovy university v době Husově a husitské. SH IV, 1956, s. 33—34. F. M. Bartoš, Hus jako student a profesor Karlovy university. AUC, Phil. et Hist. II, 1958, s. 9—26. Sborník přednášek věnovaných životu a dílu anglického husity Petra Payna-Engliše. 1456—1956. AUC 1957, Historica 1. F. M. Bartoš, M. Petr Payne, diplomat husitské revoluce. Praha 1956. F. M. Bartoš, P. Payne pro Bohemis. Praha 1949. Jiří Kejř, Quodlibetní questie kodexu UK X E 24. Listy filologické, roč. 1955, s. 216—221, roč. 1956, s. 63—70, 228—233. Jiří Kejř, Quodlibet M. Prokopa z Kladruha z r. 1417. AUC, Phil. et Hist. II, 1958, s. 27—48. Jiří Kejř, Právnícké otázky Husova Quodlibetu. Právněhistorické studie V, 1959, s. 33—47. Jiří Kejř, Z disputací na pražské universitě v době Husově a husitské. SH VII, 1960, s. 47—78. Jiří Kejř, M. Jan Hus o právnictví. Právněhistorické studie I, 1955, s. 83—100. Jiří Kejř, Dvě studie o husitském právnictví. Praha 1954. Jaroslav Kadlec, Collectura M. Prokopa z Plzně. Listy filologické LXXX, 1957, s. 237—245. Josef Hejnic, Dva humanisté v roce 1547. Praha 1957. Josef Hejnic, Dva neznámé tisky M. Troila Hagiochorana. Listy filologické 1958, s. 227—232.

Jan Martínek, Dvě díla M. Matouše Collina. Listy filologické 1959, s. 111—120.

Zdeněk Horský, Kosmologické názory Jana Jessenia. Sborník pro dějiny přír. věd a techniky II, 1955, s. 126—147.

Miroslav Truc, Národnostní charakter pražské jezuitské akademie. AUC, Phil. et Hist. II, 1958, s. 49—68.

Miroslav Truc, Jižní Čechy a pražská jezuitská akademie. JSH XXVII, 1958, s. 73—80.

Quido Vetter, Dějiny matematických věd v českých zemích od založení university do r. 1820. Sborník pro dějiny přír. věd a techniky IV, 1958, s. 80—95.

Karel Kučera, K akademickým volbám na pražské universitě v 17. a 18. století. AUC, Phil. et Hist. II, 1958, s. 69—85.

Bedřich Baumann, Filosofické názory Jana Marka Marci. Praha 1957.

Jiří Marek, Některé názory Jana Marka Marci v knize „Thaumantias Liber de arce coelesti“. Sborník pro dějiny přírodních věd a techniky V, 1960, s. 210—224.

Josef Křivka, Národnost Jana Marka z Marci. ČSPS LXVI, 1958, s. 45—48.

Jiří Klabouch, Osvícenské právní nauky v českých zemích. Praha 1958.

Jiří Klabouch, K počátkům protischolastických proudů na pražské universitě v 18. století. AUC, Phil. et Hist. II, 1958, s. 87—100.

Zdeněk Frankenberger, Jan Křtitel Boháč. Život a dílo. VKČSN, tř. mat. přír. 1951, č. XII.

Vladislav Kruta, Med. Dr. Jiří Procházka (1749—1820), život, dílo, doba. Praha 1956.

Luboš Nový, Matematika v Čechách v 2. polovině 18. století. Sborník

pro dějiny přír. věd a techniky V, 1960, s. 9—108.

M. Fuka, Materiály k dílu Stanislava Vydry, českého matematika z konce 18. století. Sborník pro dějiny přír. věd a techniky III, 1957, s. 179—185.

Alena Petráňová, Z korespondence F. Steinského, prvního profesora pomocných věd historických na Karlově universitě. AUC, Phil. et Hist. II, 1958, s. 101—112.

Josef Polišenský, Historie a universita v předbřeznové době a v revolučním roce 1848, tamtéž, s. 113—130.

Miroslav Truc, Návrh na vydávání Almanachu pražské university z r. 1822. Zápisky katedry čsl. dějin a archivního studia II, 1957, s. 83—89.

Jerzy Pogonowski, Oswald Balzer i katedra praw ślowiańskich w Pradze. Česko-polský sborník vědeckých prací I, Praha 1955, s. 550—554.

Mírko Očadlík, K počátkům hudební vědy na Karlově universitě. AUC, Phil. et Hist. II, 1958, s. 131—148.

Quido Vetter, Šest století matematického a astronomického učení na Karlově universitě. VKČSN 1952, č. XIV, Praha 1951.

Jan Kořán, Dvě tradice v našich geologických vědách. Zdeňku Nejedlému ČSAV — sb. prací k 75. narozeninám, Praha 1953, s. 459—476.

Ferdinand Prantl, Vývoj české botaniky a zoologie v XIX. století, tamtéž, s. 477—499.

Ladislav Zachoval, Česká fyzika před r. 1918. Sborník pro dějiny přír. věd a techniky I, 1954, s. 37—47.

J. Široký, A. Seydler, zakladatel moderní české astronomie. Tamtéž, roč. IV, 1958, s. 5—32.

F. Petrů — B. Hájek, O vývoji české chemie. Praha 1954.

B. Hájek, D. J. Mendělejev — B. Brauner. Sb. pro dějiny přír. věd a techniky I, 1954, s. 139—145.

Dopisy D. J. Mendělejeva českému chemiku Bohuslavu Braunerovi. Praha 1952.

Jan Vinař, Obrazy z minulosti českého lékařství. Praha 1959.

Otakar Matoušek, Lékaři a přírodovědci doby Purkyňovy. Praha 1954.

Eva Rozsivalová, Život a dílo J. E. Purkyně.

Josef Beneš, Purkyňův odkaz ve vědě a filosofii. Sborník Jan Evangelista Purkyně. Sborník příspěvků o jeho životě a práci. Praha 1955.

Otakar Matoušek, Josef Ryba a začátky české oftalmologie, sborník Zakladatelé české oftalmologie, Praha 1957.

Emil Dienstbier, Josef Schöbl, jeho lidský a pracovní profil, tamtéž.

Josef Kurz, Jan Deyl, jeho život a dílo, tamtéž.

M. Rýdl, Prof. MUDr. Vladislav Růžička, mechanický materialista v biologii. Sb. pro dějiny přír. věd a techniky IV, 1958, s. 33—79.

Stanislava Jonášová, Bibliografie díla Zdeňka Nejedlého.

Václav Vojtíšek, Z našich styků s ruskou vědou. O archivu University Karlovy a jeho ztrátách. Archivní časopis 1951, s. 86—98.

Václav Vojtíšek, O insigniích University Karlovy. Tvar 1953, s. 6—11.

Václav Vojtíšek, O starých pečetiích University Karlovy. SH II, 1955, s. 89—110.

Zdeněk Uherek, Karlova universita ve spolupráci se sovětskou vědou. AUC 1959, Phil. et Hist. I, s. 105—134.

Miroslav Truc, Dvě neznámá pečetiidla pražské university z doby

pobělohorské. Zápisky katedry čsl. dějin a archivního studia 1956, č. 3, s. 27—29.

Miroslav Truc, O stavu a úkolech archivní University Karlovy. SAP VI, 1956, č. 1, s. 239—265.

Josef Bergel, Die Hauptquellen zur Geschichte der Prager Karls-Universität. Forschungen zur Geschichte und Landeskunde der Sudetenländer, Jhg. 1954, s. 17—32.

Karel Beránek, Kancelář university pražské na zlomu XVI. a XVII. věku. SAP IX, č. 2, 1959, s. 220—239.

Anežka Schmidtová, Joh. Hus — positiones, recomendationes, sermones. Praha 1958.

(F. K.)
I, 1960, s. 253—257

404. Literatura po istorii Moskovskogo universiteta (1917—1967). Bibliografickij ukazatel, viz č. 485.

405. Lomič Václav — Horská Pavla, Dějiny Českého vysokého učení technického. I. díl, sv. 2. Praha 1978, 447 s. (Jan Havránek)
XX/2, 1980, s. 79—80

406. Ludwig — Maximilians — Universität München 1472—1972. Geschichte — Gegenwart — Ausblick. München 1972, 333 s. (Hvr.)
XVI/2, 1976, s. 100—101

407. Lunds universitets historia. Utgiven av Universitetet till dess 300-arsjubileum. I. 1668—1709 av Jerker Rosén, Lund 1968, 348 s., III. 1790—1867 av Krister Gierow, Lund 1971, 488 s., IV. 1868—1968 av Jörgen Weibull, Lund 1968, 516 s. (Zdeňek Hojda)
XVII/1, 1977, s. 110—116

408. Lyskanowski Marcin, Medycyna i lekarze dawnej Warszawy. Warszawa 1976, 463 s. (I. R.)
XVIII/2, 1978, s. 102—103

409. Maffei Domenico, Gli inizi dell'umanesimo giuridico. Milano 1956. (Jiří Klabouch)
I, 1960, s. 247—249

410. Machilek Franz, Die Schlesier an der Universität Prag vor 1409. Ein Forschungsbericht, viz č. 612.
411. Maier Hans, Die Lehre der Politik an den deutschen Universitäten vornehmlich vom 16. bis 18. Jahrhundert. Wissenschaftliche Politik. Eine Einführung in Grundfragen ihrer Tradition und Theorie. Freiburg i. Br. 1962, s. 59—116. [Mtc.] VI/1, 1965, s. 85—86
412. Máleczyńska Ewa, Z dziejów interpretacji Dekretu kutnohorskiego, Kwartalnik historyczny LXVI, 1959, s. 716—725. [Mtc.] III/1, 1962, s. 163—164
413. Malinowska Irena, Mikołaj Zalasowski, polski prawnik XVII. stulecia na tle ówczesnej nauki prawa. Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Rozprawy i studia, tom XXI, 421 s. [Jiří Klabouch] III/2, 1962, s. 189—191
414. Marek Jiří, Některé názory Jana Marka Marci v knize „Thaumantias Liber de arcu coelesti“, viz č. 403.
415. Martínek Jan, Dvě díla M. Matouše Collina, viz č. 403.
416. Mátej Jozef a kolektiv, Dejiny českej a slovenskej pedagogiky. Bratislava 1976, 501 s. [Hvr.] XVIII/2, 1978, s. 93—94
417. Matoušek Otakar, Lékaři a přírodovědci doby Purkyňovy, viz č. 403.
418. McFarlane K. B., John Wyclife and the Beginnings of English Non-conformity, viz č. 329.
419. Merkel Gerhard, Wirtschaftsgeschichte der Universität Heidelberg im 18. Jahrhundert. Stuttgart 1973, 382 s. [I. R.] XVII/2, 1977, s. 145—146
420. Mezinárodní symposium k šestistému výročí university Jagellonské v Krakově. [František Kavka] VI/1, 1965, s. 87—88
421. Międzynarodowe powiązania Uniwersytetu Krakowskiego w dobie Kopernika, viz č. 364.
422. Michael Bernard, Goswini Kempgyn de Nussia Trivita studentium. Die Einführung in das Universitätsstudium aus dem 15. Jahrhundert, viz č. 448.
423. Michalewicz Jerzy — Michalewiczowa Maria, Liber beneficiorum et benefactorum Universitatis Jagellonicae in saeculis XV. — XVIII. [Mi. S.] XX/1, 1980, s. 159—160
424. Miscellanea iuridica, viz č. 607.
425. Die mittelalterliche Universität. Göttingen 1973, 84 s. [Mi. S.] XVI/2, 1976, s. 94—95
426. Mor Carlo Guido — Di Pietro Pericle, Storia dell'Università di Modena. Firenze 1975, 2 díly, 614 s. [Marie Štemberková] XVI/2, 1976, s. 102—104
427. Moraw Peter, Zur Sozialgeschichte der deutschen Universität im späten Mittelalter, viz č. 257.
428. Morish Ivor, Education Since 1800, viz č. 611.
429. Moskalenko A. E. [red.], Dokumenty po istorii universitetov Jevropy XII—XV vv., viz č. 254.
430. Moskovskij universitet v Velikoj Otěčestvennoj vojně, viz č. 485.
431. Moulis Miloslav, Mládež proti okupantům. Praha, 1966. [Z. Šikl] VIII/1, 1967, s. 110—112
432. Muszyńska K., Jasia Lugowskiego podróże do szkół w cudzych krajach 1639—1643, viz č. 606.
433. Mušič Drago — Batis Janez, Življenje in delo J. M. Žagarja [Sagarja]. Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike, sv. 3, Ljubljana 1975, s. 11—158. [Hvr.] XX/2, 1980, s. 85—86
434. Nafigov R. I., Pervyj šag v revoluciju. V. I. Uljanov i Kazanskoje studenčestvo v 80-ich gg. XIX. v., viz č. 485.
435. Nauczanie filozofii w Polsce w XV—XVIII wieku. Zbiór studiów pod redakcją Lecha Szczuckiego. Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk 1978, 208 s. [Ivana Raková — Michal Svatoš] XIX/2, 1979, s. 91—95
436. Navrátil Jan [red.], Kapitoly z dějin olomoucké university 1573—1973, viz č. 337.
437. Několik poznámek na okraj významné práce. Dějiny exaktních věd v českých zemích do konce 19. století. Praha 1961. [J. Haubelt] IV/1, 1963, s. 116—122
438. Německé periodikum věnované dějinám erfurtské university. Beiträge zur Geschichte der Universität Erfurt, Heft 1, 1956—8, 1961. [Mtc.] IV/1, 1963, s. 129—132
439. Nemovité kulturní památky hlavního města Prahy. Operativní příruční seznam nemovitých kulturních památek. Documenta Pragensia, Praha 1976, 332 s. [Michal Svatoš] XVII/2, 1977, s. 134—136
440. Nová literatura k dějinám městské školy u sv. Mořice v Olomouci. Jiřina Holínková, Čtyři kapitoly z dějin městské školy u sv. Mořice v Olomouci. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Historica 10, Olomouc 1970, 103 s. [Michal Svatoš] XVI/2, 1976, s. 91—93
441. Nová literatura ke starším dějinám pražské univerzity. Karel Kučera — Karel Malý, Právněhistorická bibliografie. Výběr českých a slovenských prací z let 1966—1973 k dějinám státu a práva. Praha 1974, 80 s. Lékařské knížky Mistra Křišťana z Prachatic z mnohých vybrané. Vyd. Zdeňka Tichá. Praha 1975, 210 s. Viktor Kotrba, Nové Město pražské — „Karlstadt“ — v univerzální koncepci císaře Karla IV. Z tradice slovanské kultury v Čechách, Praha 1975, s. 53—66. Josef Hanzal, Martin Bacháček z Nauměřic a městské školy ve středních Čechách před Bílou horou. Středočeský sborník historický 10, 1975, s. 137—150 [Michal Svatoš] XVII/1, 1977, s. 102—103
442. Nové i staré o vysokých školách střední Evropy v 19. století. Student und Hochschule im 19. Jahrhundert. Studien und Materialien. Göttingen 1975, 389 s. [Jan Havránek] XVIII/2, 1978, s. 103—108
443. Nové práce ke starším dějinám pražské univerzity. Václav Bartůněk, Stručné dějiny kollegiální kapituly a královské kaple Věch svatých na Pražském hradě. Pražský arcibiskup Jan Bedřich Valdštejn. Praha 1979, 69 s. Jiří Kejř, Po stopách prvního profesora práv na pražské universitě. Studie o rukopisech XVI, 1977, s. 3—11. Jaroslav Kadlec, Reformní postila a synodální kázání mistra Ondřeje z Brodu. Studie o rukopisech XVI, 1977, s. 13—26. Jaroslav Vaniš, Hospodaření královského města Loun v druhé polovině 15. století. Příspěvek k městskému hospodaření královských měst v Čechách. Praha 1979, 239 s. [Michal Svatoš] XX/1, 1980, s. 137—138
444. Nové práce o Wartburgu 1817. Günter Steiger, Aufbruch. Urburschenschaft und Wartburgfest. Leipzig—Jena—Berlin 1967, 254 s. Hans Tümmeler, Wartburg, Weimar und Wien. Der Staat Carl Augusts in der Auseinandersetzung mit den Folgen des Studentenfestes von 1817. Historische Zeitschrift, Bd. 215, 1972, s. 49—106. [Hvr.] XIV/1—2, 1974, s. 214—215
445. Nové příspěvky k dějinám slavistiky. Práce z dějin slavistiky III, uspořádal J. Popela, Praha 1976, 138 s.

- Práce z dějin slavistiky IV. Padesát let polonistiky na Universitě Karlově v Praze. Uspořádal Teodor Bešta. Praha 1977, 250 s.
Československá slavistika v letech 1918—1939. Praha, 1977, 469 s. [Hvr.]
XVIII/2, 1978, s. 94—96
446. Nové příspěvky k dílu Bernarda Bolzana.
Sborník Ost und West in der Geschichte des Denkens und der kulturellen Beziehungen. Berlin 1966, 816 s. [J. Hz.]
IX/1, 1968, s. 98—99
447. Nový Luboš, Matematika v Čechách v 2. polovině 18. století, viz č. 403.
448. O nových pracích k dějinám univerzit v NSR.
Bernard Michael, Goswini Kempgyn de Nussia Trivita studentium. Die Einführung in das Universitätsstudium aus dem 15. Jahrhundert. München 1976, 112 s.
Monika Rícharz, Der Eintritt der Juden in die akademischen Berufe: Jüdische Studenten und Akademiker in Deutschland 1678—1848. Tübingen 1974, 257 s.
Klaus Franken, Hochschulpolitik in Baden 1819—1848. Göttingen 1975, 240 s.
Friedrich Gackenholtz, Die Vertretung der Universitäten auf den Landtagen des Vormärz. Karlsruhe 1974, 246 s.
Dokumente der Studiengesetzgebung in Bayern in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts. Berlin 1975, 462 s.
Wolfgang König, Universitätsreform in Bayern in den Revolutionsjahren 1848/49. München 1977, 303 s.
Rainer Lersch, Wissenschaft und Mündigkeit: die didaktische Aufgabe der Hochschulreform in demokratischer Geschichte seit 1848. Bochum 1975, 412 s.
Reinhard Riese, Die Hochschule auf dem Wege zum wissenschaftlichen Grossbetrieb. Stuttgart 1977, 412 s.
Alma mater Francisco Josephina. Die deutschsprachige Nationalitäten—Universität in Czernowitz. Festschrift zum 100. Jahrestag ihrer Eröffnung 1875. München 1975, 427 s.
Universität und demokratische Bewegung. Ein Lesebuch zur 450—Jahrfeier der Philipps-Universität Marburg. Marburg 1977, 388 s. [Jan Havránek]
XX/1, 1980, s. 144—151
449. Oberkossler Gerhart, Geschichte und Bestände des Universitätsarchiv Innsbruck. Innsbruck 1970, 69 s. [Mi. S.]
XIII/1—2, 1973, s. 279—280
450. Očadlík Mirko, K počátkům hudební vědy na Karlově universitě, viz č. 403.
451. Le origini dell'Università. Testi a cura di Girolamo Arnaldi. Bologna 1974, 217 s. [Mi. S.]
XVIII/1, 1978, s. 175
452. Orme Nicholas, English Schools in the Middle Ages. London 1973, 369 s. [M. Š.]
XVIII/1, 1978, s. 176—178
453. Oslavy stého výročí založení táborského muzea a symposium Husitský Tábor v českých dějinách. [Ivana Raková]
XIX/1, 1979, s. 108—111
454. Ost und West in der Geschichte des Denkens und der kulturellen Beziehungen, viz č. 446.
455. Otcovský Ivan, Soupis učitelských a školských spolků v Čechách do roku 1900. Praha 1977, 489 s. [Hvr.]
XIX/1, 1979, s. 97—98
456. Pätz Walter, Corpus sceptorum II. Heidelberg 1979, 264 s., 23 obr. [Mi. S.]
XX/2, 1980, s. 86—87
457. Padesát let university v Lublani. [J. Morávek]
X/2, 1969, s. 76—77
458. Pagel Walter, William Harvey's Biological Ideas. Selected Aspects and Historical Background, viz č. 618.
459. Palmer R. R., The School of the French Revolution, viz č. 611.
460. Pamětník Jerzego Ossolińskiego, viz č. 606.
461. Pantin W. A., Oxford Life in Oxford Archives, viz č. 613.
462. Paquet Jacques, Bourgeois et universitaires à la fin du Moyen Age, viz č. 572.
463. 15 rokov Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Košice 1974, 91 s. [Hvr.]
XVII/1, 1977, s. 103—104
464. Perez Rojas Niurka, El movimiento estudiantil universitario de 1934 a 1940. La Habana 1979, 355 s. [Jindra Duchoňová]
XVIII/2, 1978, s. 109—110
465. Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani 1919—1969. Ljubljana 1969, 661 s. [Jaroslav Pánek]
XIV/1—2, 1974, s. 215—218
466. Petráňová Alena, Z korespondence F. Steinského, prvního profesora pomocných věd historických na Karlově universitě, viz č. 403.
467. Petrů F. — Hájek B., O vývoji české chemie, viz č. 403.
468. Petry L., Deutsche Forschungen nach dem Zweiten Weltkrieg zur Geschichte der Universitäten, viz č. 483, 484.
469. Pět set let basilejské university. Edgar Bonjour, Die Universität Basel von den Anfängen bis zur Gegenwart. Basel 1960, 864 s. [Hvr.]
III/2, 1962, s. 175—179
470. Plevza Viliam, Davisti v revolučnom hnutí. Bratislava 1965, 227 s. [Z. Šíkl]
VII/2, 1966, s. 113—114
471. Pocta dr. Emmě Urbánkové. Spolupracovníci a přátelé k 70. narozeninám. Uspoř. Pavel R. Pokorný. Praha 1979, 503 s. [Mi. S.]
XX/1, 1980, s. 142—144
472. Podróż królewicza Władysława Wazy do krajów Europy Zachodniej w latach 1624—1625 w świetle ówczesnych relacji, viz č. 606.
473. Pogonowski Jerzy, Oswald Balzer i katedra praw slowiańskich w Pradze, viz č. 403.
474. Poland the Land of Copernicus, viz č. 364.
475. Polišeňský Josef (red.), Dekret kutnohorský a jeho místo v dějinách, viz č. 248.
476. Polišeňský Josef, Historie a universita v předbřeznové době a v revolučním roce 1848, viz č. 403.
477. Polišeňský Josef, Politická a literární činnost slovenského humanisty Petra Fradelia ze Štiavnice. Historický časopis IX, 1961, s. 602—616. [Mtc.]
IV/1, 1963, s. 137—138
478. Polišeňský Josef, Současný stav a problémy bádání o životě a díle P. Payna, viz č. 403.
479. Ponteil Félix, Histoire de l'enseignement en France 1789—1954. Paris 1966, 454 s. [J. Hz.]
X/2, 1969, s. 77—78
480. Poselství ducha. Latinská próza českých humanistů, viz č. 604.
481. Poslední práce Adama Vetulaního k dějinám středoevropských univerzit. Die Universitätspolitik Papst Urbans V. Ius Sacrum. Klaus Mörsdorf zum 60. Geburtstag, hrsg. von A. Scheuermann und G. May. München—Paderborn—Wien 1969, s. 139—156.
Początki wszechnicy krakowskiej. Sborník: Z badań nad kulturą prawniczą w Polsce piastowskiej. Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk 1976, s. 184—224. [Michal Svatoš]
XVII/1, 1977, s. 100—102
482. Posledních dvacetpět let historické práce o dějinách středověkých a renesančních univerzit. Referát Svena Stelling-Michauda [kolokvium u příležitosti XI. mezi-

- národního kongresu historiků).
(František Kavka)
II/2, 1961, s. 154—156
483. Poválečná literatura k dějinám německých universit.
Günter Steiger — Manfred Straube, Forschungen und Publikationen seit 1945 zur Geschichte der deutschen Universitäten und Hochschulen auf dem Territorium der DDR. Zeitschrift für Geschichtswissenschaft, Sonderheft VII, 1960, s. 563—599.
L. Petry, Deutsche Forschungen nach dem Zweiten Weltkrieg zur Geschichte der Universitäten. VSWG 46, 1959, s. 145—203.
K. Heussi, Geschichte der Theologischen Fakultät zu Jena. Weimar 1954, 412 s.
E. Giese — B. von Hagen, Geschichte der Medizinischen Fakultät der Friedrich-Schiller-Universität Jena 1958, XVI + 670 s.
Geschichte der Universitätsbibliothek Jena 1549—1945. Weimar 1958, 627 s.
H. Rösel, Dokumente zur Geschichte der Slawistik in Deutschland. Teil I: Die Universitäten Berlin und Breslau in 19. Jh. Berlin 1957, 409 s.
Beiträge zur Freiburger Wissenschafts- und Universitätsgeschichte, od r. 1952.
Beiträge zur Geschichte der Universität Mainz, od r. 1954.
Beiträge zur Geschichte der Universität Erfurt, od r. 1954. (Mtc.)
III/2, 1962, s. 167—174
484. Práce k dějinám zahraničních universit.
Istoria Moskovskogo universitěta, I—II. Moskva 1955, 561 + 455 s.
A. S. Butjagin — J. A. Saltanov, Universitětskoje obrazovanie v SSSR. Moskva 1957, 293 s.
O. Z. Žmudskij, Istoria Kijovskogo universitěta. Kiev 1959.
Księga protokołów rady ogólnej Uniwersytetu Warszawskiego 1817—1819. Warszawa 1958.
Gerber Rafal, Fontes historiam universitatis Varsoviensis illustrantes.
Kieniewicz Stefan, Z dziejów Uniwersytetu Warszawskiego. Uniwersytet Warszawski.
Kieniewicz Stefan, Z postępowych tradycji Uniwersytetu Warszawskiego. Roczniki Uniwersytetu Warszawskiego I, 1958.
Gerber Rafal, U początków Uniwersytetu Warszawskiego. Roczniki Uniwersytetu Warszawskiego I, 1958.
Steinmetz Max, Geschichte d. Universität Jena. S. Fischer 1958, 765 s.
L. Stern (red.), 450 Jahre Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg. Halle 1952.
Festschrift zur 500—Jahrfeier der Universität Greifswald I, II. Greifswald 1956, 302 + 586 s.
Karl-Marx-Universität Leipzig 1409—1959. Beiträge zur Universitätsgeschichte. Leipzig 1959, 584 + 624 s.
Festschrift zur 550—Jahrfeier. Leipzig 1959, 220 s.
Paul F. Geisendorf, L'Université de Genève, 1559—1959. Genève, 1959, 300 s.
Histoire de l'Université de Genève, Annexes historiques des Facultés et des Instituts, 1914—1956. Genève 1959, 339 s.
Studi e memorie per la storia dell'Università di Bologna. Bologna 1956, 642 s.
L. Petry, Deutsche Forschungen nach dem zweiten Weltkrieg zur Geschichte der Universitäten. VSWG, Bd. 46/II, 1959, s. 147—203. (k. k.)
I, 1960, s. 257—259
485. Práce o dějinách univerzit v SSSR vydané v letech 1968—1972.
Sovětskije i zarubežnyje universitěty. Annotirovannyj ukazatel literatury 1968—1972 gg. Moskva 1975, 299 s.
Universitětskoje obrazovanie v SSSR i za rubežom. Moskva 1968, 1973.
Ch. I. Alimirzoev, Azerbajdžanskij gosudarstvennyj universitět za 50 let. Baku 1969, 468 s.
Vysšaja škola Ukrajskoj SŠR za 50 let. Istoričeskij očerk (1917—1968).
Istoriya Leningradskogo universitěta 1819—1969. Leningrad 1969, 663 s.
Očerki po istorii Leningradskogo universitěta, sv. 2, 19.—20. stoletij. Leningrad 1968, 175 s.
A. F. Kalinin — S. Z. Manděl', Lenin i Petěrburgskij universitět. Leningrad 1969, 271 s.
R. I. Nafigov, Pervyj šag v revoluciju. V. I. Uljanov i kazanskoje studěncestvo v 80-ich gg. XIX. v. Moskovskij universitět v Velikoj Otěčestvennoj vojně. Moskva 1975, 254 s.
Literatura po istoriji Moskovskogo universitěta (1917—1967). Bibliografičeskij ukazatel. Moskva 1969, 116 s. (Hvr.)
XVII/1, 1977, s. 99—100
486. Práce o dějinách vysokých škol v NDR.
Manfred Straube — Werner Flaschendräger, Forschungen zur Geschichte der Universitäten, Hochschulen und Akademien der DDR. Zeitschrift für Geschichtswissenschaft, roč. 18, 1970, Sonderbanl „Historische Forschung in der DDR 1960—1970“, s. 187—209. (Hvr.)
XV/2, 1975, s. 105—106
487. Práce z dějin přírodních věd 6. Praha 1978. Průmyslová revoluce — školství — věda. Příspěvky:
František Jílek, Hlavní proudy technické výchovy ve střední Evropě do průmyslové revoluce.
J. Majer, Ke vztahu hornického školství a báňské praxe v období průmyslové revoluce.
J. Matějček, Vztah uhelného hornictví k vědě v době průmyslové revoluce v českých zemích a úloha školství.
H. Barvíková, Vztah anglických univerzit k průmyslové revoluci.
V. Francková, Stav a úloha technického školství ve Francii v období průmyslové revoluce.
K. Novotný, K problematice vzdělání dělnictva za průmyslové revoluce. (Jiří Pešek)
XX/2, 1980, s. 82—84
488. Práce z dějin slavistiky II. Uspořádání M. Kvapil. Praha 1975, 232 s. (Hvr.)
XVI/1, 1976, s. 63—64
489. Práce z dějin slavistiky III, viz č. 445.
490. Práce z dějin slavistiky IV. Padesát let polonistiky na Universitě Karlově v Praze, viz č. 445.
491. Praha — Vilnius, viz č. 244.
492. Prantl Ferdinand, Vývoj české botaniky a zoologie v XIX. století, viz č. 403.
493. Pražské dokumenty k dějinám úsilí o univerzitu v Brně.
Memorandum akademického senátu české Karlo-Ferdinandovy univerzity za zřízení české univerzity se sídlem v Brně. Universitas 1975, č. 6, s. 30—41.
Pamětní spis akademického senátu Karlovy univerzity v záležitosti zřízení druhé české univerzity. Universitas 1976, č. 3, s. 64—67.
Memorandum Právnické jednoty moravské v Brně, usnesené na valné hromadě dne 23. listopadu 1901 a podané c. k. vládě. Universitas 1976, č. 6, s. 45—52. (Hvr.)
XVII/2, 1977, s. 136—137
494. Prvé zasedání Mezinárodní komise pro dějiny universit. (František Kavka)
VI/1, 1965, s. 88—89
495. První české gymnasium v Brně, viz č. 330.

496. Přednáška o studiu práv na krakovské universitě ve 14. století. Adam Vetulani, Program a funkce universitní právní vědy podle změřů polského krále Kazimíra Velikého (přednáška proslovená na UK dne 22. 5. 1962). (Vladimír Procházka) IV/1, 1963, s. 138—139
497. Přehled vývoje vysokého školství v NDR v letech 1945—1961. Roland Köhler — Aribert Kraus — Werner Methfessel, Geschichte des Hochschulwesens der Deutschen Demokratischen Republik (1945—1961). Studien zur Hochschulentwicklung, sv. 69. Berlin 1976, 66 + 46 s. (Hvr.) XVII/2, 1977, s. 147—148
499. Rabikauskas Paulius, Die Gründungsbulle der Universität Vilnius (30. 10. 1579), viz č. 244.
500. Renesanční poesie, viz č. 604.
501. Riese Reinhard, Die Hochschule auf dem Wege zum wissenschaftlichen Grossbetrieb, viz č. 443.
502. Richarz Monika, Der Eintritt der Juden in die akademischen Berufe: Jüdische Studenten und Akademiker in Deutschland 1678—1848, viz č. 448.
503. Robiecki Waldemar, Akademia Włoskie w latach 1454—1467. Początek towarzystw naukowych jako typu instytucji. Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk 1977, 279 s. (Mi. S.) XVIII/2, 1978, s. 98—99
504. Robson J. A., Wyclif and the Oxford Schools, viz č. 329.
505. Ročenka Univerzity J. E. Purkyně 1968—1975. Brno 1977, 1061 s. (Hvr.) XIX/2, 1979, s. 99
506. Roch Stanislav, Trojí kronikářské výpisky 1849—1974. 125 let Vysoké školy báňské. Příbram 1975, 56 s. (Hvr.) XVI/1, 1976, s. 62
507. Rösel H., Dokumente zur Geschichte der Slawistik in Deutschland. Teil I: Die Universitäten Berlin und Breslau in 19. Jh., viz č. 483.
508. Rozhodnutí o 17. listopadu 1939. Brandes Detlef, Die deutsche Reaktion auf die Prager Demonstration im Oktober und November. Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte, roč. 23, 1975, s. 210—218. (Hvr.) XVI/2, 1976, s. 105—106
509. Rozsivalová Eva, Život a dílo J. E. Purkyně, viz č. 403.
510. Rukopisy Univerzitetnej knižnice v Bratislave. Bratislava 1970. (J. Tě.) XI/1—2, 1971, s. 96
511. Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě. Enchiridion renatae poesis Latinae in Bohemia et Moravia cultae. Založili Antonín Truhlář a Karel Hrdina. Pokračovali Josef Hejnic a Jan Martínek. Praha, sv. 1—1966, 530 s., sv. 2—1966, 490 s., sv. 3—1969, 404 s., sv. 4—1973. (Ivan Hlaváček) XIV/1—2, 1974, s. 237—240
512. Ružička Vladislav, Školstvo na Slovensku v období neskorého feudalizmu (po 70. roky 18. storočí). Bratislava 1974, 414 s. (Mi. S.) XVI/1, 1976, s. 62—63
513. Rybka Eugeniusz — Rybka Przemysław, Kopernik, człowiek i myśl, viz č. 364.
514. Rýdl M., Prof. MUDr. Vladislav Ružička, mechanický materialista v biologii, viz č. 403.
515. Rymaszewski Bogdan, Toruń in the Days of Copernicus. Urban Development, Architecture, Art, viz č. 364.
516. Sanderson Michael (ed.), The Universities in the Nineteenth Century, viz č. 580.
517. Science and Society 1600—1900. Cambridge 1972. 166 s. (Hvr.) XV/1, 1975, s. 111—112
518. Seibt Ferdinand, Johannes Hus und der Abzug der deutschen Studenten aus Prag, viz č. 403.
519. Seibt Ferdinand, Von Prag bis Rostock. Zur Gründung der Universitäten im Mittelalter, viz č. 612.
520. A Short History of Vilnius University, viz č. 244.
521. Schenk G. W., 200-jähriges Jubiläum der ersten bergwissenschaftlichen Hochschulvorlesungen der Welt. Der Ausschnitt 15, č. 6, s. 14—22. (Václav Lomáč) VI/1, 1965, s. 86—87
522. Schmid Ludvík — Rozsivalová Eva, Lékařské disertace pražské. AUC — Medica, 1957, 144 s. (k. k.) I, 1960, s. 234—237
523. Schmidt Erwin, Universitätsarchiv Giessen. Bestandsverzeichnis. Giessen 1969, XIV + 177 s. (Mi. S.) XIII/1—2, 1973, s. 280—281
524. Schmidtová Anežka, Joh. Hus — positiones, recommendationes, sermones, viz č. 403.
525. Schnitzler Elisabeth, Die Gründung der Universität Rostock 1419. Köln—Wien 1974, 105 s. (Mi. S.) XVII/1, 1977, s. 116—117
526. Schumann Sabine, Die „nationes“ an den Universitäten Prag, Leipzig und Wien. (Ivan Hlaváček) XX/1, 1980, s. 154—157
527. Simon Proxenus a Sudetis Commentarii de Itinere francogallico. Edidit Dana Martínková. Budapest 1979, 127 s. (Ivan Hlaváček) XXI/1, 1981,
528. Siraisi Nancy G., Arts and Sciences at Padua. The Studium of Padua before 1350. Toronto 1973, 199 s. (M. Št.) XVIII/2, 1978, s. 96—97
529. Sirotek Jiří, Jílovská minucí 1978. Universita Karlova a její erbovní rektori. Jílové u Prahy. (Mi. S.) XVIII/2, 1978, s. 94
530. Skubała — Tokarska Z. — Tokarski Z., Uniwersytety w Polsce. Warszawa 1972, 196 s. (Hvr.) XVI/2, 1976, s. 95—96
531. Smalley Beryl, English Friars and Antiquity, viz č. 329.
532. Soupis rukopisů Strahovské knihovny Památníku národního písemnictví v Praze. Díl IV. Strahovské rukopisy DH—DK (č. 1322—2425). Zpracoval Bohumil Ryba. Praha 1970, 579 s. (Ivan Hlaváček) XI/1—2, 1971, s. 93—96
533. Soupis rukopisů strahovské knihovny Památníku národního písemnictví v Praze. Díl V, strahovské rukopisy DL—DU. Zpracoval Bohumil Ryba. Praha 1971, 377 s. (Ivan Hlaváček) XII/1—2, 1972, s. 251—252
534. Sources de l'histoire des universités françaises au moyen âge. Université d'Orléans. Paris 1978, XVII + 546 s. (Ivan Hlaváček) XIX/2, 1979, s. 99—101
535. Sovětskije i zarubežnyje universitety. Annotirovannyj ukazatel' literatury 1968—1972 gg., viz č. 485.
536. Spomenica u povodu proslave 300 godišnjice Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb 1969, 2 sv., 727 + 592 s. (r.) XI/1—2, 1971, s. 98—100
537. Stacey John, John Wyclif and Reform, viz č. 329.
538. 100. výročí maturit v Rychnově n. Kn., viz č. 330.
- 538a. Steiger Günter, Aufbruch. Urburschenschaft und Wartburgfest, viz č. 444.
539. Steiger Günter — Straube Manfred, Forschungen und Publikationen seit 1945 zur Geschichte der deutschen Universitäten und Hochschulen auf dem Territorium der DDR, viz č. 483.
540. Steiger Günter, Ich würde doch nach Jena gehen... (Jan Havránek) XX/1, 1980, s. 152—154
541. Steinmetz Max, Geschichte der Universität Jena 1548/58—1958, viz č. 484.
542. Stelling — Michaud Sven, Posledních dvacet pět let historické práce o dějinách středověkých a renesančních universit, viz č. 482.
543. Stern L., 450 Jahre Martin-Luther-

- Universität Halle-Wittenberg, viz č. 484.
544. Stó let české vysoké školy technické v Praze 1869—1969. Acta Polytechnica, Práce ČVUT v Praze. VI — 1 — 1969, 286 s. (Jindra Kubíčková) XI/1—2, 1971, s. 100—102
545. 100 let kolínského gymnasia, viz č. 330.
546. 150 let Humboldtovy university. Forschen und Wirken (3 sv.). Festschrift zur 150—Jahr—Feier der Humboldt-Universität zu Berlin 1810—1960. Berlin, VEB Deutscher Verlag der Wissenschaften, 754 + 979 + 769 s. Die Humboldt-Universität gestern-heute-morgen, 250 s. (Hvr.) III/1, 1962, s. 153—160
547. Strahovská knihovna V—VI, 1970—1971. Sborník Památníku národního písemnictví. Praha 1971, 454 s. (Ivan Hlaváček) XIII/1—2, 1973, s. 285—288
548. Straube Manfred — Flaschen-dräger Werner, Forschungen zur Geschichte der Universitäten, Hochschulen und Akademien der DDR, viz č. 486.
549. Student und Hochschule im 19. Jahrhundert, viz č. 442.
550. Studie memorie per la storia dell'università di Bologna, viz č. 608.
551. Studia Copernicana I — IX, viz č. 364.
552. Studia z dziejów młodzieży Uniwersytetu Krakowskiego od Oświecenia do połowy XX wieku, viz č. 373.
553. Studia z dziejów Uniwersytetu Wileńskiego 1579—1979, viz č. 244.
554. Studia z dziejów wydziału prawa uniwersytetu Jagiellońskiego. Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, C — prace prawnicze, zes. 18. Kraków 1964, 356 s. (J. Klabouch) VII/2, 1966, s. 114
555. Studie o díle a osobnosti Jana Marci. Sborník pro dějiny přírodních věd a techniky, studie Jiřího Marci a Z. Pokorného. VII/1, 1966, s. 127—128
556. Studien zur Geschichte der Universität Wien I—VII, viz č. 619.
557. Sundin Jan, Främmande studenter vid Uppsala universitet före andra världskriget. (En studie i studentmigration.) Acta Universitatis Uppsaliensis, Skrifter rörande Uppsala universitet, Uppsala 1973, 236 s. (Zdeněk Hojda) XVIII/2, 1978, s. 99—102
558. Szelińska Wacława, Biblioteki profesorów uniwersytetu krakowskiego w XV i początkach XVI wieku. Wrocław—Warszawa—Kraków 1966, 332 s. (Ivan Hlaváček) VIII/1, 1967, s. 109—110
559. Široký J., A. Seydler, zakladatel moderní české astronomie, viz č. 403.
560. Šmahel František, Ein unbekanntes Prager Quodlibet von ca. 1400 des Magisters Johann Arsen von Dangenfeld, viz č. 257.
561. Šmahel František, Polonica ausserhalb des „Verzeichnisses der Quellen zum Prager Universalienstreit“ (1348—1500), viz č. 610.
562. Tartu Ülikooli (Academia Gustaviana) senati protokollid 1632—1656 — Konsistoriumsprotokolle der Universität Dorpat 1632—1656, viz č. 256.
563. Thomson John A. F., The Later Lollards 1414—1520, viz č. 329.
564. Till Rudolf, Universität und Stadtverwaltung. Die gegenseitigen Beziehungen seit 1848, viz č. 619.
565. Tobolka Zdeněk, Národní a universitní knihovna v Praze, její vznik a vývoj I. Počátky knihovny až do r. 1777. Praha 1959, 169 s., 49 reprodukcí. (Ivan Hlaváček) I, 1960, s. 240—245
566. Truc Miroslav, Dvě neznámá pečidla pražské university z doby pobělohorské, viz č. 403.
567. Truc Miroslav, Jižní Čechy a pražská jezuitská akademie, viz č. 403.
568. Truc Miroslav, Národnostní charakter pražské jezuitské akademie, viz č. 403.
569. Truc Miroslav, Návrh na vydávání Almanachu pražské university z r. 1822, viz č. 403.
570. Truc Miroslav, O stavu a úkolech archivu University Karlovy, viz č. 403.
571. Trusen Winfried, Spätmittelalterliche Jurisprudenz und Wirtschaftsethik dargestellt an Wiener Gutachten des 14. Jahrhunderts. VSWG 1961, Beiheft 43, s. 245. (Valentin Urfus) IV/2, 1963, s. 173—176
572. Tři studie o sociálních otázkách raně středověkých universitách. J. Paquet, Bourgeois et universitaires à la fin du Moyen Age. Moyen Age 1961/3, s. 325—340. Brygida Kürbisówna, Mieszczanie na uniwersytecie Jagiellońskim i ich udział w kształtowaniu świadomości narodowej w XV wieku. Ze studiów nad literaturą staropolską. Wrocław 1957, s. 1—79. Dante Zanetti, A l'Université de Pavie au XVe siècle: les salaires des professeurs. Annales ECS 1962/3, s. 421—433. (fš) IV/2, 1963, s. 169—170
- 572a. Tümmler Hans, Wartburg, Weimar und Wien. Der Staat Carl Augusts in der Auseinandersetzung mit den Folgen des Studentenfestes von 1817, viz č. 444.
573. Učitelé v práci a v boji, sborník vzpomínek a studií. Praha 1968, 363 s. (Dr. Marie Pravdová) XIV/1—2, 1974, s. 233
574. Uherek Zdeněk, Karlova universita ve spolupráci se sovětskou vědou v letech 1921 až 1938. AUC — Phil. et Hist. 1951, I. Příspěvky k dějinám mezinárodního dělnického hnutí, s. 105—134. (k. k.) I, 1960, s. 245—146, viz též č. 403.
575. Universität und demokratische Bewegung. Ein Lesebuch zur 450—
- Jahrfeier der Philipps-Universität Marburg, viz č. 448.
576. Universität und Gelehrtenstand 1400—1800. Hrsg. von Hellmuth Rössler und Günther Franz. Limburg a. d. Lahn 1970, 228 s. (Hvr.) XV/1, 1975, s. 106—108
577. Universität Salzburg 1622—1962—1972. Festschrift. Salzburg 1972, XIX + 386 s. (Hvr.) XVI/1, 1976, s. 60—62
578. Les universités à la fin du moyen âge. Actes du Congrès international de Louvain 26—30 mai 1975, édités par Jacques Paquet et Josef Ijsewijn. Louvain 1978, XI + 661 s. (Ivan Hlaváček) XIX/2, 1979, s. 101—104
579. Universitětskoje obrazovanie v SSSR i za rubežom, viz č. 485.
580. The Universities in the Nineteenth Century. Ed. by Michael Sanderson. London 1975, 262 s. (Hvr.) XVII/1, 1977, s. 117—118
581. The University in Society. Vyd. Lawrence Stone. Sv. I. Oxford and Cambridge from the 14th to the Early 19th Century. Princeton University Press 1974, s. 352. Sv. II. Europe, Scotland and the United States from 16th to the 20th Century. Princeton University Press 1975, s. 355—642. (Jan Havránek) XVII/2, 1977, s. 137—142
582. Vaněček Václav, Mistr Viktorin Cornelius ze Všehrd a další vývoj českého právnictví. Rozpravy ČSAV, roč. 70, seš. 9. (K. Malý) II/2, 1961, s. 149—151
583. Vaníš Jaroslav, Hospodaření královského města Louv v druhé polovině 15. století. Příspěvek k městskému hospodaření královských měst v Čechách, viz č. 443.
584. Vědecká konference Doba Karla IV. v dějinách národů ČSSR (29. listopadu — 2. prosince 1978). (Jan Havránek) XIX/2, 1979, s. 116—123
585. Vetter Quido, Šest století mate-

- matického a astronomického učení na Karlově universitě, viz č. 403.
586. Vetulani Adam, Początki najstarszych wszechnic środkowoeuropejskich. Wrocław—Warszawa—Kraków 1970, 215 s. [M. Kb.] XI/1—2, 1971, s. 85—86
587. Vetulani Adam, Początki wszechniczy krakowskiej, viz č. 481.
588. Vetulani Adam, Die Universitätspolitik Papst Urbans V. Ius sacrum viz č. 481.
589. Vilniaus universiteto rūmai. Zdanija Vil'njusskogo universiteta, viz č. 244.
590. Vilnius universiteto istorija, díl I—IV, viz č. 244.
591. Vlnař Jan, Obrazy z minulosti českého lékařství, viz č. 403.
592. Vojtíšek Václav, O insigniích University Karlovy, viz č. 403.
593. Vojtíšek Václav, O starých pečetích University Karlovy, viz č. 403.
594. Vojtíšek Václav, Z našich styků s ruskou vědou, viz č. 403.
595. Vojtová Marie a kolektiv, Dějiny československého lékařství, sv. 1 do r. 1740. Praha 1970, 382 s. [Vladimír Zapletal] XII/1—2, 1972, s. 255—256
596. Vojtová Marie, Jan Amos Komenský a ideál harmonického člověka. Sborník lékařské fakulty hygienické UK. Praha 1970, 205 s. [Vladimír Zapletal] XII/1—2, 1972, s. 254—255
597. Vorbrödt Günter W. — Vorbrödt Ingeburg, Corpus sceptorum. Die akademischen Szepter und Stäbe in Europa. Band I, 1 (Sammlung, Beschreibung), Band I, 2 (Abbildung). Heidelberg 1971. [Hvr.] XIV/1—2, 1974, s. 226—228
598. Výroční zprávy středních škol 1820—1950. Soupis. Zpracoval Antonín Hlaváček. Literární archiv Památníku národního písemnictví, Edice tematických celků IX. Praha 1971, 571 s. [r.] XIII/1—2, 1973, s. 283—284.
599. Vysšaja škola Ukrajinskoj SSR za 50 let, viz č. 485.
600. Weisert Hermann, Die Verfassung der Universität Heidelberg. Überblick 1386—1952. Heidelberg 1974, 168 s. [Michal Svatoš — Jan Havránek] XVII/2, 1977, s. 142—145
601. Winter Eduard — Winter Maria, Domprediger Johann Emanuel Veith und Kardinal Friedrich Schwarzenberg. Der Güntherprozess in unveröffentlichten Briefen und Akten. Wien 1972, 178 s. [Hvr.] XV/2, 1975, s. 104—105
602. Witusik A. A., Młodość Tomasza Zamojskiego. O wychowaniu i karierze syna magnackiego w Polsce w pierwszej połowie XVII. w., viz č. 606.
603. Wormald F. — Wright C. E., The English Library before 1700, viz č. 186.
604. Z antologii k dějinám české kultury a literatury mezi husitstvím a Bílou horou. Renesanční poesie. K vydání připravila a přeložila Helena Businská. Praha 1975, XII + 323 s. Poselství ducha. Latinská próza českých humanistů. Překlad, výběr a komentář Dana Martínková. Praha 1975, 305 s. [Ivan Hlaváček] XVII/1, 1977, s. 104—107
605. Z české medievalistiky po 2. světové válce. [J. Tř.] XI/1—2, 1971, s. 104—106
606. Z literatury o cestách polské šlechty za vzděláním v 17. století. K. Muszyńska, Jasia Lugowskiego podróże do szkół w cudzych krajach 1639—1643. Warszawa 1974, 452 s. Pamiętnik Jerzego Ossolińskiego. Warszawa 1976, 201 s. A. A. Witusik, Młodość Tomasza Zamojskiego. O wychowaniu i karierze syna magnackiego w Polsce w pierwszej połowie XVII. w. Lublin 1977. Podróż królewicza Władysława Wazy do krajów Europy Zachodniej w latach 1624—1625 w świetle ówczesnych relacji. Kraków 1977, 476 s. [Jiří Pešek] XX/1, 1980, s. 160—162
607. Z nové literatury k dějinám univerzitní právní nauky v Polsku. Miscellanea iuridica, red. Zbigniew Zdrójkowski. Warszawa 1961, 193 s. [Jiří Kloubouch] IV/1, 1963, s. 125—129
608. Z novější literatury k dějinám bolognské university. Studie memorie per la storia dell'università di Bologna. Bologna 1936, 642 s. Miroslav Boháček, Zur Geschichte der Stationarii von Bologna. Symbolae Raphaeli Taubenschlag dedicatae II. Varšava—Vratislav 1957, časopis Eos XLVIII/2, s. 241—295. [Jiří Kloubouch] II/1, 1961, s. 155—157
609. Z nových cizích publikací k univerzitním dějinám 13. a 14. století na Západě. M. B. Hackett, Statutes of Cambridge University. The Text and its History. Cambridge 1970, XIX + 398 s. A. B. Cobban, The King's Hall. Within the university of Cambridge in the later Middle Ages. Cambridge 1969, XVI + 355 s. Gordon Leff, Paris and Oxford Universities in the thirteenth and fourteenth Centuries. An institutional and intellectual History. New York—London—Sydney 1968, VIII + 331 s. Arno Borst, Krise und Reform der Universitäten im frühen 14. Jahrhundert. Mediaevalia Bohemica 3, 1970, s. 123—147. [Ivan Hlaváček] XII/1—2, 1972, s. 247—250
610. Z nových polských prací k dějinám pražské univerzity ve středověku. J. B. Korolec, Repertorium com-
- mentariorum mediaevi in Aristotelem Latinorum quae in Bibliotheca olim Universitatis Pragensis nunc Státní knihovna ČSR vocata asservantur. Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdaňsk 1977, 142 s. J. B. Korolec, Komentarze do „Etyki Nicomachejskiej“ na uniwersytecie praskim w XIV i XV wieku. Studia Mediewistyczne 17, 1977, s. 123—158 František Šmahel, Polonica ausserhalb des „Verzeichnisses der Quellen zum Prager Universalienstreit (1348—1500)“. Studia Mediewistyczne 17, 1977, s. 159—182. [Ivan Hlaváček] XVIII/1, 1978, s. 173—175
611. Z nových prací k místu univerzity ve vzdělávací soustavě 18. a 19. století. Karl-Ernst Jeismann, Das preussische Gymnasium in Staat und Gesellschaft. Die Entstehung des Gymnasiums als Schule des Staates und der Gebildeten, 1787 bis 1817. Stuttgart 1974, 435 s. Wilhelm Bleek, Von der Kameralausbildung zum Juristenprivileg [Studium, Prüfung und Ausbildung der höheren Beamten des allgemeinen Verwaltungsdienstes in Deutschland im 18. und 19. Jahrhundert]. Záp. Berlin 1972, 335 s. Guy Chausinand—Nogaret, Une histoire des élites 1700—1848 (Recueil de textes présentés et commentés). Paris-La Haye 1975, 376 s. Willem Frijhoff — Dominique Julia, École et société dans la France d'ancien régime. (Quatre exemples, Auch, Avallon, Condom et Gisors.) Paris 1975, 118 s. R. R. Palmer, The School of the French Revolution. (A documentary history of The College Louis le Grand and its director, Jean-François Champagne, 1762—1814.) Princeton 1975, 300 s.

- R. D. Anderson, Education in France 1848—1870. Oxford 1975, 289 s.
- Pierre Chevallier, La scolarisation en France depuis un siècle. Paris-La Haye 1974, 204 s.
- Ivor Morrish, Education Since 1800. London 1976, 244 s. (Jan Havránek)
- XIX/1, 1979, s. 101—106
612. Z nových prací ke starším dějinám University Karlovy.
Franz Machilek, Die Schlesier an der Universität Prag vor 1409. Ein Forschungsbericht. Archiv für schlesische Kischengeschichte 32, 1974, s. 81—102.
- Ferdinand Seibt, Von Prag bis Rostock. Zur Gründung der Universitäten im Mittelalter. Festschrift für Walter Schlesinger I. Köln—Wien 1973, s. 405—426. (Ivan Hlaváček)
- XV/1, 1975, s. 105—106
613. Z posledních děl anglické literatury o universitách.
W. A. Pantin, Oxford Life in Oxford Archives. Oxford 1972, 123 s. (Kl.)
- XIV/1—2, 1974, s. 207—208
614. Z prací k starším dějinám universitního knihovnictví v Anglii.
Neil R. Ker, Medieval Libraries of Great Britain. London 1964.
- Neil R. Ker, Records of All Souls College Library 1437—1600. Oxford 1971, XVI + 223 s.
- E. Craster, The History of All Souls College Library. London 1971, 182 s. (Ivan Hlaváček)
- XIV/1—2, 1974, s. 221—226
615. G. K. Zabulis, Vil'niusskij universitet v istorii Litvy, viz č. 244.
616. Zachoval L., Česká fysika před r. 1918, viz č. 403.
617. Zanetti Dante, A l'Université de Pavie au XVe siècle: les salaires des professeurs, viz č. 572.
618. Závažná práce o Janu Markovi Marci z Kronlandu.
- Walter Pagel, William Harvey's Biological Ideas. Selected Aspects and Historical Background. Basel—New York 1967, 394 s. (Jiří Marek)
- IX/1, 1968, s. 95—97
619. Zpráva o literatuře k 600. výročí založení vídeňské university.
Franz Gall, Alma Mater Rudolpaina — Die Wiener Universität und ihre Studenten 1365—1965.
Franz Gall, Die Insignien der Universität Wien.
Franz Gall, Magistratus academicus archigymnasii Viennensis, Jahrbuch der Sommerhochschule der Universität Wien 1964.
Franz Gall, Antiquissima ac celeberrima universitas Vindobonensis. Die Wiener Universität im Bild 1365—1965.
Karl Jordak, Die Universität Wien 1365—1965.
Aufgaben der Universität Wien in Gegenwart und Zukunft (sborník). Alphons Lhotsky, Die Wiener Artistenfakultät 1365—1497.
Studien zur Geschichte der Universität Wien, sv. I—VII.
Erna Lesky, Die Wiener medizinische Schule im 19. Jahrhundert.
Henryk Barycz, Die Rolle der Wiener Universität im geistigen Leben Polens. Österreichische Osthefte 7.
Endre Kovács, Die Beziehungen der Wiener Universität zu Ungarn zur Zeit des Humanismus. Österreichische Osthefte 7.
František Kavka — Jan Havránek, Der kulturelle und geistige Einfluss der Wiener Universität auf die Tschechen und Slowaken. Österreichische Osthefte 7.
Rudolf Till, Universität und Stadtverwaltung. Die gegenseitigen Beziehungen seit 1848. (Gerda Koller)
- IX/2, 1968, s. 143—148
620. Ž m u d s k y O. Z., Istorija Kijovskogo universiteta, viz č. 484.

AUTORSKÝ REJSTŘÍK

- Adamová Karolína 133
- Bartoš František Michálek 1—2
- Bartoš Otakar 134
- Beneš Jiří 71
- Beránek Karel 3—5, 72—75
- Boháček Miroslav 6
- Cvetler Jiří 76
- Čapek Jan Blahoslav 7
- Červinka František 135
- Černeš Petr 136
- Duchoňová Jindra 189, 464, 544
- Dylevský Ivan 137
- Eisnerová—Spudilová Věra 77
- F. K. viz Kavka František
- Folta Jaroslav 78, 138
- fš viz Šmahel František
- Galandauer Jan 139
- Garbacik Józef 8
- Gregorovičová Eva 9
- Hanzal Josef 79—82, 208, 278, 336, 349, 446, 479
- Haubelt Josef 83—86, 437
- Havránek Jan 87, 140—145, 193, 213, 218, 243, 245, 247, 255, 258, 282—283, 285, 296, 313, 323, 326, 337, 340, 355, 359, 366, 372—373, 376, 401—402, 405—406, 416, 433, 442, 444—445, 448, 455, 463, 469, 485—486, 488, 493, 497, 505—506, 508, 517, 530, 536, 540, 546, 576—577, 580—581, 584, 597—598, 600—601, 611
- Hejnic Josef 10
- Herold Vilém 11
- Hlaváček Ivan 12—16, 146, 174—175, 186, 232, 237—238, 254, 335, 365, 511, 526—527, 532—534, 547, 558, 565, 578, 604, 609—610, 612, 614
- Hlaváčková Ludmila 13—14, 88—89, 396
- Hojda Zdeněk 244, 256, 317, 407, 557
- Hrubý Karel 17
- Hudec Gustav 147
- Hvr. viz Havránek Jan
- Hz. viz Hanzal Josef
- Chiupová Alena 148
- Ionescu—Nișcov Traian 90
- I. R. viz Raková Ivana
- J. D. viz Duchoňová Jindra
- Jedlička Jaroslav 149
- J. Hz. viz Hanzal Josef
- J. Tř. viz Tříška Josef
- Kadlec Jaroslav 18—19, 70, 91
- Kalivoda Robert 20
- Kaňák Miloslav 329
- Kavka František 21, 150, 403, 420, 482, 494
- Kb. viz Kubová Miloslava
- Kejř Jiří 22, 23
- k. k. viz Kučera Karel
- Kl. viz Klabouch Jiří
- Klabouch Jiří 92, 214, 227, 235, 272, 392, 409, 413, 554, 607—608, 613
- Koller Gerda 619
- Korolec Jerzy B. 24—25
- Kráčmarová Hana 151
- Kruta Vladislav 93—94, 219, 361, 394
- Krzyżaniakowa Jadwiga 26
- Kubičková viz Duchoňová Jindra
- Kubová Miloslava 27, 190, 364, 400, 586
- Kučera Karel 95—97, 152, 188, 209, 236, 253, 306, 378, 381, 484, 522, 574
- Kutnar František 98—99
- Lancinger Luboš 28
- L. H. viz Hlaváčková Ludmila
- Litsch Karel 153, 358
- Lcmič Václav 224, 316, 521
- M. viz Truc Miroslav
- Malý Karel 582
- Mandlerová Jana 138, 154
- Marek Jiří 100, 618
- Martínek Jan 29—37, 309
- Maur Eduard 155, 300
- Med Milan 38
- Michalewicz Jerzy 39
- Mi. S. viz Svatoš Michal
- M. Kb. viz Kubová Miloslava
- Morávek Jaroslav 230, 457
- M. Š. viz Štemberková Marie
- M. Št. viz Štemberková Marie
- Mtc. viz Truc Miroslav
- Nový Luboš 101, 138, 260, 331
- Pánek Jaroslav 377, 465
- Paroubková Jarmila 102, 103
- Pešek Jiří 40—41, 183, 263, 487, 606
- Poláčková Marie 103
- Polák Josef 104—105, 156—157

Polišenský Josef 42—44, 84, 116
Pravdová Marie 360, 386, 573
Procházka Vladimír 496
Pšotová Věra 158
r. viz Havránek Jan
Rak Jiří 45
Raková Ivana 325, 408, 419, 435, 453
Reitmayer Ladislav 159—160
Rejchrt Luděk 46
Rostočilová Vlasta 161—162
Rožsvalová Eva 106—114, 163, 262
Řeháček Luboš 115
Schmid Ludvík 116
Sinkulová Ludmila 117
Skýbová Anna 47, 118
Slaviček Antonín 119
Sousedík Stanislav 71, 120
Strnadová Věra 121—123
Strzelecka Anna 8
Svadbová Blanka 164
Svatoš Martin 187
Svatoš Michal 48—50, 179, 187, 211, 215
—216, 241, 244, 249, 257, 259, 265, 268,
273, 276, 299, 303, 307, 320, 325, 374, 400,
423, 425, 435, 439—441, 443, 449, 451,
456, 471, 481, 503, 512, 523, 525, 529, 600
Šebánek Jindřich 294

Šikl Zdeněk 431, 470
Šiklová Jiřina 165
Šmahel František 51—55, 176, 357, 572
Štemberková Marie 177, 312, 426, 452, 528
Švábenský Mojmír 56
Tesar Ivan 166
Tomczak Andrzej 167
Truc Miroslav 124—126, 228, 248, 288,
311, 314, 339, 341, 344, 411—412, 438, 477,
483, 555
Tříška Josef 57—67, 168, 251, 330, 387,
510, 605
Turek Jiří 127
Urfus Valentin 128—130, 225, 356, 571
Václavů Hana 68
Vaněček Václav 169
Večerek Břetislav 127
V. L. viz Lomič Václav
Vobrátilová Jana 44
Vomáčková Věra 170
Vorlíček Chrudoš 171
Werstadt Jaroslav 172
Zadina Rudolf 131
Zapletal Vladimír 595—596
Zelený Rostislav 69—70
Žáček Václav 132

OSOBNÍ REJSTŘÍK

Adam z Nežetic 15
Akvinský Tomáš 11
Albert Bludův 19
Albert Eduard 149
Albík z Uničova 3
Alexander VII (Fabio Chigi) 120
Alexander de Villa Dei 21
z Alvernie Petr 11
Amerling Karel 104
Aristoteles 11, 21, 24—25
Arnold Emanuel 98
Arnošt z Pardubic 6, 16, 48, 58
Arriaga Rodrigo de 71
Baborová Marie Zdenka 161
Bach Alexander 98
Bacháček z Nauměřic Martin 32, 40
Balbín Bohuslav 91
Baltazar de Tuscia (de Marcelinis) 3
Bandtke Jiří Samuel 132
Bârseanu Andrei 90
Barth Karl 165
Bartoloměj z Chlumce řeč. Klaret 58, 65
Bartoloměj z Roudnice 63
Bartoloměj Torgelow 58
Barycz Henryk 167
Beccari Niccolo 58
Bedřich ze Strážnice 28
z Bělé Jiří 1
Beneš Edvard 165
Reneš z Ostroměře 63
Berzelius Jöns Jakob 85
Bezold Friedrich von 20
Biceps Mikuláš 19
Biemann František Xaver 89
Birelli Peter Theodor 97
z Bitterfeldu Jindřich 19
Blaschke Wilhelm 138
Bludův Albert 19
Bodin Jean 42
Boerhaave Hermann 86
Boháč Jan Křtitel 85—86
Bohuslav z Krnova 61, 70
Bohuslav z Michalovic 29
Bonsignore de Bonsignori 70
Borbonius Matyáš 46

Borotín Jan 1
Borovanský Ladislav 137
z Brabantu Siger 11
Bracullis Johannes de 19
Bráf Albín 154
Brahe Tycho de 43, 60
Breda Karel Jáchym 92
Brixl Viktorín 79
z Brodu Ondřej 23, 63—64
Brus z Mohelnice Antonín 40, 47
z Břehu František 62
z Břehu Jindřich 1
Březan Václav 42
z Březové Vavřinec 28
Buček Josef Ignác 82
Buridan Jean 11, 25
Burley Walter 11
Bydžovský Bohumil 138
Bydžovský Marek 10

Campanus viz Kampanus
Caramuel z Lobkovic Jan 120
Carolides viz Karolides
Casanova Giacomo 116
Casaubon Isaac 42
Caspar Max 32
Codicillus viz Kodicill
Collinus viz Kollin
Cornova Ignác 99
Corvin Jan 46
Crato Jan 43
Cyrus Matěj 45—46
Czermak Jan Nepomuk 93—94
Czermak Josef 87

Čáda František 156
Čapek Josef 156
Čapek Karel 156
Čelakovský Jaromír 105
Čelakovský Ladislav 77
Čeněk z Vartemberka 60
Černý Adolf 115, 134
Čížek Václav 143

z Dambachu Jan 19, 58
Daneš Jiří V. 154

Daniel Adam z Veleslavína 42, 75
Dastich Josef 104
David Martin Alois 121
Davitt Michael 116
Doblin Angelus 58
Dobner Gelasius 80
Dobrovský Josef 115, 132
Drtina František 154
Dusík Jan Josef 79
z Dvakačovic Petr 1
Dvorský Matěj 21
Dyk Viktor 172

z Ebrachu Konrád 19
Einstein Albert 140—141
Eiselt Jan Bohumil 89, 93
Elsewanger Antonín 75
Eminescu Mihail 90.
Eneáš Silvius (Pius II.) 63
Engel Emanuel 105

Fabiánová Marie 161
Fabricius Pavel 46
Falkenberg Jan 19
Fallon Malachiáš 71
Fastr Kašpar 98
Felbiger Johann Ignaz 81
Fiedler Wilhelm 78
Ferdinand I. 47
Ferdinand II. 31
Fiala Zdeněk 22, 146
Fiedler Wilhelm 78
Fischer František 128
Fischer Otokar 156
Forberger Jakub 73
Formánek Emanuel 127
Fradelius ze Štiavnice Petr 7, 42
Franchimont Mikuláš 73
Frank J. P. 117
František z Břehu 62
František Josef I. 143
z Freibergu Theodorich 100
Frič Antonín 93
Frič Josef Václav 98
Frič Václav 98
Friedrich II. 112
Friedrich Gustav 145
Friedrich I. Barbarossa 6
z Friemaru Jidřich 19
Fučík Julius 157, 166

Gabriel Aštrik 21
Georgian Constantin 90
Gerstner František 78, 101
Gicklhorn Josef 84
Gmeiner Josef Anton 138
Goll Jaroslav 149—150, 145—155
Grabowski Tadeusz Stanisław 134
Grégr Eduard 93
Grimaldi Francesco Maria 100
Gross František Josef 99

Haenke Tadeáš 84
Hagiochoranus Mikuláš Troilus 7, 33
Hájek z Libočan Václav 42
Hajn Antonín 142—143
z Halberstadtu Konrád 19
Haller Albrecht 86
Hamerník Josef 87, 90
Hamsík Antonín 127
Haněl Baltasar Melchior 100
Hanka Václav 115, 132
Harrach Arnošt Vojtěch 71, 118
Harvey William 86
Hasištejnský z Lobkovic Bohuslav 37
Hasner Josef 107
Hasner z Arthy Leopold st. 130
Hausen Karl Renatus 80
Havel ze Strahova 58
Havlíček Borovský Karel 98
Helcel Antoni Zygmunt 132
Held Jan Theobald 96
Henlein Konrad 152, 166, 170
Hering Ewald 93
Heřman z Mindelheimu 19
Hilarius Litoměřický 63
z Hnátnice Matěj (Matěj Engliš) 1
Hodějovský z Hodějova Jan st. 42
Hoffmann Friedrich 86
Hofman Ladislav 164
Hofman Vlastislav 156
z Holandska Jan 62
z Holešova Martin 63
Honzáková Albína 161
Horbaczewski Jan 127
Horborch Wilhelmus 70
Horn Uffo Daniel 94
Hostinský Bohuslav 138
Hostinský Otakar 149
Houser Václav 135
Hromádka Josef Lukl 165

Huber Adam 3
Hübner Jan 23
Humboldt Alexander von 84
Hus Jan 1, 8, 11, 18, 22—23, 28, 50, 96,
143
Husa Václav 155
Husselius Albert 7
Huttar Václav 98

Chambon Eduard Egmont Josef 76
z Chlumce Bartoloměj řeč. Klaret 58, 65
Chlup Otokar 171
z Chrudimě Václav 54

z Isernie Jindřich 58, 60—61
Isner Jan 26
Ispirescu Petre 90

Jacobs Typoest 42—43
Jacquin Nicolas Joseph 84
Jakoubek ze Stříbra 28
Jakub ze Soestu 19
Jan Borotín 1
Jan z Dambachu 19, 58
Jan XXIII. (Balthasar Cossa) 50
Jan Falkenberg 19
Jan z Holandska 62
Jan Hübner 23
Jan Hus 1, 8, 11, 18, 22—23, 28, 50, 96,
143
Jan z Jemnice 54
Jan z Jenštejna 58, 64
Jan Milíč z Kroměříže 1, 19, 64
Jan z Mnichova 19
Jan z Monsterbergu 62
Jan Moravec 19
Jan Plebán 1
Jan Prokopius 7
Jan Protiva 63
Jan z Příbramě 28
Jan Reček z Ledče 49, 52, 66
Jan Rode z Hamburku 62
Jan Rokycana 28, 63
Jan Schusseler Vratislavský 56, 61
Jan ze Středy 16, 58, 62
Jan Šentygar 42
Jan Šindel 3, 54
Jan Štěkna 19, 63
Jan Vavřincův z Račic 63
Jan Želivský 17

Janošík Jan 137
z Janova Matěj 11
Janovský Vítězslav 107
Jansen Cornelius 71
Jarník Hertvík 90
Jarník Jan Urban 90
Jaumann Gustav 140
z Jemnice Jan 54
Jenek Václavův z Prahy 11, 58
z Jenštejna Jan 58, 64
Jeroným Pražský 22
Jesenský—Jessenius Jan 42—43, 86
Ješín z Bezdězí Pavel 42
Jindřich z Bitterfeldu 19
Jindřich z Břehu 1
Jindřich z Friemaru 19
Jindřich z Isernie 58, 60—61
Jindřich z Litoměřic 63
Jindřich z Mohelna 58
Jindřich Perching 62
Jindřich ze Slakenwerdu 62
Jindřich Totting z Oyty 11, 58, 62
Jiří z Bělé 1
Jiří Dominici z Lehnice 62
Jiří z Poděbrad 17—18, 50, 54, 63
Johannes de Braculis 19
Johlín z Vodňan 64
Josef II. 99, 103, 130
Jungmann Josef 144

Kakabus Mikuláš 63
Kampanus Vodňanský Jan 7, 29, 32, 37,
40, 42, 44
Kampelík František Cyril 98
Kapistrán Jan 63
Karel IV. 3, 6, 11, 16, 19, 27, 48, 58
Karolides Jiří 37
Kazimour Jan 151
Kepler Jan 32, 40, 60
Khol František 84
Kindermann ze Schulsteinu Ferdinand 79,
81
z Kladrub Prokop 18, 23, 61
Klaret viz Bartoloměj z Chlumce
Klausar Jan Josef 80
Klement VI. (Pierre de Rosières) 6
Klenkok Jan 19, 58
Klotz Christian Adolf 80
z Knína Matěj 22—23
Kocín z Kocínětu Jan 42

Kodicill z Tulechova Petr 21
Kohl Emil 140
z Kokořina Ondřej 63
z Kolína Štěpán 63
Kollin z Chotěřiny Matouš 37
Komenský Jan Amos 46
Konrád Baltasar 100
Konrád z Ebrachu 19
Konrád z Halberstadtu 19
Konrad Kurt 155, 166
Konrád Soltau 58, 62
Konrád Waldhauser 64
Kopecký Václav 166
Kopetz Václav Gustav 128—129
Koranda Václav 63
z Korutan Leonard 19
Kosteletzky Vincenc Čeněk 77
Košut Bedřich Vilém 98
Kotěra Jan 133
Kowalewski Gerhard 138
z Krakova Matouš 26, 62, 64
krásnohorská Eliška 161
Kraus Antonín 104
Krejčí František 156
Krejčí Karel 115
z Křiževců Martin 1
z Krnova Bohuslav 61, 70
Krouský Václav 76
z Krumlova Václav 63
Křišťan z Prachatic 3
z Křižanova Václav 63
Kühnel Josef 84
Kukula Otákar 114
Kuneš z Třebovle 70

Lampa Anton 140
Lanecký Jan 46
Láska Václav 138
Lavín Václav 46
Lavoisier Antoine Laurent 85—86
z Ledče Mikuláš 54
z Lehnice Jiří Dominici 162
z Lehnice Matěj 26
Leonard z Korutan 19
Leopold I. 72
Leopold II. 103
Lerch Matyáš 138
z Lestkova Vilém 16
Leš Izaiáš 74
Lhotsky Alphons 21

z Lichtenštejna Karel 31
Linné Carl 84
Lippich Ferdinand 140
z Litoměřic Hilarius 63
z Litoměřic Jindřich 63
z Lobkovic Zdeněk Vojtěch Popel 43
Lombardus Petr 18
Löschner Josef 106
Lossius Karl David 125
Louda z Chlumčan Matyáš 50
z Louň Mikuláš 19, 58
Löw z Erlsfeldu Johann Franz 109
Ludwig Carl 93
Łukaszewicz Lesław 132
Lumbe Josef Tadeáš 82
Lupáč z Hlavačova Prokop 10, 42

MacMahon Eugen 116
MacNeven William 116, 130
Magni Valerián 71
Machar Josef Svatopluk 149
Machek z Mutěňina 61
Machuta z Hostivaře Mařík 56
Machon Ladislav 133
Maiorescu Titu 90
Maleczyńska Ewa 22
Marci z Kronlandu Jan Marek 73—74, 100
Marie Terezie 125
Marienwerder Iohannes 62
Martin z Holešova 63
Martin z Křiževců 1
Mařík Machuta z Hostivaře 56
Masaryk Tomáš Garrigue 104, 139, 149,
154, 165
Matěj Dvorský 21
Matěj z Hnátice (Matěj Engliš) 1
Matěj z Janova 11
Matěj z Knína 22—23
Matěj z Lehnice 26
Matej ze Zvolena 1
Mathebaeus Christoph 32
Mathebaeus Jan 32
Mathebaeus Melichar 32
Matouš z Krakova 26, 62, 64
Matouš ze Zbraslavě 19
Matyáš, rakouský císař 43
Matyáš Louda z Chlumčan 50
Mařík Rvačka z Prahy 63
Mayer Jan 84
Meissner August Gottlieb 99

Melič Jan 89, 117
Michal Pěčka z Radostic 31
Michal z Prahy 62
z Michalovic Bohuslav 29
Míchna Emanuel 82
Mikan Josef Gottfried 84, 127
Mikuláš Biceps 19
Mikuláš Kakabus 63
Mikuláš z Ledče 54
Mikuláš z Loun 19, 58
Mikuláš V. (Pietro Rainalducci) 54
Mikuláš z Prahy 19, 58
Mikuláš Puchník 61
Mikuláš ze Stráže 19
Mikuláš z Tempelfeldu 63
Milíč z Kroměříže Jan 1, 19, 64
Millauer Maxmilián 91
z Mindelheimu Heřman 19
Mladota z Czerska Stefan 26
z Mnichova Jan 19
z Mohelna Jindřich 58
z Monsterbergu Jan 62
Moravec Jan 19
Münzer Egmont 114
z Mutěňina Machek 61

Nebeský Václav 95
Nehr Josef 86
Nejedlý Zdeněk 150, 155, 165—66, 171
Němec Antonín 135
Neumann Stanislav Kostka 135, 143, 150,
166
Neumann z Puchholtze Václav Xaver 92
Newton Isaac 100
z Nežetic Adam 15
Novák Arne 156
Novotný František 93
z Nudožer Vavřinec Benedikti 7, 32

O'Connell Daniel 116
O'Hehir Silvestr 116
O'Kelly of Aghrim William 116
z Olomouce Tomáš 15
Ondřej z Brodu 23, 63—64
Ondřej z Kokořina 63
Opletal Jan 152
O'Reilly James 116
z Ostroměře Beneš 83
Otto Ernst 170

Palacký František 1, 20, 96
z Pálče Štěpán 8, 63—64
Palomar Jan 50
Paprocki Bartoloměj 42
z Pardubic Arnošt 6, 16, 48, 58
Parnell Charles Stewart 116
Pašek z Vratu Jan 41
Pavel ze Žatce 66
Payne Peter 1
Pěčka z Radostic 31
Peigerová Marie 161
Pekař Josef 1, 28, 155
Perching Jindřich 62
Petr z Alvernie 11
Petr z Dvakačovic 1
Petr Karel 138
Petráň Mojmír 83
Petr—Petrescu Horia 90
Pick Georg 138, 140
Pick Gottfried 114
Flachý Jiří 75
Plebán Jan 1
Pleischl Adolf Martin 127
Pleyer Kornelius 73
z Poděbrad Jiří 17—18, 50, 54, 63
Podlipský Josef 89
z Prahy Jenek Václavův 11, 58
z Prahy Mařík Rvačka 63
z Prahy Michal 62
z Prahy Mikuláš 19, 58
z Prachatic Křišťan 3
Pražský Jeroným 22
Pražský Řehoř 54
Preininger Antonín 98
Priesterlich Reinhard von 125
Procházka František Josef 92
Procházka Jiří 83
Prokopius Jan 7
Protiva Jan 63
z Příbramě Jan 28
Příhoda Václav 171
Ptolemaios Klaudios 21
Puchník Mikuláš 61
Furkyně Jan Evangelista 87, 93—94, 114
Putzlacher Tomáš Antonín 99

z Račic Jan Vavřincův 63
Rádl Emanuel 165
Raňků z Ježova Vojtěch 1, 15
Rašín Alois 143

Keček z Ledče Jan 49, 52, 66
Rey John 85
Rieger František Ladislav 132
Rode z Hamburku Jan 62
Rokitanský Karel 93
Rokycana Jan 28, 63
Roth Hieronymus 119
Rothmund Viktor 140
z Roudnice Bartoloměj 63
Rousseau Jean—Jacques 84
z Rožmberka Jošt 63
z Rožmitálu Johanka 63
Rudolf II. 43, 45
Růt Václav 147
Ruth Ignác 113
Ryba Jakub Jan 79
Ryba Josef 88
Rychlík Karel 138

Řehoř XII. (Angelo Corrario) 22
Řehoř Pražský 54
Řehoř z Uherského Brodu 58, 60

Sabina Karel 98
Samuel Sušický 46
Scaliger Joseph Justus 42
Serinci Jan Antonín 86, 131
Seibt Ferdinand 20
Seibt Karl Heinrich 79
Sekanina Ivan 166
Sessius Pavel 75
Schmidt Stephan 101
Schnabel Georg Norbert 82
Scholz Vavřinec 43
Schönbauer Josef Antonín 82
Schönerer Georg von 119
Schröpfer Johann 1
Schrutz Ondřej 114, 163
Schusseler Vratislavský Jan 56, 61
Siger z Brabantu 11
Sinkule Václav 166
Skuherský Rudolf 78
Sládek Josef Václav 104—105
ze Slakenwerdu Jindřich 62
Smith z Balroe James 116
Sobotka Jan 138
ze Soestu Jakub 19
Sokol Karel Stanislav 142—143
Soltau Konrád 58, 62
Sonnenfels Josef 79

Sonnleithner Ignác von 128
Soukup František 135
Springer Anton 98
Srdínko Otakar 154
Staněk Jan 98
Stanislav z Velvar 9
Stanislav ze Znojma 63
Steffal Václav 137
Steidl Antonín 98
Steiner Josef 135
Steinherz Samuel 148
Stepling Josef 72
ze Strahova Havel 58
ze Stráže Mikuláš 19
ze Strážnice Bedřich 28
Strejc Jan 46
Strejc—Veterus Daniel 46
Streng Jan 107
Strnad Antonín 121
Strobl Karl Hans 172
Stroperius Justus 74
ze Středy Jan 16, 58, 62
ze Stříbra Jakoubek 28
Stráňka František Josef 138
Sucheckí Henryk 115, 132
Sušický Samuel 46
Swieten Gerhard van 112
Szykowski Marian 115

Šafařík Pavel Josef 90
Šembera Vratislav Kazimír 149
Šentygar Jan 42
Šimák Josef Vítězslav 155
Šimandl Pavel 104
Šimon z Tišnova 18, 23, 64
Šindel Jan 3, 54
Škába Josef 143
Šmeral Bohumír 135, 139
Špála Václav 156
Španiel Otakar 133
Šťastný Alfons 143
Štěkna Jan 19, 63
Štěpán Janův z Uhřetic 70
Štěpán z Kolína 63
Štěpán z Pálče 8, 63—64
Švabinský Max 133
Šverma Jan 155, 166

Taaffe Eduard 149
z Tempelfeldu Mikuláš 63

Tengler Vinzenz 119
Tosánek Jan 101
Theodorich z Freibergu 100
Thun Lev 76, 87
Thun František 143
Thurn—Taxis Rudolf 76
Tille Václav 147
Tilšer František 78
z Tišnova Šimon 18, 23, 64
Tocilescu Grigor 90
Tolstoj Lev Nikolajevič 139
Tomáš, farář u sv. Michala 15
Tomáš Akvinský sv. 11
Tomáš z Olomouce 15
Tomášek František 135
Tomek Václav Vladivoj 49, 150
Tomsa Vladimír 93
Tergelow Bartoloměj 58
Totting z Oyty Jindřich 11, 58, 62
Troilus Hagiochoranus Mikuláš 7, 33
Truhlář Josef 52
z Třebovle Kuneš 61, 70
Tycho de Brahe 43, 60
Typoest Jacobs (Typotius) 42, 43

z Uherského Brodu Řehoř 58, 60
z Uhřetic Štěpán Janův 70
z Uničova Albík 3
Urban Alois 98

Vacek Václav 135
Václav IV. 6, 16, 22, 58, 96
Václav z Chrudimě 54
Václav Koranda 63
Václav z Krumlova 63
Václav z Křižanova 63
Vaněček Václav 22, 150
z Vartemberka Čeněk 60
Vavřinec Benedikt z Nudožer 7, 32
Vavřinec z Březové 28
Veith Josef 129
z Veleslavína Daniel Adam 42, 75
z Velvar Stanislav 9
Verník Šimon 46
Veselý Antonín Pravoslav 143

Viklef Jan 28
Vilém z Lestkova 16
Vintschgau Maximilian H. 93
Vladislav II. 2, 63
z Vodňan Jolán 64
Vojtěch Raňků z Ježova 1, 15
Vojtišek Václav 38, 145, 150
Vozábová Eliška 161—162
Vrchlický Jaroslav 149

Wagner Vincenc August 128
Wachsmann Bedřich 38
Waldhauser Konrád 64
Walewski Antoni 132
Wallis Edward 116
Weigner Karel 137
Weiskopf Franz Carl 166
Weiss Gustav Adolf 77
Weiss Vilém 107
Weitenweber R. W. 89
Weyr Eduard 138
Wigard Mikolaj 26
Wilhelmus Horborch 70
Willenberg Kristian Josef 97
Willkomm Moritz 77
Winter Zikmund 150
Włodkowic Pavel 8

Zasche Josef 133
Zauschner Jan Křtitel Josef 84—86
ze Zbraslavě Matouš 19
Zeidler Šebestián 73
Zelený Václav 144
Zelotin Václav 3
Ziegloser Jan 143
Zich Otakar 147
Zikmund Lucemburský 49—50
ze Znojma Stanislav 63
ze Zvolena Matej 1

ze Žatce Pavel 66
Želivský Jan 17
ze Žerotína Bernard 33
ze Žerotína Karel 33
Židek Pavel 134

MÍSTNÍ REJSTŘÍK SKOL

1. Univerzity a další vysoké školy

Baku 485
Basilej 215, 469
Berlín 483, 546
Bologna 484, 608
Bonn 312
Bratislava 272, 510
Brno 154, 493, 505
Budapešť 193, 215, 272
Cambridge 581, 609
Černovice 448
Dorpat viz Tartu
Drážďany 283
Erfurt 173, 255, 357, 438, 483
Freiburg im Breisgau 359, 483
Gdaňsk 387
Giessen 523
Göttingen 396
Greifswald 484
Halle—Wittenberg 484
Havana 464
Heidelberg 419, 600
Innsbruck 449
Jena 245, 483—484
Kazaň 485
Kodaň 216
Košice 463
Krakov 8, 26, 39, 124, 132, 167, 261, 317,
364, 373, 376, 400, 420, 423, 481, 496, 554,
558, 572
Kyjev 484
Leningrad 485
Leyden 215
Lipsko 311, 484
Lovaň 216
Lublaň 457, 465
Lund 407
Marburg 448
Mnichov 406
Modena 426
Mohuč 249, 483

Moskva 253, 331, 484—485
Olomouc 337
Orléans 534
Oxford 329, 581, 609, 613
Padova 177, 190, 528
Paříž 392, 609
Pavia 572
Pešť viz Budapešť
Petrohrad 485
Poznaň 258
Praha Akademie výtvarných umění 183
České vysoké učení technické 326, 405,
544
německá univerzita 140—141, 148, 152
153, 158, 170, 361
Příbram, Vysoká škola báňská 506
Rostock 285, 525
Salzburg 577
Sofia 247
Tartu 256
Toruň 364
Tübingen 263
Uppsala 557
Varšava 282, 408, 484
Vídeň technika 316
univerzita 13—14, 176, 179, 265, 278, 365,
619
Vilnius 244
Vratislav 483
Záhřeb 536
Ženeva 484

II. Střední a ostatní školy

Brno, gymnázium 330
Český Krumlov, latinská škola 296
Kolín, gymnázium 330
Olomouc, městská škola u sv. Mořice 440
Plzeň, latinská škola 299—300
Frachatice, gymnázium 330
Rychnov nad Kněžnou, gymnázium 330

ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE 1980

HISTORIA UNIVERSITATIS CAROLINE PRAGENSIS

PŘÍSPĚVKY K DĚJINÁM UNIVERZITY KARLOVY

Tomus XX. Fasc. 2

Redakční rada:

akademik Václav Vaněček, předseda, doc. PhDr. Jan Havránek, CSc., tajemník, doc.
PhDr. Ivan Hlaváček, CSc., JUDr. Karel Litsch, CSc., RNDr. Luboš Nový, DrSc., doc.
PhDr. Marie Pravdová, doc. MUDr. Ludmila Sinkulová, CSc., PhDr. Anna Skýbová, CSc.,
PhDr. Josef Tříška, CSc., doc. PaedDr. Chrudoš Vorlíček, CSc.

Vydala Univerzita Karlova, Praha 1980

Prorektor-editor prof. RNDr. Václav Prosser, CSc.
Odpovědný redaktor doc. RNDr. Jiří V. Černý, CSc.
Vedoucí univerzitní edice PhDr. Zdeňka Vávrová—Rejšková

Obálka a grafická úprava Jaroslav Příbramský

Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p., závod 19, Opava

Vydání 1 Náklad 500 výtisků Cena Kčs 15,—